Programmabegroting 2023

Gemeente Culemborg

Inhoudsopgave

Programmabegroting 2023 ..... **1**

Gemeente Culemborg **1**

Inhoudsopgave **3**

Leeswijzer **5**

Hoofdstuk 1 De Beleidsbegroting **7**

Inleiding 8
Bestuurlijke inleiding 8
Financieel perspectief 10

01 Programma Bestuur en Ondersteuning **133**

02 Programma Veiligheid **25**

03 Programma Verkeer, Vervoer en Waterstaat **39**

04 Programma Economie **49**

05 Programma Onderwijs **61**

06 Programma Sport, Cultuur en Recreatie **71**

07 Programma Sociaal Domein en Gezondheid **83**

08 Programma Duurzaamheid **105**

09 Programma Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte **117**

99 Programma Financiering en Algemene dekkingsmiddelen **133**

Paragraaf bedrijfsvoering 146
Paragraaf lokale heffingen 151
Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing 159
Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen 177
Paragraaf financiering 182
Paragraaf verbonden partijen 188
Paragraaf grondbeleid 209
Paragraaf subsidieplafonds 213

Hoofdstuk 2 De Financiële Begroting **214**

Overzicht van baten en lasten 215
Financieel perspectief 219
Meerjarige financiële ontwikkeling 2023-2026 219
Primitieve begroting 221
Overzicht van incidentele baten en lasten 234
Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves 236
De uiteenzetting van de financiële positie 237
Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume 237
De financiering 238

De stand en het verloop van de reserves en voorzieningen 238
Uitgangspunten van deze begroting 239
Kerngegevens 239
Overige uitgangspunten van deze begroting 239
Geprognosticeerde balans 241
Overzicht van taakvelden 242
Het EMU-saldo 248

Bijlagen 249

Bijlage 1: De stand en het verloop van de reserves en voorzieningen 250
Bijlage 2: Vervangingsinvesteringen 2023-2026 253
Bijlage 3: Geldleningen 255

Leeswijzer

De begroting bestaat uit verschillende delen. In hoofdstuk 1 komt allereerst de beleidsbegroting aan de orde. Deze bestaat naast de bestuurlijke inleiding en het financieel perspectief uit de onderdelen:

- Het programmaplan;
- De paragrafen.

Het programmaplan

Het programmaplan bestaat, anders dan de P&C-documenten uit de voorgaande bestuursperiode, uit 10 programma's. Deze 10 programma's vallen samen met de 10 hoofdstukken van het bestuursakkoord 'Samen aan de slag'.
Deze programma-indeling met 10 programma's volgt vrijwel volledig de indeling van het BBV (Besluit Begroten en Verantwoorden Gemeenten en Provincies). De uitzonderingen zijn:

- Volksgezondheid BBV is onderdeel van het Culemborgs programma Sociaal Domein en Volksgezondheid
- Openbaar groen en (openlucht) recreatie BBV is onderdeel van het Culemborgs programma Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte
- Begraafplaatsen BBV is onderdeel van het Culemborgs programma Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte.

Alle programma's beginnen, zoals gebruikelijk, met het maatschappelijke effect van het programma en de opbouw van het programma.

Taakvelden

De programma's zijn opgebouwd uit taakvelden. Deze taakvelden zijn voor alle gemeenten gelijk. Daarmee is onze begroting vergelijkbaar met begrotingen van andere gemeenten. Bij ieder taakveld beschrijven welke doelen we willen bereiken en wat we gaan doen om deze doelen te realiseren. Daarnaast bevatten verschillende taakvelden indicatoren. Tot slot wordt per taakveld gepresenteerd welke financiële middelen worden ingezet.

Indicatoren/ Beleidskader/ Partners

Ieder programma bevat een overzicht van de *verplichte indicatoren per taakveld*. Vervolgens komt in het onderdeel: *Wettelijk en/of beleidskader,* het kader terug dat is vastgelegd. Daarna wordt in het onderdeel *Partners* aangegeven welke partners betrokken zijn bij het betreffende programma. Aansluitend worden de belangrijkste ontwikkelingen van de Verbonden Partijen - die onder het betreffende programma vallen - beschreven.

Verbonden partijen

Informatie over de verbonden partijen, met betrekking tot de belangrijkste ontwikkelingen worden opgenomen in de programma's waarvoor de betreffende verbonden partij werkt. Daarnaast is bij het onderdeel paragrafen uitgebreidere informatie opgenomen over de verbonden partijen.

Overzicht baten en lasten en analyse

In de eerste tabel onder 'wat mag het programma kosten' zijn de lasten en baten van het bestaande beleid opgenomen. Dat betekent de voortzetting van het beleid uit de begroting 2022 (inclusief wijzigingen) en de uitwerking van de kaders, richtlijnen en uitgangspunten zoals die door de raad zijn vastgesteld in de kadernota 2023-2026. Dit geheel wordt de primitieve begroting genoemd.
Onder de tabellen bij het kopje "wat mag het kosten? wordt een toelichting geven van de grotere verschillen ten opzichte van de actuele begroting 2022.

De paragrafen

De paragrafen bevatten de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en lokale heffingen en vallen daarom onder de beleidsbegroting. Via de paragrafen kan de gemeenteraad ook de beleidsuitgangspunten vaststellen. De overeenkomst tussen de paragrafen is dat ze dwarsdoorsneden van de begroting geven.

In hoofdstuk 2 komt de financiële begroting aan de orde.

Hoofdstuk 1 De Beleidsbegroting

Inleiding

Bestuurlijke inleiding

Als gemeentebestuur werken we iedere dag in, aan en voor Culemborg. Voor de bijna 30.000 inwoners van onze stad. Voor de bedrijven, verenigingen en organisaties die Culemborg maken tot wat het is. Als gemeente leveren wij een bijdrage aan de ontwikkeling van de stad. Dat doen we niet alleen, maar samen met iedereen die betrokken is bij Culemborg. En de begroting laat zien hoe we dat als gemeente ook in het komende jaar willen doen.

Er is veel te doen. We leven in een bijzondere tijd. Een tijd die gekenmerkt wordt door een flinke economische groei, een lage werkloosheid en daarmee veel kansen om stappen te zetten in opgaven die we hebben. Tegelijkertijd leven we in een tijd waarin we in de samenleving soms tegenover elkaar lijken te staan rondom deze grote opgaven. Een tijd waarin bestaanszekerheid voor steeds meer mensen onder druk staat. Een tijd van toenemende armoede in de samenleving en onzekerheid voor de vele Culemborgers die geconfronteerd worden met enorme prijsstijgingen van energie, boodschappen en andere levensbehoeften. Een tijd van geopolitieke spanningen, zoals de oorlog in Oekraïne en in andere delen van de wereld, die ook ons in Culemborg raken. Een belangrijk uitgangspunt van onze begroting is dan ook “oog voor de Culemborger”. We hebben oog voor Culemborgers die moeilijke tijden meemaken en helpen hen waar dat binnen onze mogelijkheden ligt. In deze begroting leest u hoe we hier op in willen zetten.

In deze bestuursperiode gaan we ook met andere grote opgaven aan de slag. Een zomer waarin de gevolgen van klimaatverandering volop merkbaar waren, toont de noodzaak aan om forse stappen te zetten in de verduurzaming van Culemborg. We horen de verhalen van Culemborgers die op zoek zijn naar een woning maar die niet kunnen vinden. We maken werk van onze woningmarkt, bijvoorbeeld met de ontwikkeling van de stationsomgeving tot een nieuwe plek om te wonen. Inwoners die zorg nodig hebben worden nog beter geholpen met één plek waar ze terecht kunnen met hun hulpvragen, wat die ook zijn. We werken aan een stad waarin inwoners zich veilig voelen. En we dragen bij aan de vele culturele en sportieve mogelijkheden in onze stad, zodat Culemborg een creatieve en dynamische stad blijft waar mensen graag wonen en ontspannen.

In de afgelopen bestuursperiode is hard gewerkt aan plannen voor de ontwikkeling van Culemborg. Er liggen mooie plannen. In deze periode gaan we dus vooral aan de slag. Niet met het maken van veel nieuwe plannen, maar vooral met het realiseren van dingen die Culemborgers echt terugzien in de stad. Hoe we dit willen doen heeft het college vastgelegd in een uitvoeringsprogramma. Hierin vindt u terug wanneer we met welke onderwerpen uit het bestuursakkoord aan de slag gaan. Dit alles is ook in deze begroting verwerkt. De begroting bevat dus het totaal van plannen waar we het komende jaar mee aan de slag gaan.

Culemborg is een gemeente met veel ambities. Er is dan ook veel te doen in de stad. Tegelijkertijd moeten we realistisch zijn en moeten we onze middelen en beschikbare capaciteit verdelen over alle ambities en plannen. Het college wil in deze bestuursperiode scherp sturen en focus aanbrengen. Liever één ding goed doen, dan drie dingen half. En als gemeente hebben we ook niet overal invloed op, maar zijn we soms ook gewoon afhankelijk van de Rijksoverheid of anderen. Deze begroting bevat daarom ook plannen om randvoorwaarden op orde te brengen die nodig zijn om ons werk als gemeente goed te doen. Het vertrouwen in de overheid staat onder druk. Wij willen in Culemborg laten zien dat onze gemeente een menselijke gemeente is die naast onze inwoners staat, zeker in moeilijke tijden.

We staan aan het begin van een nieuwe bestuursperiode. Deze begroting is de eerste begroting die het huidige college aan de gemeenteraad voorlegt. We zien uit naar de uitvoering van de plannen die in de begroting zijn opgenomen. Als college gaan we graag samen met de gemeenteraad aan de slag met de opgaven waar we voor staan. En bovenal werken we graag samen met de inwoners, verenigingen, ondernemers en organisaties in onze stad en met iedereen die zich betrokken voelt bij Culemborg. We hebben veel te doen. En nu aan de slag!

Het college van burgemeester en wethouders

Financieel perspectief

In het onderstaande financieel perspectief wordt ingegaan op de uitkomst van de Programmabegroting 2023 en de Meerjarenraming 2024-2026. Het startpunt voor de begroting 2023 is de stand van de begroting na de Voorjaarsrapportage 2022. Vervolgens zijn de begrotingsrichtlijnen en uitgangspunten uit de kadernota 2023 op de cijfers toegepast. Dat betekent dat de onvermijdelijke ontwikkelingen in de begroting zijn verwerkt en dat alle budgetten zijn geraamd op het werkelijk te verwachten, dan wel vastgestelde niveau. Vervolgens zijn ook de structurele effecten uit de Najaarsrapportage 2022 in het uiteindelijke financiële perspectief van de begroting verwerkt. Hiermee geven de begrotingscijfers het meest actuele en concrete beeld voor de verwachtingen van dat jaar.

Er is ook gekeken naar nieuwe ontwikkelingen en ambities vanuit het uitvoeringsprogramma waar we in de begroting voor 2023 op willen en moeten anticiperen. Deze ontwikkelingen zijn dan ook opgenomen in deze begroting, waarmee de begroting nog altijd structureel sluitend is.

Bedragen x € 1.000	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Financieel perspectief vastgestelde begroting 2022-2025	57	336	673	673
Amendementen	-175	-50	0	0
Voorjaarsrapportage 2022	593	580	684	684
Financieel perspectief na voorjaarsrapportage 2022	**475**	**866**	**1.357**	**1.776**
Structurele doorwerking najaarsrapportage 2022	**-959**	**-574**	**-574**	**-574**
Overige mutaties doorgevoerd in begroting 2023-2026	**664**	**561**	**1.596**	**-1.734**
Financieel perspectief begroting 2023-2026	**181**	**853**	**2.379**	**-532**

Op basis van de voorschriften van het BBV voldoen wij aan de vereisten van een sluitende begroting, omdat ons eerste begrotingsjaar ruim sluitend is. Het feit dat wij in de toekomst wellicht op een tekort afgaan is vooral van belang voor ons bewustzijn om zorgvuldig om te gaan met het aangaan van structurele meerjarige verplichtingen.

Om een idee te hebben bij deze uitkomsten is het goed om te weten wat er in de begroting (en dus deze cijfers) is verwerkt en welke onderwerpen mogelijk nog aangepast en dus verwerkt moeten worden.

De volgende zaken zitten in bovenstaande cijfers verwerkt:

Algemene aandachtspunten die verwerkt zijn:

1. De loonkosten zijn geraamd op basis van de vastgestelde formatie, inclusief een te verwachten loonkostenstijging van 3,6%;
2. Formatie-uitbreidingen zijn gebaseerd op noodzakelijke functies in verband met de uitvoering van een nieuwe wettelijke taken of waarbij sprake is van onverantwoorde operationeel risico's ten aanzien van de uitvoering van een bestaande wettelijke taak.
3. De budgetten zijn per categorie verhoogd op basis van de meest recente prijsontwikkelingen.
    a. Algemene prijsindexatie 2,3%
    b. Onderhoud en beheer van maatschappelijk vastgoed 10%
    c. Energiekosten en brandstofkosten gemiddeld 50%
    d. WMO/Jeugd 3,8% en 5% vanwege de gevolgen van nieuwe inkoopcontracten

4. Voor de opbrengst van de onroerende zaakbelasting is rekening gehouden met een verhoging voor de algemene prijsontwikkeling. De WOZ-waarde voor belastingjaar 2023 is bepaald naar waardepeildatum 1 januari 2022.
5. De bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen zijn afgestemd en dus geraamd op basis van de door die GR vastgestelde meerjarenbegroting;
6. De kapitaallasten zijn geraamd op basis van de meerjarige ontwikkeling van de afschrijvingslasten van gedane investeringen;
7. De grootste subsidiebudgetten zijn gebaseerd op ingediende begrotingen van samenwerkende partners. Kleinere subsidies zijn gebaseerd op geïndexeerde beschikkingen.
8. De rentelasten zijn meerjarig verwerkt; daarbij is in basis uitgegaan van de huidige leningenportefeuille. Vanwege herfinanciering door snellere aflossingen dan afschrijvingen en ter financiering van nieuwe investeringen is gerekend op een toename van de rentelasten. Dit is mede gebaseerd op de stijging van de rente voor langlopende leningen.
9. De vervangingsplannen investeringen zijn herijkt en op basis daarvan zijn de te verwachten investeringen (en dus de kapitaallasten) bijgesteld;
10. De onttrekkingen aan de reserves zijn meerjarig alleen aangepast indien de daarmee corresponderende lasten ook aanleiding toe geven;
11. Alle ontwikkelingen die meerjarig in de begroting stonden zijn derhalve herijkt op basis van feiten en ontwikkelingen.

Doorwerking effecten, die genoemd worden in de Najaarsrapportage 2022

Bij de Najaarsrapportage wordt gerapporteerd over de ontwikkelingen die het begrotingsjaar 2022 direct raken en dus van invloed zijn op het resultaat van het lopende jaar. In de najaarsrapportage zijn ook effecten genoemd, die doorwerken naar 2023 en latere jaren.

Specifieke verwerkingen die effect hebben op het saldo:

Bij de kadernota is aangegeven dat onvermijdelijk geachte beleidsvoornemens in deze begroting financieel uitgewerkt zullen worden.

Alle bijstellingen hebben kunnen plaatsvinden binnen het kader van een structureel sluitende begroting waarbij een tekort in 2026 ontstaat.

1 Programma Bestuur en Ondersteuning

Programma Bestuur en Ondersteuning

Opbouw programma

In het onderstaande treft u de taakvelden bij het programma Bestuur en Ondersteuning. De huidige beleidsproducten zijn opgenomen om de relatie met de nieuwe taakvelden te kunnen leggen.

Taakveld	Omschrijving	Portefeuillehouder
0.1	Bestuur	Gerdo van Grootheest
0.3	Burgerzaken	Gerdo van Grootheest
0.4	Overhead	Mischa Peters

Wat is het maatschappelijk effect van het programma?

Om de plannen die we met elkaar hebben waar te kunnen maken, is het van belang dat Culemborg goed bestuurd wordt. Bestuurd op een wijze die past bij de stad en aansluit op het ritme van de samenleving. Met een dienstbaar gemeentebestuur dat werkt voor Culemborg en bijdraagt aan een stevige regionale positie om de Culemborgse belangen ook daar naar voren te brengen. In het komende jaar willen we hier als volgt op inzetten.

Samenwerkingsagenda
Om de samenwerking binnen de gemeente en van de gemeente met inwoners te verbeteren, werken we met de hele gemeenteraad, het college en de stad aan een samenwerkingsagenda. In deze samenwerkingsagenda maken we afspraken over hoe we binnen de gemeente met elkaar omgaan. Daarnaast leggen we met de samenwerkingsagenda, door middel van de participatievisie en -verordening, vast hoe we als gemeente willen samenwerken met inwoners en organisaties in de stad. Bij de samenwerkingsagenda maken we concreet aan welke acties we in deze bestuursperiode werken om samenwerking binnen en met de gemeente verder te ontwikkelen.

Participatie en bestuur
Onze stad bruist van de ideeën, initiatieven en inwoners die bij willen dragen aan hun straat, wijk of stad. We willen de creativiteit, kennis en energie van Culemborgers nog beter benutten. Door inwoners uit te nodigen om mee te denken en mee te doen. En door initiatieven vanuit de samenleving te ondersteunen en te faciliteren. Om te zorgen voor een brede steun en acceptatie nemen we ingrijpende beslissingen zoveel mogelijk samen met inwoners. Dat doen we bijvoorbeeld digitaal via Platform Culemborg. We onderzoeken nieuwe vormen van lokale democratie en mogelijkheden om doelgroepen die minder gehoord worden een grotere stem te geven. We maken hier nieuwe afspraken over in de participatievisie en -verordening.

Ook binnen de gemeente zetten we stappen om de samenwerking tussen raad, college en organisatie verder te verbeteren. We maken afspraken over welke verbeteracties we in deze bestuursperiode op willen pakken om de samenwerking te versterken. Op deze manier werken we als goed samenwerkend gemeentebestuur iedere dag voor de bijna 30.000 inwoners van onze stad.

Wijkgericht werken
In Culemborg wordt al ruim 20 jaar gewerkt met de wijkgerichte aanpak (gebiedsgericht, integraal en multidisciplinair). De leefbaarheid-wijkteams hebben hierin een belangrijke rol. Samen met onze maatschappelijke partners, bewoners, scholen, ondernemers, vrijwilligers en andere betrokken in de wijken, zorgen we voor leefbare en veerkrachtige wijken. Er is veel ruimte voor initiatieven vanuit de buurten/ wijken (Buurtpanel en Initiatievenloket). Leefbaarheid draait om hoe mensen hun directe leefomgeving beleven en waarderen (openbare ruimte, sociale cohesie en veiligheid). We streven ernaar om de bewonersbetrokkenheid en het eigenaarschap te vergroten, zodat we beter kunnen aansluiten bij de wensen en behoeften in de wijken en burger en overheid dichter bij elkaar brengen. In 2022 is de Gemeentelijke Beleidsmonitor uitgevoerd. De resultaten vormen een belangrijke onderlegger voor het uitvoeringsplan voor de komende twee jaar (2023 – 2025). Samen met de maatschappelijke partners wordt bepaald welke wijken extra aandacht nodig hebben en op welke manier we dat gaan doen. De Buurt Bestuurt methodiek wordt hiervoor ingezet. De buurtagenda's worden waar mogelijk gekoppeld aan andere opgaven in de wijk.

Daarnaast gaan we onze kennispositie in de wijken versterken door wijkprofielen te ontwikkelen. Dit is een belangrijke basis voor iedereen die in een wijk aan de slag gaat. We gaan het wijkgericht werken verder inbedden in de organisatie en sluiten nauw aan bij ontwikkelingen als de Omgevingswet en de participatievisie en -verordening. Concreet wordt een aantal projecten uitgevoerd waarbij we aan de slag gaan met een integrale wijkaanpak. Het betreffen twee pilots (in de wijken Achter de Poort – Schoolhof en Voorkoop) en de herinrichting van twee stadsparken, waarbij verschillende opgaven samenkomen.

Regionale samenwerking
We zetten volop in op regionale samenwerking en gaan daarmee verder op de weg die we de afgelopen jaren zijn ingeslagen. We werken aan een stevige regionale positie, om daarin de Culemborgse belangen naar voren te brengen. Regionale samenwerking doen we tenslotte om nog krachtiger te kunnen werken aan dat wat wij belangrijk vinden. Eind 2022 voeren gemeenteraad en college dan ook een gesprek over waar regionale samenwerking nodig is om onze prioriteiten en speerpunten te realiseren. Hieruit bepalen we vervolgens onze regionale inzet voor deze bestuursperiode en bepalen we hoe we daar in het Rivierenland en met gemeenten in de regio Utrecht aan kunnen werken.

Dienstverlening
De gemeente werkt op verschillende manieren voor de inwoners van Culemborg. Soms doet de gemeente dat als partner in samenwerking met initiatiefnemers. In andere gevallen is de gemeente leverancier van iets waarvoor je nu eenmaal naar de gemeente moeten. Bijvoorbeeld voor het ophalen van je paspoort, voor het aanvragen van een vergunning of bij belangrijke momenten in je leven.

We vinden het belangrijk dat onze gemeente werkt als menselijke overheid. Dat betekent dat we als mensen naast onze burgers gaan staan, ons in hun situatie verplaatsen en van daaruit onze dienstverlening verrichten. En men zich niet onpersoonlijk of als "nummer" behandeld voelt. Het betekent ook dat de gemeente toegankelijk en gebruiksvriendelijk is en blijft. Dit doet de gemeente onder meer door persoonlijk, laagdrempelig en in eenvoudige taal te communiceren en door aanvragen snel af te handelen. Met inwoners en partners stemmen we zo veel mogelijk af welke prioriteiten zij belangrijk vinden in het verbeteringen van de dienstverlening. Waarbij de insteek is om steeds meer toe te werken naar een werkwijze waarbij 'continu verbeteren' vanuit menselijk oogpunt de norm is. Bij Burgerzaken is het, naast het verbeteren, ook zaak om de basis weer op orde te brengen zodat sneller en effectiever ingespeeld kan worden op de ontwikkelingen die plaatsvinden.

Ambtelijke organisatie
We zetten volop in op regionale samenwerking en gaan daarmee verder op de weg die we de afgelopen jaren zijn ingeslagen. We werken aan een stevige regionale positie, om daarin de Culemborgse belangen naar voren te brengen. Regionale samenwerking doen we tenslotte om nog krachtiger te kunnen werken aan dat wat wij belangrijk vinden. Eind 2022 voeren gemeenteraad en college dan ook een gesprek over waar regionale samenwerking nodig is om onze prioriteiten en speerpunten te realiseren. Hieruit bepalen we vervolgens onze regionale inzet voor deze bestuursperiode en bepalen we hoe we daar in het Rivierenland en met gemeenten in de regio Utrecht aan kunnen werken.

Door de ambities van de gemeente en door steeds complexere taken die op de gemeente afkomen is de werkdruk hoog. Een goede balans tussen de ambities van het gemeentebestuur, noodzakelijke opgaven en de capaciteit van de ambtelijke organisatie heeft daarom onze aandacht. Dit betekent keuzes maken en prioriteiten stellen, ook in de plannen die in het bestuursakkoord zijn afgesproken. Als ambities groot en dringend gewenst zijn en capaciteit onvoldoende beschikbaar is, is het mogelijk te kiezen om te investeren in de organisatie om zo meer ambities mogelijk te maken. Als dit nodig is, onderzoeken we eerst de mogelijkheden van andere financiering, bijvoorbeeld de werkzaamheden van (project)medewerkers dekken uit de betreffende projecten en de daarbij horende externe projectgelden. Ook hebben we oog voor de verhouding tussen ingehuurde medewerkers en medewerkers in dienst van de gemeente.

Doelen en prestaties taakvelden Bestuur en Ondersteuning

0.1 Bestuur

We verbeteren de samenwerking binnen de gemeente en van de gemeente met de stad.
Prestaties
1. We maken afspraken maken over hoe we de samenwerking binnen de gemeente continu kunnen verbeteren. We formuleren verbeteracties waar we deze bestuursperiode mee aan de slag kunnen.
2. We geven uitvoering aan de nieuwe participatievisie en -verordening die eind 2022 door de gemeenteraad wordt behandeld.
3. We vertalen de visie- en verordening naar een praktische participatiegids voor zowel de gemeente als voor initiatiefnemers uit de stad. Hierin beschrijven we de stappen om een goed participatietraject te borgen.

We dragen bij aan een stevige regionale positie om de Culemborgse belangen ook daar naar voren te brengen.
Prestaties
1. We versterken onze grip op samenwerkingsverbanden, door verder uitvoering te geven aan de nota verbonden partijen.
2. Vanuit onze gemeentelijke prioriteiten bepalen we onze inzet in regionale samenwerking. We brengen focus aan in de samenwerking in het Rivierenland en werken waar mogelijk met gemeenten in de regio Utrecht aan gezamenlijke opgaven.
3. Raad en college voeren een jaarlijks gesprek over regionale samenwerking en de Culemborgse inzet en positie daarin.
4. We geven uitvoering aan de nieuwe Wet gemeenschappelijke regelingen, waarmee de positie van gemeenteraden versterkt. Dit doen we samen met de regiogemeenten in het Rivierenland.

We geven ruimte aan inwoners om mee te denken en mee te doen bij plannen en projecten.
Prestaties
1. We geven uitvoering aan de nieuwe participatievisie en -verordening die eind 2022 door de gemeenteraad wordt behandeld.
2. We vertalen de visie- en verordening naar een praktische participatiegids voor zowel de gemeente als voor initiatiefnemers uit de stad. Hierin beschrijven we de stappen om een goed participatietraject te borgen.
3. We betrekken kinderen bij besluitvorming van de gemeente via de kinderraad en de kinderburgemeester.
4. We onderzoeken de mogelijkheden om jongeren een grotere stem te geven in een vorm die past bij Culemborg.
5. We onderzoeken de mogelijkheden voor nieuwe vormen van lokale democratie, zoals een burgerberaad of een burgerbegroting op wijk- of stadsniveau.
6. We zetten het gebruik van Platform Culemborg voort om de digitale mogelijkheden verder te verkennen. We evalueren de inzet van het Platform tot nu, om te kijken hoe we dit nog beter kunnen gebruiken.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	1.973	1.923	1.923	1.923	1.923
Baten					

0.2 Burgerzaken

De gegevens van de inwoners in de Basisregistratie Personen moeten actueel en betrouwbaar zijn, zodat deze kunnen worden gebruikt door alle (semi)overheidsorganisaties.
Prestatie
1. We borgen de betrouwbaarheid en correctheid van de gegevens in de BRP volgens de voorgeschreven wet- en regelgeving en eigen beleid. Adresfraude sporen we op aan de hand van de methodiek van risicogericht adresonderzoek. We onderzoeken alleen adressen waarover twijfels bestaan. Waar nodig, zoeken we de samenwerking met in- en externe partners.
2. Het digitale systeem van Burgerzaken breiden we verder uit met onderdelen waardoor een betere service voor burgers wordt gerealiseerd en de organisatie efficiënter kan werken. Daarbij sluiten we zo veel mogelijk aan op de landelijke uitrol vanuit de leverancier van de ondersteunende software. We pakken dit in BWB-verband op, samen met Tiel en West Betuwe.

Zowel digitaal als in het stadskantoor is onze dienstverlening persoonlijk en proactief
Prestatie
1. Aanvragen en aangiftes handelen we waar mogelijk digitaal af zodat informatieverstrekking correct is. Inwoners attenderen we op het verloop van documenten evenals de gereedmelding daarvan.

Wij zorgen dat de inwoners gebruik kunnen maken van hun kiesrecht
Prestatie
1. We zorgen ervoor dat het stemproces toegankelijk is voor iedere kiesgerechtigde.

Wij zijn geïnteresseerd in waar onze inwoners tegenaan lopen
Prestatie
1. We vertalen ideeën klachten en opmerkingen waar mogelijk naar de verbetering van onze dienstverlening. We werken toe naar een werkwijze van continu verbeteren.

Op orde brengen basis van de bedrijfsvoering bij Burgerzaken en in gang zetten toekomstbestendige werkwijze en structuur
Prestatie
1. Basis van de bedrijfsvoering bij Burgerzaken is op orde gebracht: • Medewerkers zijn up-to-date met de laatste kennis van ontwikkelingen en wetgeving • Systemen zijn goed ingericht, up to date, met de laatste releases en modules en ondersteunend aan de werkprocessen • Beleid is nagelopen, geactualiseerd en vernieuwd/ geïnnoveerd
2. Er ligt een plan van aanpak voor het realiseren van een duurzame, toekomstbestendige werkwijze en structuur van de afdeling Burgerzaken. Waar mogelijk is er al aanvang gemaakt met de implementatie hiervan.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	866	902	879	879	879
Baten	245	263	263	263	263

0.4 Overhead

De doelen en prestaties van taakveld 0.4 overhead zijn opgenomen in paragraaf bedrijfsvoering.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	11.605	11.446	11.490	11.318	11.367
Baten	359	341	341	341	341

Indicatoren per taakveld

Indicatoren	Werkelijk 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Meetinstrument
0.2 Burgerzaken							
Percentage digitale aangifte Geboorte, huwelijk en overlijden	33%	20%	80%	85%	90%	90%	Geautomatiseerd systeem
Kwaliteitsnorm van 95%	Gerealiseerd	Voldoen aan normen BRP en BIG	Voldoen aan normen BRP en BIG	Voldoen aan normen BRP en BIG	Voldoen aan normen BRP en BIG	Voldoen aan normen BRP en BIG	Kwaliteits-monitor BRP van MinBZK/RvIG, interne audits
Kwaliteitsnorm van 95%	Gerealiseerd	Voldoen aan normen PUN en BIG	Voldoen aan normen PUN en BIG	Voldoen aan normen PUN en BIG	Voldoen aan normen PUN en BIG	Voldoen aan normen PUN en BIG	Kwaliteitsmonitor Reisdocumenten van MinBZK/ RvIG, Interne audits.

Toelichting indicatoren
We maken digitale aangiftes en afhandeling steeds meer mogelijk. De prognose voor het aandeel van digitale aangiftes laten daarom een forse stijging zien. Vanaf Q4 2022 bieden wij de mogelijkheid om de melding voorgenomen huwelijk digitaal te doen. Het product ‘melding voorgenomen huwelijk’ is 36% van de totale aangiften burgerlijke stand (geboorten 11% en overlijden 53%) op jaarbasis.

De beschikbaarheid van deze digitale functionaliteit zal fors bijdragen aan het percentage online aangiften.

Het is wettelijk verplicht dat de Basisregistratie personen (BRP) op orde is, dat wil zeggen dat de gegevens kloppen. Alle andere (semi)overheidsinstanties en inwoners zijn hier namelijk van, bijvoorbeeld voor toeslagen en andere rechten en plichten. De kwaliteit van zowel de BRP als de processen rond reisdocumenten worden jaarlijks gecontroleerd door het Ministerie van BZK.

Overzicht wettelijk/ beleidskader

- Gemeentewet
- Wet gemeenschappelijke regelingen
- Nota verbonden partijen
- Reglement van Orde raad en commissies 2021
- Inspraakverordening 2008
- Participatieverordening i.o.
- Visie op Wijkgericht Werken 2021
- Visie op dienstverlening
- Wet- en regelgeving op het gebied van burgerlijke stand (Burgerlijk wetboek 1 BRP) Reisdocumenten, rijbewijzen, Kieswet, Wmo, minima
- PUN: Paspoortuitvoeringsregeling Nederland.
- Regeling beheer en toezicht BRP
- Verordening BRP
- Reglement BRP
- Kieswet
- Wet op de lijkbezorging

Betrokken partners

- Gemeenschappelijke regelingen
- Buur- en regiogemeenten
- Ketenpartners, zoals Belastingdienst, IND, UWV
- Regionale samenwerkingsverbanden
- Beheersstichting Begraafplaatsen Culemborg
- Politie
- Provincie Gelderland
- Overige samenwerkingspartners in het kader van adresfraude, o.a. Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA), Legitiem, politie, Kleurrijk Wonen, e.d.
- Lokale partners, zoals:
    - ElkWelzijn
    - Inwoners en inwonersorganisaties
    - Ondernemers
    - Buurtpanel
    - Initiatiefnemers
    - Coöperaties
    - Scholen

Verbonden partijen

	Regio Rivierenland
Belangrijkste ontwikkelingen:	Het proces van de FruitDelta gebiedsagenda is in 2021 gestart en loopt door in 2023. Verschillende beleidsdocumenten zijn de bouwstenen voor deze gebiedsagenda. Denk daarbij onder andere aan het regionaal economisch ambitiedocument 2022-2025, de regionale energiestrategie, het mobiliteitsplan en de regionale woonagenda. Dit proces bevordert een integrale werkwijze in de regio die ons helpt om slimmer en sneller onze opgaven te realiseren. Verder wordt in 2023 gewerkt aan de voortgang van de Regionale Energie Strategie (RES). Vanuit het programma contract gestuurde dienstverlening van de Regio Rivierenland wordt in 2023 vorm en inhoud gegeven aan de inkoop van Jeugdzorg en Wmo, door middel van een nieuw Organisatieplan en bijbehorende DVO die na de zomer van 2022 worden vastgesteld. Verder is in 2022 het team Inburgering van start gegaan bij de Regio. Het is voorzien dat in 2023 verdere uitbreiding van het team door inburgeringsconsulenten zal plaatsvinden (afhankelijk van het daadwerkelijk aantal inburgeraars binnen de 8 regiogemeenten). De toegenomen taken bij de Regio, maar ook de complexiteit hiervan en het verzorgen van ondersteunende programma's als de RegioDeal maken dat de balans tussen beschikbare capaciteit en taken in de bedrijfsvoering uit evenwicht raakt. Om deze reden gaat de Regio Rivierenland inzichtelijk maken welke taken passen binnen de beschikbare formatie, wat hun doelstellingen zijn en waarvoor wellicht aanvullende formatie noodzakelijk is. In de zienswijze op de begroting van de Regio voor 2023 heeft de gemeenteraad van Culemborg aangegeven graag in gesprek te gaan op het moment dat dit gevolgen heeft ofwel voor de formatie, ofwel voor de taken die al dan niet door de Regio uitgevoerd kunnen worden.

Wat mag het programma kosten?

Bestaand

De volgende tabel van de lasten en baten voor dit programma is gebaseerd op bestaand beleid uit de begroting 2022. Ook de uitgangspunten die bij de kadernota 2023 zijn bepaald zijn hierin verwerkt incl. de meerjarige effecten vanuit de najaarsrapportage 2022. Alle uitgangspunten en nieuwe ontwikkelingen zijn doorgerekend. Dit is de primitieve begroting 2023.

Bedragen x € 1.000

Bestuur en Ondersteuning	Rekening 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	13.283	14.444	14.271	14.292	14.120	14.169
Baten	794	604	604	604	604	604
Saldo van baten en lasten	**-12.489**	**-13.840**	**-13.667**	**-13.688**	**-13.516**	**-13.565**

Per taakveld	Rekening 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Bestuur	1.685	1.973	1.923	1.923	1.923	1.923
Burgerzaken	890	866	902	879	879	879
Overhead	10.708	11.605	11.446	11.490	11.318	11.367
Lasten	***13.283***	***14.444***	***14.271***	***14.292***	***14.120***	***14.169***
Bestuur	1	0	0	0	0	0
Burgerzaken	371	245	263	263	263	263
Overhead	421	359	341	341	341	341
Baten	***794***	***604***	***604***	***604***	***604***	***604***

Reservemutaties	Rekening 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Stortingen		0	0	0	0	0
Onttrekkingen	12	12	12	12	12	12

Bestuur en Ondersteuning	-12.477	-13.828	-13.655	-13.676	-13.504	-13.553

Analyse primitieve begroting

Lasten

Bestuur

In 2022 is het uitgavenbudget hoger ten opzichte van andere jaren. Dit heeft te maken met de introductie van de nieuwe raad na de verkiezingen in het voorjaar 2022.

Burgerzaken
Ten opzichte van 2022 zijn de lasten lager als gevolg van een lagere toerekening van organisatiekosten. In tegenstelling tot de lagere toerekening van de organisatiekosten zijn de kosten voor het organiseren van de verkiezingen hoger door inhuur van derden en zijn diverse budgetten geïndexeerd.

Overhead
De kosten voor overhead zijn vergelijkbaar met 2022. Een aantal budgetten zijn geïndexeerd, maar er vervallen ook een aantal incidentele budgetten die in 2022 toegekend waren. Ook een deel van de formatie-uitbreiding komt hier tot uitdrukking.

Baten

Bestuur
Geen bijzonderheden.

Burgerzaken
Ten opzichte van 2022 stijgen de begrote inkomsten als gevolg van meer huwelijken en afgifte van reisdocumenten en identiteitskaarten. De opbrengsten van reisdocumenten, rijbewijzen, uittreksels en V.O.G. en naturalisatieverzoeken zijn bijgesteld op basis van de laatste prognoses.

Reservemutaties

Geen bijzonderheden.

2 Programma Veiligheid

Programma Veiligheid

Opbouw programma

In het onderstaande treft u de taakvelden bij het programma Veiligheid. De huidige beleidsproducten zijn opgenomen om de relatie met de nieuwe taakvelden te kunnen leggen.

Taakveld	Omschrijving	Portefeuillehouder
1.1	Crisisbeheersing en Brandweer	Gerdo van Grootheest
1.2	Openbare orde en Veiligheid	Gerdo van Grootheest

Wat is het maatschappelijk effect van het programma?

Veiligheid is een belangrijke randvoorwaarde voor het geluk en welzijn van de Culemborgse inwoners en ondernemers en bezoekers van onze gemeente. Het veiliger maken van Culemborg is een belangrijke doelstelling van onze gemeente. We willen dat onze inwoners veilig zijn en zich veilig voelen in hun buurt en daar prettig kunnen wonen. Wij willen dat onze ondernemers succesvol kunnen zijn en ondernemen in een veilige stad. Wij willen dat je met plezier de binnenstad kunt bezoeken om te winkelen of te ontspannen. Wij willen dat Culemborg voor werknemers een fijne plek is om te werken. En wij willen dat bezoekers met een goed gevoel komen recreëren in en genieten van onze mooie stad. Kortom, de gemeente Culemborg streeft naar een veilig Culemborg voor iedereen.

Culemborg is een grote kleine stad. Klein in omvang met daardoor een menselijke maat en korte lijnen zodat iedereen elkaar makkelijk weet te vinden. Groot in trots en ambities en soms ook groot in problematiek. In Culemborg manifesteren leefbaarheidsvraagstukken en criminaliteit zich soms op de vierkante meter en worden we geconfronteerd met grootstedelijke vraagstukken. In Culemborg zijn we trots op onze stad en staan we tegelijkertijd met twee benen op de grond. We lopen niet weg voor problemen, we benoemen ze, slaan de handen ineen en pakken problemen samen aan. Dit in de wetenschap dat we gezien onze omvang, niet alles zelf kunnen doen. Daarom zijn allianties met onze partners,) binnen de Waarden/Rivierenland en op het niveau Gelderland-Zuid en Oost-Nederland (waaronder gemeenten, politie, Openbaar Ministerie en het RIEC Oost-Nederland) van groot belang.

In Culemborg werken we daarom integraal. Dit betekent ten eerste dat we samen werken: met onze inwoners, ondernemers en partners in zowel het veiligheids- als het sociale domein. Daarnaast betekent dit dat we een preventieve en repressieve aanpak hebben. Vanzelfsprekend proberen we problemen voor te zijn. Het voorkomen van criminaliteit is de beste misdaadbestrijding. Veiligheid in Culemborg begint bij de ‘sociale basis’ die we verder willen versterken. Dit zijn bijvoorbeeld gezinnen waarin kinderen opgroeien, wijken waarin actief naar elkaar wordt omgekeken, verenigingen waar mensen zich thuis voelen en met elkaar verbonden zijn, scholen waar jongeren worden geholpen zich te ontwikkelen tot weerbare jongvolwassenen of sport en cultuur waar mensen zich ontplooien en verbindingen tussen mensen worden gelegd. Daarnaast hebben we een repressieve aanpak; samen met politie, handhaving, het RIEC en het Openbaar Ministerie. We handhaven wet- en regelgeving,

gaan ondermijning tegen en implementeren nieuwe instrumenten om het criminele zo moeilijk mogelijk te maken.

Ook in 2023 maken we hard aan bovengenoemde doelstellingen. Voor het volgende begrotingsjaar staan een groot aantal acties op de planning. Hieronder lichten we de belangrijkste voorstellen nadere toe.

Kadernota Veiligheid gemeente Culemborg (Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 De Waarden)
In 2023 gaan we een belangrijk beleidsdocument actualiseren. Voor de periode 2023-2026 stellen wij de Kadernota Veiligheid gemeente Culemborg vast. Vanuit de Gezagsdriehoek De Waarden (burgemeesters, teamchef van de politie en de gebiedsofficier van justitie binnen de Waarden) is besloten om gezamenlijk een Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 op te stellen. Veiligheidsproblemen houden zich namelijk niet aan de gemeentegrenzen, maar openbare ordeproblemen vinden vooral lokaal plaats. Een intensievere samenwerking tussen gemeenten en samen met politie en Openbaar Ministerie is daarbij belangrijk en noodzakelijk. Door nu gezamenlijke ambities te verwoorden kunnen we gezamenlijk optrekken in de aanpak en efficiënter omgaan met de schaarse capaciteit. Er is gekozen om in te zetten op vier prioriteiten: zorg en veiligheid, jeugd, drugs en cybercriminaliteit/digitale criminaliteit. Het ‘Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 De Waarden’ bestaat uit twee delen. Het eerste deel heeft betrekking op de prioriteiten voor De Waarden. Het tweede deel biedt onze gemeente de ruimte om lokaal andere accenten te leggen die passen bij de lokale problematiek. De Kadernota Veiligheid is de basis voor onze veiligheidsaanpak in de raadsperiode van 2023-2026. In 2023 wordt deze nota nader uitgewerkt in verschillende concrete vervolgstappen zoals een uitvoeringsplan met concrete acties.

Plan van aanpak Ondermijning gemeente Culemborg 2023-2026
Het is een gegeven dat ondermijning, ondermijnende criminaliteit en georganiseerde criminaliteit het lokale gezag kunnen ondermijnen, de veiligheid en leefbaarheid kunnen verslechteren en schade op kunnen leveren voor inwoners en ondernemers. De ‘onderwereld’ maakt voor illegale activiteiten gebruik van diensten van de ‘bovenwereld'. Voorbeelden zijn: gemeentelijke vergunningen, distributie door bedrijven, huisvesting misbruiken voor illegale praktijken, zoals mensenhandel.
De gemeente Culemborg staat voor een krachtige, maar vooral sluitende aanpak van ondermijning. De aanpak van ondermijning is om deze reden een speerpunt van onze gemeente.

Via het Plan van aanpak Ondermijning beogen we een integrale aanpak voor ondermijning in de gemeente Culemborg te formuleren. Het algemene doel van deze integrale aanpak is het aanpakken, terugdringen en waar mogelijk voorkomen van ondermijning in onze gemeente. Vanuit deze doelstelling streven wij er in 2023 en verder naar om:

1) de basis op orde te hebben. Concrete voorbeelden zijn de actualisaties van de Algemene plaatselijke verordening Culemborg, Beleidsregels Wet Bibob (integriteitstoetsing ondernemers), Beleidsregels Damocles (aanpak drugspanden) en Beleidsplan aanpak mensenhandel.
2) de interne (college, raad en ambtelijke organisatie) en externe (inwoners en ondernemers) bewustwording op orde is; Dit doen we onder andere via een ondermijningsfestival, bewustwordingsbijeenkomsten en -campagnes.
3) de meldingsbereidheid vergroot wordt; Een belangrijke eerste stap in 2023 is dat wij de bekendheid van Meld Misdaad Anoniem (MMA) en het interne meldpunt ondermijning vergroten;
4) de wijkaanpak in relatie tot de aanpak van ondermijning verder uitgerold wordt. Repressie alleen werkt onvoldoende tegen ondermijning. Er is een brede wijkaanpak nodig, waarin het (meer repressieve) veiligheidsdomein en het (meer preventieve) sociaal domein samen de strijd met dit probleem aanbinden; en

5) de lokale aanpak van ondermijning verder vorm wordt gegeven (waaronder een lokaal ondermijningsoverleg en periodieke integrale controles).

Veilige wijken/ wijkaanpak
We zetten volop in op de ingezette weg van onze wijkaanpak. De pilot Schoolhof, waarmee we in 2021 zijn gestart, en die wordt doorontwikkeld naar een wijkaanpak voor de hele gemeente, vraagt een meerjarige aanpak. De centrale vraag is: “hoe maken we de wijken toekomstbestendig en verbeteren we structureel de leefbaarheid en veiligheid?” We werken met behulp van een jaarlijks uitvoeringsprogramma aan een persoonsgerichte/gezinsaanpak, het benutten van de kracht van de wijk en het inzetten van positieve jeugdpreventie. We willen dat de bewoners weer betrokken raken bij hun leefomgeving en de patronen van multiproblematiek van generatie op generatie doorbreken. Dit vraagt om een nieuwe manier van integraal samenwerken tussen professionals uit de domeinen zorg en veiligheid. Naast het voortzetten van de ingeslagen weg ontwikkelen we in 2023 onze persoonsgerichte aanpak met inzet van intensief casemanagers verder door, ontwikkelen we een gereedschapskist met bestuurlijke en repressieve interventies, implementeren we een casusgericht veiligheidsinformatiesysteem, gaan we verder met het stroomlijnen van de samenwerking en overleggen en verbreden we onze netwerken met het oog op een bovenlokale aanpak van ondermijning. Ook willen we op de landelijke agenda’s terecht komen om zo aandacht te brengen dat ook kleinere steden in Nederland extra ondersteuning nodig hebben om wijken veiliger te maken

Toezicht en handhaving van wetten en regels
Wetten en regels zijn om bepaald gedrag en gevaar te voorkomen. Toezicht en handhaving daarvan is dan ook van belang. In 2023 willen wij ons toezicht- en handhavingsbeleid verder bij de tijd brengen. Met een effectieve inzet van de beschikbare capaciteit. En ook door goed naar onze opdrachtgeversrol richting partijen te kijken die wij daarvoor inschakelen. We weten dat Culemborg relatief weinig toezicht- en handhavingscapaciteit heeft als we vergeleken worden met andere gemeenten. Vooruitlopend op dit nieuwe beleid vragen we in deze begroting dan ook extra middelen om onze capaciteit verder op orde te brengen zodat toezichthouders en handhavers meer zichtbaar aanwezig kunnen zijn in de stad en effectiever kunnen ingrijpen.

Doelen en prestaties taakvelden Veiligheid

1.1 Crisisbeheersing en Brandweer

De gemeente is (in samenwerking met de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid) voorbereid op incidenten en crises en wij kunnen de taken die in het kader van bevolkingszorg op ons pad komen naar behoren vervullen.
Prestaties
1. We leveren gemeentelijk personeel voor regionale pools (piketofficieren van Dienst bevolkingszorg (lokaal)) en houden deze functionarissen beschikbaar voor deelname aan opleidingen en oefeningen.
2. We werken samen met en adviseren aan de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid.
3. We verbeteren daar waar nodig onze interne processen aan de hand van de evaluatie van de corona- en vluchtelingencrisis.
4. We organiseren vanaf 2023 een jaarlijkse organisatiebrede oefening crisisbeheersing.

Financiën	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Lasten	2.124	2.121	2.154	2.154	2.154
Baten					

1.2 Openbare orde en Veiligheid

We zetten in op preventie door het versterken van de sociale basis en integrale samenwerkingen
Prestaties
1. Waar nodig en mogelijk nemen we eventuele belemmeringen in die samenwerking, onder andere op het gebied van privacy, verschillende werkplekken en dergelijke, weg. Dit doen we onder andere via de wijkaanpak en een convenant informatie delen in het kader van zorg en veiligheid.
2. We geven uitvoering aan de sluitende aanpak personen met verward/onbegrepen gedrag met als voornaamste lokale pijler de inrichting van de wijkgerichte GGZ. De wijkgerichte GGZ is medio 2021 gestart met een Culemborgs team en aansluiting van ervaringsdeskundigheid via Culemborg Herstelt. De pilot wordt in het vierde kwartaal geëvalueerd, geoptimaliseerd en gecontinueerd in 2023.
3. De rollen en taken binnen de aanpak voorkoming escalatie (AVE) worden verder aangepast in lijn met de ontwikkelingen rondom de inrichting sociaal domein en integrale toegang. Extra aandacht gaat uit naar triage om casuïstiek direct bij de passende persoon/afdeling te beleggen. Extra aandacht gaat ook uit naar het extern uitdragen/positioneren van de rol van casusregisseur en procesregisseur bij ketenpartners zoals ProPersona, GGD en Veiligheidshuis.

4.	We werken wijkgericht aan leefbare en veerkrachtige/vitale buurten en wijken die op de toekomst zijn voorbereid: fysiek, sociaal, veilig, cultureel en economisch. De leefbaarheid-wijkteams hebben hier een belangrijke preventieve rol en pakken samen met bewoners de (collectieve) leefbaarheidsvraagstukken op en daarmee de wijken schoon, heel en veilig te houden. Onder andere doen we dat via het Buurt Bestuurt instrument. Extra aandacht gaat naar aanpak- en aandachtswijken.
5.	We ontwikkelen aan de hand van de wijkaanpak een stadsbrede vernieuwde jeugdaanpak. Concreet gaan wij aan de slag met de borging van intensief casemanagement en het verder versterken van de samenwerking met de VO-scholen en met Elk op het gebied van jongerenwerk. Ook integreren we de projectmatige werkzaamheden van de wijkaanpak binnen het reguliere werk.
6.	We voeren de reguliere taken op dit gebied uit en optimaliseren deze, zoals: diverse casus overleggen en (persoonsgerichte) aanpak onder andere door samenwerking binnen het Veiligheidshuis en met sociale en leefbaarheidswijkteams. Dit op onderwerpen als: radicalisering, woonoverlast, huiselijk geweld, jeugd, zorgwekkende zorgmijders, complexe multiproblematiek, veelplegers, ex-gedetineerden, verwarde personen, etc.
7.	We geven vanaf 2023 onder andere via het Preventie- en Handhavingsplan Alcohol (als onderdeel nota gemeentelijk gezondheidsbeleid), een nadere invulling aan het Nationaal Preventieakkoord en het Preventieakkoord Culemborg.

We werken aan een stad waarin iedereen zich veilig en thuis voelt.	
Prestaties	
1.	We zetten in op het voorkomen van onveiligheid en crimineel gedrag door toezicht en handhaving van wetten en regels. Concrete voorbeelden zijn integrale controles op thema's/locaties zoals een bedrijventerrein, het buitengebied en overlastgebieden. Maar onder andere ook de blijvende inzet van toezichthouders/boa's en jeugdboa's.
2.	We gaan in gesprek met de stad over de aankomende jaarwisseling. Dit met als doel om het Oud en Nieuw feest voor iedereen op een veilige wijze te laten verlopen. We maken hiervoor gebruik van ervaringen en kennis van andere gemeenten en van de ideeën en creativiteit van inwoners, ondernemers en organisaties. Landelijke ontwikkelingen op dit gebied volgen wij met aandacht.
3.	In 2023 (en volgende jaren) blijven we extra aandacht besteden aan de aanpak van ondermijning (in het bijzonder de aanpak van drugscriminaliteit en mensenhandel) en cybercrime/digitale criminaliteit. We gaan onder andere aan de slag met het vergroten van de bewustwording van inwoners en ondernemers in relatie tot ondermijning (bijvoorbeeld een ondermijningsfestival en bewustwordingsbijeenkomsten) en cybercrime en het uitvoeren van integrale controles. Wij zorgen ervoor dat ambtenaren beter gepositioneerd worden en opgeleid zijn om signalen van ondermijning te herkennen en op de juiste wijze te melden. Dit doen we onder andere via bewustwordingsbijeenkomsten en het vergroten van de bekendheid van het (interne) meldpunt ondermijning en Meld Misdaad Anoniem.
4.	We houden alle beschikbare instrumenten voor bestuursrechtelijk optreden gereed, zorgen ervoor dat deze instrumenten geactualiseerd zijn en kijken indien nodig naar nieuw beleid. Concrete voorbeelden zijn de actualisatie van de Algemene plaatselijke verordening Culemborg, een Plan van aanpak Ondermijning gemeente Culemborg, op te stellen beleid op het gebied van mensenhandel, geactualiseerde beleidsregels Wet Bibob (integriteitstoetsing) en artikel 13b van de Opiumwet (sluiting drugspanden)).
5.	We blijven (preventieve) activiteiten uitvoeren op het gebied van bewustwording en betrekken daarbij onze partners, maar ook inwoners en ondernemers. Concrete voorbeelden

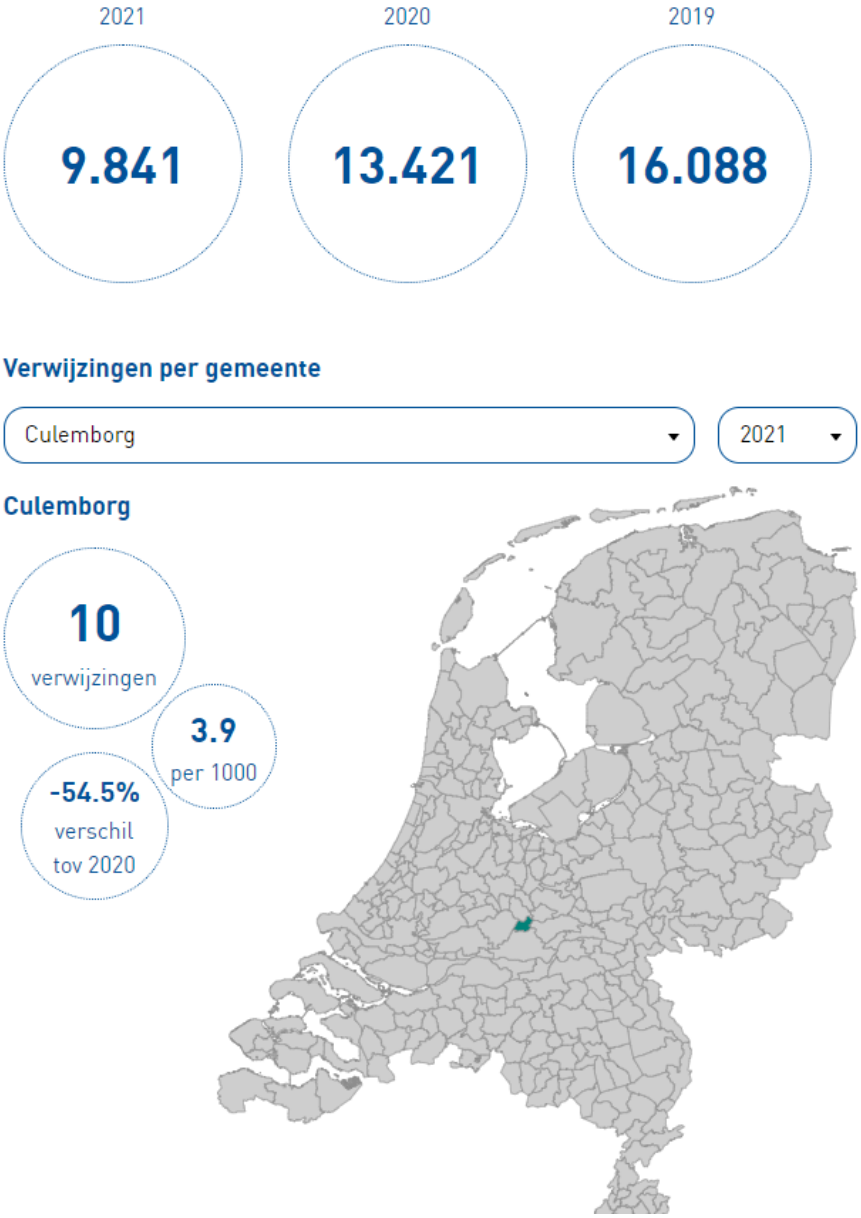
	zijn de preventieve acties op het voorkomen van woninginbraak (tijdens de week van de Veiligheid) en voorlichting op scholen (Cyber 24).
6.	We bedden de aanpak op lokale weerbaarheid in door te werken met een programma weerbaarheid waarin structureel aandacht komt voor dit thema, zowel onder ambtenaren als politiek en bestuurlijk.
7.	Voor het gebruik van camera's voor het openbare orde toezicht is een camerabeleid op- en vastgesteld. Vanaf 2023 wordt het gebruik van de huidige en toekomstige periodiek getoetst aan de eisen en voorwaarden die in dit beleid opgenomen zijn. Concreet wordt naar de effectiviteit en geschiktheid (waaronder de kwaliteit van de camera's) van de inzet van de camera's op verschillende locaties in onze gemeente gekeken. In 2023 vindt een tussentijdse evaluatie van het camerabeleid plaats.
8.	We blijven bewoners betrekken bij de (sociale) veiligheid door de WhatsAppgroepen buurtpreventie te faciliteren en te ondersteunen. We zorgen dat deelnemers van de WhatsAppgroepen, waar nodig, getraind worden in het signaleren en het melden van verdachte situaties.
9.	Het college stelt voor de komende vier jaren een toezicht- en handhavingsplan Algemene plaatselijke verordening, Alcoholwet en overige bijzondere wetten op. In dit plan worden de prioriteiten voor de komende vier jaren beschreven en maken wij heldere afspraken over hoe wij de beschikbare toezicht- en handhavingscapaciteit effectief inzetten.
10.	Het aanpakken van overlast van hondenpoep, verkeerd parkeren, autoluwe binnenstad, niet houden aan voorschriften of beperkingen vanuit diverse vergunningen nemen we structureel in het uitvoeringsplan toezicht en handhaving op. De AVRI-toezichthouders/Boa's geven op basis van het uitvoeringsplan 2023 hieraan invulling.
11.	We voeren de reguliere taken (waaronder de vergunningen en controles) op het gebied van de Algemene plaatselijke verordening, Alcoholwet en overige bijzondere wetten uit en optimaliseren deze. We werken hierin samen met partners als de toezichthouders/BOA's, VRGZ, politie, het Openbaar Ministerie, HALT en GGD. De controles op de naleving van de leeftijdsgrens voor alcohol zijn een concreet voorbeeld.

Financiën	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Lasten	1.326	1.329	1.389	1.389	1.328
Baten	42	42	42	42	42

Verplichte indicatoren

#	Indicator	Realisatie 2021	Begroot 2023	Vergelijkbare gemeenten *	periode	Bron
6	Verwijzing Halt** *per 10.000 jongeren in de leeftijd 12-18 jaar Halt gaat uit van 1.000 jongeren en niet per 10.0000 jongeren, zie onderstaand plaatje.*	3,9	4,0	Nog niet bekend.	2021	Bureau Halt

7	Vervallen					
8	Winkeldiefstallen ** *aantal per 1.000 inwoners*	Niet bekend, sinds 2010 geen cijfers meer beschikbaar per 1000 inwoners	1,1	Niet mogelijk via CBS. Wel via Waar staat je gemeente per 10.000 inwoners	2021	CBS
9	Geweldsmisdrijven ** *aantal per 1.000 inwoners*	Nog niet bekend	3,4	Nog niet bekend	2021	CBS
10	Diefstallen uit woning ** *aantal per 1.000 inwoners*	Niet bekend. Sinds 2017 geen cijfers meer beschikbaar per 1000 inwoners	1,4	Niet mogelijk via CBS. Wel via Waar staat je gemeente per 10.000 inwoners	2021	CBS
11	Vernieling en beschadiging (in de openbare ruimte) *aantal per 1.000 inwoners **	6,3	6,0	Niet mogelijk via CBS. Wel via Waar staat je gemeente per 10.000 inwoners	2021	CBS

Toelichting indicatoren
Geweldsmisdrijven
Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).

Overzicht wettelijk/ beleidskader

Wettelijk kaders

- Gemeentewet
- Algemene plaatselijke verordening Culemborg
- Provinciale verordening
- Wet Gemeenschappelijke Regelingen
- Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Wet Bibob)
- Alcoholwet, Alcoholbesluit en Alcoholregeling
- Wet op de kansspelen
- Wetboek van Strafvordering/Regeling domeinlijsten buitengewoon opsporingsambtenaar/Beleidsregels Buitengewoon Opsporingsambtenaar
- Wet veiligheidsregio's
- Opiumwet
- Wet ruimtelijke ordening
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)
- Wet milieubeheer/Activiteitenbesluit milieubeheer
- Omgevingswet (vanaf 1 januari 2023)
- Algemene wet bestuursrecht (Awb)
- Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).
- Wet verplichte ggz
- Wegenverkeerswet 1994

Beleidskaders

- Kadernota Integrale Veiligheid (in 2023 gezamenlijk op- en vastgesteld binnen de Gezagsdriehoek De Waarden) en uitvoeringsplannen
- Toezicht- en handhavingsbeleid Culemborg en uitvoeringsplannen
- Beleidsregels Wet Bibob Culemborg
- Beleidsregel artikel 13b van de Opiumwet
- Veiligheidsstrategie Oost-Nederland
- Horecavisie en Handboek horeca
- Evenementenvisie en Handboek Evenementen
- Detailhandelsvisie
- GVVP 2021-2030 (Gemeentelijk Verkeer- en Vervoerplan)
- SPV 2030 (Strategisch Plan Verkeersveiligheid)
- Notitie Wijkgericht werken

Betrokken partners

- Veiligheidsregio Gelderland-Zuid
- Openbaar Ministerie
- RIEC (Regionaal Informatie- en Expertisecentrum) Oost-Nederland
- Provincie Gelderland
- Waterschap Rivierenland
- Politie
- Omgevingsdienst Rivierenland
- Omliggende/ Regio gemeenten/Gezagsdriehoek De Waarden
- Intergemeentelijke project (IGP)
- Het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV)
- Lokale partners zoals:
    - bewoners(groepen)
    - KCB (Kring Culemborgse Bedrijven)
    - ElkWelzijn
    - Kleurrijk Wonen
    - CV Parijsch
    - Ondernemers
    - Inwoners en inwonersorganisaties (zoals de deelnemers WhatsAppgroepen Buurtpreventie)
    - Scholen
    - Regionale en landelijke leerkringen
    - Huurdersbelangenvereniging
    - Vluchtelingenwerk
    - Fietsersbond Culemborg
- Ketenpartners, zoals de Belastingdienst, IND, UWV, Nederlandse Arbeidsinspectie
- Regionale samenwerkingsverbanden, zoals Regio Rivierenland, Werkzaak Rivierenland, AVRI
- Overige samenwerkingspartners in het kader van adresfraude, o.a. Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA), Legitiem, e.d.

Verbonden partijen

Veiligheidsregio Gelderland-Zuid (VRGZ)	
Belangrijkste ontwikkelingen:	Het streven is dat de nieuwe Meldkamer Oost-Nederland in Apeldoorn in het eerste kwartaal van 2023 operationeel is. In 2023 wordt meer duidelijk over de mogelijke wijzigingen van de Wet Veiligheidsregio's en de effecten hiervan. Naast de reguliere dienstverlening en de Corona- en vluchtelingencrisis is er ook aandacht voor klimaatverandering, duurzaamheid, data gedreven analyse en sturing, digitalisering van de maatschappij en bescherming van de eigen organisatie tegen cybercrime. Deze onderwerpen hebben effecten op bedrijfsvoering, maar wordt samen met partners opgepakt.

Wat mag het programma kosten?

Bestaand

De volgende tabel van de lasten en baten voor dit programma is gebaseerd op bestaand beleid uit de begroting 2022. Ook de uitgangspunten die bij de kadernota 2023 zijn bepaald zijn hierin verwerkt incl. de meerjarige effecten vanuit de najaarsrapportage 2022. Alle uitgangspunten en nieuwe ontwikkelingen zijn doorgerekend. Dit is de primitieve begroting 2023.

Bedragen x € 1.000

Veiligheid	**Rekening 2021**	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Lasten	3.298	3.450	3.450	3.543	3.543	3.482
Baten	154	42	42	42	42	42
Saldo van baten en lasten	**-3.143**	**-3.408**	**-3.407**	**-3.501**	**-3.501**	**-3.440**

Per taakveld	**Rekening 2021**	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Crisisbeheersing en brandweer	2.026	2.124	2.121	2.154	2.154	2.154
Openbare orde en veiligheid	1.272	1.326	1.329	1.389	1.389	1.328
Lasten	***3.298***	***3.450***	***3.450***	***3.543***	***3.543***	***3.482***
Openbare orde en veiligheid	154	42	42	42	42	42
Baten	***154***	***42***	***42***	***42***	***42***	***42***

Reservemutaties	**Rekening 2021**	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Stortingen		0	0	0	0	0
Onttrekkingen		0	0	0	0	0

Veiligheid	**-3.143**	**-3.408**	**-3.407**	**-3.501**	**-3.501**	**-3.440**

Analyse primitieve begroting

Lasten

Crisisbeheersing en Brandweer

Ten opzichte van 2022 stijgen de lasten in de meerjaren begroting door de verhoogde bijdrage aan de Veiligheidsregio.

Openbare orde en Veiligheid

Ten opzichte van 2022 zijn de lasten lager door een lagere toerekening van de organisatiekosten. Daarnaast is het budget voor toezicht en handhaving structureel met de doeluitkering van het Rijk en urenuitbreiding verhoogd en zijn diverse budgetten structureel geïndexeerd.

Baten

Openbare orde en Veiligheid

Geen bijzonderheden

Reservemutaties

Geen bijzonderheden.

3 Programma Verkeer, Vervoer en Waterstaat

Programma Verkeer, Vervoer en Waterstaat

Opbouw programma

In het onderstaande treft u de taakvelden bij het programma Verkeer, Vervoer en Waterstaat. De huidige beleidsproducten zijn opgenomen om de relatie met de nieuwe taakvelden te kunnen leggen.

Taakveld	Omschrijving	Portefeuillehouder
2.1	Verkeer, wegen en water	Monica Wichgers
2.2	Parkeren	Monica Wichgers
2.3	Recreatieve Havens	Monica Wichgers
2.5	Openbaar vervoer	Monica Wichgers

Wat is het maatschappelijk effect van het programma?

Verkeer, Mobiliteit en Wegen
Op het gebied van verkeer en mobiliteit zijn veel ontwikkelingen gaande. Ontwikkelingen waar ook Culemborg mee te maken heeft en die leuke, maar soms ook lastige uitdagingen opleveren. In 2020 stelde de gemeenteraad een Gemeentelijke Verkeers- en Vervoersplan (GVVP) vast, op basis van een grondige analyse van de stad en een uitgebreid participatietraject. Dat biedt het kader voor de alle lokale verkeersprojecten.

Met ons gemeentelijke mobiliteitsbeleid werken we eraan een optimaal bereikbare gemeente te zijn, waarbij duurzaamheid, leefbaarheid en veiligheid belangrijke randvoorwaarden zijn.

Een aantal van die mobiliteitsopgaven is gemeente- en regiogrensoverschrijdend en vraagt om een verscheidenheid aan kennis en oplossingen op het gebied van mobiliteit. Als individuele gemeente is het onmogelijk om specialistische kennis van alle lopende thema's te hebben en onderhouden. De samenwerking met de gemeenten binnen de Regio Rivierenland maakt het mogelijk om brede (maatschappelijke) opgaven gezamenlijk op te pakken en richting andere regio's, provincie of Rijk sterker te staan. Gezamenlijk stellen we een uitvoeringsagenda op. Voor de uitvoering van de agenda is een mobiliteitsfonds ingesteld. Iedere gemeente stort jaarlijks een bedrag per inwoner in het fonds.

Vanaf 2035 wordt de verkoop van auto's met een fossiele brandstofmotor verboden. Dit zorgt voor een forse toename van het aantal elektrische auto's. Hiervoor is een uitbreiding van het aantal laadpalen nodig. Ook duurzame mobiliteit binnen het openbaar vervoer en bedrijven wordt een steeds belangrijker item. Pakketbezorging en bevoorrading van winkels en bedrijven vragen om een andere benadering. Samen met Regio Rivierenland zullen wij de mogelijkheden hiertoe onderzoeken.

Inwoners verplaatsen zich meer en blijven langer (zelfstandig) deelnemen aan het verkeer. Mede door ontwikkelingen als een e-bike worden bestemmingen beter bereikbaar. Fietsen en wandelen heeft een positieve invloed op de gezondheid. De gemeente wil daarom stimuleren dat inwoners en

bezoekers veilig kunnen fietsen en wandelen binnen de gemeente. Dit door de aanleg van comfortabele fiets- en wandelpaden. Hierbij rekening houdend met de toegankelijkheidseisen. Ook wordt onderzocht of een er een hoogwaardige fietsverbinding gerealiseerd kan worden tussen Culemborg en Houten en leggen we een fietsstraat aan tussen de westelijke wijken en het centrum via de Vianense Poort.

In Culemborg is er een grote behoefte aan meer (betaalbare) woningen. Een toename van woningen zorgt voor extra verkeersbewegingen op het bestaande netwerk en legt een ruimte claim op de openbare ruimte, met name voor wegen, parkeren en verblijven. De vele verharding heeft een negatieve invloed op de leefbaarheid, het klimaat en hittestress. Een reductie van het aantal verkeersbewegingen en het treffen van maatregelen op de hoofdstructuur om de doorstroming en verkeersveiligheid voor zowel auto- als fietsverkeer te verbeteren is noodzakelijk. Het laatste ontwikkelveld van Parijsch Zuid en de stationsomgeving worden daarom zo ingericht dat de wijk, met het mobiliteitsconcept als basis, een groenere, prettige en klimaatadaptieve inrichting kan krijgen.

Om de verbinding vanaf de stationsomgeving met zowel de gebieden aan de oost- als westzijde logisch en aantrekkelijk te maken en een goede bereikbaarheid te waarborgen, wordt ingezet op een langzaam verkeertunnel bij het station en een extra ontsluiting op de N320 naar Pavijen. Er ontstaat ook een mogelijkheid om de Ovonde om te vormen naar een meer veilige oplossing. Het station van Culemborg wordt een regionale HUB, waar inwoners en bezoekers op een eenvoudige wijze kunnen overstappen op verschillende vervoerswijzen.

Door verminderde personele inzet op het beheer van wegen, civiele kunstwerken en openbare verlichting afgelopen jaren, is er in 2021 en 2022 minder onderhoud uitgevoerd dan gepland. In 2023 wordt dit, op basis van de weg inspectie 2022, alsnog ingepland en uitgevoerd. Waar mogelijk maken we werk-met-werk.

Doelen en prestaties taakvelden Verkeer, Vervoer en Waterstaat

2.1 Verkeer, wegen en water

Culemborg veilig en bereikbaar houden voor alle verkeersmodaliteiten door de verkeersruimte zo in te richten dat er een optimale balans ontstaat tussen bereikbaarheid, veiligheid en doorstroming op wegen.
Prestaties
1. We werken de maatregelen uit het GVVP die onderdeel vormen van de ontwikkelingen in de Stationsomgeving verder uit: Ovonde, langzaam verkeer tunnel, rotonde N320, station als regionale HUB
2. We bereiden de invoering van duurzame mobiliteitsconcepten voor bij de ontwikkeling van 'Borg en Buiten' in Parijsch en van de Stationsomgeving (op basis van het GVVP)
3. Samen met de gemeente Houten en de provincies Utrecht en Gelderland onderzoeken we een hoogwaardige fietsroute tussen Culemborg en Houten (tracé-verkenning). Dit is een lange-termijn doelstelling uit het GVVP.
4. We realiseren delen van de fietsstraat Parijsch-Centrum, conform GVVP.
5. We stellen een Lokaal Verkeersveiligheidsplan op in het kader van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030.
6. We monitoren de verkeersgegevens en stellen een jaarlijkse rapportage op van de ongevallen en verkeersveiligheidsrisico's in Culemborg.
7. We pakken verkeersknelpunten op door maatwerk maatregelen die kunnen bestaan uit fysieke maatregelen, gedragsbeïnvloeding en handhaving en hebben hierbij specifieke aandacht voor kwetsbare verkeersdeelnemers

Culemborg bereikbaar en begaanbaar te houden door de wegen, openbare verlichting en civieltechnische kunstwerken in voldoende staat van onderhoud te houden.
Prestaties
1. We voeren groot onderhoud aan wegen uit (reconstructies) conform het meerjarenonderhoudsprogramma.
2. We ontwerpen wegen en verkeersknelpunten op een onderhoudsarme wijze.
3. We onderhouden wegen, openbare verlichting, civieltechnische en overige kunstwerken.

Verbeteren van de inrichting van de binnenstad volgens de binnenstadsvisie, aansluitend bij reguliere beleidsontwikkeling en (onderhouds)werkzaamheden
Prestaties
1. We werken beleidskeuzes verkeer (GVVP) voor de binnenstad uit: een veilige fiets- en wandelverbinding vanaf de westzijde naar het centrum.
2. Waar mogelijk maken we werk met werk, en richten we straten opnieuw in, afgestemd met het regieplan.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	4.300	4.020	3.811	3.827	3.669
Baten	185	152	152	152	152

2.2 Parkeren

Zorgen voor voldoende en goed bereikbare (fiets)parkeerplaatsen.
Prestaties
1. We bieden blijvend voldoende kwalitatief goede (fiets-)parkeerfaciliteiten voor alle verkeersdeelnemers aan.
2. We doen een voorstel voor het omzetten van het parkeercompensatiefonds naar een mobiliteitsfonds om een betere invulling te kunnen geven aan andere vormen van (deel)mobiliteit.
3. We stellen een nieuwe parkeernota op, waarin ook mobiliteitsconcepten een plaats krijgen.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	400	474	421	420	417
Baten	97	130	130	130	130

2.3 Recreatieve havens

De aantrekkelijke haven en camping langs de Lek zijn een toeristische trekpleister en zorgen daarmee voor meer bezoekers aan Culemborg.
Prestaties
1. We verpachten de jachthaven en de camping aan de Stichting jachthaven en camping De Helling.
2. Er wordt gekeken naar de mogelijkheid de pachtovereenkomst voor de jachthaven met de Stichting jachthaven en camping De Helling gelijk te trekken met de erfpacht van de grond onder het restaurant.
3. Het restaurant in de jachthaven staat in de herfst van 2022 in de verkoop. De grond onder het restaurant blijft in eigendom van de gemeente. Aan de verkoop worden randvoorwaarden gesteld. We werken er aan dat in 2023 een nieuw restaurant zijn deuren opent voor de stad en haar bezoekers.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	1				
Baten	8	9	9	9	9

2.5 Openbaar vervoer

Iedereen kan zich zo zelfstandig mogelijk en tegen een redelijk tarief met een vorm van (openbaar) vervoer verplaatsen binnen en buiten de regio.
Prestaties
1. We adviseren ten behoeve van de aanbesteding regiecentrale en gunning aan de vervoerders (basismobiliteit).
2. We adviseren de vervoersautoriteit en behartigen de Culemborgse belangen.
3. We werken aan plannen voor herinrichting van de stationsomgeving met het station als regionale HUB.
4. We onderzoeken de mogelijkheden voor alternatieve vormen van vervoer.
5. We zorgen voor toegankelijke haltes.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	8	8	8	8	8
Baten					

Overzicht wettelijk/ beleidskader

- Gemeentewet
- Provinciale verordening
- Omgevingswet (indien ingevoerd in 2023) of Wet ruimtelijke ordening
- Wegenverkeerswet 1994
- Veiligheidsstrategie Oost-Nederland
- GVVP 2021-2030 (Gemeentelijk Verkeer- en Vervoerplan)
- SPV 2030 (Strategisch Plan Verkeersveiligheid)

Betrokken partners

- Veiligheidsregio Gelderland-Zuid
- Openbaar ministerie
- Provincie Gelderland
- Politie
- Omliggende/ Regio gemeenten
- Gemeente Houten en Provincie Utrecht
- ProRail
- NS
- AVRI
- Lokale partners zoals:
    - CV Parijsch
    - Ondernemers en ondernemersverenigingen
    - (Initiatiefrijke) inwoners en inwonersorganisaties
    - Scholen
    - Fietsersbond Culemborg

Wat mag het programma kosten?

Bestaand

De volgende tabel van de lasten en baten voor dit programma is gebaseerd op bestaand beleid uit de begroting 2022. Ook de uitgangspunten die bij de kadernota 2023 zijn bepaald zijn hierin verwerkt incl. de meerjarige effecten vanuit de najaarsrapportage 2022. Alle uitgangspunten en nieuwe ontwikkelingen zijn doorgerekend. Dit is de primitieve begroting 2023.

Bedragen x € 1.000

Verkeer, Vervoer en Waterstaat	**Rekening 2021**	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Lasten	4.800	4.708	4.502	4.240	4.255	4.093
Baten	367	290	290	290	290	290
Saldo van baten en lasten	**-4.433**	**-4.418**	**-4.212**	**-3.950**	**-3.965**	**-3.803**

Per taakveld	**Rekening 2021**	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Verkeer en vervoer	4.505	4.300	4.020	3.811	3.827	3.669
Parkeren	286	400	474	421	420	417
Recreatieve havens	3	1	0	0	0	0
Openbaar vervoer	6	8	8	8	8	8
Lasten	***4.800***	***4.708***	***4.502***	***4.240***	***4.255***	***4.093***
Verkeer en vervoer	235	185	152	152	152	152
Parkeren	124	97	130	130	130	130
Recreatieve havens	8	8	9	9	9	9
Baten	***367***	***290***	***290***	***290***	***290***	***290***

Reservemutaties	**Rekening 2021**	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Stortingen	750	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	1.128	170	175	175	175	175

Verkeer, Vervoer en Waterstaat	**-4.054**	**-4.248**	**-4.037**	**-3.774**	**-3.790**	**-3.628**

Analyse primitieve begroting

Lasten

Verkeer, wegen en water

De begroten lasten zijn in 2023 lager dan in 2022, dit komt doordat in 2022 incidentele budgetten beschikbaar zijn gesteld.

Parkeren

Ten opzichte van 2022 zijn de lasten hoger als gevolg van incidenteel beschikbaar gestelde budgetten voor de aanbestedingskosten van het parkeervergunningen systeem en structureel hogere toerekening van organisatiekosten. Tevens is structureel budget voor het functioneel beheer van het parkeervergunningen systeem begroot.

Recreatieve Havens

Geen bijzonderheden

Openbaar vervoer

Geen bijzonderheden

Baten

Verkeer, wegen en water

Ten opzichte van 2022 zijn de inkomsten lager doordat de subsidie voor de aanpak van zwerfafval is beëindigd.

Parkeren

Ten opzichte van 2022 zijn de inkomsten hoger door structureel hogere inkomsten voor parkeervergunningen en -ontheffingen.

Recreatieve havens

Geen bijzonderheden

Reservemutaties

Geen bijzonderheden.

4 Programma Economie

Programma Economie

Opbouw programma

In het onderstaande treft u de taakvelden bij het programma Economie. De huidige beleidsproducten zijn opgenomen om de relatie met de nieuwe taakvelden te kunnen leggen.

Taakveld	Omschrijving	Portefeuillehouder
3.1	Economische ontwikkeling	Monica Wichgers
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	Monica Wichgers
3.3	Bedrijfsloket en -regelingen	Monica Wichgers
3.4	Economische promotie	Monica Wichgers

Wat is het maatschappelijk effect van het programma?

Met dit programma wil de gemeente Culemborg de economische ontwikkeling, de lokale werkgelegenheid en duurzaam ondernemen bevorderen. Dat moet leiden tot innovatieve oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken, een sterke fysieke bedrijfsinfrastructuur en de economische promotie. Het effect is dat we Culemborg als stad voor ondernemers, inwoners en gasten levendig en aantrekkelijk maken.

Ondernemers en bedrijven leveren een belangrijke bijdrage aan Culemborg. Van het midden- en kleinbedrijf tot en met grote (familie)bedrijven. Zij zorgen voor werkgelegenheid, ontwikkeling en creativiteit. Maatschappelijk betrokken bedrijven en ondernemers zijn niet alleen een wezenlijk onderdeel van onze economie, maar voor onze samenleving als geheel. Een sterke lokale economie met sociaal ondernemerschap vinden we belangrijk.

We werken verder aan een toekomstgerichte economie. De ondernemers zijn hier al mee bezig en de gemeente kan hier in samenwerking met ondernemers een bijdrage aan leveren. De gemeente is trots op de lokale economie en geeft consumenten het goede voorbeeld door zelf zoveel mogelijk lokaal en regionaal in te kopen. Recreatie en toerisme leveren daarbij een belangrijke bijdrage aan onze lokale economie.

Toekomstgerichte en circulaire economie
Ondernemers en bedrijven vernieuwen en innoveren om in te spelen op nieuwe vragen van consumenten en nieuwe uitdagingen. De gemeente kan bijdragen aan een toekomstgerichte economie door met de ondernemers samen te werken aan een gezond ondernemersklimaat. Ook helpen we ondernemers met allerlei vragen die zij hebben over regels- en vergunningen van alle overheden. We luisteren naar de belangen van ondernemers en blijven scherp op het voorkomen en wegnemen van onnodige regeldruk.

De gemeente helpt ondernemers bij het houden van aandacht voor de ontwikkelingen in de arbeidsmarkt. Door samen met ondernemers en onderwijsinstellingen initiatieven zoals Hub Rivierenland te ondersteunen bereiken we het effect van de beschikbaarheid van goed opgeleide

medewerkers.
Culemborg gaat actief met circulaire economie aan de slag. De Rijksoverheid heeft de ambitie bepaald dat onze economie in 2050 volledig circulair is. In 2030 moet de helft van de lokale economie circulair zijn. We beginnen in 2023 met het verkennen welke behoeftes er leven onder lokale initiatieven, coöperaties en ondernemers die werken aan een circulaire economie. Daarmee hopen we te bereiken dat we beter kunnen bepalen wat de gemeente hierin kan betekenen om deze partijen te ondersteunen en de ontwikkeling richting een samenleving zonder afval aan te jagen.

Binnenstad
In de binnenstad willen we bereiken dat veel ondernemers een plek hebben, er ruimte is voor al onze inwoners om te ontspannen en te ontmoeten, toeristen kennis maken met Culemborg en er diverse mogelijkheden voor evenementen zijn. Dat effect willen we in ruimtelijke zin bereiken door verder uitwerking te geven aan het regieplan voor de binnenstad. In deze bestuursperiode wordt dat zichtbaar door:

a. Uitwerking maatregelen in projecten
b. Aanpak integraal via verschillende lijnen:
    - via beheerplan wegen uitstraling historische straten vergroten
    - via projecten bij voormalige stadspoorten zorgen voor gastvrije entrees
    - groenere- en klimaatadaptievere binnenstad
    - betere balans tussen parkeren en groen
    - uitstraling erfgoedlocaties verbeteren

Via een verdere economische ontwikkeling willen we zorgen voor een levendige binnenstad, die dagelijks mooier wordt, vol positiviteit, waar Culemborgers trots op zijn. De binnenstad zal nog gaan profileren als *Place to be & meet*. Gastvrijheid als concept wordt uitgewerkt in alle werkgebieden: ruimtelijk, sfeer, marketing & promotie. communicatie. Om dat op een goede manier te bereiken is aanvulling van beleid nodig met een afwegingskader voor de ontwikkeling van wonen in de compacte binnenstad (parkeren, klimaatmaatregelen). Ook is het nodig een ambachtelijk en kwalitatief spoor te volgen: stimuleren ambassadeurschap, aanpak leegstand en compacte binnenstad met daarnaast de historie, cultuur en identiteit beleefbaar maken en uitdragen.

Pavijen
In de komende jaren vinden op bedrijventerrein Pavijen grote ontwikkelingen plaats, onder meer door de herontwikkeling van de Stationsomgeving. We willen waar mogelijk gebruik maken van lokale ondernemingen en onderzoeken daarom de kansen daartoe. We willen in samenspraak met de ondernemers bereiken dat we bedrijven en werkgelegenheid behouden.

Met een toekomstvisie die aansluit op de ontwikkeling van de stationsomgeving en op de ontwikkelingen in de binnenstad willen we bereiken dat Pavijen toekomstbestendig blijft.
Op civiel gebied blijft het nodig dat de klimaatproblematiek (tekort aan waterberging) onder controle blijft. Ook willen we bereiken dat de wens van ondernemers vervult kan worden om uitvoering te geven aan een belangrijk deel van het wandelpadenplan voor Pavijen. Zo wordt Pavijen aantrekkelijk, groen en duurzaam én leveren we hiermee een bijdrage aan onze toekomstbestendige economie.

Samen met de Regio werken we aan vitale werklocaties in de regio. Onze doelen zijn het stimuleren van samenwerking in de logistiek en het faciliteren van initiatieven van ondernemers met de focus op innovatie en verduurzaming.

Toerisme en recreatie
Toerisme en recreatie leveren een belangrijke bijdrage aan onze lokale economie. In deze

bestuursperiode zullen daarom de reguliere werkzaamheden worden gecontinueerd en geactualiseerd met projecten en nieuwe ontwikkelingen.

- Via promotie & marketing bereiken we toeristen en bezoekers uit omliggende regio's.
- Via samenwerking in tussen cultuur (Uit-agenda) en toeristische promotie (Culemborg Klopt) zorgen voor een betere evenementencommunicatie.
- Door te blijven samenwerken aan nieuwe routes weten ook gebruikers van routes Culemborg of haar omgeving vaker te vinden.
- Door samen te werken aan gastvrijheid in de binnenstad zullen ook toeristen zich meer welkom voelen.
- Door samen te werken met regiogemeenten kunnen we ook regionale opgaven voor toerisme beter oppakken.

Regionale samenwerking

Culemborg is onderdeel van de Regio Rivierenland. Op economisch gebied werken we in de regio samen aan maatschappelijke opgaven. Samen hebben we een grotere uitvoeringskracht, waardoor versnelling van resultaten mogelijk is, zoals bij de initiatieven van het Regionaal investeringsfonds. Als Regio bereiken we een grotere naamsbekendheid en beleidsaandacht bij het provinciaal, landelijk en het Europese bestuur. We werken als Regio Rivierenland in 2023 aan de uitvoering van het economisch ambitiedocument.

Doelen en prestaties taakvelden Economie

3.1 Economische ontwikkeling

Vitale en ondernemende stad.
Prestaties
1. We zijn faciliterend voor nieuwe winkels en (kennis)bedrijven die zich in Culemborg (zouden) willen vestigen. De matchmaker heeft een pandenbank ingericht met beschikbare winkelpanden in de binnenstad. We blijven inzetten op het terugdringen van de leegstand. Via de bedrijvencarrousel richten we ons op verplaatsen, uitbreiden en optimaal faciliteren van lokale bedrijven op Pavijen.
2. We werken mee aan de uitvoering van het economisch ambitiedocument van de Regio Rivierenland. • De actualisatie voor het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) wordt verder uitgewerkt. • Het Regionaal Economisch Ambitiedocument (REA) 2022-2025 is vastgesteld en in '23 gaan we verder met de uitwerking hiervan. Het Regionaal Stimuleringsfonds (RSF) wordt in 2023, zoals ieder jaar, opengesteld om lokale en regionale initiatieven financieel te stimuleren. • Het Regionaal Acquisitie Punt pakt in 2023 de solitaire vestigingen in het buitengebied op.
3. De parkmanager op Pavijen kent de wensen van bedrijven en zorgt voor onderlinge samenwerking van gemeente, KCB en bedrijven, werkt mee aan de gezamenlijke inzet op de energietransitie (zonnepanelen en warmtetransitie) en de voortgang van het wandelpadenplan. We continueren de inzet van de parkmanager en zetten in op een structureel vervolg van deze functie.
4. We sturen op het benutten van kansen en verplaatsen van bedrijven op Pavijen waardoor het beschikbare terrein efficiënter benut wordt voor het project Stationsomgeving.
5. Samen met de ondernemers en de KCB maken we een visie maken op een toekomstbestendig Pavijen. Om dit professioneel te laten begeleiden en de ambtelijke capaciteit beschikbaar te houden voor het reguliere (beleids)werk en de ondernemerscontacten wordt hiervoor extra budget gevraagd via de startnotitie die begin 2023 aan de gemeenteraad wordt voorgelegd.

Levendige en aantrekkelijke binnenstad: ruimtelijke maatregelen 2023
Prestaties
1. Opstellen uitvoeringsprogramma fase 1: Projectenplan 2023-2026
2. Verder uitwerken financieel meerjarenoverzichten in drie fasen: 1. 2023-2026 2. 2026-2036 3. 2036 e.v.
3. Ontwerpen en uitvoeren herinrichting entrees (doorlooptijd twee jaar): Het Jach, Prijssepoort/Vianense poort, Lekpoort/brug Havendijk, Goilberdingerpoort/looproute Ronde Haven. (De herinrichting van de entree aan de Zandstraat wordt later, samen met de dr. Hockensingel, opgestart).
4. Herinrichting lint en dwarsstraten (hoofdstructuur): Slotstraat en Kattenstraat
5. Twee nieuwe muurschilderingen.

Levendige en aantrekkelijke binnenstad: economische maatregelen 2023
Prestaties
1. Samenwerkingsconvenant Organisatie Binnenstad 2.0 (gemeente, winkeliers, pandeigenaren aangevuld met ondernemersfonds/ cultuurfonds): afspraken over samenwerking, aansturing van de uitvoeringsorganisatie, meerjarenprogramma binnenstad BV en 'huiskamer van de stad', een Citylab CLMBRG (binnen)stad', structurele middelen.
2. Economisch actieprogramma binnenstad met daarin: trainingsprogramma uitdragen merk Culemborg-gastvrijstad, marketingvisie en -plan, binnenstadmarketing, uitbreiden Vrijstadspas, ambassadeursprogramma, afbakening met citymarketing en regiopromotie, organisatie sfeer- & belevingsactiviteiten.
3. Continuering aanstelling binnenstadregisseur en matchmaker.
4. Aanvullend beleid met een afwegingskader voor de ontwikkeling van wonen in de compacte binnenstad (parkeren, klimaatmaatregelen).
5. We zoeken ondersteuning van onze lokale investeringen bij programma's van de Provincie en de Europese Green Deal via het Europese samenwerkingsverband Efforts.

Meer mensen kunnen arbeidsgericht participeren bij Culemborgse (sociaal) ondernemers
Prestaties
1. We stimuleren een intensievere samenwerking tussen Werkzaak, (sociaal) ondernemers en vrijwilligers.
2. Bij acquisitie hebben we ook aandacht voor deze doelgroep. Dit is concreet meegenomen in het Actieplan Economie.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	618	573	573	513	513
Baten	10				

3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Lokale werkgelegenheid handhaven.
Prestaties
1. Samen met de ondernemers stellen we een visie op voor een Toekomstbestendig Pavijen.
2. We voeren het Transitie en Transformatieplan (TTP) dat is vastgesteld bij de ontwikkeling van de stationsomgeving uit.
3. Alle resterende uitgeefbare kavels op Pavijen V zijn gereserveerd als strategische kavels en worden waar mogelijk ingezet voor het TTP.

4. Met behulp van de inzet van de matchmaker en de pandenbank pakken we de leegstand in de binnenstad verder aan. Daarbij is het ook mogelijk om onder voorwaarden een bijdrage uit het verhuisfonds in te zetten voor een verhuizing naar de binnenstad.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	238	6.098	246		
Baten	238	6.098	246		

3.3 Bedrijfsloket en -regelingen

Bedrijven blijven in Culemborg, omdat zij de samenwerking met de gemeente waarderen en zich gewaardeerd voelen.

Prestaties

1. We faciliteren bedrijven door in te zetten op een snelle beantwoording van hun vragen en gevraagde informatie zo snel mogelijk te verstrekken. Bedrijven moeten zich gehoord voelen in de faciliterende rol van de gemeente.
2. We communiceren gericht met de lokale ondernemers, gaan persoonlijk met hen in gesprek en hebben in beeld welke ondernemers (re)locatiewensen hebben. Daarbij worden synergiemogelijkheden voor het bedrijfsleven in kaart gebracht middels de bedrijvencarrousel. Het streven is om ieder bedrijf en werkplek binnen Culemborg te behouden. Bij voorkeur op Pavijen.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	6	21	21	21	21
Baten	6	6	6	6	6

3.4 Economische promotie

Prestaties Recreatie en toerisme
1. Continuering beheerafspraken toeristische infrastructuur
2. Investeren (met de twee buurgemeenten) in verduurzaming Liniepont (elektrische Liniepont)
3. Marketingplannen voor regionale opgaven (rivierbeleving, agrotoerisme, gastvrije binnensteden en regiopromotie)
4. Regionale Cultuurhistorische landmarks zichtbaar maken: panorama's, podcasts (via cultuur & erfgoedpact).
5. Lokale cultuurhistorie beleefbaar maken met info en podcasts over Canon van Culemborg langs de route station binnenstad (met behulp van regionaal routeprogramma Provincie)
6. Personele capaciteit voor evenementencommunicatie voor cultuur (Uit-agenda) en toeristische promotie Culemborg Klopt integreren via toerismebudget (incidentele) middelen cultuur).

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	186	157	157	157	157
Baten	40	40	40	40	40

Indicatoren per taakveld

Indicatoren	Werkelijk 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Meetinstrument
3.4 Economische promotie							
Stadswandelingen voor toeristen	1	1	3				
Routes met landelijke uitstraling	5	6	8				Lange afstand wandelpad, streekpad, klompenpad, struinpad, NS-wandeling, LF icoon fietsroute
TOP (toeristisch overstap punt)	0	2	2	2	2	2	

Toelichting indicatoren

Verplichte indicatoren

#	Indicator	Realisatie 2021	Begroot 2023	Vergelijkbare gemeenten *	periode	Bron
14	Functiemenging	52,2	-			CBS BAG/LISA
15	Vervallen					
16	Vestiging (van bedrijven) (*per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-74 jaar*)	137,0	139			CBS BAG/LISA

Toelichting indicatoren
Functiemenging
De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

Vestigingen
Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar.

Overzicht wettelijk/ beleidskader

- Regionaal Ambitiedocument 2021-2024 Regio Rivierenland
- Regionale Planning Werklocaties 2020-2024
- Ontwikkelingsprogramma Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW) Culemborg
- Detailhandelsvisie 2021
- Evenementenvisie 2021
- Horecavisie 2021
- Kaders voor de Compacte Binnenstad 2021

Betrokken partners

- De ondernemers in Culemborg
- Samenwerking in de Binnenstad - Collectief Centrum Culemborg met stuurgroep Binnenstad en werkgroepen
- Regisseur Binnenstad
- Matchmaker
- Kring Culemborgse Bedrijven
- Het Gilde
- Parkmanager Pavijen
- Winkeliersvereniging Chopinplein
- Winkeliersvereniging Parijsch
- Stichting Ondernemersfonds Culemborg

- Stichting Pavijen
- Bureau Toerisme
- Toeristisch Informatie Punt
- Samenwerking 'Pact van Loevenstein'
- Regio Rivierenland
- Logistieke Hotspot Rivierenland
- Uitvoeringsorganisatie Breedband Rivierenland
- Organisatoren van grote lokale evenementen
- Leerhuis Culemborg
- HUB Rivierenland
- Provincie Gelderland
- Provincie Utrecht
- Uiterwaarde
- Gemeente Vijfheerenlanden
- Gemeente Houten
- Wandelnet

Verbonden partijen

Uitvoeringsorganisatie Breedbandnetwerk Rivierenland (UBR)	
Belangrijkste ontwikkelingen:	De planning van de aanleg van het netwerk is aangepast. Dit heeft te maken met de verschillende voorwaarden voor de aanleg en de complexiteit in diverse gebieden in de regio. In 2023 moet het overgrote deel van de glasvezelaansluitingen gerealiseerd zijn.

Wat mag het programma kosten?

Bestaand

De volgende tabel van de lasten en baten voor dit programma is gebaseerd op bestaand beleid uit de begroting 2022. Ook de uitgangspunten die bij de kadernota 2023 zijn bepaald zijn hierin verwerkt incl. de meerjarige effecten vanuit de najaarsrapportage 2022. Alle uitgangspunten en nieuwe ontwikkelingen zijn doorgerekend. Dit is de primitieve begroting 2023.

Bedragen x € 1.000

Economie	Rekening 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	1.153	1.048	6.850	998	692	692
Baten	84	293	6.143	291	45	45
Saldo van baten en lasten	**-1.068**	**-754**	**-707**	**-707**	**-647**	**-647**

Per taakveld	Rekening 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Economische ontwikkeling	546	618	573	573	513	513
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	390	238	6.098	246	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	20	6	21	21	21	21
Economische promotie	197	186	157	157	157	157
Lasten	***1.152***	***1.048***	***6.850***	***998***	***692***	***692***
Economische ontwikkeling	2	10	0	0	0	0
Fysieke bedrijfsinfrastructuur		238	6.098	246	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen		6	6	6	6	6
Economische promotie	82	40	40	40	40	40
Baten	***84***	***293***	***6.143***	***291***	***45***	***45***

Reservemutaties	Rekening 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Stortingen		0	0	0	0	0
Onttrekkingen		0	0	0	0	0

Economie	-1.068	-754	-707	-707	-647	-647

Analyse primitieve begroting

Lasten

Economische ontwikkeling

Ten opzichte van 2022 zijn de lasten gedaald, dit komt mede door een incidentele budget en de bijdrage aan het RIF is wat verlaagd.

Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Binnen dit taakveld worden de lasten van de grondexploitatie bedrijventerrein Pavijen begroot. Het verschil tussen de jaren 2022 en 2023 komt door verschillen in fasering per jaar. Voor meer informatie over de grondexploitaties verwijzen we u naar de paragraaf grondbeleid en het raadsvoorstel Meerjaren Programma Grondexploitatie 2022.

Bedrijfsloket en -regelingen

Ten opzichte van 2022 zijn de lasten gestegen, de stijging wordt met name veroorzaakt door de hogere energielasten.

Economische promotie

In de periode 2023 zijn de lasten lager, de daling wordt met name veroorzaakt door de incidentele budgetten in 2022.

Baten

Economische ontwikkeling

Ten opzichte van 2022 zijn de baten met € 10.000 lager, door incidentele aanvullende bijdrage van de provincie op de uitwerking van het merk binnenstad.

Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Binnen dit taakveld worden de baten van de grondexploitatie bedrijventerrein Pavijen begroot. Het verschil tussen de jaren 2022 en 2023 komt door verschillen in fasering per jaar. Voor meer informatie over de grondexploitaties verwijzen we u naar de paragraaf grondbeleid en het raadsvoorstel Meerjaren Programma Grondexploitatie 2022.

Bedrijfsloket en -regelingen

Geen bijzonderheden

Economische promotie

Geen bijzonderheden

Reservemutaties

Geen bijzonderheden.

5 Programma Onderwijs

Programma Onderwijs

Opbouw programma

In het onderstaande treft u de taakvelden bij het programma Onderwijs. De huidige beleidsproducten zijn opgenomen om de relatie met de nieuwe taakvelden te kunnen leggen.

Taakveld	Omschrijving	Portefeuillehouder
4.1	Openbaar basisonderwijs	Daphne Bijvoet
4.2	Onderwijshuisvesting	Daphne Bijvoet
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	Daphne Bijvoet

Wat is het maatschappelijk effect van het programma?

Ieder kind in Culemborg heeft recht op een goede, gezonde en positieve ontwikkeling. Wat er in de eerste duizend dagen van een kind gebeurt, zelfs al tijdens de zwangerschap, heeft namelijk gevolgen voor de rest van het leven. Kinderen hebben het recht gezond op te groeien en te ontwikkelen, eerst thuis, later bij een vorm van kinderopvang en bij onze peuterspeelzalen. En vanaf vier jaar op één van de vele basisscholen die onze stad rijk is.

De gemeente komt zelf vooral in beeld als het gaat over goede en duurzame onderwijshuisvesting, versterking van de relatie onderwijs-zorg en versterking van de relatie onderwijs-arbeidsmarkt. Uiteindelijk is het doel dat kinderen zich ontwikkelen tot fysiek, mentaal gezonde en sociale volwassenen.

De laatste jaren heeft het uitbreken van corona een behoorlijke impact op kinderen en gezinnen gehad. De effecten daarvan zijn voorlopig nog goed te merken. Dat blijkt al uit resultaten van de GGD-jeugdmonitor. Jongeren liggen achter in hun ontwikkelingen en hun mentale weerbaarheid is afgenomen. Reden waarom er ook in 2023 blijvend aandacht is via het Nationaal Programma Onderwijs. Er is ook in 2022 - in samenwerking met het ministerie van OCW en de Talentacademie - een start gemaakt met de Gelijke Kansen Alliantie. Dit wordt doorontwikkeld in 2023.

Extra ondersteuning als dat nodig is
Sommige leerlingen en studenten hebben op bepaalde momenten extra ondersteuning nodig. We willen daarvoor maatwerk leveren. Maatwerk betekent dat we, waar dat nodig is, ongelijk investeren, zodat iedereen gelijke kansen kan krijgen. Dit begint al met goede voor- en vroegschoolse educatie die zich richt op jongeren met een (mogelijke) onderwijsachterstand. Daarnaast willen we dat er extra aandacht is voor leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte, binnen of buiten het (gespecialiseerd) onderwijs. We zijn er voor Culemborgers die laaggeletterd zijn en voor nieuwkomers. Het bestaande beleid voor deze doelgroepen nemen we door en actualiseren we waar nodig, om deze mensen nog beter te ondersteunen. We hebben aandacht voor het voorkomen en tegengaan van pesten op school.

In Culemborg bestaat een zeer divers aanbod aan onderwijsvormen waarmee extra ondersteuning geboden kan worden. Dit brede aanbod en de goede onderwijskwaliteit willen we behouden. Voor alle kinderen en jongeren geldt dat zij het recht hebben om te leren en zich te ontwikkelen. We bieden dan ook ruimte aan initiatieven die kansen geven aan kinderen en jongeren die niet op een reguliere school terecht kunnen. We zetten in op het behoud van deze initiatieven, waarbij we weten dat voor initiatieven die bredere aantrekkingskracht hebben regionale en landelijke financiële bijdragen nodig zullen zijn om ieder kind (passend) onderwijs te bieden.

Samenwerking
Culemborg kent een uitgebreid aanbod aan scholen. Zowel het reguliere basis- en voortgezet onderwijs als specialistisch onderwijs zijn ruimschoots aanwezig in Culemborg. Hiermee is er veel ruimte voor ouders om een keuze te maken voor een school die past bij hun kind. De scholen in onze stad vullen elkaar aan en werken op diverse vlakken al met elkaar samen. Samenwerking tussen scholen is ook van belang voor leerlingen. We willen deze samenwerking verder stimuleren. In deze bestuursperiode willen we, samen met de schoolbesturen, kinderopvangorganisaties en andere betrokkenen, daarom opnieuw een Lokale Educatieve Agenda (LEA) opstellen.

Verbinding onderwijs en arbeidsmarkt
In de afgelopen jaren zijn goede stappen gezet om de verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt te versterken, bijvoorbeeld via de HUB Rivierenland. Dit zetten we voort. We zien dat deze bestaande initiatieven op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt nog wel verder kunnen doorgroeien. Voor de gemeente zien we vooral een taak in de beginfase van dit soort initiatieven. De gemeente stimuleert dat initiatieven om onderwijs en arbeidsmarkt te verbinden op gang komen, maar is géén eigenaar van dergelijke initiatieven.

Schoolgebouwen en -pleinen
Goed onderwijs vraagt om goede schoolgebouwen en groene schoolpleinen die uitnodigen tot buitenspelen en bewegen op school. Groene schoolpleinen komen er steeds meer. Scholen zijn hier zelf leidend in, maar de gemeente Culemborg stimuleert dit ook.

Schoolgebouwen moeten goed zijn: functioneel en duurzaam. De staat en leeftijd van schoolgebouwen verschilt erg. Er zal eind 2022/ begin 2023 een nieuw Integraal Huisvestingsplan (IHP) tot stand komen waarin met schoolbesturen prioriteiten zijn gesteld, zoals welke schoolgebouwen het eerst aan de beurt komen, maar ook wat de inzet wordt bij verduurzaming. Hierbij is de rol van kinderopvang van belang omdat zij soms in scholen zijn gehuisvest.

Doelen en prestaties taakvelden Onderwijs

4.1 Openbaar basisonderwijs

Inwoners hebben de mogelijkheid om voor hun kinderen openbaar onderwijs te kiezen.
Prestaties
1. We zorgen dat er – vanuit de toezichthoudende rol van de gemeente – voldoende en kwalitatief goed onderwijs is op openbare scholen, daar waar die aantoonbaar in het gedrang komt.

Financiën	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Lasten	114	114	114	114	114
Baten					

4.2 Onderwijshuisvesting

We verduurzamen en vergroenen schoolpleinen en -gebouwen.
Prestaties
1. We volgen de trends van leerlingenaantallen en spelen in op de gevolgen van deze trends om onze schoolgebouwen zo optimaal mogelijk in te zetten voor het Culemborgs onderwijs.
2. We stimuleren de vergroening van schoolpleinen
3. We leggen een integraal huisvestingsplan voor aan de gemeenteraad

Financiën	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Lasten	2.458	2.406	2.408	2.393	2.384
Baten	260	274	274	274	274

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

We stimuleren een soepele verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt.
Prestaties
1. Via de Stichting HUB Rivierenland wordt de band onderwijs-arbeidsmarkt (bedrijfsleven) versterkt.
2. Volwassenen en ouderen met weinig basisvaardigheden stimuleren we om zich - bijvoorbeeld via het Leerhuis - verder te ontwikkelen.

We werken aan samenwerking tussen onderwijsinstellingen met een Lokale Educatieve Agenda.
Prestaties
1. We zorgen er voor dat jonge kinderen met een (risico op) leerachterstand gebruik maken van een verrijkte leeromgeving. Dat wil zeggen: een aanvullend aanbod op het curriculum van de school.

Financiën	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Lasten	1.503	1.589	1.489	1.489	1.489
Baten	37	37	37	37	37

Verplichte indicatoren

#	Indicator	Realisatie 2021	Begroot 2023	Vergelijkbare gemeenten *	periode	Bron
17	Absoluut verzuim *per 1.000 leerlingen*	3,1	3,1	1,9	schooljaar 2020/2021	DUO/ Ingrado
18	Relatief verzuim *per 1.000 leerlingen*	12	12	16	schooljaar 2020/2021	DUO/ Ingrado
19	Vroegtijdige schoolverlaters, zonder startkwalificatie	1,4%	1,4%	1,6%	schooljaar 2020/2021	DUO/ Ingrado

Toelichting indicatoren

Absoluut verzuim

Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners in de leeftijd 5-18 jaar. Het leerplichtsysteem is zo dat voor iedere leerling zonder een school direct een absoluut verzuimproces wordt aangemaakt, deze zijn allemaal opgenomen in de telling. Andere gemeenten wachten wat langer met het aanmaken van een absoluut verzuimproces (reden is dat scholen het te laat doorgeven of een verhuizing later wordt verwerkt) met de wetenschap dat de leerlingen vermoedelijk al wel ingeschreven staan op een school. Hierdoor lijkt het of wij meer absoluut verzuimleerlingen hebben dan de andere vergelijkbare gemeenten.

Relatief verzuim

Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners in de leeftijd 5-18 jaar.

Vroegtijdige schoolverlaters, zonder startkwalificatie

Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.

Overzicht wettelijk/ beleidskader

- Wet Kinderopvang (WKo)
- Wet Primair Onderwijs (WPO)
- Wet Voortgezet Onderwijs (WVO)
- Wet op de expertisecentra (WEC)
- Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB)
- Leerplichtwet
- Uitvoeringsbesluit voorzieningen in de huisvesting PO/VO
- Regionaal programma vroegtijdig schoolverlaten 2021-2024
- Onderwijsachterstandenbeleid 2019 - 2022

Betrokken partners

- Scholen Culemborg
- Kinderopvangorganisaties Culemborg
- Samenwerkingsverband Betuws Primair Passend Onderwijs
- Samenwerkingsverband Rivierenland (VO)
- Regionaal Meldpunt Coördinatie

Wat mag het programma kosten?

Bestaand

De volgende tabel van de lasten en baten voor dit programma is gebaseerd op bestaand beleid uit de begroting 2022. Ook de uitgangspunten die bij de kadernota 2023 zijn bepaald zijn hierin verwerkt incl. de meerjarige effecten vanuit de najaarsrapportage 2022. Alle uitgangspunten en nieuwe ontwikkelingen zijn doorgerekend. Dit is de primitieve begroting 2023.

Bedragen x € 1.000

Onderwijs	**Rekening 2021**	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Lasten	4.342	4.075	4.109	4.011	3.996	3.987
Baten	980	297	310	310	310	310
Saldo van baten en lasten	**-3.363**	**-3.778**	**-3.799**	**-3.701**	**-3.686**	**-3.677**

Per taakveld	**Rekening 2021**	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Openbaar basisonderwijs	114	114	114	114	114	114
Onderwijshuisvesting	2.505	2.458	2.406	2.408	2.393	2.384
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.723	1.503	1.589	1.489	1.489	1.489
Lasten	***4.343***	***4.075***	***4.109***	***4.011***	***3.996***	***3.987***
Onderwijshuisvesting	261	260	274	274	274	274
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	719	37	37	37	37	37
Baten	***980***	***297***	***310***	***310***	***310***	***310***

Reservemutaties	**Rekening 2021**	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Stortingen	716	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	91	76	69	69	58	58

Onderwijs	**-3.987**	**-3.702**	**-3.729**	**-3.631**	**-3.628**	**-3.619**

Analyse primitieve begroting

Lasten

Openbaar basisonderwijs

Geen bijzonderheden.

Onderwijshuisvesting

Ten opzichte van 2022 zijn de lasten gedaald. Dit komt doordat in 2022 eenmalig budget voor verduurzaming van onderwijsgebouwen en het opstellen van een integraal huisvestingsplan

beschikbaar is. Tevens zijn de budgetten voor het beheer en onderhoud van onderwijsgebouwen structureel geïndexeerd.

Onderwijsbeleid en leerlingenzaken
Ten opzichte van 2022 zijn de lasten gestegen door de hogere toerekening van de organisatiekosten en door een incidentele subsidie aan HUB Rivierenland. Daarnaast zijn de subsidies voor het peuterspeelzaalwerk en schoolmaatschappelijk werk hoger.

Baten

Onderwijshuisvesting
Ten opzichte van 2022 zijn de baten gestegen door structurele indexering van de huuropbrengsten.

Onderwijsbeleid en leerlingenzaken
Geen bijzonderheden.

Reservemutaties

De dalende trend bij de onttrekkingen hangt samen met de aflopende kapitaallasten op de taakvelden onderwijshuisvesting. Deze kapitaallasten worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve kapitaallasten.

6 Programma Sport, Cultuur en Recreatie

Programma Sport, Cultuur en Recreatie

Opbouw programma

In het onderstaande treft u de taakvelden bij het programma Sport, Cultuur en Recreatie. De huidige beleidsproducten zijn opgenomen om de relatie met de nieuwe taakvelden te kunnen leggen.

Taakveld	Omschrijving	Portefeuillehouder
5.1	Sportbeleid en activering	Mischa Peters
5.2	Sportaccommodaties	Mischa Peters
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	Mischa Peters/ Daphne Bijvoet
5.4	Musea	Mischa Peters
5.5	Cultureel erfgoed	Daphne Bijvoet
5.6	Media	Mischa Peters

Wat is het maatschappelijk effect van het programma?

Culemborg bruist van de culturele initiatieven, kent een rijk verenigingsleven en biedt mooie mogelijkheden om te ontspannen en recreëren. We zetten in op het ondersteunen van (sport) verenigingen en vrijwilligers, cultuuronderwijs binnen en buiten de scholen, het behoud van het cultureel erfgoed en het creëren van kansen voor iedereen om hier aan mee te doen.

Kunst en cultuur
We zetten ons in om het culturele aanbod te behouden. We willen de samenwerking tussen culturele instellingen en particuliere initiatieven stimuleren, onder andere door middel van een gezamenlijke cultuuragenda. Met het Cultuurfonds gaan we in overleg over de aanscherping van ons Culemborgse cultuurbeleid om de geactualiseerde cultuurvisie weer een stap dichterbij te brengen.

Bestaande en nieuwe initiatieven verdienen steun van de gemeente door middel van een bijdrage uit het Cultuurfonds en/of het Ondernemersfonds. Daarnaast zoeken we naar cofinanciering vanuit de stad en financiële bijdragen vanuit de provincie of landelijke fondsen om het cultuuraanbod in Culemborg verder te versterken. Het gemeentelijk budget voor cultuur laten we zoveel als mogelijk meegroeien met de groei van het aantal inwoners van Culemborg.

Cultuureducatie vinden we belangrijk en continueren we via de Brede School programmering en via Kunst Educatie Culemborg. Cultuur kan groepen in de samenleving kennis laten maken met elkaar en zo ook bijdragen aan ontmoeting in de samenleving. Naast dat kunst en cultuur op zichzelf staande waarde hebben, dragen ze hiermee ook bij aan de integrale aanpak van maatschappelijke opgaven. We stimuleren dit door de keuzes die we maken in ons subsidiebeleid, door samenwerking tussen scholen en culturele instellingen te bevorderen, door kunst naar de wijken te brengen en door regelingen die iedereen in staat stellen mee te doen aan culturele activiteiten, zodat we hier werken aan gelijke kansen.

Regionaal werken we met het plan Inspirerend Rivierenland aan de versterking van de regionale infrastructuur.

Cultureel erfgoed
Onze ‘Leefstad’ werd in 1318 een échte stad en is ruim 700 jaren later nog altijd en om meerdere redenen een parel in het hart van ons land. Cultureel erfgoed is echter ook immaterieel, zoals de activiteiten van de Corsoclub, LekArt, Culemborg Blues en het luiden van de Papklok. We willen dat ons cultureel erfgoed in stand blijft en waar nodig wordt versterkt, bijvoorbeeld door multifunctioneel gebruik en het toegankelijk maken van erfgoed. We zetten ons in voor het behoud van de Volencampen als waardevol onderdeel van de cultuurhistorie van Culemborg en zetten de samenwerking vanuit de kerkenvisie voort.

Daarnaast wordt de reguliere erfgoedzorg voortgezet. We houden het erfgoed in stand door het uitvoeren en begeleiden van restauraties en herbestemmingen. Via het programma duurzaamheid werken we aan duurzame monumentenzorg. Via het programma binnenstad werken we aan een gastvrije historische en toekomstbestendige binnenstad. We zetten de inspanningen voort om het werelderfgoed Nieuwe Hollandse waterlinie beleefbaar te maken, planontwikkeling te begeleiden en militair erfgoed in stand te houden.

Evenementen
Dat Culemborg een bruisende culturele stad is, wordt onder meer zichtbaar in de evenementen die plaatsvinden. Deze evenementen worden veelal door Culemborgers zelf georganiseerd. De behandeling van nieuwe aanvragen voor stadsevenementen willen we beleggen bij het Cultuurfonds. Daarbij geven we mee dat er ruimte is en blijft voor kleine en grote initiatieven, voor vernieuwing, en voor aanbod dat inspeelt op het jong talent en de diversiteit aan mensen die onze stad rijk is. Samen met organisatoren van evenementen zetten we in op het gebruik van duurzame materialen en een duurzame energievoorziening. De evenementencommunicatie wordt opgepakt in samenhang met de communicatie van Culemborg Klopt.

Sport en cultuur voor iedereen
De ambitie is om daadwerkelijk sport toegankelijk te maken voor iedereen. Sport is belangrijk als vrijetijdsbesteding, maar draagt daarnaast ook bij aan de volksgezondheid en aan het welzijn van de bevolking. Bewegen is een van de voorwaarden voor een betere bescherming tegen het ontstaan van ziektes. In Nederland en in Culemborg beweegt de helft van bevolking onvoldoende. We hebben in Culemborg een geweldige infrastructuur met vele sportverenigingen en sportaanbieders om Culemborg verder in beweging te brengen en houden. En te werken aan een samenleving waar bewegen en sporten het nieuwe normaal zijn. De inzet is om de sportwereld te versterken en te professionaliseren om zo ook de mensen die niet wekelijks sporten te bereiken (nu voldoet meer dan de helft niet aan deze beweegnorm). Het is ook juist deze groep die we graag willen bereiken waaronder kwetsbare ouderen, mensen die leven in armoede, mensen met een beperking, nieuwkomers en mensen met GGZ-problematiek. Dit kan betekenen het ontwikkelen en bekostigen van een gemeentelijke structurele brede beweegprogrammering voor meerdere doelgroepen, uitgevoerd door beweegprofessionals.

Het Preventieakkoord Culemborg en het Sportakkoord Culemborg hebben geïnspireerd tot meer lokale samenwerking. In beide akkoorden wordt ingezet op het verbinden van reeds bestaande initiatieven en sectoren aan elkaar. Daarbij hebben zich lokale Culemborgse coalities gevormd rondom het programma 'Kansrijke Start' (waarin jonge gezinnen in een kwetsbare positie worden ondersteund) en het programma 'Eén tegen eenzaamheid'. Daarbij is er voortdurend aandacht voor het op orde hebben en houden van de infrastructurele basis op het gebied van sport en cultuur. Dit is de basis om programmatisch steeds breder te kijken naar gezondheid: onderwijs, sport, huisvesting, bestaanszekerheid en leefomgeving dragen allemaal bij. Of te wel: 'Health in all policies'.

De ambitie is groot, er gebeurt veel, maar de samenhang tussen de verschillende onderdelen in het gezondheidsbeleid, sport, bewegen en de sociale basis (een integrale aanpak) kan - en moet - beter. We zetten in op het borgen van het sportakkoord (de rijksfinanciering van de lokale sportakkoorden stopt per 31 december 2022) en leggen daarbij de directe verbinding met het preventieakkoord. Daarbij onderzoeken we ook aansluiting bij het werk van de combinatiefunctionarissen sport in de Brede School Culemborg en hebben aandacht voor het feit dat er per 1 september 2023 twee uur gymnastiekonderwijs moet worden gegeven op de basisscholen (dat aantal wordt nu veelal niet gehaald). We beseffen ons dat het om maatwerk gaat en dat vele partners (uitvoeringspartijen en burgers) reeds verbonden zijn in bestaande netwerken. We zorgen met eenieder samen voor een integraal resultaat.

Voor kinderen en jongeren bestaat de mogelijkheid om financiële ondersteuning te krijgen uit het Jeugdfonds Sport en Cultuur. Om daarnaast volwassenen te ondersteunen, sluiten we ons aan bij het Volwassenenfonds Sport en Cultuur. Voor de financiële dekking hiervan verkennen we de mogelijkheden uit het armoedebeleid, maar ook dekking via zorgverzekeraars en externe, provinciale en landelijke fondsen.

Vrijwilligers
We willen onze vrijwilliger waar mogelijk ondersteunen. We onderzoeken hoe we vrijwilligers kunnen ontlasten door verenigingen administratief te ontzorgen. Zo kunnen vrijwilligers zich richten op het aanbieden van een goed en divers aanbod op het gebied van sport en cultuur en houden we het vrijwilligerswerk als geheel vitaal en toekomstbestendig.

Buiten spelen en bewegen
We vinden het belangrijk dat mensen, jong en oud, zoveel mogelijk buiten kunnen zijn. Dat vraagt dat de buitenruimte geschikt en aantrekkelijk is om te bewegen, te sporten en te spelen. Dit kan door vergroening, meer en aantrekkelijker trage verbindingen en een stimulerend aanbod van speel- en sportvoorzieningen. Creativiteit en verbinding is nodig om ‘de openbare ruimte als speeltuin’ te zien en te benutten voor alle leeftijden en doelgroepen.

Buiten spelen is van groot belang voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren. In de afgelopen periode is een speelruimteplan opgesteld. Dit plan wordt uitgevoerd. Speel- en beweegplekken en -routes richten we zoveel mogelijk natuurlijk, groen, circulair en gevarieerd in. Inclusieve voorzieningen worden geconcentreerd op de grotere speelplekken. In het ontwikkelproces worden buurtbewoners, stakeholders en initiatiefgroepen gevraagd actief mee te denken en zo nodig externe co-financiering aan te trekken.
Tot halverwege 2023 wordt flink geïnvesteerd om de openbare (speel)ruimte een kwaliteitsimpuls te geven met enkele grotere, nieuwe plekken. Daarna zijn de financiële middelen niet meer toereikend om te vernieuwen of te vervangen. Bij de begroting 2024 wordt een afweging gemaakt of en op welke wijze er verder geïnvesteerd wordt in de uitvoering van het speelbeleidsplan. Daarbij wordt dan ook een afweging gemaakt over het kwaliteitsniveau van onderhoud en de middelen die daarvoor benodigd zijn.

Doelen en prestaties taakvelden Sport, Cultuur en Recreatie

5.1 Sportbeleid en activering

We maken sport en cultuur toegankelijk voor iedereen
Prestaties
1. We ontwikkelen samen met alle partijen in de stad een vervolg op het sportakkoord (de Rijksfinanciering van de lokale sportakkoorden stopt per 31 december 2022). Daarbij leggen we de verbinding met het preventieakkoord en zo mogelijk met het werk van de combinatiefunctionarissen sport in de Brede School Culemborg en voor het feit dat er per 1 september 2023 twee uur gymnastiekonderwijs moet worden gegeven op de basisscholen (dat aantal wordt nu veelal niet gehaald). Hierin nemen we het vraagstuk van verenigingsondersteuning mee.
2. Op basis van dit nadere resultaat maken we meerjarige ondersteuningsafspraken met het oog op een effectieve integrale netwerksturing van de bestaande coalities

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	522	565	565	565	565
Baten	115	120	120	120	120

5.2 Sportaccommodaties

We maken sport en cultuur toegankelijk voor iedereen
Prestaties
1. We stellen een plan op voor de vervangingsinvesteringen voor de jaren 2024-2027 in de buitensportvoorzieningen en in sporthal Parijsch.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	2.141	2.224	2.264	2.094	2.098
Baten	334	342	342	342	342

5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

We maken (sport en) cultuur toegankelijk voor iedereen
Prestaties
1. We organiseren cultuurplatformbijeenkomsten en stimuleren zo samenwerking en afstemming.
2. We zetten Cultureel Vermogen in, in de wijk Achter de Poort.
3. Er worden 8 culturele activiteiten georganiseerd in samenhang met het sociaal domein.
4. We benutten het Cultuur- en Erfgoedpact 2022-2024 om een breed toegankelijk cultureel aanbod te ontwikkelen.
5. We faciliteren de 'Brede School Culemborg' waarin docenten cultuur werken aan de (talent)ontwikkeling van een kind, tijdens en na schooltijd.

We zetten in op het behoud en versterking van het aanbod van cultuur en evenementen
Prestaties
1. We onderzoeken een verdergaande samenwerking tussen de podia en maken een gezamenlijke toekomstvisie op het gebied van de infrastructuur.
2. We borgen de samenwerking in het cultuurplatform en de Uit-agenda en zorgen voor een goede samenwerking met de uitingen van Culemborg Klopt.
3. We zetten de samenwerking met Kunst Educatie Culemborg voort.
4. We verlenen structureel subsidie aan Cultuurfonds Culemborg om culturele activiteiten te ondersteunen.
5. We voeren het regioplan Inspirerend Rivierenland verder uit in 2023/2024.

Financiën	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Lasten	1.403	749	749	749	749
Baten					

5.4 Musea

Culemborg heeft een levendig en leerzaam cultureel klimaat.
Prestaties
1. Alle kinderen in Culemborg maken kennis met het culturele erfgoed in Culemborg door middel van de erfgoedlessen vanuit de Brede School Culemborg.
2. We stimuleren dat het Museum Elisabeth Weeshuis het culturele erfgoed in zijn collectie toegankelijk maakt voor bezoekers en inwoners van Culemborg.
3. Het 'Verhaal van Gelderland' zal in Culemborg in de kelder van het Elisabeth Weeshuismuseum een plek krijgen als onderdeel van het versterken van de identiteit van Gelderland.
4. We stimuleren de samenwerking tussen culturele partners.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	577	523	530	537	545
Baten					

5.5 Cultureel erfgoed

Levendige en aantrekkelijke binnenstad: Erfgoed
Prestaties
1. Op basis van de vastgestelde kerkenvisie vervolgen we de dialoog met de kerken over hun toekomst in de binnenstad.
2. We ondersteunen de Stichting Grote Barbara (i.o.) met een jaarlijkse erfgoedsubsidie.
3. We ondersteunen de eigenaar en initiatiefnemer in het zoeken van een passende herbestemming voor de Heilige Barbarakerk.

Versterken en beter uitdragen historisch-culturele identiteit.
Prestaties
1. We betrekken cultuurhistorie bij en geven het een plek in nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.
2. We onderzoeken hoe we de bewaarcondities van de archeologische collectie uit de Groene Schuur het beste kunnen verbeteren.
3. Er wordt een commissie omgevingskwaliteit ingesteld (verplicht in de Omgevingswet) waarin integraal wordt geadviseerd over welstand en erfgoed.
4. We zetten onderzoek voort naar instandhouding van de oostelijke stadsmuur.
5. We doen een voorstel voor uitbreiding van de monumentenlijst met monumenten in buitengebied en jong erfgoed (vanaf naoorlogse periode)
6. We actualiseren en digitaliseren de cultuurhistorische waardenkaart.
7. We laten de Monumentenwacht een conditiemeting van de gemeentelijke monumenten uitvoeren.
8. We ondersteunen de Stichting Honswijk - Everdingen met een plan voor restauratie van muurschilderingen op Fort Everdingen
9. We ondersteunen particuliere eigenaren en erfgoedorganisaties met raad en daad bij de instandhouding van erfgoed en het uitdragen van de geschiedenis van de stad. We voeren waar nodig van gemeentewege bouwhistorisch onderzoek uit.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	1.008	801	788	810	830
Baten	82	85	85	72	72

5.6 Media

Culemborg heeft een waardevrije plek waar inwoners elkaar ontmoeten, kennis vergaren en informatievaardigheden leren.
Prestaties
1. Om hun kennis en vaardigheden te vergroten stimuleren we inwoners om gebruik te maken van de laagdrempelige voorzieningen, waaronder de dienstverlening van Bibliotheek Rivierenland, waar ze zich kunnen ontwikkelen.
2. We faciliteren de lokale omroep.

Financiën	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Lasten	544	558	558	558	558
Baten					

Verplichte indicatoren

#	Indicator	Realisatie 2021	Begroot 2023	Vergelijkbare gemeenten *	periode	Bron
20	Niet-sporters	49,8%	*1	50,6% *	2020	Waarstaatje gemeente

Toelichting indicatoren

Niet-sporters

Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.

*1: I*n 2023 gaan we met alle stakeholders in gesprek om te werken aan een samenleving waar bewegen en sporten het nieuwe normaal zijn. De inzet is om met name mensen die NIET wekelijks sport te bereiken. In 2023 bepalen we welke ambitie we naar elkaar toe uitspreken en dus wat de indicator 'niet-sporters' in 2024 en verder, moet worden.*

Overzicht wettelijk/ beleidskader

> Cultuurvisie 2020 'Cultuur voor iedereen'
> Preventieakkoord Culemborg (ambitiedocument en uitvoeringsplan)
> Sportakkoord Culemborg 'in Culemborg beweegt iedereen met plezier'

Betrokken partners

> Culturele partijen en instellingen
> Projectteam cultuur
> Deelnemende partners aan het preventieakkoord Culemborg
> Deelnemende partners aan het sportakkoord Culemborg

Regionaal Archief Rivierenland (RAR)	
Belangrijkste ontwikkelingen:	Het Regionaal Archief Rivierenland werkt aan verschillende (digitale) ontwikkelingen, waaronder: • Digitalisering van archiefmateriaal, • Digitale acquisitie, • Depotbeheer (preventie, controle en schade-inventarisatie) • Archieven inventariseren met focus op locatie bronnen • Projectmatige opzet van vrijwilligersbegeleiding • Rijkssubsidie aanvraag voor digitaliseren van het gehele archief van Chamotte Unie N.V. te Geldermalsen • Implementatie van e-depot workflow in de keten (inclusief het gebruik van metadata tools), • Advisering voor diverse digitaliseringsprojecten, • Verder uitvouwen van dienstverleningsafspraken met gemeenschappelijke regelingen • Vertalen van uitgangspunten nieuwe Archiefwet, nieuw Archiefbesluit en nieuwe Archiefregeling naar de praktijk van de deelnemende gemeenten • Coördinatie uitvoering van Regioplan en Erfgoedpact

Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal	
Belangrijkste ontwikkelingen:	Samen met Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en Recreatieschap Over-Betuwe wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied. Het recreatieschap behartigt de gezamenlijke belangen op het gebied van openluchtrecreatie, toerisme, landschapsschoon en natuurbescherming op bovenlokaal niveau.

Wat mag het programma kosten?

Bestaand

De volgende tabel van de lasten en baten voor dit programma is gebaseerd op bestaand beleid uit de begroting 2022. Ook de uitgangspunten die bij de kadernota 2023 zijn bepaald zijn hierin verwerkt incl. de meerjarige effecten vanuit de najaarsrapportage 2022. Alle uitgangspunten en nieuwe ontwikkelingen zijn doorgerekend. Dit is de primitieve begroting 2023.

Bedragen x € 1.000

Sport, Cultuur en Recreatie	Rekening 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	5.191	6.195	5.420	5.454	5.313	5.344
Baten	734	532	547	547	535	535
Saldo van baten en lasten	**-4.457**	**-5.664**	**-4.873**	**-4.907**	**-4.778**	**-4.809**

Per taakveld	Rekening 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Sportbeleid en activering	493	522	565	565	565	565
Sportaccommodaties	2.136	2.141	2.224	2.264	2.094	2.098
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	530	1.403	749	749	749	749
Musea	486	577	523	530	537	545
Cultureel erfgoed	1.015	1.008	801	788	810	830
Media	531	544	558	558	558	558
Lasten	***5.192***	***6.195***	***5.420***	***5.454***	***5.313***	***5.344***
Sportbeleid en activering	376	115	120	120	120	120
Sportaccommodaties	280	334	342	342	342	342
Cultureel erfgoed	79	82	85	85	72	72
Baten	***734***	***532***	***547***	***547***	***535***	***535***

Reservemutaties	Rekening 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Stortingen		0	0	0	0	0
Onttrekkingen	444	467	383	383	218	218

Sport, Cultuur en Recreatie	**-4.013**	**-5.196**	**-4.489**	**-4.524**	**-4.561**	**-4.592**

Analyse primitieve begroting

Lasten

Sportbeleid en activering
Ten opzichte van 2022 zijn de lasten gestegen door een hogere bijdrage aan stichting turnen voor de gestegen energielasten.

Sportaccommodaties
Ten opzichte van 2022 zijn de lasten gestegen. Dit komt doordat de budgetten voor het beheer en onderhoud van sportaccommodaties structureel zijn geïndexeerd. Vanaf 2025 dalen de kapitaallasten van buitensportaccommodaties doordat een toplaag van een kunstgras voetbalveld (sportcomplex West) financieel technisch volledig is afgeschreven.

Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie
Ten opzichte van 2022 zijn de lasten gedaald. Dit komt voornamelijk doordat in 2022 incidentele budgetten beschikbaar zijn gesteld. Verder zijn er stijgingen op de salarislasten en subsidies.

Musea
Ten opzichte van 2022 zijn de lasten lager, dit komt hoofdzakelijk door een incidenteel budget dat in 2022 beschikbaar was gesteld voor Archeologie.

Cultureel erfgoed
Ten opzichte van 2022 zijn de lasten gedaald. Dit komt doordat in 2022 eenmalig budget voor het onderhoud aan het ventilatiesysteem van de Fransche School, onderhoudswerkzaamheden aan de Binnenpoort en monumentenbeleid beschikbaar is. Tevens zijn de budgetten voor het beheer en onderhoud van gebouwen structureel geïndexeerd.

Media
Ten opzichte van 2022 zijn de lasten gestegen. Dit komt door een hogere subsidie bijdrage aan de bibliotheek en lokale media.

Baten

Sportbeleid en activering
Geen bijzonderheden.

Sportaccommodaties
Geen bijzonderheden.

Cultureel erfgoed
Geen bijzonderheden.

Reservemutaties

De dalende trend bij de onttrekkingen hangt samen met de aflopende kapitaallasten op de taakveld sportaccommodaties. Deze kapitaallasten worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve kapitaallasten. Deze dekking betreft een inkomst voor het programma Sport, Cultuur en Recreatie.

7 Programma Sociaal Domein en Gezondheid

Programma Sociaal Domein en Gezondheid

Opbouw programma

In het onderstaande treft u de taakvelden bij het programma Sociaal Domein en Gezondheid. De huidige beleidsproducten zijn opgenomen om de relatie met de nieuwe taakvelden te kunnen leggen.

Taakveld	Omschrijving	Portefeuillehouder
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	Mischa Peters
6.2	Wijkteams	Mischa Peters
6.3	Inkomensregelingen	Daphne Bijvoet
6.4	WSW en beschut werk	Daphne Bijvoet
6.5	Arbeidsparticipatie	Daphne Bijvoet
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	Mischa Peters
6.71a	Huishoudelijke hulp (WMO)	Mischa Peters
6.71b	Begeleiding (WMO)	Mischa Peters
6.71c	Dagbesteding (WMO)	Mischa Peters
6.71d	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	Mischa Peters
6.72a	Jeugdzorg begeleiding	Mischa Peters
6.72b	Jeugdzorg behandeling	Mischa Peters
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	Mischa Peters
6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	Mischa Peters
6.73a	Pleegzorg	Mischa Peters
6.73b	Gezinsgericht	Mischa Peters
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	Mischa Peters
6.74a	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	Mischa Peters
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	Mischa Peters
6.74c	Gesloten plaatsing	Mischa Peters
6.81a	Beschermd wonen (WMO)	Mischa Peters
6.81b	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	Mischa Peters
6.82a	Jeugdbescherming	Mischa Peters
6.82b	Jeugdreclassering	Mischa Peters
7.1	Volksgezondheid	Mischa Peters

Wat is het maatschappelijk effect van het programma?

Op verschillende momenten in het leven kan een mens extra zorg of ondersteuning nodig hebben. De samenleving met haar gezinnen, mantelzorgers, buren en verenigingen levert veel ondersteuning. In bepaalde gevallen is aanvullende hulp van de gemeente noodzakelijk.
Met het programma sociaal domein en gezondheid proberen we te voorkomen dat professionele zorg nodig is. Waar dat wel nodig is, willen wij er voor onze inwoners zijn en hen helpen de zorg te krijgen die ze nodig hebben. Zodat iedereen kan meedoen in de samenleving.

Druk op de samenleving, druk op het sociaal domein
De druk in de samenleving neemt toe. De bestaanszekerheid van steeds meer inwoners wordt kwetsbaar, inwoners kunnen niet doorstromen naar een passende woning en onze bevolking vergrijst. Daarnaast zien we een toenemende polarisatie in de samenleving. Dit zet ook druk op de inzet van de gemeente binnen het sociaal domein. Daarbij is onzeker welke maatregelen het Rijk gaat nemen om de bestaanszekerheid te ondersteunen en is ook de krapte van de arbeidsmarkt van invloed op onze mogelijkheden binnen het sociale domein. Dit alles vraagt een flexibiliteit van ons om afhankelijk van de ontwikkelingen onze inzet te richten op dat wat het meest nodig is.
Hieronder worden deze ontwikkelingen en de impact op het sociaal domein beschreven:

- <u>Inflatie en koopkrachtverlies</u>
  We verwachten dat er de komende periode steeds meer vraagstukken zullen ontstaan rondom koopkracht en betalingsproblemen bij inwoners (o.a. energiearmoede). Dit is in eerste instantie van invloed op het gebied van inkomensondersteuning en schuldhulpverlening. Daarnaast kunnen geldproblemen, door het ontstaan van stress gerelateerde problemen in gezinnen, ook leiden tot een grotere vraag naar jeugdzorg en een grotere vraag naar ondersteuning en begeleiding van kwetsbare ouderen.
  Het is onzeker welke maatregelen het Rijk zal nemen om te koopkracht op peil te houden. Op dit moment krijgen huishoudens met een laag inkomen een energietoeslag. Deze energietoeslag wordt uitgevoerd door de gemeente en betaald door het Rijk. Als een dergelijke maatregel niet wordt voortgezet zijn we als gemeente verplicht om aanvullende maatregelen te treffen vanuit de bijzondere bijstand, aan inwoners met een laag inkomen die daarom verzoeken.
- <u>Oververhitte huizenmarkt</u>
  Ook de oververhitte huizenmarkt is van invloed: jongeren die langer thuis blijven wonen, partners die bij een echtscheiding langer bij elkaar moeten blijven wonen, mensen met financiële problemen die geen goedkopere woning kunnen vinden en dreigende dak- en thuisloosheid kunnen allemaal leiden tot (verergering) van psychische en psychosociale problemen. Door het tekort aan woningen in het lage huursegment stagneert de uitstroom uit voorzieningen, waardoor mensen onnodig lang in een instelling verblijven. Daarmee stagneert ook de instroom naar voorzieningen, wat leidt tot een toename van wachttijden en wachtlijsten. Ook blijven mensen met ernstige psychiatrische aandoeningen langer en vaker thuis wonen. Dat leidt tot een grotere druk op lokale zorg -en welzijnsvoorzieningen en een grotere druk op het sociaal netwerk van de cliënten (familie, vrienden, vrijwilligers, etc.). Tot slot kunnen er ook spanningen ontstaan rondom het toewijzen van woningen aan statushouders of mensen die uit beschermd wonen komen.
- <u>Vergrijzing</u>
  Onze stad vergrijst in een hoog tempo. In combinatie met het uitgangspunt dat mensen zo lang mogelijk thuis blijven wonen, is het noodzakelijk om maatregelen te nemen om de effecten van vergrijzing op te vangen. We gaan aan de slag met zaken als een dementievriendelijke gemeente, informele ondersteuning en zorg (zoals mantelzorg) en het tegengaan van eenzaamheid.

Doorontwikkeling sociaal domein: integrale toegang in de wijkteams
Als gevolg van regionale en landelijke ontwikkelingen en veranderingen in de vraagpatronen, wordt er steeds meer gevraagd van het huidige Sociaal Wijkteam en de gemeentelijke toegangsteams (Wmo/jeugd/financiële ondersteuning). Deze teams worden momenteel doorontwikkeld tot een integrale toegangspoort. We stimuleren dat wijkteams integraal kijken naar Culemborgers met problemen en hulpvragen. Zo kunnen we de benodigde zorg leveren en de kernproblemen die hun doorwerking hebben in overige problematiek als eerste oplossen. Hier leggen we verbindingen tussen het sociaal domein, schuldhulpverlening, werk en inkomen, welzijn en veiligheid. Deze wijkteams zijn voor iedereen toegankelijk. Inwoners kunnen de wijkteams makkelijk en effectief vinden.

Voor de structurele verhoging van de kwaliteit van de dienstverlening in de toegang is een stevige kwaliteitsimpuls noodzakelijk. Deels door training en coaching op de werkvloer, deels door een robuuste ondersteuningsstructuur op te zetten in de vorm van lokaal contractmanagement, juridische ondersteuning en kwaliteitsfuncties. Dit wordt stevig in de organisatie belegd.

Regionale samenwerking in het sociale domein
Gemeente Culemborg werkt binnen regio Rivierenland samen met zeven andere gemeenten op het gebied van de wettelijke verplichtingen Jeugdhulp en Wmo. Dit betreft Buren, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe en West Maas en Waal. Met Maasdriel en Zaltbommel zijn gesprekken gaande om de samenwerking verder uit te breiden. Rode draad in dit geheel is de nieuwe inkoopstrategie. De uitgangspunten hiervan zijn meer gezamenlijk inzicht, grip en sturing op de kwaliteit en uitgaven voor Jeugdhulp en Wmo. Dit krijgt zijn beslag in de nieuwe contracten van aanbieders van Jeugdhulp en Wmo en een nieuwe samenwerkingsovereenkomst (SOK) tussen de gemeenten. Naar verwachting in 2023. Verder wordt tegen deze achtergrond een nieuwe Dienstverleningsovereenkomst (DVO) geformuleerd voor Regio Rivierenland waarin een Serviceorganisatie zorgt voor onder andere het contract- en leveranciersmanagement met de gecontracteerde partijen.

Sociale basis
Een onmisbaar onderdeel van de samenleving is de “sociale basis”. De sociale basis bestaat uit alle informele en formele hulp en ondersteuning die in Culemborg vrij toegankelijk is. Bij de sociale basis draait het om inwoners die *samen redzaam* zijn, die hun leven op basis van wederkerigheid met en voor elkaar inrichten, zin en betekenis geven. We zien graag dat inwoners vroegtijdig op een vertrouwde plek ondersteuning krijgen. We willen voorkomen dat problemen van inwoners escaleren.

Het versterken van de sociale basis is de komende bestuursperiode een belangrijk speerpunt. Hierin is een aantal punten van belang. We versterken verbindingen tussen verschillende beleidsterreinen, bijvoorbeeld met sport en cultuur. We intensiveren de samenwerking met de vrijwilligers en organisaties, zoals sportverenigingen en culturele verenigingen, die een onmisbare rol vervullen in de sociale basis. We stimuleren en ondersteunen de inzet van betrokken buurtbewoners of een groep van vrijwilligers. Dit doen we onder andere door de inzet van Elk Welzijn. Maar ook door maatschappelijke initiatieven met elkaar in contact te brengen, samenwerking te stimuleren en van elkaar te laten leren.

Maatschappelijke initiatieven
We werken samen met onze inwoners, vrijwilligers en maatschappelijke partners aan een gezonde, aantrekkelijke en toekomstbestendige stad. Inwoners voelen zich steeds vaker betrokken bij hun eigen leefomgeving en willen zeggenschap over wat er in hun buurt of wijk speelt. Dat vraagt om een gemeente die meedenkt met de wensen en ideeën van inwoners. We willen inwoners stimuleren om meer eigen verantwoordelijkheid te nemen door ruimte te geven aan initiatieven. Met de inzet van het Initiatievenloket, het Buurtpanel en andere Culemborgse fondsen ondersteunen en faciliteren we

initiatieven uit de samenleving. We onderzoeken de mogelijkheden om de zichtbaarheid van deze maatschappelijke initiatieven te vergroten. Zodat inwoners elkaar gemakkelijker weten te vinden en plannen en activiteiten beter op elkaar afgestemd kunnen worden. In het kader van de herijking van het subsidiebeleid onderzoeken we de mogelijkheid om voor het Initiatievenloket een aparte regeling te maken, met een heldere en eenvoudige procedure, om de toegang zo laagdrempelig mogelijk te houden. Vanuit wijkgericht werken wordt gewerkt aan de evaluatie en actualisatie van de werkwijze van het Buurtpanel.

Jeugd
In 2023 vinden diverse ontwikkelingen plaats rondom de jeugdwet en meer in het bijzonder jeugdbescherming. De samenwerking van lokale teams en organisaties in de jeugdbescherming wordt intensiever; de verwachting is dat hier meer door lokale teams uitgevoerde werkzaamheden uit voortkomen. Verder zullen er meer activiteiten gaan plaatsvinden vanuit de aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling.
In 2023 wordt gestart met de uitwerking van positief jeugdbeleid 12 jaar en ouder dat naar verwachting eind 2022 wordt vastgesteld. De nadruk komt meer te liggen op versterken van de sociale basis en de samenwerking met scholen. Hierin komt het accent meer op preventie te liggen.

Bestaanszekerheid
Het vergroten van bestaanszekerheid vraagt om diverse, landelijke maatregelen. In de Kamerbrief van 12 juli 2022 beschrijft minister Schouten dat zij wil inzetten op een betere borging van bestaans- en inkomenszekerheid door bijvoorbeeld het aanpassen van het minimumloon.
In het verlengde van de diverse voornemens en activiteiten van het Rijk wil het college deze periode extra inzetten op het voorkomen van armoede en schulden, dan wel het zo snel mogelijk aanpakken van schuldenproblematiek. In 2023 doen we dat door in te blijven zetten op een samenwerking tussen alle partijen die inwoners met financiële vragen kunnen bijstaan, zodat inwoners zo goed mogelijk worden geholpen. Daarnaast blijven we inzetten op de vroegsignalering van schulden, door de pilot perspectief traject jongvolwassenen uit te voeren en inwoners met problematische schulden zoveel mogelijk te helpen via een saneringskrediet. Belangrijke nieuwe ontwikkeling 2023 is het opzetten van het Volwassenenfonds sport en cultuur, waardoor het voor iedereen makkelijker wordt om hieraan mee te doen.

Beschermd Thuis
Beschermd Thuis is een lichte variant van Beschermd Wonen waarbij mensen thuis blijven wonen met 24-uurs bereikbaarheid en beschikbaarheid van zorg, plus ambulante ondersteuning zoals individuele begeleiding, dagbesteding en vervoersvoorzieningen. Het product Beschermd Thuis wordt nu al ingezet in de gemeenten in Gelderland-Zuid. De financiering loopt de komende jaren nog via Nijmegen, als centrumgemeente van regio Gelderland-Zuid. Het is de bedoeling dat Beschermd Thuis op termijn in regio Rivierenland wordt georganiseerd. De voorbereidingen hiervoor zijn gestart. Er wordt momenteel een inrichtingsplan en een strategische visie ontwikkeld en er wordt nagedacht over de inrichting van de zorg en de financiering hiervan.

Inburgering
Culemborgers helpen elkaar mee te doen aan de maatschappij. Zo helpen we nieuwkomers de taal te beheersen en breed in te burgeren in de samenleving. De gemeente ondersteunt ontmoeting en contact tussen nieuwkomers en inwoners die hier al langer wonen.
Sinds 1 januari 2022 geldt er een nieuw inburgeringsstelsel. Het college vindt het belangrijk dat in dat nieuwe inburgeringsstelsel samen met inwoners gewerkt wordt aan een goede inburgering van nieuwkomers in onze stad. Bij de implementatie van een nieuwe wet is het belangrijk om tussentijds te evalueren en bij te sturen. Deze evaluatie voeren wij in 2023 uit. Wij zullen daarbij ook kijken naar de betrokkenheid van inwoners en hoe die verbeterd kan worden. De verbeterpunten die hieruit volgen pakken we in 2023 op.

Doelen en prestaties taakvelden Sociaal Domein en Gezondheid

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

We stimuleren inwoners om meer betrokken te zijn bij elkaar en bij hun eigen leefomgeving, en werken daarmee aan sociale cohesie en inclusie.
Prestaties
1. Met het Initiatievenloket en het Buurtpanel faciliteren we een netwerk van vrijwilligers en bewonersinitiatieven om zelfredzaamheid en maatschappelijk initiatief te stimuleren.
2. We onderzoeken de mogelijkheden om de zichtbaarheid van maatschappelijke initiatieven in Culemborg te vergroten.
3. We onderzoeken de mogelijkheid om voor het Initiatievenloket een aparte regeling te maken, met een heldere en eenvoudige procedure, om de toegang zo laagdrempelig mogelijk te houden.
4. We evalueren en actualiseren de werkwijze van het Buurtpanel.

We bieden nieuwkomers, samen met inwoners, een goede inburgering aan.
Prestaties
1. Op basis van een tussenevaluatie van de implementatie van de nieuwe inburgeringswet (1 januari 2022), waarin we aandacht hebben voor de huidige betrokkenheid van inwoners bij de inburgering, zetten we in 2023 verbeteracties uit.

Financiën	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Lasten	4.442	3.846	4.007	4.010	3.562
Baten	187	186	186	186	186

6.2 Wijkteams

We bieden één duidelijke toegang voor inwoners met ondersteuningsvragen.
Prestaties
1. We helpen inwoners snel en deskundig. Enkelvoudige vragen worden snel een efficiënt afgehandeld. De toegang is voldoende toegerust om complexe en meervoudige vragen effectief op te pakken. We werken samen over de grenzen van teams en domeinen heen.
2. De gemeentelijke toegangsteams en het Sociaal Wijkteam zijn functioneel geïntegreerd in een netwerkorganisatie.
3. We zorgen voor sterke verbindingen en samenwerking met de sociale basis, het onderwijs en de eerstelijnszorg. We realiseren een verschuiving van geïndiceerde zorg naar voorliggende voorzieningen/ sociale basis (zorg en welzijn).

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	1.961	1.990	1.990	1.990	1.990
Baten					

6.3 Inkomensregelingen

Inwoners met financiële vragen weten waar ze terecht kunnen en worden daar adequaat geholpen.
Prestaties
1. We blijven inzetten op een goede samenwerking tussen alle partijen die inwoners met financiële vragen kunnen helpen, om zo tot een effectief ondersteuningsaanbod te komen dat gericht is op het verstrekken van advies en informatie over geldzaken en regelingen. We sluiten daarbij zoveel mogelijk aan bij de ontwikkeling van de integrale toegang.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	13.437	12.531	12.847	13.079	13.158
Baten	8.782	7.846	8.196	8.467	8.671

6.5 Arbeidsparticipatie

Inwoners kunnen naar vermogen deelnemen aan de arbeidsmarkt
Prestaties
1.We volgen actief de wijze waarop Werkzaak Rivierenland onze (kwetsbare) inwoners ondersteunt bij het deelnemen aan de arbeidsmarkt. Waar mogelijk voorzien we Werkzaak Rivierenland van input om deze taak nog beter te kunnen uitvoeren en leggen we verbindingen met lokale ontwikkelingen en initiatieven. Naast opdrachtgever zijn we ook partner.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	1.003	935	952	978	1.006
Baten					

6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Het behouden en/of bevorderen van de zelfredzaamheid van inwoners met een beperking, zodat zij zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen.
Prestaties
1. We stimuleren inwoners met een beperking om zelfstandig of met behulp van ondersteuning/hulpmiddelen alle dagelijkse verrichtingen uit te voeren.
2. We investeren in laagdrempelige dagactiviteiten voor mensen met dementie en/of geheugenproblemen.
3. We investeren in laagdrempelige (inloop-) voorzieningen voor mensen met ernstige psychiatrische aandoeningen.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	1.496	1.445	1.445	1.445	1.445
Baten					

6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

Volwassenen zijn gezond, zelfredzaam en participeren actief in de samenleving. Indien nodig ontvangen zij passende ondersteuning.
Prestaties
1. We ronden een regionaal inkooptraject voor Wmo -en Jeugd maatwerkvoorzieningen af.
2. We nemen de verschillende doelgroepen (waaronder mensen met een beperking) mee in de woningbouwopgave van Culemborg.
3. In het kader van het Wmo-vervoer (Versis) starten we met nieuwe aanbieders van vraagafhankelijk vervoer.
4. Om grip te houden op de kosten binnen het sociaal domein hebben we in 2023 een doorontwikkeld dashboard.
5. We geven een vervolg aan de uitvoering van het programma 'Coalitie tegen eenzaamheid' en de ontwikkeling van een dementievriendelijke omgeving. En we geven uitvoering aan de aanbevelingen uit het lopende onderzoek naar de behoefte aan dagactiviteiten van mensen met dementie.

We signaleren schulden zo snel mogelijk en helpen inwoners en ondernemers met schulden met een passende ondersteuning om zo snel mogelijk uit de schulden te komen.
Prestaties
1. We blijven inzetten op een goede samenwerking tussen alle partijen die inwoners met financiële vragen kunnen helpen, om zo tot een effectief ondersteuningsaanbod te komen dat gericht is op het voorkomen van schulden, dan wel het zo snel mogelijk oplossen van schulden. We sluiten daarbij aan bij ontwikkelingen in de integrale toegang.
2. We blijven inzetten op vroegsignalering van schulden door middel van inzicht in betalingsachterstanden.
3. Inwoners met problematische schulden helpen we zoveel als mogelijk met een saneringskrediet.
4. We voeren de pilot perspectief traject jongvolwassenen uit.

5. We bestendigen ons hulpaanbod aan ondernemers met schulden.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	5.357	5.968	5.893	5.843	5.843
Baten	82	82	82	182	184

6.72 Maatwerkdienstverlening 18-

Jeugdigen groeien veilig, gezond en kansrijk op. Indien nodig ontvangen zij passende ondersteuning
Prestaties
1. Onze ondersteuning verschuift van zwaar naar licht en van lang- naar kortdurend.
2. We bieden een kwalitatief hoogwaardig, actueel en sluitend aanbod van maatwerkvoorzieningen
3. We zetten er op in dat jongeren en hun ouders/ opvoeders vaker gebruik maken van voorliggende voorzieningen in plaats van maatwerkvoorzieningen.

We helpen ouders en opvoeders met laagdrempelige opvoedondersteuning, we doen dit samen met inwoners verenigingen en maatschappelijke initiatieven.
Prestaties
1. We ontwikkelen verschillende vormen van lichte hulp, professioneel of informeel (vrijwilligers).
2. We maken bestaande lokale initiatieven (meer) zichtbaar.

Hulpverlening aan gezinnen wordt versterkt, we kijken daarin steeds meer naar het gezinsperspectief.
Prestaties
1. Binnen de inkoop stellen we inhoudelijke voorwaarden aan aanbieders, systeemgericht werken is daar onderdeel van.
2. We versterken het gezinsperspectief als onderdeel van de doorontwikkeling van de integrale toegang.
3. We werken methodisch middels 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur.

Verbinding jeugdzorg, het preventieve jeugdbeleid en passend onderwijs
Prestaties
1. Wet ontwikkelen samen met jeugdhulp aanbieders, gemeente (toegang en beleid) en het onderwijs.
2. We leren van elkaar en de regio Rivierenland.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	5.148	5.640	5.690	5.690	5.690
Baten					

6.81 Geëscaleerde zorg 18+

De-escalatie en uitstroom naar lichtere vormen van ondersteuning. De zorg is doeltreffend van aard en vindt zoveel mogelijk in de eigen woonomgeving plaats.
Prestaties
1. We organiseren zorg en welzijn voor mensen met een ernstig psychiatrische aandoening dichtbij huis. Daarvoor maken we een start met de inrichting van Beschermd Thuis in Rivierenland. En we maken een (door-)ontwikkeling m.b.t. ambulante voorzieningen voor de doelgroep in de gemeente, waaronder de Wijk-GGZ en inloop-GGZ.
2. We zorgen dat bij crisis of spoed hulp snel is geregeld. Zo streven we ernaar de regionale crisisbeoordelingskamer in 2023-2024 operationeel te maken.
3. We maken een start met de optimalisatie van de Woonladder in Rivierenland via de uitwerking van de aanbevelingen uit de evaluatie van de Woonladder.
4. We maken een plan van aanpak voor het terugdringen van dak -en thuisloosheid.
5. We nemen de doelgroep (mensen met ernstige psychiatrische problemen) mee in de woonopgave van Culemborg.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	524	436	436	436	436
Baten					

6.82 Geëscaleerde zorg 18-

De-escalatie en uitstroom naar lichtere vormen van ondersteuning. De zorg voor de jeugdige is doeltreffend van aard, zo kort mogelijk en vindt zoveel mogelijk in de eigen woonomgeving plaats
Prestaties
1. We zorgen voor de aanwezigheid van kwalitatief hoogwaardig, actueel en sluitend aanbod, zowel lokaal als (sub)regionaal. We werken regionaal samen aan een meerjarig verbeterplan rondom contracteren en innovatie van het veiligheidsbeleid.
2. We zorgen dat bij crisis of spoed hulp snel is geregeld.
3. De zorg wordt geschoven van zwaar naar lichter en van lang- naar kortdurend.
4. We werken nog meer samen met jeugdbeschermingsorganisaties in het belang van kind en gezin. De Gelderse Verbeteragenda is hierbij een belangrijke leidraad.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	1.626	1.889	1.689	1.689	1.689
Baten					

7.1 Volksgezondheid

We werken met Culemborgers, vrijwilligers, onderwijs en zorg- en welzijnsorganisaties samen aan het voorkomen van zware en complexe zorg.
Prestaties
1. We ondersteunen het uitvoeringsprogramma Preventieakkoord Culemborg 2021-2022-2023. Dit akkoord kent vier doelen: (*) inwoners in Culemborg bewegen voldoende, eten gezond en hebben een gezond gewicht, (*) jeugd is weerbaar om gezonde keuzes te maken en mentaal gezond te blijven, (*) in Culemborg wordt middelengebruik onder jongeren en volwassenen teruggedrongen, (*) Culemborgse ouderen leven vitaal en maken actief deel uit van de maatschappij. De werkwijze is: per doel/thema een open programmeringstafel, een kartrekker en een activiteitenplan.
2. We voeren periodiek bestuurlijk overleg met de samenwerkingspartners.
3. We voeren periodiek overleg met de kartrekkers (veelal een medewerker van een de samenwerkingspartners) met het oog op het optimaliseren van de programmatische samenhang in de uitvoering van de verschillende activiteitenplannen.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	1.575	1.554	1.554	1.554	1.554
Baten					

Indicatoren per taakveld

Indicatoren	Werkelijk 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026	Meetinstrument
6.3 Inkomensregelingen							
Percentage meldingen voor een uitkering dat niet leidt tot een aanvraag (instroompreventie)	56,6	60	60	60	60	60	Jaarrekening Werkzaak Rivierenland
Uitstroom uit de uitkering *Waarvan duurzame uitstroom**	105 27	150 75	125 50	125 50	125 50	125 50	Jaarrekening Werkzaak Rivierenland
Aantal huishoudens, dat bijzondere bijstand ontvangt	418	450	500	500	500	500	GWS
Aantal aanvragen bijzondere bijstand	591	600	650	650	650	650	GWS
Aantal inwoners, dat via bijzondere bijstand een vergoeding krijgt voor budgetbeheer en/of bewindvoering	135	130	135	135	135	135	GWS

Toelichting indicatoren

Verplichte indicatoren

#	Indicator	Realisatie 2021	Begroot 2023	Vergelijkbare gemeenten *	periode	Bron
21	Banen (*Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar*)	739,1	750	706,4	2021	Waarstaatjegemeente

22	Jongeren met een delict voor de rechter (*% 12 t/m 21-jarigen*)	0%	0%	1%	2020	Waarstaatjegemeente
23	Kinderen in uitkeringsgezin (*% kinderen tot 18 jaar*)	5%	5%	4%	2020	Waarstaatjegemeente
24	Netto arbeidsparticipatie (*% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking*)	71,5%	71%	71%	2021	Waarstaatjegemeente
26	Werkloze jongeren (*% 16 t/m 22-jarigen*)	1%	1%	2%	2020	Waar staat je gemeente
27	Bijstandsuitkeringen (aantal *per 10.000 inwoners*)	345,1	340	277,1	2021	Waarstaatjegemeente
28	Lopende re-integratievoorzieningen (*per 10.000 inwoners 15-64 jaar*)	79,4	80	197,5	2020	Waarstaatjegemeente
29	Jongeren met jeugdhulp (*% van alle jongeren tot 18 jaar*)	14,6	14,5	13,1	2020	Waarstaatjegemeente
30	Jongeren met jeugdbescherming (*% van alle jongeren tot 18 jaar*)	0.8	0.8	1	2021	Waarstaatjegemeente
31	Jongeren met jeugdreclassering (*% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar*)	Geen data *(te klein getal)*	--	Geen data *(te klein getal)*		Waarstaatjegemeente
32	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO *(aantal per 10.000 inwoners)*	600	600	686	2021	Waarstaatjegemeente

Toelichting indicatoren

Jongeren met een delict voor de rechter

Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.

Kinderen in uitkeringsgezin
Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.

Netto arbeidsparticipatie
Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.

Jongeren met jeugdbescherming
Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.

Jongeren met jeugdreclassering
Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).

Cliënten met een maatwerkarrangement WMO
Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de WMO. Voor de WMO gegevens geldt dat een referentiegemiddelde gebaseerd is op het aantal deelnemende gemeenten.

Overzicht wettelijk/ beleidskader

Wettelijke kaders

- Jeugdwet (2015)
- Wet Maatschappelijke Ondersteuning (2015)
- Participatiewet (2015)
- Wet Publieke Gezondheid
- Wet Inburgering (2021)
- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (2021)

Beleidskaders

- Visie Sociaal Domein
- Programma doorontwikkeling Sociaal Domein
- Beleidsnota Jeugd en Wmo (2020)
- Verordening Wmo/Jeugd (2020)
- Beleidsregels Wmo/jeugd (2021)
- Beleidsplan Rondkomen (2019)
- Beleidsregels Schuldhulpverlening (2015)
- Beleidsregels Saneringskrediet (2021)
- Beleidsregels pilot perspectief traject jongvolwassenen (2022)
- Beleidsregels bijzondere bijstand (2019)
- Actualisatie Wijkgericht Werken (2021)
- Nieuw Convenant wijkgericht werken in Culemborg
- Plan Aanpak wijken
- Meerjaren strategie GGD Gelderland-Zuid
- Preventieakkoord Culemborg
- Jeugd Kansrijk Opgroeien 0 -12 jaar
- Regioaanpak 'Samenwerken voor een sluitende aanpak jongeren' 2019 -2021
- Actieplan Aanpak jeugdwerkloosheid 2021-2025
- Meerjarenbeleidsplan Werkzaak Rivierenland
- Beleidsregels algemene en bijzondere bijstand, Participatiewet, IOAW, IOAZ en BBZ2004
- Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ (2017)
- Re-integratieverordening Participatiewet (2017)
- Verordening individuele inkomenstoeslag (2017)
- Verordening individuele studietoeslag (2015)
- Verordening individuele inkomenstoeslag Participatiewet Culemborg (2017)
- Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive
- Verordening tegenprestatie
- Regionaal beleidsplan beschermd wonen/maatschappelijke opvang 2017/2020 'Samen dichtbij'
- Sluitende aanpak psychisch kwetsbare mensen 2018/201
- Legesverordening
- Speelruimtebeleidsplan 2022
- Gelderse Verbeteragenda

Betrokken partners

- Lokale en regionale sociale en maatschappelijke partners
- Sociale (maatschappelijke) ondernemers
- UWV
- Onderwijs
- Andere gemeenten en regio Gelderland Zuid
- Huisartsen
- Jeugdhulp- en Wmo aanbieders
- Aanbieders van Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang
- Vrijwilligersorganisaties
- Leerhuis
- OM
- Cliënt- en ervaringsdeskundigen organisaties
- Regio Rivierenland
- GGD
- Welzijnsorganisatie
- Sociale Recherche
- IGJ en Wmo-Toezichthouder
- Sociaal wijkteam
- Partners op het gebied van geriatrie

Verbonden partijen

Werkzaak Rivierenland	
Belangrijkste ontwikkelingen:	De GR Werkzaak Rivierenland voert de Participatiewet uit voor de gemeente Culemborg. Zowel als het gaat om het voorzien in inkomen aan inwoners die dat nodig hebben, als naar het begeleiden van inwoners naar (vrijwilligers). Ook ondersteund Werkzaak ondernemers die lastig zitten. Samen met Werkzaak zetten we ons in om alle inwoners van Culemborg naar vermogen te laten meedoen in de samenleving. Een belangrijke ontwikkeling is het overhevelen van de begeleiding van inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt naar Werkzaak Rivierenland. Deze doelgroep wordt tot heden begeleid door de participatiecoaches van ElkWelzijn. 2023 wordt een overgangsjaar, waarbij ElkWelzijn de nodige begeleiding blijft bieden, maar waar Werkzaak reeds de eindverantwoording krijgt voor deze groep. Daarbij wordt gezamenlijk gekeken naar een definitieve overdracht (inclusief begeleiding) naar Werkzaak. Ook voor Werkzaak geldt dat 2023 een lastig te voorspellen jaar is. De oorlog in de Oekraïne, de stijgende prijzen, waaronder de stijgende energieprijzen, problemen om voor de productie spullen aangeleverd te krijgen, de krappe arbeidsmarkt, de mogelijk uitgestelde effecten van de corona crisis. Dat betekent dat 2023 en jaar is waar een goede communicatie tussen Werkzaak en deelnemende gemeenten essentieel is.

GGD Gelderland-Zuid	
Belangrijkste ontwikkelingen:	GGD Gelderland-Zuid is de gemeentelijke gezondheidsdienst van 14 gemeenten in Gelderland-Zuid. Tevens verricht zij diensten voor Mook en Middelaar. De GGD is regionaal georganiseerd en bundelt kennis en expertise. De uitvoering van taken vinden regionaal én lokaal plaats. De GGD werkt voor inwoners van -9 maanden tot 100+ en biedt haar diensten laagdrempelig aan. De GGD werkt als verlengde arm van de gemeenten samen met burgers, welzijn-, sport en zorgorganisaties en veiligheidspartners. De GGD voert een divers takenpakket uit op het gebied van publieke gezondheid die wettelijk geborgd zijn in de Wet Publieke Gezondheid. De taken zijn gericht op het beschermen, bewaken en bevorderen van gezondheid. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar kwetsbare groepen. <u>Meerjaren strategie GGD 2020-2023:</u> De maatschappelijke opgave van gemeenten, de gezondheidssituatie van onze inwoners, de lokale, regionale en landelijke ontwikkelingen en de 48 geformuleerde uitgangspunten en ambities in de vorige meerjaren strategie vormen voor de GGD de basis voor de speerpunten voor de periode 2020 - 2023. Strategische thema's 2020-2023 GGD Gelderland-Zuid:

	1. Informatie-gestuurde aanpak van maatschappelijke opgaven 2. Adviseren over preventie en verbinden van collectieve preventie met persoonsgerichte zorg 3. Investeren in de verbinding tussen zorg en veiligheid 4. Gezondheidsbescherming in het sociale en fysieke domein. Met ingang van de Wijzigingswet Wet gemeenschappelijke regelingen wordt de GR van GGD Gelderland-Zuid vóór 2024 aangepast. Hiermee wordt de democratische legitimatie van gemeenschappelijke regelingen én de kaderstellende en controlerende rol van gemeenteraden versterkt. Binnen Veilig Thuis heeft de inzet van het traject 'Kwaliteit op tijd' laten zien dat werkvoorraden zijn geslonken, dat er minder onderhanden werk is en de wettelijke termijnen er aanzienlijk beter uitzien. Met Veilig Thuis gaan we in gesprek over de stappen die zij verder onderneemt om er nog meer voor te zorgen dat wettelijke termijnen worden behaald en behouden.

Wat mag het programma kosten?

Bestaand

De volgende tabel van de lasten en baten voor dit programma is gebaseerd op bestaand beleid uit de begroting 2022. Ook de uitgangspunten die bij de kadernota 2023 zijn bepaald zijn hierin verwerkt incl. de meerjarige effecten vanuit de najaarsrapportage 2022. Alle uitgangspunten en nieuwe ontwikkelingen zijn doorgerekend. Dit is de primitieve begroting 2023.

Bedragen x € 1.000

Sociaal domein en Gezondheid	Rekening 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	36.795	39.647	39.293	39.384	39.426	38.927
Baten	8.421	9.051	8.114	8.464	8.835	9.041
Saldo van baten en lasten	**-28.374**	**-30.596**	**-31.179**	**-30.920**	**-30.591**	**-29.886**

Per taakveld	Rekening 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Samenkracht en burgerparticipatie	2.957	4.442	3.846	4.007	4.010	3.562
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	2.194	1.961	1.990	1.990	1.990	1.990
Inkomensregelingen	10.807	13.437	12.531	12.847	13.079	13.158
WSW en beschut werk	3.209	3.078	3.059	2.880	2.712	2.554
Arbeidsparticipatie	1.661	1.003	935	952	978	1.006
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.683	1.496	1.445	1.445	1.445	1.445
Maatwerkdienstverlening 18+	5.577	5.357	5.968	5.893	5.843	5.843
Maatwerkdienstverlening 18-	5.420	5.148	5.640	5.690	5.690	5.690
Geëscaleerde zorg 18+	79	524	436	436	436	436
Geëscaleerde zorg 18-	1.503	1.626	1.889	1.689	1.689	1.689
Volksgezondheid	1.705	1.575	1.554	1.554	1.554	1.554
Lasten	***36.794***	***39.647***	***39.293***	***39.384***	***39.426***	***38.927***
Samenkracht en burgerparticipatie	192	187	186	186	186	186
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	24	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	8.157	8.782	7.846	8.196	8.467	8.671
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	22	0	0	0	0	0
Maatwerkdienstverlening 18+	26	82	82	82	182	184
Baten	***8.421***	***9.051***	***8.114***	***8.464***	***8.835***	***9.041***

Reservemutaties	Rekening 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Stortingen	18	30	30	30	30	30
Onttrekkingen	13	704	33	33	33	33

Sociaal domein en Gezondheid	**-28.378**	**-29.922**	**-31.176**	**-30.917**	**-30.587**	**-29.883**

Analyse primitieve begroting

Lasten

Samenkracht en burgerparticipatie
De begrote lasten zijn in 2023 lager dan in 2022 dit komt doordat in 2022 incidentele budgetten beschikbaar zijn gesteld.

Toegang en eerstelijnsvoorzieningen
De begrote lasten zijn toegenomen ten opzichte van 2022. De stijging wordt veroorzaakt door stijging salarislasten en subsidies.

Inkomensregelingen
De begrote lasten zijn in 2023 lager dan in 2022 dit komt doordat in 2022 incidentele budgetten beschikbaar zijn gesteld. De verdere daling wordt veroorzaakt door aanpassing van de begroting van Werkzaak.

Wsw en beschut werk
De begrote lasten zijn in 2023 lager dan in 2022. De daling wordt veroorzaakt door subsidie en aanpassing van de begroting Werkzaak.

Arbeidsparticipatie
De begrote lasten zijn in 2023 lager dan in 2022. De daling wordt veroorzaakt door aanpassing van de begroting Werkzaak.

Wmo-Jeugd
Maatwerkvoorzieningen, maatwerkdienstverlening, geëscaleerde zorg, beschermd wonen en GGD
De begrote lasten zijn toegenomen ten opzichte van 2022. De stijging wordt veroorzaakt door stijging jeugdkosten ivm woonplaatsbeginsel, indexatie 3.8%, impactanalyse regionale inkoop en incidentele stijging residentiële cliënten.

Volksgezondheid
De begrote lasten zijn in 2023 lager dan in 2022. De daling wordt veroorzaakt door subsidie en aanpassing van de begroting GGD.

Baten

Samenkracht en burgerparticipatie
Geen bijzonderheden.

Toegang en eerstelijnsvoorzieningen
Geen bijzonderheden.

Inkomensregelingen
De begrote baten zijn in 2023 lager dan in 2022. De daling wordt veroorzaakt door aanpassing van de begroting Werkzaak (BUIG gelden).

Geen bijzonderheden.

Maatwerkvoorzieningen (WMO)
Geen bijzonderheden.

Maatwerkdienstverlening 18+

Geen bijzonderheden.
Reservemutaties
De mutatie betreft een onttrekking aan de buurtbudgetten.

8 Programma Duurzaamheid

Programma Duurzaamheid

Opbouw programma

In het onderstaande treft u de taakvelden bij het programma Duurzaamheid. De huidige beleidsproducten zijn opgenomen om de relatie met de nieuwe taakvelden te kunnen leggen.

Taakveld	Omschrijving	Portefeuillehouder
7.2	Riolering	Daphne Bijvoet
7.3	Afval	Daphne Bijvoet
7.4	Milieubeheer	Daphne Bijvoet

Wat is het maatschappelijk effect van het programma?

We hechten een groot belang aan de duurzame ontwikkeling van Culemborg. Een duurzame ontwikkeling betekent dat de keuzes die wij nu maken niet ten koste gaan van kansen voor volgende generaties hier of elders. In 2023 willen we verdere stappen zetten in de duurzame ontwikkeling van Culemborg. Tegelijkertijd zijn we realistisch, we kunnen niet alles tegelijkertijd. We hechten waarde aan het gesprek met inwoners en het gezamenlijke eigenaarschap. Verduurzamen en vergroenen kunnen we alleen als we het samen doen.

Binnen het thema duurzaamheid onderscheiden we een aantal sporen:

- Klimaatadaptatie, klimaatrobuustheid en riolering;
- Groen en biodiversiteit incl. openlucht recreatie (spelen);
- Energietransitie, Klimaatmitigatie;
- Leefomgevingskwaliteit, onderhoud en beheer;
- Afval en circulariteit.

Klimaatadaptatie, klimaatrobuustheid en riolering
Klimaatadaptatie is de aanpak die nodig is om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Culemborg moet beter in staat worden om meer en zwaardere regenval op te kunnen vangen. Hittestress zal meer gevolgen voor de gezondheid hebben (in de binnenstad gaat het aantal warme nachten van 16 naar 45 in 2050). De gebouwde omgeving heeft een versterkend effect op de opwarming en de gemeente zal bij het beoordelen van plannen voor woningbouw en ontwerpen en beheer van openbare ruimte daar beter rekening mee moeten gaan houden. Door de Omgevingswet wordt gezondheid een belangrijk thema bij de afweging van ruimtelijke ontwikkelingen.
Klimaatadaptatie gaat over wateroverlast, hitte, biodiversiteit, droogte en overstromingsrisico, het handelingsperspectief van de gemeente ligt vooral bij de eerste drie. Waterberging, een goed functionerende waterhuishouding en riolering en daarbij voldoende groen in stad zijn belangrijke elementen.
De maatregelen zijn vastgelegd in de Regionale Adaptatie Strategie (RAS) en worden verder uitgewerkt in een uitvoeringsagenda. We pakken regionaal op waar het efficiënt is en zorgen voor

verbindingen met de lokale aanpak door een lokaal uitvoeringsprogramma op te stellen. Op diverse onderdelen wordt Natuur- en Milieueducatie steeds vaker ingezet als verbindend instrument tussen beleidsdoelstellingen en maatschappelijke initiatieven. Daardoor nemen meer inwoners deel aan activiteiten en wordt een bredere doelgroep bereikt. Hiermee worden meer inwoners zich bewust van hun eigen verantwoordelijkheid en gedrag voor een duurzame leefomgeving en levensstijl.

Groen, biodiversiteit en spelen
Groen is een belangrijk onderdeel van een duurzame toekomstbestendige stad. Het is de basis voor prettige, leefbare wijken, waarin mensen worden uitgenodigd elkaar te ontmoeten, te bewegen en te spelen. We werken met bewoners en partners aan meerdere doelen: een aantrekkelijke stad, een (voor alle leeftijden) gezonde, beweegvriendelijke en uitnodigende leefomgeving, verbetering van de biodiversiteit en klimaatadaptatie. In het programma Wonen wordt beschreven hoe we aan deze doelstelling werken.

Energietransitie/ Klimaatmitigatie
Naast het aanpassen van de stad aan de gevolgen van de klimaatverandering werken we ook aan het wegnemen van de oorzaak van klimaatverandering. De warmte- en energietransitie gericht op het tegengaan van de uitstoot van CO2 is hierbinnen de grootste opgave. Als gemeente streven we naar energieneutraliteit in 2040. Om dit doel te bereiken is energiebesparing, duurzame opwek en de transitie naar fossielvrije warmte en elektriciteit in de gebouwde omgeving en in het transport belangrijk. In het najaar van 2020 is het programma Energietransitie vastgesteld. Vanuit de investeringsagenda zijn hier aanvullende financiële middelen voor een periode van vijf jaar voor vrijgemaakt.

Het programma Energietransitie kent drie programmalijnen: energiebesparing, duurzame opwek en warmtetransitie. In 2022 voeren we een groot aantal projecten uit om het centrale doel (energieneutraal in 2040) dichterbij te halen. Nadrukkelijk kijken we daarbij naar de betaalbaarheid van maatregelen. Iedereen moet mee kunnen doen in de energietransitie. Het voorkomen van energiearmoede is dan ook een belangrijk aandachtspunt. De belangrijkste uitdaging voor de komende jaren is het behouden en waar mogelijk uitbreiden van het draagvlak voor de energietransitie. Op de verschillende doelgroepen afgestemde communicatie is daarbij een belangrijk hulpmiddel.

Leefomgevingskwaliteit
De aantrekkelijkheid van de woonomgeving wordt ook bepaald door de kwaliteit van een aantal milieuthema’s zoals luchtkwaliteit, geluidhinder en bijvoorbeeld externe veiligheid. We adviseren integraal over diverse milieuthema's in het kader van beleidsvoorbereiding, bestemmingsplanprocedures en Omgevingsvergunningen. In 2021 is de gemeente toegetreden tot het schone luchtakkoord. Hieruit vloeien enkele maatregelen voort waaraan de gemeente Culemborg zich committeert. Zo gaan we inzetten op voorlichting over de gezondheidseffecten van houtstook. Daarnaast letten we op emissie-eisen van voertuigen bij inkopen en aanbestedingen en onderzoeken we de mogelijkheden om via het aanbestedingsbeleid het gebruik van elektrische mobiele werktuigen bij bouwprojecten in de stad te stimuleren.

Afval
Onderhoud en beheer van groot belang voor een mooie, groene, schone en leefbare stad. Naast onderhoud van het groen en de verharding werken we aan onderhoud van de watergangen voor een goede kwaliteit van het oppervlaktewater en een goede doorstroming van het water. We richten samen met bewoners nieuwe speelplaatsen in, en zorgen voor onderhoud van de bestaande speelterreinen. De stad wordt schoon gehouden en we werken aan de bewustwording van met name jongeren om de hoeveelheid zwerfafval te verminderen. Belangrijk is een doelmatige afvalinzameling

gericht op het voorkomen van milieuhygiënische risico's en met oog voor de recycling van grondstoffen (circulaire economie).

Circulaire Economie
Culemborg gaat actief met circulaire economie aan de slag. De Rijksoverheid heeft de ambitie bepaald dat onze economie in 2050 volledig circulair is. In 2030 moet de helft van de lokale economie circulair zijn. Zo verkennen we welke behoeftes er leven onder lokale initiatieven, coöperaties, ondernemers en partijen die werken aan een circulaire economie en kijken we wat de gemeente hierin kan betekenen om ontwikkelingen aan te jagen.
Uiteraard geeft de gemeente zelf het goede voorbeeld door het circulair maken van gemeentelijke grondstofstromen. Dat kan door duurzamer in te kopen en bij aanbestedingen duurzaamheid zwaarder te laten wegen. De gemeente Culemborg betrekt hierbij actief regiogemeenten als het gaat om gemeenschappelijke aanbestedingen of inkopen. In 2023 ligt de focus op het starten van pilots rondom duurzaam inkopen en aanbesteden, welke uitgebreid worden naar nieuwe productgroepen in de jaren daarop.
Verder komt circulariteit terug in de woningbouwopgave. Omdat de bouwmaterialen waarmee woningen worden gebouwd niet oneindig voorradig zijn, zal er nu al nagedacht moeten worden over hoe die bouwmaterialen aan het einde van hun levensduur het beste opnieuw gebruikt kunnen worden. Onder de noemer toekomstbestendig bouwen is oog voor circulaire woningbouw dus gewenst.

Doelen en prestaties taakvelden Duurzaamheid

7.2 Riolering

Een gezond en veerkrachtig stedelijk watersysteem waarbij Culemborg is voorbereid op de klimaatveranderingen.
Prestaties
1. We houden het oppervlaktewater op goede kwaliteit.
2. We bieden een goed werkend, beheerd en onderhouden rioolstelsel/watersysteem.
3. We zamelen en verwerken hemelwater doelmatig en voorkomen structurele (grond)wateroverlast
4. We houden het water langer vast in de zomer om droogte te verminderen.

Door klimaatadaptatie kan de regio en de stad zich aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering.
Prestaties
1. We continueren de vier vastgestelde opgaven uit de Regionaal Adaptatie Strategie (RAS).
2. De negen regionaal vastgestelde speerpunten voor klimaatadaptatie worden met stakeholders tot producten uitgewerkt en lokaal ingepast in het lokale uitvoeringsprogramma.
3. Op basis van de klimaatstresstest stellen we een Lokale Adaptatie Uitvoeringsagenda op. Daarbij we aansluiten bij projecten uit de investeringsagenda en Culemborgers in het Groen. Daarbij hoort een financiële onderbouwing. De water gerelateerde aanpak van wordt bekostigd uit het Gemeentelijk Rioleringsplan/watertakenplan, die van overstromingsrisico door het Rijk.
4. Bij de uitvoering van projecten wordt klimaatadaptatie integraal meegenomen bij de aanpak van groot onderhoud, de uitvoeringsagenda groen en buurtgerichte groenprojecten.
5. In het openbaar gebied vervangen we bij groot onderhoud van wegen in elke wijk in de specifieke parkeervakken de klinkers door halfverharding, zoals bijvoorbeeld grasbetonstenen. Ook in alle nieuwbouw- en transitieprojecten leggen we parkeervakken alleen aan in halfverharding.
6. We werken aan de uitvoering van de binnenstadsprojecten het Jach en het Hof, groot onderhoud in de wijk Voorkoop en het Regiodealproject Pavijen noord met wandelpadenproject Pavijen.
7. We werken aan het ontwerp van de binnenstadsprojecten Prijssepoort/Vianense poort, Lekpoort/brug Havendijk, Goilberdingerpoort en de waterberging Beesdseweg.
8. We creëren meer bewustzijn over biodiversiteit en klimaatadaptatie. We stimuleren daarmee meer groen in de tuinen. (project Culemborgers in het Groen).
9. We onderzoeken of we subsidie mogelijk kunnen maken voor groene daken en het vervangen van tegels door groen.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	2.126	2.231	2.289	2.321	2.331
Baten	3.674	3.758	3.839	3.893	3.925

7.3 Afval

Een schone stad behouden samen met de bewoners, bedrijven en partners waarbij ingezet wordt op een circulaire economie.
Prestaties
1. We zorgen voor een schone leefomgeving.
2. We dragen bij aan bewustwording, onder andere bij de jeugd, over de gevolgen van zwerfafval.
3. We beperken hondenpoep op verharding en in het groen.
4. We faciliteren initiatieven van bewoners, scholen en andere partijen voor een schone leefomgeving.
5. We nemen onze eigen afvalinzameling onder de loep in het kader van de circulariteit.
6. We verkennen in 2023 de behoeftes van ondernemers, lokale initiatieven en coöperaties die werken aan een circulair economie en kijken hoe de gemeente deze partijen kan ondersteunen.
7. We starten een pilot duurzaam inkopen en laten duurzaamheid zwaarder wegen bij aanbestedingen in 2023.

Ook in 2023 te streven naar een hoeveelheid te verbranden restafval van maximaal 75 kg per inwoner per jaar.
Prestaties
1. We faciliteren inwoners bij de doelstelling om het restafval te verminderen.
2. Er wordt waarde toegevoegd aan grondstoffen door intensief samen te werken met partijen die slim werken aan de circulariteit van grondstofstromen.
3. Door efficiënt te opereren worden reële en voorspelbare uitvoeringslasten gerealiseerd en daarmee een voorspelbare afvalstoffenheffing.
4. Het weerstandsvermogen van Avri wordt verbeterd wat ook leidt tot minder financieel risico voor de gemeente.
5. We onderzoeken of het wenselijk is om luier- en incontinentiemateriaal apart in te gaan zamelen.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	2.885	3.022	3.022	3.022	3.022
Baten	3.337	3.494	3.494	3.494	3.494

7.4 Milieubeheer

Klimaatmitigatie (energietransitie).
Prestaties
We voeren het programma energietransitie uit waaronder:
1. We stellen een participatieagenda voor de energietransitie op
2. We bestrijden energiearmoede actief
3. We voeren de communicatiecampagne over de energietransitie verder uit
4. We voeren de transitievisie warmte uit
5. We besteden bijzondere aandacht aan de verduurzaming van monumenten
6. We voeren de Regionale Energiestrategie uit
7. Wanneer een nieuw initiatief zich aandient gaan we met inwoners en initiatiefnemers in gesprek over windenergie.
8. Faciliteren innovatieve experimenten onder meer met waterstof
9. We werken aan de verduurzaming van ons maatschappelijk vastgoed.

Om een energieneutrale stad te bereiken, realiseren we duurzame mobiliteit.
Prestaties
1. In het gemeentelijke verkeers- en vervoersplan werken we de verduurzaming van het verkeer in Culemborg uit.
2. We ontwikkelen de twee nieuwe buurten in Culemborg op basis een duurzaam mobiliteitsconcept.
3. We werken aan de ontwikkeling van een OV Hub en de verbetering van het station om duurzame mobiliteit vanuit de regio richting Randstad en andersom te stimuleren.

Een Culemborgse samenleving die zich bewust is van de eigen rol en verantwoordelijkheid voor een duurzame leefomgeving en daar naar handelt.
Prestaties
1. We maken een start met het zichtbaar maken van de Sustainable Development Goals om als integraal instrument in te zetten bij beleidsontwikkeling en initiatieven uit de stad.
2. We starten met de verkenning van het toekomstbestendig maken van Kinderboerderij De Heuvel met onder andere als doel een knooppunt te creëren voor laagdrempelige kennismaking met duurzaamheid in Culemborg Oost.
3. We vernieuwen het vraaggerichte educatieve aanbod en laten de activiteiten op kinderboerderij De Heuvel meer aansluiten op de uitvoering van het gemeentebeleid (klimaat/energie/groen/spelen/cultuur/gezondheid/afval).
4. We verbinden de Natuur- en Milieueducatie (NME) activiteiten met de sociale basis (verschillende beleidsterreinenpreventie akkoord, cultuur, gezonde leefomgeving, natuurlijk spelen).

Behoud en versterking van de fysieke leefomgevingskwaliteit.
Prestaties
1. We adviseren integraal over diverse milieuthema's in het kader van beleidsvoorbereiding, bestemmingsplanprocedures en Omgevingsvergunningen.
2. We voeren maatregelen in het kader van het schone luchtakkoord uit.

Financiën	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Lasten	628	477	477	477	277
Baten					

Verplichte indicatoren

#	Indicator	Realisatie 2021	Prognose 2023	Vergelijkbare gemeenten *	periode	Bron
33	Omvang huishoudelijk restafval *kg per inwoner*					CBS
34	Hernieuwbare elektriciteit	20,5%*			2020	RVO

*Percentage uit 2020

Toelichting indicatoren

Fijn huishoudelijk restafval
Betreft de hoeveelheid niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval.

Hernieuwde elektriciteit
De meest recente gevalideerde beschikbare cijfers over het aandeel hernieuwbare elektriciteit in Culemborg gaan over het jaar 2020. Het percentage bedroeg toen 20,5% (2019: 15%; 2018: 14,6 %; 2017: 13,2% en 2016: 11,7%). De gemiddelde groei over de laatste 5 beschikbare jaren bedraagt 1,92%. Als die lijn wordt doorgetrokken dan zou het percentage hernieuwbare elektriciteit in 2023 uitkomen op 22,42.

Overzicht wettelijk/ beleidskader

- Wet milieubeheer (normen en grenswaarden voor onder meer geluid, luchtkwaliteit en externe veiligheid)
- De Omgevingswet (vanaf datum inwerkingtreding) en tot dan de Wet op de Ruimtelijke Ordening
- Uitvoeringsagenda Duurzaamheid
- Programma Energietransitie
- Windvisie gemeente Culemborg
- Met NME naar een groener en duurzamer Culemborg
- Groenbeleidsplan Culemborg
- Hondenbeleid
- Schone Lucht Akkoord

Betrokken partners

- NWrR (Netwerk regio Rivierenland)
- Waterschap Rivierenland
- Rijkswaterstaat
- ProRail
- Provincie Gelderland
- Regio Rivierenland
- Natuur- en Vogelwacht Culemborg
- Milieuadviesraad Culemborg
- Vrijstad Energie
- Regionaal energieloket
- KleurrijkWonen
- Inwoners
- KCB/stichting Pavijen
- NME Rivierenland, Regionale NME-centra
- Avri
- Landschapsbeheer Gelderland
- GDO, RVO, IVN, SME
- Netwerkbeheerder Liander
- Natuur en Milieu Gelderland

Verbonden partijen

AVRI	
Belangrijkste ontwikkelingen:	In 2023 zal binnen de landelijke beleidskaders Van Afval Naar Grondstof (VANG) het eigen beleid (‘Afval scheiden heel gewoon’) doorontwikkeld worden. Regionaal is de doelstelling vastgesteld om per 2025 maximaal 30 kg restafval per inwoner te produceren. Het doel blijft de preventie van afval, een verdere reductie van het restafval en de inzameling van zo schoon mogelijke grondstoffen. Er wordt gewerkt aan de mogelijkheden om grip op de tariefontwikkeling te vergroten. Dit om de afvalstoffenheffing stabiel te houden. Avri zal zich verder ontwikkelen van lineaire afvalinzamelaar naar circulaire ketenpartner. Er wordt een plan gemaakt om de milieustraten aan de wettelijke ontwikkelingen te laten voldoen.

Wat mag het programma kosten?

Bestaand

De volgende tabel van de lasten en baten voor dit programma is gebaseerd op bestaand beleid uit de begroting 2022. Ook de uitgangspunten die bij de kadernota 2023 zijn bepaald zijn hierin verwerkt incl. de meerjarige effecten vanuit de najaarsrapportage 2022. Alle uitgangspunten en nieuwe ontwikkelingen zijn doorgerekend. Dit is de primitieve begroting 2023.

Bedragen x € 1.000

Duurzaamheid	Rekening 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	5.972	5.639	5.730	5.787	5.820	5.630
Baten	7.302	7.010	7.252	7.333	7.387	7.418
Saldo van baten en lasten	**1.330**	**1.372**	**1.522**	**1.546**	**1.567**	**1.788**

Per taakveld	Rekening 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Riolering	2.102	2.126	2.231	2.289	2.321	2.331
Afval	3.409	2.885	3.022	3.022	3.022	3.022
Milieubeheer	461	628	477	477	477	277
Lasten	***5.972***	***5.639***	***5.730***	***5.787***	***5.820***	***5.630***
Riolering	3.420	3.674	3.758	3.839	3.893	3.925
Afval	3.867	3.337	3.494	3.494	3.494	3.494
Milieubeheer	14	0	0	0	0	0
Baten	***7.302***	***7.010***	***7.252***	***7.333***	***7.387***	***7.418***

Reservemutaties	Rekening 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Stortingen		0	0	0	0	0
Onttrekkingen		0	0	0	0	0
Duurzaamheid	**1.330**	**1.372**	**1.522**	**1.546**	**1.567**	**1.788**

Analyse primitieve begroting

Lasten

Riolering

In maart 2019 is het watertakenplan 2019-2023 (verbreed gemeentelijke rioleringsplan en waterplan) in de raad vastgesteld. Het watertakenplan werkt met een zogenaamd 'gesloten'

systeem. Alle uitgaven worden voor 100% gedekt uit de rioolheffing. De uitgaven die worden toegerekend aan de rioolheffing staan op een aantal taakvelden, waaronder riolering.
In 2023 zijn de begrote lasten ten opzichte van 2022 gestegen met € 105.000. Deze stijging wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een stijging van de storting in de spaarvoorziening en het indexeren van de budgetten.

Afval
De begrote lasten nemen ten opzichte van 2022 toe door de hogere bijdrage aan de AVRI. Daar tegenover staan hogere opbrengsten afvalstoffenheffing.

Milieubeheer
De begrote lasten nemen ten opzichte van 2022 af doordat de toerekening van de organisatiekosten lager is. Daarnaast is in 2022 een incidenteel budget voor de energietransitie beschikbaar gesteld.

Baten

Riolering
De baten zijn in 2023 ten opzichte van 2022 met € 84.000 toegenomen. Dit komt door een stijging van het aantal heffingsobjecten. Het tarief is conform het vastgestelde watertakenplan 2019-2023 (verbreed gemeentelijke rioleringsplan) met 2 euro + een indexering van 2,3% gestegen.

Afval
De begrote baten nemen ten opzichte van 2022 toe door de hogere inkomsten afvalstoffenheffing. Daar tegenover staat een hogere bijdrage aan de AVRI.

Milieubeheer
Geen bijzonderheden

Reservemutaties

9 Programma Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte

Programma Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte

Opbouw programma

In het onderstaande treft u de taakvelden bij het programma Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte. De huidige beleidsproducten zijn opgenomen om de relatie met de nieuwe taakvelden te kunnen leggen.

Taakveld	Omschrijving	Portefeuillehouder
8.1	Ruimtelijke Ordening	Monica Wichgers
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	Mischa Peters
8.3	Wonen en bouwen	Monica Wichgers
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Monica Wichgers
7.5	Begraafplaatsen	Monica Wichgers

Wat is het maatschappelijk effect van het programma?

Iedereen kan op een prettige en passende manier levenslang in Culemborg wonen.
We willen onze woningbouwopgave op een zo snel mogelijke, integrale en kwalitatieve hoogwaardige wijze realiseren. Het heeft niet alleen betrekking op het bouwen van woningen maar ook op het realiseren van compleet nieuwe wijken en buurten waar mensen gaan wonen en zich prettig moeten voelen.

Deze doelstelling is gebaseerd op het nieuwe bestuursakkoord "Samen aan de slag", de stadsvisie "Culemborg stroomt" en de beleidsstukken die de afgelopen jaren zijn vastgesteld. Dit hoofddoel van het uitvoeringsprogramma 'realisatie woningbouwopgave 2022-2030' is onderverdeeld in vier subdoelen:

1. We realiseren in Culemborg woningbouwprojecten met behulp van een gestroomlijnd gemeentelijk planproces inclusief een participatietraject.
2. Elke Culemborger vindt desgewenst, passend bij het budget, een woonruimte in Culemborg.
3. Elke Culemborger kan in een geschikte woonruimte prettig wonen.
4. Voor elke Culemborger is een levenslange wooncarrière in Culemborg mogelijk.

Daarbij werken we eraan om de manier waarop we bouwen *duurzaam, energieneutraal, natuurinclusief, klimaatadaptief en steeds meer circulair* te laten zijn. Nieuwbouw biedt kansen om deze opgaven te realiseren. Samen met ontwikkelaars, corporaties en andere stakeholders gaat de gemeente aan de slag met toekomstbestendig bouwen en stellen hier indicatoren voor op.
Over alle verschillende stedelijke ontwikkelingsprojecten die we uitvoeren om de woningbouw te realiseren wordt apart gerapporteerd via het Meerjaren Programma Grondexploitaties en het uitvoeringsprogramma Woningbouwopgave.

Opgaven in de woningmarkt
De vraag naar betaalbare woningen is groot en de ruimte om woningen te bouwen is schaars. Dit betekent dat we de ruimte die we hebben slim en innovatief moeten benutten om groen, duurzaam en betaalbaar voor verschillende doelgroepen te bouwen.
De prijzen voor particuliere huurwoningen en voor koopwoningen zijn in de afgelopen jaren fors gestegen. Het aanbod van sociale huurwoningen is schaars. We maken ons zorgen over huurders en kopers in het lage- en middenprijs segment. We helpen huurders en kopers met het toegankelijk maken van betaalbare woningen. Dit doen we binnen de mogelijkheden die we hebben. We passen de instrumenten toe die ook op de lange termijn zorgen voor betaalbaarheid. Samen met onder andere KleurrijkWonen bevorderen we actief de doorstroming. De huidige woonvisie biedt een inhoudelijk kader, maar sinds het opstellen is de woningvraag substantieel veranderd, evenals de woningmarkt. Bovenstaande uitdagingen wegen steeds zwaarder. Om daar een goed kader voor te bieden actualiseren we de woonvisie in 2023.

Toekomstbestendig bouwen
Met onze uitgangspunten dat we duurzaam, energieneutraal, natuurinclusief, klimaatadaptief en met oog voor circulariteit bouwen, combineren we de woningbouwopgave met de aanpak van de biodiversiteits- en klimaatcrisis. We bouwen met ruimte voor groen en water en plek om te spelen en bewegen. We bouwen fasegericht en per bouwfase maken we afspraken over klimaatadaptatie, circulariteit en duurzaamheid. We doen dit door afspraken te maken met ontwikkelaars over innovatieve, duurzame bouwmaterialen. Deze afspraken en uitgangspunten leggen we vast in de beleidsnotitie Toekomstbestendig Bouwen en in de prestatieafspraken met de woningbouwcorporatie. Dit moet een toetsingskader opleveren voor initiatiefnemers hoe er in Culemborg toekomstbestendig gebouwd wordt.

Groen en biodiversiteit
De coronatijd heeft ons meer bewust gemaakt van de grote waarde van groen voor onze stad. Stadsgroen en -water hebben een directe economische waarde en zijn nodig om in te kunnen spelen, te wandelen, elkaar te ontmoeten en om in te ontspannen. Groene stadsdelen zijn ook hard nodig om zware regenbuien op te vangen. Bomen en gras geven verkoeling op hete dagen en groen is noodzakelijk voor het voortbestaan van een grote diversiteit aan planten- en diersoorten.
Vanuit de Groenvisie sturen we op een aaneensluitende groenstructuur door de hele stad. Dat biedt ruimte en kansen voor zowel mensen als planten en dieren. Waar mogelijk ontwerpen en beheren we de openbare ruimte zo, dat we biodiversiteit stimuleren. Hierdoor kunnen we meer inzetten op de weerbaarheid van onze flora en fauna. Het Groenbeleidsplan fungeert hiervoor als basis. Tegelijkertijd vormt het de groene onderlegger voor de nog op te stellen Omgevingsvisie. Daarin vindt straks de integrale afweging plaats tussen alle ontwikkelingen die ruimte vragen in onze stad.

We werken aan een sterke natuur met meer groen in de wijk, zodat voor iedere inwoner binnen loopafstand een groene koele plek beschikbaar is, zetten in op meer planten, bomen en bloemen en minder frequent maaien, om de biodiversiteit te stimuleren. Sociale contacten, ontmoetingsmogelijkheden en beweging zijn voor iedereen belangrijk om gezond te blijven. Ook stimuleren we inwoners van Culemborg om zelf aan de slag te gaan. We maken adoptiegroen, waarbij bewoners de verantwoordelijkheid willen overnemen voor het beheer en onderhoud van een stukje openbaar groen, mogelijk. Culemborg ontmoedigt het gebruik van gif en bestrijdingsmiddelen door bedrijven en inwoners en het maaibeleid van de gemeente wordt verder aangepast, om biodiversiteit te stimuleren.

De Groene Uitvoeringsagenda heeft een doorlooptijd van 4 jaar. Voor de eerste twee jaar is voldoende budget beschikbaar in de uitvoering. De afgelopen jaren is flink geïnvesteerd om groen een kwaliteitsimpuls te geven. Voor verdere uitvoering van het Biodiversiteitsplan en

Groenbeleidsplan zijn naast het huidige budget de komende jaren ook aanvullende financiële middelen nodig.

De Redichemse Waard is een bijzondere plek in Culemborg, waar veel Culemborgers zich zeer bij betrokken voelen. Het heeft nu al een rol in het Gelders Natuurnetwerk, maar door het huidige agrarische gebruik van een groot deel van het gebied is hier nog veel verbetering mogelijk. Er wordt extensief gerecreëerd en watersport beoefend op het wandelpad, op het strandje en op de plas. Samen met de bloot eigenaar, het Collectief Redichemse Waard en de provincie onderzoeken we de ontwikkeling van het gebied naar natuur.

Buiten spelen en bewegen
We vinden het belangrijk dat mensen, jong en oud, zoveel mogelijk buiten kunnen zijn. Dat vraagt dat de buitenruimte geschikt en aantrekkelijk is om te bewegen, te sporten en te spelen. Dit kan door vergroening, meer en aantrekkelijker trage verbindingen en een stimulerend aanbod van speel- en sportvoorzieningen. Creativiteit en verbinding in de werkorganisatie van de gemeente is nodig om ‘de openbare ruimte als speeltuin’ te zien en te benutten voor alle leeftijden en doelgroepen.

Buiten spelen is van groot belang voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren. In de afgelopen periode is een speelruimteplan opgesteld. Dit plan wordt uitgevoerd. Speel- en beweegplekken en -routes richten we zoveel mogelijk natuurlijk, groen, circulair en gevarieerd in. Inclusieve voorzieningen worden geconcentreerd op de grotere speelplekken. In het ontwikkelproces worden buurtbewoners, stakeholders en initiatiefgroepen gevraagd actief mee te denken en zo nodig externe co-financiering aan te trekken.

Tot halverwege 2023 wordt flink geïnvesteerd om de openbare (speel)ruimte een kwaliteitsimpuls te geven met enkele grotere, nieuwe plekken. Vanaf januari 2024 is het renovatiebudget niet meer toereikend om te vernieuwen of te vervangen. Voor het onderhoud van speelplekken is weliswaar een structureel onderhoudsbudget beschikbaar, maar deze is op dit moment al ontoereikend om de kwaliteit van het onderhoud op peil te kunnen houden. Dit heeft te maken met sterk gestegen kosten, gewijzigd speelbeleid (b.v. (circulaire) zandondergronden in plaats van rubber) en uitbreiding van het aantal speelplekken. In 2023 zal een afweging gemaakt moeten worden de continuering van het speelbeleidsplan en over het kwaliteitsniveau van het onderhoud en de (structurele) middelen die daarvoor benodigd zijn.

Stationsomgeving
Ons grootste woningbouwproject de komende jaren is de Stationsomgeving. In de stationsomgeving werken we aan de toekomst van Culemborg. We maken een wijk met een duurzame en levendige woon- en werkomgeving waar de identiteit van de creatieve maakindustrie voelbaar is en blijft. Een wijk waar Culemborgers een passende woning kunnen vinden en gezond en prettig kunnen leven. Het hart van de wijk wordt gevormd door een modern multifunctioneel station. Met deze ontwikkeling versterken we de duurzame bereikbaarheid van onze stad en verbeteren we de verbinding tussen het Rivierenland en de Randstad. We maken betaalbare, toekomstbestendig en vernieuwende woningbouw in de Stationsomgeving mogelijk.
De ontwikkeling van de stationsomgeving is voor veel partijen een ingrijpende verandering. Dat geldt zeker voor de betrokken ondernemers. We blijven met de ondernemers in gesprek en met het opstellen van een visie op een toekomstbestendig Pavijen zetten we juist ook in op de vitaliteit van deze belangrijke werklocatie. Het is ook financieel een groot project voor de gemeente. We houden deze risico's scherp in beeld en sturen op een goede risicobeheersing. Onderdeel daarvan is dat we gaan werken met een halfjaarlijkse voortgangsrapportage aan de gemeenteraad.

De Welstandsnota

De Gemeente Culemborg heeft een prachtige historische binnenstad, bestaat uit wijken waar het prettig wonen is en wordt omgeven door een mooi buitengebied. Om de bestaande cultuurhistorische-, stedenbouwkundige- en architectonische waarden in deze gebieden te kunnen behouden en te versterken, is het belangrijk om als gemeente een goede welstandsnota te hebben. De huidige welstandsnota is vastgesteld in juni 2004 en is op een aantal punten verouderd. De maatschappelijke trends van verduurzaming, thuiswerken en individualisering leiden tot meer behoefte aan veranderingen en uitbreidingen aan bestaande woningen. Dit staat soms op gespannen voet met het huidige welstandsbeleid. Daarnaast is de Gemeente Culemborg gegroeid in de afgelopen jaren en zijn er verschillende buurten bijgekomen. Met de komst van de omgevingswet vormen we een nieuwe commissie omgevingskwaliteit, waarin de huidige welstand en monumentencommissie samengaan. Het is van belang dat deze commissie op basis van een actuele welstandsnota kan gaan adviseren. Om deze redenen is het noodzakelijk om het huidige welstandsbeleid tegen het licht te houden en de welstandsnota te actualiseren. In het voorjaar van 2023 wordt een startnotitie aangeboden met daarin een plan van aanpak om tot een actuele welstandsnota te komen.

Ruimte voor ontwikkeling en waarborgen van de kwaliteit van de leefomgeving- de Omgevingswet
Met de invoering van de Omgevingswet is het onze bedoeling om meer ruimte te bieden voor initiatiefnemers die in de leefomgeving ontwikkelingen die bijdragen aan de doelen van de gemeente/ overige overheden willen realiseren. We maken dat concreet met:
Bij ontwikkelingen in Culemborg:

- staat de (beleefde) leefomgeving van de inwoner centraal;
- adviseren en behandelen we aanvragen sneller en adviseren beter;
- is de dienstverlening transparant en gebruiksvriendelijk en afgestemd op verschillende initiatiefnemers;
- bieden we meer ruimte voor maatwerk/ nieuwe ideeën;
- waarborgen we de kwaliteit van de leefomgeving.

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is verplaatst naar 1 januari 2023. Dit geeft de gemeente de benodigde extra tijd om klaar te zijn voor de Omgevingswet. De gemeente is dan aangesloten op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Eind 2023 wordt de daadwerkelijke Omgevingsvisie opgeleverd. In november 2022 wordt duidelijk of verder uitstel van deze nieuwe wet noodzakelijk is. Mocht de Omgevingswet worden uitgesteld dan heeft dat consequenties voor de organisatie en voor initiatiefnemers. We gaan door met de invoering van de werkwijze zoals gepland, maar zullen iedere keer opnieuw maatwerk processen moeten afspreken omdat we stukken moeten voorbereiden die voldoen aan de geldende wet. Dat vraagt om extra capaciteit en brengt een langere doorlooptijd met zich mee. Na het in werking treden van de Omgevingswet zullen we in het kader van de verschillende procedures ervaring gaan opdoen met buitenplanse activiteiten die later zullen landen in het omgevingsplan. We zetten de ingezette werkwijze met de intake- en omgevingstafel voort, en leren van de ervaringen die we daarbij opdoen.

De Omgevingswet vraagt om een andere blik op ruimtelijke ontwikkelingen, waarbij je denkt in mogelijkheden en niet in beperkingen. ‘Nee, tenzij’ wordt ‘ja, mits’. De benodigde cultuur- en organisatie verandering die nodig is voor het werken in de geest van de Omgevingswet vraagt veel aandacht en hier gaan we de komende jaren sterk op inzetten. De overgang van de Omgevingswet betekent ook een grote verandering voor ontwikkelaars en initiatiefnemers. Deze zullen goed geïnformeerd moeten worden over de veranderingen en de centrale toegang om toe te werken naar en optimale dienstverlening en daarmee dubbel werk voorkomen.

Doelen en prestaties taakvelden Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte

8.1 Ruimte en leefomgeving

Opstellen van bestemmings-/ omgevingsplannen
Prestaties
1. We ronden in 2023 het bestemmingsplan af voor Parijsch Zuid.
2. We stellen in 2023 een eerste bestemmings-/ omgevingsplan vast voor het mogelijk maken van wonen in de stationsomgeving (Spoorzone West en Pavijen I).
3. We ronden bestemmingsplannen waarvan het ontwerp voor 31 december 2022 ter inzage heeft gelegen af in 2023 op basis van de huidige Wet ruimtelijke ordening (Wro).

Procesbegeleiding initiatieven en omgevingsvergunningen
Prestaties
1. We volgen lopende processen of ronden deze af. We onderzoeken nieuwe vragen en maken afspraken over de rol van de gemeente.
2. We ondersteunen partners in facilitaire grondexploitaties. Waar nodig geven we invulling aan het verplichte kostenverhaal. De rapportage hierover vindt plaats via het Meerjaren Programma Grondexploitaties (MPG).
3. We werken met een intake- en de omgevingstafel voor het in behandeling nemen van nieuwe initiatieven en verbeteren deze werkwijze door te leren van de opgedane ervaring.

Implementeren Omgevingswet
Prestaties
1. We stellen eind 2023 na een zorgvuldig proces de Omgevingsvisie vast, op basis van de stadsvisie en de Culemborgse uitgangspunten en we maken de (financiële) consequenties inzichtelijk.
2. We stellen, ook eind 2023, een startnotitie op voor het omgevingsplan.
3. We doen verdere voorbereidingen op de invoering van de Omgevingswet, via verschillende sporen waar onder: • Informatie, communicatie en bewustwording • Omgevingsvergunning en toezicht en handhaving samen met de ODR • Processen en taken • ICT - aansluiten op het DSO en aanpassen eigen ICT-voorzieningen • Kennis en opleiding en borgen dit in het strategisch personeelsplan • Inzicht en beheersing van kosten • Regels voor milieubelastende activiteiten

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	744	283	258	258	258
Baten					

8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

Het grondbeleid draagt bij aan de inhoudelijke doelen van de gemeente, zoals de stadsvisie, omgevingsvisie, woonvisie, groenvisie en duurzaamheidbeleid. Dat doet zij via de uitvoering van het ruimtelijke-ordeningsinstrumentarium, het programma Realisatie Woningbouwopgave 2030, het programma Stationsomgeving, energietransitie, klimaatadaptatie en groen/biodiversiteit. Economisch en woon- en leefomgevingsbeleid worden integraal tegen elkaar afgewogen en komen hier samen.
Prestaties
1. We voeren procesmanagement uit binnen de stedelijke ontwikkelingsprogramma's en projecten. Afhankelijk van het project kiezen we daarbij binnen de kaders van het grondbeleid een regie faciliterende of actieve rol. (reguliere taak)
2. We sturen actief op risico's binnen de stedelijke ontwikkelingsprogramma's en -projecten.
3. We actualiseren en sturen periodiek bij op het programmatisch en financieel meerjarenperspectief.
4. We verhalen conform de wettelijke kaders de gemeentelijke plankosten op initiatiefnemers.
5. Met het programma Realisatie Woningbouwopgave 2030 werken we aan de realisatie van de woningbouwopgave. In het Meerjaren Programma Grondexploitaties presenteren we deze opgave, samen met de meerjarige financiële impact voor de gemeentelijke middelen (MPG deel III).
6. We ronden het stroomlijnen, implementeren en evalueren van de werkprocessen voor stedelijke ontwikkeling, bijbehorende standaard documenten en participatie handleiding af
7. We geven verdere invulling aan de samenwerking in de CV Parijsch en sturing op onze eigen doelen daarin.
8. Voor het programma Stationsomgeving en de deelprojecten daarbinnen, verbeteren we onze projectcontrol passend bij de omvang, de complexiteit en de subsidie voorwaarden. De ervaring die we hier opdoen gebruiken we voor de overige stedelijke ontwikkelingsprogramma's en -projecten.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	4.034	5.561	2.351	1.263	1.277
Baten	3.598	5.597	2.388	1.302	1.315

8.3 Wonen en bouwen

Mensen die een woning zoeken in Culemborg vinden binnen een kortere tijd een bij hun woonwensen en budget passende woning in een prettige wijk en buurt. Nieuwbouwwoningen zijn toegankelijk, levensloopbestendig en geschikt voor een brede doelgroep.
Prestaties
1. We bereiden nieuwe woningbouwprojecten voor om ook in toekomstige jaren minimaal 200 woningen per jaar toe te kunnen voegen.
2. We stellen een geactualiseerde woonvisie vast. Met de omgevingsvisie en de uitkomst van Verdiepend onderzoek woningvraag stellen we een woningbouwprogramma op. We zetten in op woningen voor één en twee persoonshuishoudens, vernieuwende woonvormen, toekomstbestendig bouwen en levensloopbestendig wonen.
3. Ter voorbereiding op de decentralisatie van beschermd wonen/maatschappelijke opvang ontwikkelen we met KleurrijkWonen en andere partijen voor specifieke doelgroepen woningen, passend in de behoefte.
4. We specificeren de totale woningbouwopgave naar prijscategorie en type woning
5. We onderzoeken hoe we tijdelijke woningen kunnen realiseren
6. Met Kleurrijk Wonen maken we afspraken over de invulling van toekomstbestendig bouwen
7. We maken een voorstel over de mogelijkheden voor toepassing van de instrumenten om woningen betaalbaar te maken en te houden.

De aan ons toegewezen statushouders krijgen op tijd een passende woning in een passende buurt, met voldoende begeleiding en voorzieningen om te integreren
Prestaties
1. We werken samen met Kleurrijk Wonen en het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) over de aan ons toe te wijzen statushouders en hervestigde vluchtelingen.
2. We bieden passende woningen aan de aan ons toegewezen statushouders en hervestigde vluchtelingen.
3. We maken afspraken met Sociom en Elk Welzijn over de begeleiding van statushouders en hervestigde vluchtelingen.

Waar dat nodig is stellen we nieuw beleid op.
Prestaties
1. We stellen een beleidsnotitie Toekomstbestendig bouwen op.
2. Actualiseren Woonvisie met een toetsingskader voor levensloopbestendigheid.
3. We heroverwegen het welstandsbeleid en actualiseren de welstandsnota.

Financiën	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Lasten	2.631	2.334	2.205	2.204	2.204
Baten	796	625	625	625	625

5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Een aantrekkelijke en gezonde woon- en leefomgeving met voldoende ruimte voor groen en spelen waarbij Culemborg is voorbereid op de klimaatveranderingen.
Prestaties
1. Bij nieuwbouw, transformatie en inbreiding is groen een belangrijk onderdeel. We besteden in ieder project aandacht of en hoe groen bijdraagt aan de identiteit van de stad, wijk of plek, aan de leefbaarheid, aan meer biodiversiteit en/of klimaatbestendigheid.
2. We voeren het Groenbeleidsplan en Biodiversiteitsplan uit. In 2023 werken we aan het herinrichten van de Parkstrook, Bosboomgaard, Groene wandelpaden Pavijen, wandelroute Ronde Haven.
3. We maken een toetsingskader voor natuurinclusief bouwen, zodat de gebouwde omgeving mede bijdraagt in het versterken van biodiversiteit en klimaatadaptatie.
4. We werken aan een toegankelijk buitengebied. In 2023 streven we er naar afspraken te maken met de bloot eigenaar, het Collectief Redichemse Waard, de Provincie Gelderland, Rijkswaterstaat en een eventuele toekomstige beheerpartij over hoe we de herontwikkeling van de Redichemse Waard willen herontwikkelen naar natuur.
5. We creëren meer bewustzijn onder de bewoners van Culemborg rondom het onderwerp biodiversiteit en klimaatadaptatie en daarmee stimuleren we meer groen in de tuinen. (onder andere project Culemborgers in het Groen).
6. We werken aan buurtinitiatieven voor vergroening en de aanleg van geveltuintjes (Zomertaling en Eendenbuurt), die de biodiversiteit versterken en bijdragen aan klimaatadaptatie. We maken adoptiegroen, waarbij bewoners de verantwoordelijkheid willen overnemen voor het beheer en onderhoud van een stukje openbaar groen, mogelijk.
7. We koesteren het groen in de stad en waar mogelijk aanleggen/omvormen van verharding voor stroken groen en natuur. Verbeteringen op het gebied van hittestress en wateroverlast en stimulering biodiversiteit. (onder andere Parkstrook, Bosboomgaard en aanpassen ondergronden zodat bomen toegepast kunnen worden).
8. Ons groen/beheer is van goede kwaliteit met aandacht voor biodiversiteit. Bijvoorbeeld het beheer van bermen voeren we gefaseerd uit zodat vegetatie werkt als schuilplaats voor insecten en vogels, als voedselbron functioneert en bloemen zaad kunnen zetten (insectenfauna waar vogels van profiteren). We zetten natuurlijke vijanden in of we stimuleren de populatie van natuurlijke vijanden voor bestrijding.
9. We realiseren meer groen in de binnenstad (onder andere met de actie geveltuinen en in de lopende projecten).
10. We realiseren twee natuurspeelplekken en de nieuwe speelplekken in Parijsch-Zuid
11. We renoveren het skate- en callistenicspark
12. We renoveren circa drie bestaande speelplekken, die technisch zijn afgeschreven
13. We ronden het strategisch uitvoeringsplan af behorende bij het speelbeleidsplan
14. We ronden de participatie-app Spelen af (t.b.v. kinderen en jongeren)

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	3.847	3.419	3.438	3.388	3.362
Baten	360	373	411	411	411

7.5 Begraafplaatsen en crematoria

Het bieden van voldoende mogelijkheden om te begraven
Prestaties
1. We werken samen met de Beheersstichting Begraafplaatsen Culemborg (BBC).
2. We volgen de beschikbaarheid van begraafplaatsen in Culemborg.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	40	39	39	39	39
Baten					

Verplichte indicatoren

#	Indicator	Realisatie 2022	Begroot 2023	Vergelijkbare gemeenten *	periode	Bron
36	Nieuw gebouwde woningen *aantal per 1.000 woningen*	2	2	1.6	2020	CBS
37	Demografische druk	73,7 %	75%	77,4 %	2022	CBS

Toelichting indicatoren
Nieuw gebouwde woningen
Is gebaseerd op de periode 2020 en geeft daarmee een actueel beeld van de huidige stand van zaken.

Demografische druk
Betreft de som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.

Overzicht wettelijk/ beleidskader

Wettelijk kader
- Wet milieubeheer (normen en grenswaarden voor onder meer geluid, luchtkwaliteit en externe veiligheid)
- Vanaf datum van invoering de Omgevingswet, en tot die tijd de Wet op de Ruimtelijke Ordening
- Bouwbesluit

Lokale beleidskaders
- Stadsvisie "Culemborg stroomt"
- Structuurvisie Culemborg 2030
- Uitvoeringsagenda Duurzaamheid
- Windvisie gemeente Culemborg
- Met NME naar een groener en duurzamer Culemborg
- Gemeentelijk Verkeer- en Vervoersplan (vastgesteld in 2021)
- Groenbeleidsplan (vastgesteld in 2020)
- Biodiversiteitsplan (vastgesteld in 2021)
- Meervoudig duurzaam grondbeleid (vastgesteld in 2020)
- Speelruimtebeleidsplan 2022
- Woonvisie 2017-2026
- Toegankelijkheid Culemborg 2012
- Programma Energietransitie 2021-2025

Betrokken partners

- KleurrijkWonen
- HuurdersBelangenVereniging Culemborg
- Inwoners
- Omgevingsdienst Rivierenland
- Waterschap Rivierenland
- Provincie Gelderland
- NWrR (Netwerk regio Rivierenland)
- Rijkswaterstaat
- ProRail
- NS
- Liander
- Ontwikkelaars
- Mourik Groot Ammers
- Regio Rivierenland
- Natuur- en Vogelwacht Culemborg
- Milieuadviesraad Culemborg
- Adviesraadsociaal domein
- KCB/stichting Pavijen
- NME Rivierenland, Regionale NME-centra
- Avri
- Landschapsbeheer Gelderland
- GDO, RVO, IVN, SME

Verbonden partijen

	CV Parijsch
Belangrijkste ontwikkelingen:	De CV Parijsch is een samenwerkingsverband tussen de gemeente en Joh. Mourik & Co. Holding B.V. Dit samenwerkingsverband heeft de wijken Parijsch Noord, Parijsch Centrum en een groot deel van Parijsch Zuid ontwikkeld. Nu ontwikkelen zij het laatste plandeel: ongeveer 700 woningen in de wijk Parijsch Zuid. Dat doen zij op basis van een samenwerkingsovereenkomst, die in 1995 gestart is en in 2021 is geactualiseerd. De gemeente heeft, naast haar rol als partner in de CV, ook haar publiekrechtelijke verantwoordelijk. In die rol stelt zij het bestemmingsplan vast en toetst zij de plannen daaraan. In het bestemmingsplan en de samenwerkingsovereenkomst 2021 zijn de belangrijkste kaders voor de ontwikkeling van de wijk Parijsch opgenomen. In het kader van kwaliteitsverbetering en het toevoegen van extra woningen wordt in 2023 een bestemmingsplanwijziging voor het Linieveld afgerond. Hoofdlijn van de voorgenomen bestemmingswijziging wordt een toename aan het aantal te bouwen woningen, met als voorwaarden; meer betaalbare woningen voor verschillende doelgroepen, voldoende groen en duurzaamheid. Om hieraan te kunnen voldoen is een ander - duurzaam - mobiliteitsconcept ingezet; meer deelauto's, minder parkeren in de straat, meer autovrije straten en parkeren in centrale voorzieningen. Dat mobiliteitsconcept is in 2022 reeds vastgesteld. De wijk wordt ontwikkeld onder de naam 'Borg en Buiten'. De verkoop van woningen is in 2022 gestart. Met de totstandkoming van de wijk Parijsch (Zuid) willen we een woongebied toevoegen aan de stad waar het goed wonen en leven is voor jong en oud. We willen dat de wijk een aanvulling biedt op de bestaande woningvoorraad. Bovendien willen we dat er ook voor bijzondere woongroepen geschikte huisvesting beschikbaar is.

	Omgevingsdienst Rivierenland (ODR)
Belangrijkste ontwikkelingen:	De gemeente Culemborg heeft haar taken op het gebied van Bouwen en Milieu in mandaat overgedragen aan de Omgevingsdienst Rivierenland te Tiel (ODR). Door de ODR wordt vergunningen, toezicht en handhaving uitgevoerd. De invoering (per 1 januari 2023) van de Omgevingswet (verder te noemen OW) en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (verder te noemen WKB) hebben grote gevolgen voor zowel de gemeente als de ODR. Op hoofdlijnen zijn de volgende ontwikkelingen van invloed: • Waar een omgevingsvergunning nu nog uit vele onderdelen mag bestaan, en de aanvraag voor verschillende onderdelen ook bij verschillende partijen moet worden gedaan (omgevingsdienst, waterschap, rijk), moet de omgevingsvergunning in de toekomst integraal worden aangevraagd, en worden verleend. • Door de WKB moeten aanvragen voor een omgevingsvergunning (in een wettelijk bepaalde categorie) worden ingediend via een

	door de aanvrager ingehuurde gecertificeerde instelling. De ODR toetst dan niet meer op de eisen van het vm. Bouwstoffenbesluit. Uitsluitend wordt nog getoetst op grond van het bestemmingsplan en welstand. • Een groter deel van de huidige aanvragen voor een omgevingsvergunning zal vergunningsvrij/melding plichtig worden. De keuze hiervoor maken we als gemeente in ons nieuwe omgevingsplan. De ODR zal namens de gemeente hierop toezicht houden en zo nodig handhavend optreden. • Het is de bedoeling van de OW om het omgevingsplan op te stellen vanuit doelstellingen en gewenste effecten, en minder op basis van regels en beperkingen. Doelstellingen en gewenste effecten zijn vaak niet eenduidig. Het vraagt om andere vaardigheden en inzicht in de lokale situatie om daar invulling aan te kunnen geven. Iedere gemeente is vrij om te bepalen hoe ver ze hierin wil gaan. • De aanvrager krijgt een grotere verantwoordelijkheid in het betrekken van de omgeving bij zijn plannen (participatie), en moet - bij bepaalde aanvragen voor een omgevingsvergunning- aantonen hoe hij daaraan invulling heeft gegeven. De gemeente en ODR geven daarbij helder aan wat zij van de aanvrager verwachten. • De ODR is opgericht om schaalvoordelen te halen, en het is belangrijk om daarvoor zoveel mogelijk eenduidig beleid op te stellen als partnergemeentes in de regio Rivierenland. Dat staat op gespannen voet met de bedoeling van de OW om meer maatwerk mogelijk te maken voor lokale overheden. De partnergemeentes en ODR geven hier zo goed mogelijk een invulling aan die bij beide doelstellingen aansluit. Vanwege de complexiteit en de digitalisering rondom de OW, is besloten om deze wet in te laten gaan per 1 januari 2023. Daarnaast wordt momenteel gekeken naar de financiële gevolgen van deze wet voor de gemeenten. Door deze ontwikkelingen verandert de inhoud van het werk van de ODR substantieel, en wordt er op delen ook om andere deskundigheid gevraagd. Wat het financiële effect van de invoering van de Omgevingswet is, zal pas in de loop van de komende jaren duidelijk worden. Samen met de ODR en de andere gemeenten in ODR-verband sturen we erop om financiële risico's te beperken en beheersen.

Wat mag het programma kosten?

Bestaand

De volgende tabel van de lasten en baten voor dit programma is gebaseerd op bestaand beleid uit de begroting 2022. Ook de uitgangspunten die bij de kadernota 2023 zijn bepaald zijn hierin verwerkt incl. de meerjarige effecten vanuit de najaarsrapportage 2022. Alle uitgangspunten en nieuwe ontwikkelingen zijn doorgerekend. Dit is de primitieve begroting 2023.

Bedragen x € 1.000

Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte	**Rekening 2021**	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Lasten	9.008	11.296	11.636	8.292	7.153	7.140
Baten	2.910	4.755	6.595	3.423	2.337	2.351
Saldo van baten en lasten	**-6.098**	**-6.541**	**-5.041**	**-4.868**	**-4.815**	**-4.789**

Per taakveld	**Rekening 2021**	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	3.154	3.847	3.419	3.438	3.388	3.362
Begraafplaatsen en crematoria	42	40	39	39	39	39
Ruimte en leefomgeving	1.285	744	283	258	258	258
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	2.526	4.034	5.561	2.351	1.263	1.277
Wonen en bouwen	2.001	2.631	2.334	2.205	2.204	2.204
Lasten	***9.008***	***11.296***	***11.636***	***8.292***	***7.153***	***7.140***
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	542	360	373	411	411	411
Ruimte en leefomgeving	25	0	0	0	0	0
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.585	3.598	5.597	2.388	1.302	1.315
Wonen en bouwen	758	796	625	625	625	625
Baten	***2.910***	***4.755***	***6.595***	***3.423***	***2.337***	***2.351***

Reservemutaties	**Rekening 2021**	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Stortingen	82	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	1.805	1.220	0	0	0	0

Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte	**-4.376**	**-5.321**	**-5.041**	**-4.868**	**-4.815**	**-4.789**

Analyse primitieve begroting

Lasten

Openbaar groen en (openlucht) recreatie
Ten opzichte van 2022 zijn de lasten lager, dit wordt met name veroorzaakt doordat in 2022 enkele incidentele budgetten beschikbaar gesteld voor o.a. wortelopdruk, het vervangen van bomen i.v.m. diverse bomenziektes, opstellen van groenbeleidsplan en opstellen van speelruimtebeleid. In 2022 is er een incidenteel budget van € 150.000 voor groen en biodiversiteit.

Begraafplaatsen en crematoria
Geen bijzonderheden

Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)
De lasten zijn in 2023 € 1.527.000 hoger dan in 2022. Het verschil tussen de jaren 2022 en 2023 komt hoofdzakelijk door verschillen in fasering per jaar. Voor meer informatie over de grondexploitaties verwijzen we u naar de paragraaf grondbeleid en het raadsvoorstel Meerjaren Programma Grondexploitatie 2022.

Wonen en bouwen
Ten opzichte van 2022 zijn de lasten lager, dit wordt met name veroorzaakt doordat in 2022 incidentele budgetten beschikbaar zijn gesteld voor de nieuwe Omgevingswet.

Baten

Openbaar groen en (openlucht) recreatie
Ten opzichte van 2022 zijn de baten hoger, dit wordt met name veroorzaakt doordat indexering van de opbrengsten. Vanaf 2024 zijn de huuropbrengsten van de kinderboerderij hoger begroot.

Grondexploitatie (niet bedrijventerrein)
De baten zijn in 2023 € 1.999.000 hoger dan in 2022. Het verschil tussen de jaren 2022 en 2023 komt door verschillen in fasering per jaar. Voor meer informatie over de grondexploitaties verwijzen we u naar de paragraaf grondbeleid en het raadsvoorstel Meerjaren Programma Grondexploitatie 2022. Daarnaast zijn de plankosten die de gemeente in rekening mag brengen bij de CV Parijsch in 2023 € 50.000 hoger dan in 2022.

Wonen en bouwen
Ten opzichte van 2022 zijn de baten lager, dit wordt met veroorzaakt door het in werking treden van de nieuwe Omgevingswet (minder verhaalbare kosten).

Reservemutaties

In 2022 hebben onttrekkingen uit de reserve Grondexploitatie, reserve Spoorse doorsnijdingen en reserve kapitaallasten plaatsgevonden.

99 Programma Financiering en Algemene dekkingsmiddelen

Programma Financiering en Algemene dekkingsmiddelen

Opbouw programma

In het onderstaande treft u de taakvelden bij het programma Financiering en Algemene dekkingsmiddelen. De huidige beleidsproducten zijn opgenomen om de relatie met de nieuwe taakvelden te kunnen leggen.

Taakveld	Omschrijving	Portefeuillehouder
0.10	Mutaties reserves	Mischa Peters
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	Mischa Peters
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	Daphne Bijvoet
0.5	Treasury	Mischa Peters
0.61	OZB woningen	Mischa Peters
0.62	OZB niet-woningen	Mischa Peters
0.63	Parkeerbelasting	Mischa Peters
0.64	Belastingen Overig	Mischa Peters
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen	Mischa Peters
0.8	Overige baten en lasten	Mischa Peters
0.9	Vennootschapsbelasting	Mischa Peters

Wat is het maatschappelijk effect van het programma?

Rechtmatigheidsverantwoording en IT audit tbv accountantscontrole
Vanaf 2023 moet het College een rechtmatigheidsverantwoording opnemen (over het verslagjaar 2023) in de jaarrekening. Het college is staatsrechtelijk en bestuurlijk verantwoordelijk voor de rechtmatigheid. Maar nu is het de accountant die hierover verslag uitbrengt en het gesprek voert met de gemeenteraad. Vanaf 2023 moet het college zelf een verantwoording opstellen, die opgenomen wordt in de jaarrekening. De gemeenteraad gaat hierover in gesprek met het College. De gemeenteraad bepaalt straks ook waar de grens ligt. De accountant zal toetsen of de jaarrekening getrouw is.
De rechtmatigheidsverantwoording wordt onderdeel van de jaarrekening. De accountant controleert dus straks ook of die verantwoording getrouw is.

Beheer overige gebouwen en gronden
We nemen onze verantwoordelijkheid rondom duurzaamheid met het nieuwe meerjarenonderhoudsplan voor ons vastgoed. Hiervoor zullen we de raad in 2023 een Duurzaam meerjarenonderhoudsplan (D-MJOP) voorleggen. We grijpen investeringen in ons vastgoed aan om de duurzaamheid van de gebouwen te verhogen.

Treasury
Dit betreft alle activiteiten van de gemeente met betrekking tot de treasury-functie zoals: financiering, beleggingen, dividenden etc. Alle betaalde en ontvangen rente worden op dit taakveld verantwoord. Vanaf dit taakveld wordt de reële rente (op basis van de boekwaarde van de

investeringen aan het begin van het begrotingsjaar) toegerekend andere taakvelden. Het rentepercentage voor 2022 is bepaald op 0,25% Toegerekende rente is vervolgens onderdeel van de kapitaalslasten.

Onroerende zakenbelasting (OZB)
De grondslag voor de heffing van onroerende-zaakbelastingen (OZB) is een percentage van de WOZ-waarde. De WOZ-waarde voor belastingjaar 2023 wordt bepaald naar waardepeildatum 1 januari 2022. Er is rekening gehouden met een verhoging voor de algemene prijsontwikkeling. Aangezien de herwaardering nog niet is afgerond, is het niet zinvol nu al tariefberekeningen te maken. Onder de voorwaarde dat de resultaten van de herwaardering tijdig bekend zijn, zullen in de raadsvergadering van december tarieven worden voorgelegd.

Parkeerbelasting
In Culemborg geldt voor bepaalde delen van de binnenstad de verplichting om parkeerbelasting te betalen. Deze opbrengst wordt gebruikt om de kosten van de parkeervoorzieningen te bestrijden en het parkeren in de binnenstad te reguleren. In 2018 is uitvoering gegeven aan het vastgestelde beleid 'verkeer in de binnenstad'. Dit heeft geleid tot een uniform parkeerbeleid in de binnenstad.

Er is een amendement aangenomen waarbij een taakstelling van € 25.000 voor parkeren in zijn algemeenheid geldt. De wijze waarop deze taakstelling wordt gerealiseerd, wordt in samenspraak met de ondernemers verder uitgewerkt. Voor 2023 geldt deze taakstelling eveneens.

Algemene uitkering
De algemene uitkering uit het gemeentefonds wordt bepaald door de circulaires die wij van het ministerie ontvangen. Wij baseren ons voor de begroting daarbij op de jaarlijkse meicirculaire en hebben dus nu voor de begroting 2023 de meicirculaire 2022 in de begroting verwerkt.

Accres
De voeding van het gemeentefonds als gevolg van de methode ‘samen de trap op en samen de trap af’ wordt het accres genoemd. Voor alle jaren vanaf 2022 is sprake van een forse opwaartse bijstelling van het accres. De accressen zijn hoger dan aangekondigd in de voorgaande circulaires en ook hoger dan aangekondigd in de startnota van het kabinet. De bedragen hebben tot en met 2025 een structurele doorwerking. Vanaf 2026 wordt de normeringsmethodiek aangepast. De accressen zijn gebaseerd op de begrote uitgaven van het Rijk. Mocht er in de toekomst sprake zijn van een onder uitputting in de Rijksuitgaven, dan werkt dit negatief door in het accres.

Herverdeeleffect
De herverdeling van het gemeentefonds per 1 januari 2023 is in de meicirculaire 2022 verwerkt. Het betreft een complete herziening van het verdeelmodel. Doel van het Rijk is om te komen tot een herziene verdeling met een stabiel verdeelmodel dat zo goed mogelijk aansluit bij de kosten van gemeenten. Het model is geen eindstation en zal continu onderhoud vragen. Voor Culemborg pakt de herverdeling negatief uit. In 2025 en verdere jaren komt het nadeel uit op € 22,50 per inwoner. Er is een ingroeipad, voor 2023 is het nadeel € 5 per inwoner en voor 2024 € 12,50 per inwoner

Opschalingskorting
Vanaf 2015 heeft het Rijk middelen uit het gemeentefonds onttrokken onder de noemer opschalingskorting. Door een grootschalige herindelingsoperatie naar 100.000 plus gemeenten, een plan van het toenmalige kabinet zouden gemeenten lagere apparaatslasten hebben. De herindelingsoperatie werd wegens onvoldoende draagvlak afgeblazen, maar het kabinet houdt vast aan de opschalingskorting. De oploop van de opschalingskorting is geschrapt voor de duur van de kabinetsperiode. Het betreft een reeks die oploopt van € 607.000 in 2023 naar € 1.022.000 in 2025. Eerder was de oploop van de opschalingskorting al bevroren voor de jaren 2020 tot en met 2022.

Incidentele middelen jeugd
Voor het jaar 2023 is er ter compensatie van de tekorten in de jeugdzorg een bedrag van € 2.006.000 beschikbaar gesteld. Het kabinet gaat de komende tijd met gemeenten en andere relevante partijen verder in gesprek over de Hervormingsagenda Jeugd, die moet bestaan uit een combinatie van een set van kostenbesparende maatregelen en een financieel kader waarmee een structureel houdbaarder jeugdstelsel wordt gerealiseerd. In de begroting 2022 is voor deze compensatie al een stelpost opgenomen van € 1.700.000.
Vanaf 2024 gaan we nu nog steeds uit van een stelpost die eerder is afgesproken tussen ministerie BZK, VNG en IPO. De zogenaamde 75%-regeling.

Loon/prijscompensatie
Bij elke meicirculaire wordt de algemene loon- en prijscompensatie beschikbaar gesteld voor het komende jaar. Op dit moment is er een hoge inflatie, zoals er de afgelopen 40 jaar niet meer is geweest.
Bij het financieel perspectief in deze begroting zal blijken of de compensatie voldoende is om ook de hogere kosten te kunnen dekken om de bestaande doelstellingen te kunnen blijven uitvoeren.

Overige baten en lasten
Wanneer het nog onduidelijk is tot welke taakvelden bepaalde posten toegerekend kunnen worden, dan worden deze posten gepresenteerd onder taakveld 0.8.
De volgende stelposten stonden geraamd op dit taakveld.:
Stelpost loon- en prijscompensatie;
Stelpost onvoorzien
Nog te verdelen algemene uitkeringen.
Overige kleine posten.

Vennootschapsbelasting (Vpb)
De resultaten op fiscaal belaste activiteiten worden onderling verrekend en over het totale (gesaldeerde) resultaat wordt aangifte gedaan. Daarom wordt de Vpb-heffing begroot en verantwoord op een centrale post in de programmabegroting en vindt geen nadere toerekening plaats aan producten/programma's. De Vpb-heffing wordt verwerkt als een last op het programma Algemene dekkingsmiddelen en maakt op die manier onderdeel uit van het saldo van baten en lasten en het resultaat.

Doelen en prestaties taakvelden Financiering en Algemene dekkingsmiddelen

0.3 Beheer overige gebouwen en gronden

Wij bieden voor een maatschappelijke prijs voor accommodaties aan waarin inwoners elkaar kunnen; ontmoeten, sporten, culturele activiteiten ontplooien en tuinieren, ter ondersteuning van de beleidsvelden welzijn, sport en cultuur.
Prestaties
1. Wij beheren het gemeentelijk maatschappelijk vastgoed op een professionele, transparante en efficiënte manier.
2. Wij bieden de mogelijkheid aan inwoners en maatschappelijke organisaties om bij het Accommodatieloket afspraken te maken over het gebruik van beschikbare accommodaties.
3. Wij sturen op zo optimaal mogelijk gebruik van onze accommodaties.
4. Wij zijn in 2021 begonnen met het herschrijven van het accommodatiebeleid wat in 2022 zal worden afgerond aan de hand van de beleidsdoelstellingen van de gemeente.
5. Wij herijken het vastgoedbeleid in 2022 op de beleidsdoelstellingen van de gemeente.

De gemeentelijke organisatie kan haar werk goed doen, is herkenbaar, vindbaar en toegankelijk voor haar inwoners en partners.
Prestaties
1. We beheren de huisvesting van de gemeentelijke organisatie in het stadskantoor, de gemeentewerf, het stadhuis en de kinderboerderij met NME-centrum.
2. We stellen een meerjarenplanning, geïntegreerd in het MJOP, op voor de verduurzaming van het vastgoed. We doen in ieder geval alle investeringen in duurzaamheid die binnen de technische levensduur terugverdiend worden.
3. Op de kinderboerderij onderzoeken we de mogelijkheden om de locatie breder te gebruiken om zo mogelijk een knooppunt te kunnen zijn voor meerdere gemeentelijke beleidsterreinen.

Locaties in de stad die belangrijk zijn voor de stad en haar inwoners, die op een later moment waarde kunnen toevoegen en/of waarvoor (nog) geen structurele invulling is gevonden zijn in eigendom van en worden in stand gehouden en beheerd door de gemeente.
Prestaties
1. We beheren monumenten.
2. We beheren bijzondere locaties (Molen de Hoop, Bartje, fort 't Spoel).
3. We beheren onze (erf-)pachtgronden en strategische gronden.

Wij zetten in op de verduurzaming van onze vastgoedportefeuille.
Prestaties
1. Wij gaan onze vastgoedobjecten verduurzamen.
2. In 2023 wordt een duurzaam meerjaren onderhoudsplan (D-MJOP) opgesteld.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	490	602	626	626	626
Baten	38	68	68	68	68

0.63 Parkeerbelasting

Een goede beschikbaarheid van parkeerplaatsen voor deelauto in het kader van het stimuleren van deelmobiliteit.
Prestaties
1. We evalueren de huidige tarieven en bezetting van parkeerplaatsen.
2. We gaan actief communiceren over de locaties van parkeerplaatsen en de tarieven.
3. We geven invulling aan parkeren van motoren, campers en andere (nieuwe) vormen van mobiliteit.

Financiën	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	9	9	9	9	9
Baten	412	405	405	405	405

Verbonden partijen

Belastingsamenwerking Rivierenland (BSR)	
Belangrijkste ontwikkelingen:	Het heffen en innen van belastingen vindt plaats in een continu veranderende omgeving. Voorbeelden zijn Covid-19, de kinderopvangtoeslagaffaire en de oorlog in de Oekraïne. BSR speelt hierop in door sociaal in te vorderen, waar mogelijk en toegestaan informatie te delen maar haar deelnemers en door nauwlettend de ontwikkelingen te volgen van de wetgeving op het gebied van verruiming van de vermogensnorm bij kwijtschelding. Overigens leidt sociaal invorderen tot een daling van aanmaningen en dwang invordering waardoor ook de inkomsten (invorderingskosten) die daarmee gemoeid zijn dalen. Sociaal invorderen blijkt effectiever te zijn waardoor er meer belastingopbrengsten gegenereerd worden. Ook BSR merkt de krapte op de arbeidsmarkt en rekening houdend met pensioneringen en uitstroom werkt BSR continue aan het versterken van organisatie om kwaliteit en output te kunnen waarborgen. Teamontwikkeling staat daarom bij BSR hoog in het vaandel. BSR is mede-initiatiefnemer van de Landelijke Lokale Belastingprocessen (LLBP). Door processen eenduidig te beschrijven zijn softwareleveranciers in staat om de belastingsoftware te standaardiseren en wordt maatwerk overbodig. Dat levert een bijdrage aan het kwalitatief en goed uitvoeren van de taak van BSR. In relatie tot de steeds toenemende ontwikkelingen, de aandacht voor kostenbeheersing, kostenverlaging en toenemende kwetsbaarheid op onderdelen van het takenpakket van BSR is het van belang dat BSR zich oriënteert op volumegroei vanuit het perspectief van schaalgrootte. Hierbij te denken aan (autonome) groei in aantal deelnemers, allianties om schaalvoordelen te behalen en nauwe samenwerking met andere belastingsamenwerkingsverbanden. Hiertoe vindt in de tweede helft van 2022 nader onderzoek plaats. Bij het opstellen van BSR begroting 2023 zijn de uitgangspunten gehanteerd zoals opgenomen in de door het dagelijks bestuur van BSR vastgestelde Kadernota 2023-2026. Hierbij zijn tevens de uitgangspunten uit het Plan van aanpak kostenverlaging BSR 2021 t/m 2024 meegenomen. Bovendien is vanaf begroting 2023 de nieuwe systematiek van kostentoedeling aan de deelnemers van BSR toegepast. Kort samengevat houdt de nieuwe kostenverdeling beter rekening met het verschil in kosten die door BSR moeten worden gemaakt om een specifieke heffing op te kunnen leggen en in te kunnen vorderen. Deze nieuwe kostenverdeling is in oktober 2021 door het algemeen bestuur vastgesteld. Vanaf 2023 wordt de deelnemersbijdrage op basis van de nieuwe vastgestelde factoren bepaald. Om de herverdeeleffecten van de nieuwe systematiek van kostentoedeling op te vangen zal deze gefaseerd worden ingevoerd. Over een periode van drie jaar wordt het herverdeeleffect geëffectueerd.

	Ondanks alle externe ontwikkelingen binnen het domein van lokale belastingen heeft BSR, door het nemen van diverse mitigerende maatregelen en het concretiseren van het Plan van aanpak kostenverlaging BSR 2021 t/m 2024, een forse stijging van de lasten kunnen voorkomen. De stijging van de lasten wordt voornamelijk veroorzaakt door inflatie, mutaties cao en sociale lasten en het dalen van de opbrengsten invorderingskosten (sociaal invorderen) en invorderingsrente (Covid-19 maatregel).

	Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe
Belangrijkste ontwikkelingen:	De Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe (BWB) is opgericht om de bedrijfsvoering van de gemeenten Tiel, Geldermalsen en Culemborg minder kwetsbaar te maken, meer kwaliteit te leveren, kosten-effectiever te laten zijn en kansen voor medewerkers te creëren. Als zodanig heeft BWB grote indirecte impact voor het werk van de gemeente ten behoeve van de stad. De BWB faciliteert de medewerker en organisatie in de werkzaamheden die zij uitvoeren t.b.v. de maatschappij. Als dit niet goed geregeld is dan heeft dat gevolgen voor de inwoners van de stad. **Begroting 2023 BWB** De begroting bouwt voort op de ontwikkelingen die in de voorgaande jaren zijn ingezet. Er wordt gestart met het per programma SMART definiëren van de doelen en resultaten. Eind 2021 is ter versterking van de financiële processen gestart met het geïntegreerde Team Financiën. In 2023 krijgt het Ontwikkelplan Financiën 2.0 uitvoering. Met name de borging van een kwalitatief én kwantitatief goede bezetting is een aandachtspunt. Na de screening van het functie en loongebouw van vorig jaar, staat 2023 in het teken van arbeidsmarktbeleid en het opleidingsprogramma. Dit ondersteunt de verdere professionalisering In 2023 wordt ook de thema's informatieveiligheid en een meerjarig vervangingsschema voor de ICT software opgepakt. **Weerstandsvermogen en risicobeheersing** BWB heeft geen eigen weerstandsvermogen/reserve om deze te dekken. Bestuurlijk is besloten om het weerstandsvermogen dat nodig is voor de risico’s van BWB te dekken, binnen de gemeenten aan te houden. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van de begroting van de gemeente staat toegelicht wat de financiële impact is van de risico’s bij BWB.

	BNG Bank
Belangrijkste ontwikkelingen:	De strategische doelstellingen van BNG Bank zijn gericht op de lange termijn. Zo streeft BNG Bank niet naar een maximaal, maar naar een redelijk rendement op het eigen vermogen. Dit komt deels als dividend weer ten goede aan de aandeelhouders. We blijven ons richten op het maken van maatschappelijke impact. Ons doel is een stijging van de impact van onze klanten in 2023 met 10% ten

	opzichte van de nulmeting over het jaar 2021. We realiseren ons dat deze doelstelling ambitieus is. Maar we vinden dat we een duidelijke stip op de horizon moeten zetten en we willen er alles aan doen om ons doel te halen. We blijven investeren in het verbeteren van onze processen en in de ontwikkeling van onze medewerkers. Het aantal medewerkers groeit, met name om ons klant- en kredietproces te optimaliseren en onze poortwachtersrol in te vullen. We hechten belang aan een eenduidige kwalificatie van activiteiten (EU-Taxonomie) en zullen investeren om hieraan te voldoen en om ook de kansen te benutten die hieruit voortvloeien.

	Vitens N.V.
Belangrijkste ontwikkelingen:	Drinkwater staat steeds meer onder druk door allerlei factoren. Zoals de groei van de bevolking, weersextremen als gevolg van klimaatverandering, maar ook de steeds verdergaande vervuiling die de kwaliteit van bronnen aantast. Betrouwbaar drinkwater is een voorwaarde voor onze gezondheid en ons welzijn. Willen we drinkwater voor de toekomst veiligstellen, dan moet het roer om. Onze ambitie is dan ook zo helder als het product dat we leveren: in 2030 willen we dat elke druppel duurzaam is.

	St. Accommodatiebedrijf Culemborg
Belangrijkste ontwikkelingen:	De Stichting Accommodatiebedrijf Culemborg blijft beperkt tot de Brede School Oost.

Wat mag het programma kosten?

Bestaand

De volgende tabel van de lasten en baten voor dit programma is gebaseerd op bestaand beleid uit de begroting 2022. Ook de uitgangspunten die bij de kadernota 2023 zijn bepaald zijn hierin verwerkt incl. de meerjarige effecten vanuit de najaarsrapportage 2022. Alle uitgangspunten en nieuwe ontwikkelingen zijn doorgerekend. Dit is de primitieve begroting 2023.

Bedragen x € 1.000

Financiering en Algemene dekkingsmiddelen	Rekening 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Lasten	3.037	3.747	2.434	4.227	5.672	2.093
Baten	61.213	63.195	66.588	68.068	68.937	64.454
Saldo van baten en lasten	**58.176**	**59.448**	**64.154**	**63.841**	**63.265**	**62.361**

Per taakveld	Rekening 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025	Begroot 2026
Resultaat van de rekening van baten en lasten	1.796	2.290	578	2.233	3.614	0
Beheer overige gebouwen en gronden	567	490	602	626	626	626
Treasury	334	263	287	401	466	501
OZB woningen	215	321	377	377	377	377
OZB niet-woningen	143	118	101	101	101	101
Parkeerbelasting	9	9	9	9	9	9
Belastingen overig	6	7	6	6	6	6
Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds		-150	0	0	0	0
Overige baten en lasten	-32	399	474	474	474	474
Lasten	***3.037***	***3.747***	***2.434***	***4.227***	***5.672***	***2.093***
Resultaat van de rekening van baten en lasten		1.546	397	1.380	1.235	532
Beheer overige gebouwen en gronden	58	38	68	68	68	68
Treasury	395	322	284	241	220	182
OZB woningen	4.368	4.476	4.668	4.743	4.818	4.893
OZB niet-woningen	3.165	3.164	3.236	3.236	3.236	3.236
Parkeerbelasting	336	412	405	405	405	405
Belastingen overig	2.105	131	133	133	133	133
Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	50.786	53.107	57.397	57.862	58.822	55.005
Overige baten en lasten		0	0	0	0	0

Baten	***61.213***	***63.195***	***66.588***	***68.068***	***68.937***	***64.454***

Overhead	**Rekening 2021**	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Lasten		0	0	0	0	0
Baten		0	0	0	0	0

Vennootschapsbelasting	**Rekening 2021**	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Lasten		0	0	0	0	0
Baten		0	0	0	0	0

Onvoorzien	**Rekening 2021**	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Lasten		75	100	100	100	100

Reservemutaties	**Rekening 2021**	**Begroot 2022**	**Begroot 2023**	**Begroot 2024**	**Begroot 2025**	**Begroot 2026**
Stortingen	269	0	0	0	0	0
Onttrekkingen	2.259	5.636	665	311	300	100

Saldo algemene dekkingsmiddelen	**60.166**	**65.009**	**64.719**	**64.052**	**63.465**	**62.361**

Analyse primitieve begroting

Lasten

Resultaat van rekening van baten en lasten
Dit is het saldo van de begroting.

Beheer overige gebouwen en gronden
Ten opzichte van 2022 zijn de lasten hoger als gevolg van een hogere toerekening van organisatiekosten en de indexering van de budgetten voor het beheer en onderhoud van gemeentelijke gebouwen. Daarnaast is in 2022 eenmalig budget beschikbaar gesteld voor het opstellen van beleid met betrekking tot Meerjarig onderhoudsplan gebouwen (MJOP). Vanaf 2024 stijgen de kapitaallasten door investeringen in bouw Corsohal en terrein Parallelweg Oost.

Treasury
De rentelasten zijn meerjarig verwerkt; daarbij is in basis uitgegaan van de huidige leningenportefeuille. Vanwege herfinanciering door snellere aflossingen dan afschrijvingen en ter financiering van nieuwe investeringen is gerekend op een toename van de rentelasten. Dit is mede gebaseerd op de stijging van de rente voor langlopende leningen. De financieringsbehoefte van de gemeente wordt bepaald door het verloop van verschillende kasstromen: liquiditeitsverloop vanuit de exploitatie, meerjarig investeringsplan, liquiditeitsverloop binnen grondexploitaties en herfinanciering van aflopende leningen.

OZB woningen/ niet-woningen
Het betreft hier voornamelijk uitvoeringskosten voor het heffen en innen. Dit gebeurt via onze samenwerkingsverband voor belastingen BSR. De gemeentelijke bijdrage is conform de vastgestelde begroting van de BSR. Daarnaast is een vast bedrag opgenomen voor het vormen van een voorziening i.v.m. oninbare vorderingen.

Parkeerbelasting
Geen bijzonderheden

Overige belastingen
Het betreft hier voornamelijk uitvoeringskosten voor het heffen en innen. Daarnaast is een vast bedrag opgenomen voor het vormen van een voorziening i.v.m. oninbare vorderingen.

Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds
Geen bijzonderheden

Overige baten en lasten
Op dit taakveld wordt onder meer de stelposten onvoorziene uitgaven en loon- en prijsstijgingen begroot. Dit betreft budgetten voor het gemeentelijk apparaat en de bedrijfsvoering.
Baten
Resultaat van rekening van baten en lasten
Dit is het saldo van de begroting.

Beheer overige gebouwen en gronden
Ten opzichte van 2022 zijn de baten hoger mede als gevolg van een nieuwe huurovereenkomst en indexering.

Treasury
De renteopbrengsten zijn lager. Een aantal leningen zijn in het verleden aangetrokken en doorgeleend aan onze partners zoals Kleurrijk wonen en CV Parijsch. Een aantal leningen lopen nu af, waardoor zowel de renteopbrengsten als de rentelasten lager zijn.

OZB woningen/ niet-woningen
De grondslag voor de heffing van onroerendezaakbelastingen (OZB) is een percentage van de WOZ-waarde. De WOZ-waarde voor belastingjaar 2023 wordt bepaald naar waardepeildatum 1 januari 2022. Er is rekening gehouden met een verhoging voor de algemene prijsontwikkeling. Aangezien de herwaardering nog niet is afgerond, is het niet zinvol nu al tariefberekeningen te maken. Onder de voorwaarde dat de resultaten van de herwaardering tijdig bekend zijn, zullen in de raadsvergadering van december tarieven worden voorgelegd.

Parkeerbelasting
Geen bijzonderheden.

Belastingen overig
Gemeenten mochten tot uiterlijk 1 januari 2022 nog precariobelasting op nutsnetwerken heffen. Tot 2022 legde de gemeente precario voor het elektriciteitsnetwerk en voor het gasleidingnetwerk op. Vanaf 2022 zijn deze inkomsten vervallen.

Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds
De algemene uitkering uit het gemeentefonds is veruit de grootste inkomstenbron van de gemeente. Het gemeentefonds wordt beheerd door het ministerie van Binnenlandse Zaken. Via een uitgebreid systeem van objectieve maatstaven wordt de algemene uitkering verdeeld over de gemeenten. De

algemene uitkering uit het gemeentefonds wordt bepaald door de circulaires die wij van het ministerie ontvangen. Wij baseren ons voor de begroting daarbij op de jaarlijkse meicirculaire en hebben dus nu voor de begroting 2023 de meicirculaire 2022 in de begroting verwerkt. In de meicirculaire 2022 zit ook de herverdeling van het gemeentefonds per 1 januari 2023.

Overige baten en lasten
Geen bijzonderheden. Dit betreft het budgetneutraal verwerken van de mutaties uit de grondexploraties.

Reservemutaties

De onttrekkingen in de begroting 2023 hebben voornamelijk betrekking op incidentele zaken, zoals uitgaven vanuit de vastgestelde investeringsagenda die gedekt worden uit de bestemmingsreserve precariobelasting. Verder zijn er ook vervangingsinvesteringen geraamd waarbij de kapitaalslasten worden gedekt uit de bestemmingsreserve kapitaalslasten. Ook is er meerjarig rekening gehouden met een onttrekking uit de BR reorganisatie. Het gaat hierbij om verplichtingen uit vaststellingsovereenkomsten.

Paragraaf bedrijfsvoering

Wat is het maatschappelijk effect van het programma?

Wij werken op een eigentijdse manier voor en met onze burgers en partners. Burgers en partners kunnen de gemeente benaderen zoals dat hen het beste past. Wij bieden onze dienstverlening zo veel mogelijk digitaal aan. Als iemand persoonlijk contact zoekt wordt hij of zij ook persoonlijk geholpen.

Medewerkers van de gemeente werken in de stad, thuis, bij partners en op het stadskantoor. Mensen
voelen zich welkom bij de gemeente, in het stadhuis, het stadskantoor, de gemeentewerf en in de voorzieningen waar de gemeente voor zorgt.

Onze medewerkers kunnen hun werk efficiënt doen, met de juiste informatie en met goede voorzieningen. Medewerkers werken hier graag. De gemeente is transparant, en veilig als het gaat om persoonsgegevens en vertrouwelijke informatie. Door middel van de bedrijfsvoeringsagenda werken we continu aan verbeteringen binnen onze bedrijfsvoering en zorgen we ervoor dat de bedrijfsvoering passend is aan de uitdagingen waar de gemeente voor staat.

Opbouw programma

In onderstaande tabel staan de onderwerpen die vallen onder de bedrijfsvoering van de gemeente. De Bedrijfsvoeringsorganisatie West Betuwe (BWB) voert een deel van die taken uit. Over onze eigen inhoudelijke doelen en resultaten wordt in deze paragraaf gerapporteerd. Over de Bedrijfsvoeringsorganisatie zelf wordt in paragraaf Verbonden Partijen gerapporteerd. De financiële consequenties zijn opgenomen in het programma Algemene Dekkingsmiddelen.

Omschrijving Taakveld	Portefeuillehouder
Business control	Mischa Peters
Financiën	Mischa Peters
Personeel en Organisatie	Gerdo van Grootheest
Informatie	Mischa Peters
Facilitair	Mischa Peters

Business control

De gemeente is in control voor haar financiën, processen en risico's.
Prestaties
1. De planning en control cyclus wordt verder verbeterd onder ander door het verhogen van de leesbaarheid van de documenten en het bundelen van informatie tijdens de Planning en Control momenten in het jaar.
2. Verbijzonderde interne controles vinden conform jaarplan periodiek plaats en dragen bij aan het continu in control zijn van het financiële proces. Dit draagt bij aan een goede spreiding van de werkzaamheden en verbeteren van de financiële sturing en beheersing.
3. Het risicomanagement binnen de organisatie wordt verder versterkt en verbeterd. Een nieuwe

methodiek wordt ontwikkeld en ingevoerd, die past bij de opgave waar de gemeente Culemborg voor staat.
4. Rechtmatigheidsverantwoording: • Bij de jaarafsluiting over 2022 evalueren we - in samenwerking met de accountant - of de organisatie goed is toegerust op de rechtmatigheidsverantwoording. Waar nodig worden procedures bijgesteld. • In 2023 worden de interne controles uitgevoerd in opdracht van het college, volgens de nieuwe werkwijze met betrekking tot de rechtmatigheidsverantwoording. • Na de interim controle van 2023 evalueren we het proces, intern en met de auditcommissie.
5. Worden er een aantal (beheers)processen uitgewerkt conform de afspraken uit de bedrijfsvoeringsagenda L2023.

Financiën

De gemeente is transparant over hoe zij haar middelen inzet. Ze voldoet aan financiële wet- en regelgeving en legt hierover verantwoording af.
Prestaties
1. We leveren betrouwbare en volledige financiële informatie, advies en rapportages. De advisering wordt verder geprofessionaliseerd en er wordt extra geïnvesteerd in training en gebruik van de sturingsmiddelen (o.a. dashboard).
2. We voeren de financiële administratie van de gemeente (incl. treasury) binnen de vastgestelde dienstverleningsnormen. Hierbij wordt in 2023 uitvoering gegeven aan het ontwikkelplan - financieel beheer van de BWB.

Personeel en Organisatie

Onze werkorganisatie is een vooruitstrevende, professionele, wendbare, lerende en aantrekkelijke organisatie. De arbeidsproductiviteit is hoog en er is een prettige werkomgeving.
Prestaties
1. We geven uitvoering aan het strategisch personeelsplan en het organisatieontwikkelplan (Hart voor de organisatie 2.0). Daarbij werken we met de organisatie aan een 4-tal ontwikkelingslijnen.
2. Samen met de BWB-partners bezien we waar we kunnen samenwerken aan de lerende organisatie en samenwerken in het opleiden van onze medewerkers.
3. We werken vanuit visie aan de vitaliteit en duurzame inzetbaarheid van de medewerkers.
4. Vanwege de krapte op de arbeidsmarkt gaan we aan de slag met het verbeteren van de recruitment. Er wordt hierbij gekeken naar samenwerking op BWB-niveau m.b.t. een recruitmentdesk, ook kijken we naar verbeteringen in onboarding en de profilering van de gemeente Culemborg als werkgever.
5. Er is extra aandacht voor de gemeente als publieke werkgever: het integriteitsbeleid en het agressieprotocol liggen aan de basis van ons werk.

De werkorganisatie van de gemeente Culemborg is een diverse organisatie waar mensen een kans krijgen.
Prestaties
1. We voldoen aan de wettelijke eisen voor garantiebanen, en zoeken waar mogelijk ook actief naar mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt
2. Bij de werving en selectie is diversiteit een belangrijk onderdeel.
3. We nemen deel aan het Regio Rivierenland traineeship en we zetten ons in om stage plekken te creëren voor verschillende opleidingsniveaus.

Informatievoorziening en communicatie

De **gemeente zet in op eigentijdse communicatie in en verbetert de dienstverlening om de inwoners en andere betrokkenen te bereiken, te betrekken en naar hen te luisteren**
Prestaties
1. We werken aan de ontwikkeling van een nieuwe website. De ondersteuning vanuit het huidige contentmanagement systeem voldoet vanaf november 2023 niet meer aan de geldende veiligheidseisen. De nieuwe site sluit aan op de behoeften van inwoners en is raadpleegbaar en toegankelijk voor iedereen, dus ook voor mensen met een beperking of met minder digitale vaardigheden.
2. In 2023 actualiseren we het huisstijlhandboek, zodat onze uitingen aansluiten op de stad en organisatie die wij willen zijn. Denk aan het aanpassen van presentatiemateriaal, folderformats, logogebruik, social media-uitingen etcetera;
3. Het bereiken van inwoners via sociale media is groter en efficiënter wanneer we deze (doelgroep-) gericht inzetten. In 2023 gaan we meer gebruik maken van campagnes via social media-advertenties.
4. Aandacht voor begrijpelijk schrijven blijft actueel. Als organisatie willen we dat B1 voor alle collega's het streven wordt bij alle teksten die de deur uitgaan. In 2023 ontwikkelen we een schrijfwijzer ter ondersteuning van de -schrijvende- ambtenaren.
5. We gaan inzetten op het gebruik van digitale nieuwsbrieven, om inwoners gericht, snel en op een laagdrempelige manier op de hoogte houden van ontwikkelingen binnen gemeentelijke projecten.
6. In 2023 implementeren we de Wet Open Overheid verder binnen de organisatie om zo aan de nieuwe eisen van de wet voldoen.

Systemen zijn vernieuwd en/of opnieuw ingericht om 'de basis op orde' te faciliteren en stuurinformatie te genereren.
Prestaties
1. Het sturingsdashboard (geld) voor het management wordt in 2023 uitgebreid met relevante indicatoren m.b.t. personeel. Hierdoor, kan op efficiëntere wijze sturingsinformatie worden ontsloten richting de managers en gerichter worden gestuurd.
2. In 2023 wordt gestart met de verkenning van de aanbesteding van het financieel en HRM pakket i.v.m. aflopen van de contracten. Deze gelegenheid wordt gebruikt om te bezien of er een systeemsprong kan worden gemaakt en i.p.v. losse pakketten er een Enterprise resource planning systeem kan worden aangeschaft (ERP). Met als doel met één softwarepakket optimaliseer je alle administratieve processen in je organisatie. Dit biedt wellicht mogelijkheden aan de kwaliteits- en kosten kant.
3. Er wordt om het projectmatig werken verder te ondersteunen, een portfoliomanagement tool

aanbesteed en geïmplementeerd binnen de organisatie.

De informatie waar wij verantwoordelijk voor zijn is beschikbaar en toegankelijk, integriteit en -waar nodig - vertrouwelijkheid is gewaarborgd.
Prestaties
1. We gaan aan de slag met het verder uitbouwen en optimaliseren van het zaaksysteem, zodat de organisatie efficiënter kan werken en dienstverlening beter georganiseerd kan worden.
2. We werken aan het verder digitaliseren van de informatiestromen binnen de organisatie.
3. Wij beheren de documentatievoorziening en archieven conform de geldende wet- en regelgeving en toetsen dit periodiek.
4. We hebben een privacy officer en een functionaris gegevensbescherming. Zij regisseren het proces, zorgen dat we daarvan leren, toetsen onze systemen en zetten daarnaast vooral in op bewust gedrag van medewerkers.
5. We gaan verder met de implementatie van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO).

Facilitair

Onze huisvesting en facilitaire dienstverlening is duurzaam, (kosten-)efficiënt en prettig, ook voor onze huurders
Prestaties
1. We beheren onze gebouwen en het interieur en verzorgen de facilitaire dienstverlening voor gemeentelijke gebouwen. We kijken daarbij actief naar de effecten die hybride werken voor ons voor gevolgen hebben.
2. Bij het afsluiten van contracten, en waar mogelijk ook apart, doen we aanpassingen die het gebruik van onze gebouwen duurzamer maken en passen we waar het kan actief social return toe.

Juridische Zaken

De gemeente houdt zich aan wet- en regelgeving, is zorgvuldig bij het maken van afspraken en sluiten van overeenkomsten en heeft een goede mogelijkheid voor bezwaar en beroep.
Prestaties
1. We bieden onze inwoners een zorgvuldige mogelijkheid voor het indienen van bezwaar en klachten.
2. We zorgen ervoor dat we de regelgeving tijdig bekend maken.
3. We behandelen schadeclaims in samenwerking met de verzekeraars.
4. We voeren de wet tijdelijke huisverboden uit voor de gemeenten Culemborg, Tiel, West Betuwe, Zaltbommel, Neder-Betuwe, Buren en Maasdriel.
5. Zorgen voor de behandeling van WOB- en AVG-inzageverzoeken.

Verplichte indicatoren

Naam indicator	Eenheid	Waarde
Formatie	FTE per 1.000 inwoners	5,6
Bezetting	FTE per 1.000 inwoners	5,0
Overhead	Bedrag per inwoner	€ 385
Externe inhuur	Kosten inhuur externen als % van totale loonsom	7,15%
Overheadkosten	% van totale lasten	11,68%

*Dit is exclusief voorstel formatie uitbreidingen

Paragraaf lokale heffingen

Inleiding
In deze paragraaf gaan wij in op de lokale heffingen en onze voornemens voor 2023 op dit gebied, voor zover het gaat om heffingen die de gemeente mag opleggen vanuit haar publiekrechtelijke taak. Lokale heffingen bestaan uit belastingen en rechten (retributies), die volgens de Gemeentewet worden aangemerkt als gemeentelijke belastingen.

Belastingen
Kenmerkend aan belastingen is dat er geen direct aanwijsbare tegenprestatie tegenover staat. Met andere woorden: de burger draagt bij aan de algemene middelen van de gemeente, waaruit een gedeelte van de uitgaven worden betaald.

Voor de begroting 2023 wordt een inflatiepercentage van 2,3% gehanteerd. Vrijwel alle daarvoor in aanmerking komende tarieven van de lokale heffingen worden (waar mogelijk) met dit inflatiepercentage gecorrigeerd.

Rechten
Kenmerkend aan rechten is dat er wel sprake is van een directe relatie tussen de heffing en de gemeentelijke taak. Het streven is 100% kostendekkendheid. Bij rechten mogen de geraamde opbrengsten niet hoger zijn dan de geraamde kosten van de gemeente voor de uitoefening van de taak.

Belangrijke ontwikkelingen
Omgevingswet
De invoering van de Omgevingswet is uitgesteld. Deze treedt naar verwachting in op 1 januari 2023. Op basis van deze verwachting behoeft de legesheffing op dit punt voor 2023 een forse aanpassing. Op dit moment wordt door een externe partij in samenspraak met de vakinhoudelijke medewerkers een onderzoek gedaan naar de verwachte aantallen vergunningen en de daarbij behorende tarieven voor de Legesverordening 2023. Om per 1 januari 2023 een vastgestelde Legesverordening te garanderen, wordt er naast deze verordening een tweede Legesverordening op basis van de huidige Legesverordening 2022 voorbereid, waarvan de legestarieven met 2,3% zijn geïndexeerd. De daadwerkelijke ingangsdatum van de Omgevingswet zal bepalend zijn voor welke Legesverordening met ingang van 1 januari 2023 van kracht wordt.

Gemeentelijke belastingen

Algemeen
De gemeente Culemborg heft de volgende belastingen:

- onroerende-zaakbelastingen *
- hondenbelasting*
- parkeerbelastingen
- precariobelasting
- rioolheffing*
- toeristenbelasting

De heffingen gemerkt met een * worden verzorgd door de gemeenschappelijke regeling Belastingsamenwerking Rivierenland (BSR). Tevens verzorgt BSR de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ).

Culemborg heeft de inzameling van huishoudelijke afvalstoffen ondergebracht bij Avri. Avri is een gemeentelijk samenwerkingsverband op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De belangrijkste taken van Avri zijn inzameling en verwerking van huishoudelijk afval en grondstoffen, beheer van openbare ruimte en handhaving. De tarieven afvalstoffenheffing worden jaarlijks vastgesteld door het algemeen bestuur van Avri.

Onroerendezaakbelasting
De grondslag voor de heffing van onroerende-zaakbelastingen (OZB) is een percentage van de WOZ-waarde. De WOZ-waarde voor belastingjaar 2023 wordt bepaald naar waardepeildatum 1 januari 2022.

Bij de samenstelling van deze paragraaf is de herwaardering naar waardepeildatum 1 januari 2022 nog in volle gang. De uitkomsten zijn uiteraard nog niet bekend. In de mei circulaire van het ministerie van Binnenlandse Zaken staat vermeld dat de landelijke marktontwikkeling tussen 1-1-2021 en 1-1-2022 voor woningen, op basis van informatie van de Waarderingskamer, wordt geschat op + 13,5%. Voor niet-woningen wordt de waardeontwikkeling geschat op 1%.

Rioolheffing
Binnen de gemeente Culemborg geldt als maatstaf van heffing een vast bedrag per eigendom.

Voor de planperiode van het Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2019-2023 (vGRP) is bezien welke investeringen noodzakelijk zijn op het gebied van afvalwaterinzameling, afvalwatertransport en afvoer van overtollig regen- en grondwater. Alle financiële en personele aspecten rondom de verbrede rioleringszorg, inclusief grondwater, zijn in het vGRP verwerkt.

De rioolheffing mag maximaal kostendekkend zijn en de gemeente Culemborg streeft ook naar 100% kostendekkendheid. Onderstaand is een overzicht opgenomen van de lasten en baten die betrekking hebben op de rioolheffing:

Kostendekkendheid rioolheffing (bedragen x € 1.000)	**Riolering**
Direct aan onderdeel toe te rekenen lasten	
Lasten	3.396
Toe te rekenen kosten aan het onderdeel	
Overhead (inclusief rente overhead)	355
Totale lasten van het onderdeel	**3.751**
Baten	
Opbrengst heffingen	**3.751**
Kostendekkendheid rioolheffing	**100%**

Hondenbelasting
De hondenbelasting is, conform artikel 226 van de Gemeentewet, een algemene belasting. Hondenbelasting wordt geheven van de houder van één of meer honden. Het aantal honden is bepalend voor de hoogte van de belasting. Jaarlijks wordt door BSR een controle gehouden op het

houden van honden. In onze gemeente zijn ongeveer 1.700 honden geregistreerd. Bij de bepaling van de tarieven 2023 is uitgegaan van het inflatiepercentage van 2,3%.

Toeristenbelasting
Voor het houden van verblijf met overnachting in Culemborg door personen van 12 jaar en ouder, die niet als ingezetene met een adres in de gemeente in de basisregistratie personen staan ingeschreven, wordt toeristenbelasting geheven. In de door de Raad vastgestelde verordening is het tarief voor 2021 verhoogd naar € 0,80. Dit tarief geldt voor 5 jaar en wordt in 2025 opgenomen in de planning voor de belastingverordeningen 2026.

Precariobelasting
Deze belasting is gebaseerd op artikel 228 van de Gemeentewet. Hierin is geregeld dat "terzake van het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond, een precariobelasting kan worden geheven".

Verkoopstandplaatsen en terrassen
Voor deze heffing wordt geen jaarlijkse inflatiecorrectie toegepast. Conform afspraak wordt het tarief voor belastingjaar 2022 verhoogd met het gecumuleerde inflatiepercentage van de afgelopen 5 jaar.
De volgende tariefsverhoging wordt in de planning opgenomen voor de belastingverordeningen 2027.

Parkeerbelasting
In Culemborg geldt voor bepaalde delen van de binnenstad de verplichting om parkeerbelasting te betalen. Deze opbrengst wordt gebruikt om de kosten van de parkeervoorzieningen te bestrijden en het parkeren in de binnenstad te reguleren. In 2018 is uitvoering gegeven aan het vastgestelde beleid 'verkeer in de binnenstad'. Dit heeft geleid tot een uniform parkeerbeleid in de binnenstad.

Er is een amendement aangenomen waarbij vanaf 2022 een taakstelling van € 25.000 voor parkeren in zijn algemeenheid geldt. De wijze waarop deze taakstelling wordt gerealiseerd, wordt in samenspraak met de ondernemers verder uitgewerkt. Voor 2023 wordt deze taakstelling eveneens opgenomen.

Kosten naheffingsaanslag
Indien niet of onvoldoende parkeerbelasting op aangifte wordt voldaan, volgt bij controle een naheffingsaanslag parkeerbelasting. Deze bestaat uit het tarief voor één uur, verhoogd met kosten. Voor 2022 bedroegen deze kosten € 66,50. De minister van BZK stelt jaarlijks het maximum bedrag vast dat mag worden doorberekend. Voor 2023 geldt het wettelijk bepaalde maximum bedrag van € 72,90.

De verhoging is hoger dan in het vorige jaar. De berekening heeft plaatsgevonden op basis van de consumentenprijsindex.

Consumentenprijsindex:

Basis: 2015 (=100)
Index april 2021: 109,36
Index april 2022: 119,81
(bron: CBS, consumentenprijzen)

Berekening: (119,81 : 109,36) x € 66,50 = € 72,90.

Het verhogen van het maximumbedrag leidt er niet automatisch toe dat gemeenten het bedrag dat zij in rekening brengen verhogen tot het (nieuwe) maximumbedrag. De kosten die zijn verbonden aan het opleggen en innen van een naheffingsaanslag parkeerbelasting verschillen namelijk per gemeente. Advies is om het maximale tarief van € 72,90 in rekening te brengen.

Gemeentelijke rechten

Algemeen
De gemeente Culemborg heft de volgende retributies:

- Leges

Afronding legestarieven
Bij de berekening van de legestarieven 2023 worden deze, met uitzondering van de tarieven die door het rijk worden vastgesteld, rekenkundig afgerond zodat de tarieven praktisch werkbaar zijn. De afronding is op 5 eurocent bij bedragen onder de 100 euro, op 50 eurocent bij bedragen boven de 100 euro en op gehele euro's boven de 200 euro.

Leges algemeen
Het uitgangspunt is dat de tarieven voor de gemeentelijke dienstverlening (leges) kostendekkend zijn.
Om te voldoen aan de verplichting vast te leggen hoe we de kostendekkende tarieven onderbouwen heeft een externe partij een transparante berekening opgesteld van de kostendekking. Deze berekening voldoet aan de wettelijke vereisten en het BBV en wordt jaarlijks geactualiseerd.

De bij de Legesverordening behorende Tarieventabel bestaat uit 3 titels. Titel 1 omvat de algemene dienstverlening zoals de Burgerlijke stand, reisdocumenten, rijbewijzen etc. Titel 2 heeft betrekking op de omgevingsvergunningen, terwijl Titel 3 bestaat uit vergunningen die onder de werking van de Europese Dienstenrichtlijn vallen, zoals horecavergunningen, evenementen en markten, etc. De tarieven worden, waar mogelijk en toegestaan, met het inflatiepercentage van 2,3% verhoogd.

Lokale lastendruk

Uit de rapporten over 2021 en 2022 van het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO), is onderstaand overzicht samengesteld van de lokale lastenontwikkeling in Culemborg. Hierbij is zowel een vergelijking gemaakt met buurgemeenten als met het landelijk gemiddelde.

Overzicht bruto woonlasten 2022

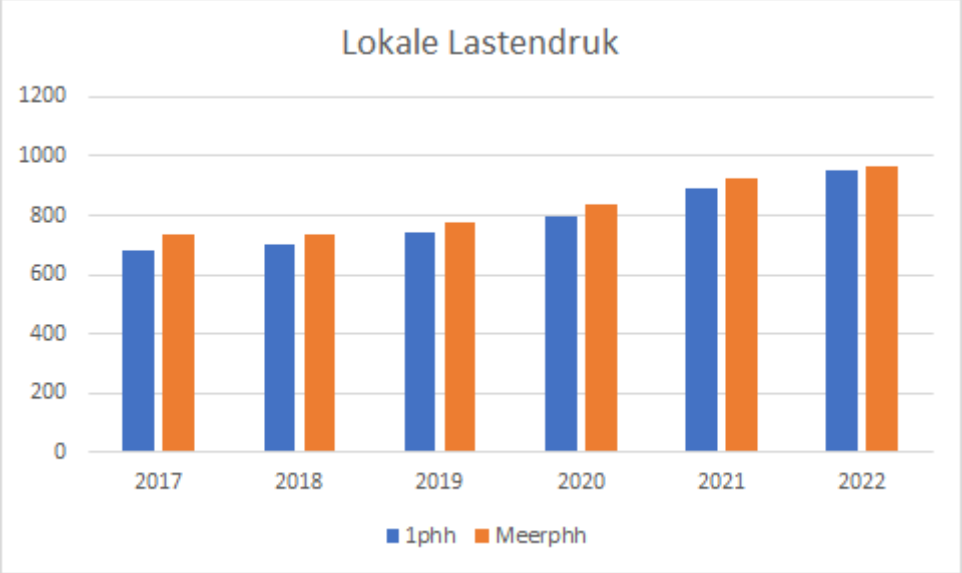
Vergelijking tarieven bruto woonlasten met regiogemeenten						
Gemeente	Eenpersoons-huishouden		Meerpersoons-huishouden		Rangnummer meerpersoons huishouden	
	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Buren	1.033	1.092	1.062	1.105	354	316
Culemborg	892	951	922	965	307	239
Houten	662	723	853	912	219	173
Maasdriel	865	912	879	922	258	194

Neder-Betuwe	912	1.011	926	1.023	312	
Tiel	770	851	838	917	201	182
Vijfheerenlanden	809	920	879	1.004	259	280
West Betuwe	1.036	1.124	1.050	1.134	353	327
West Maas en Waal	859	916	872	926	250	199
Zaltbommel	865	939	880	954	263	221
Landelijk gemiddelde	747	832	818	898		

Bron: COELO-Atlas van de lokale lasten 2021 en 2022

Ontwikkeling lokale lastendruk
Bovengenoemde rapporten van het Coelo hebben tevens als uitgangspunt gediend om onderstaande grafiek te genereren waarmee inzicht wordt gegeven in de ontwikkeling van de lokale woonlastendruk binnen de gemeente Culemborg in de afgelopen 6 jaar.

Om de lastendruk te bepalen wordt uitgegaan van de grootste heffingen, te weten OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Tevens wordt onderscheidt gemaakt in eenpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens.

#	Indicator	Waarde	Periode	Bron
35	Gemiddelde WOZ waarde (*Duizend euro*)	290.000,00	2022	CBS
38	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden (*In euro*)	951	2022	COELO
39	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (*In euro*)	965	2022	COELO

Kwijtscheldingsbeleid

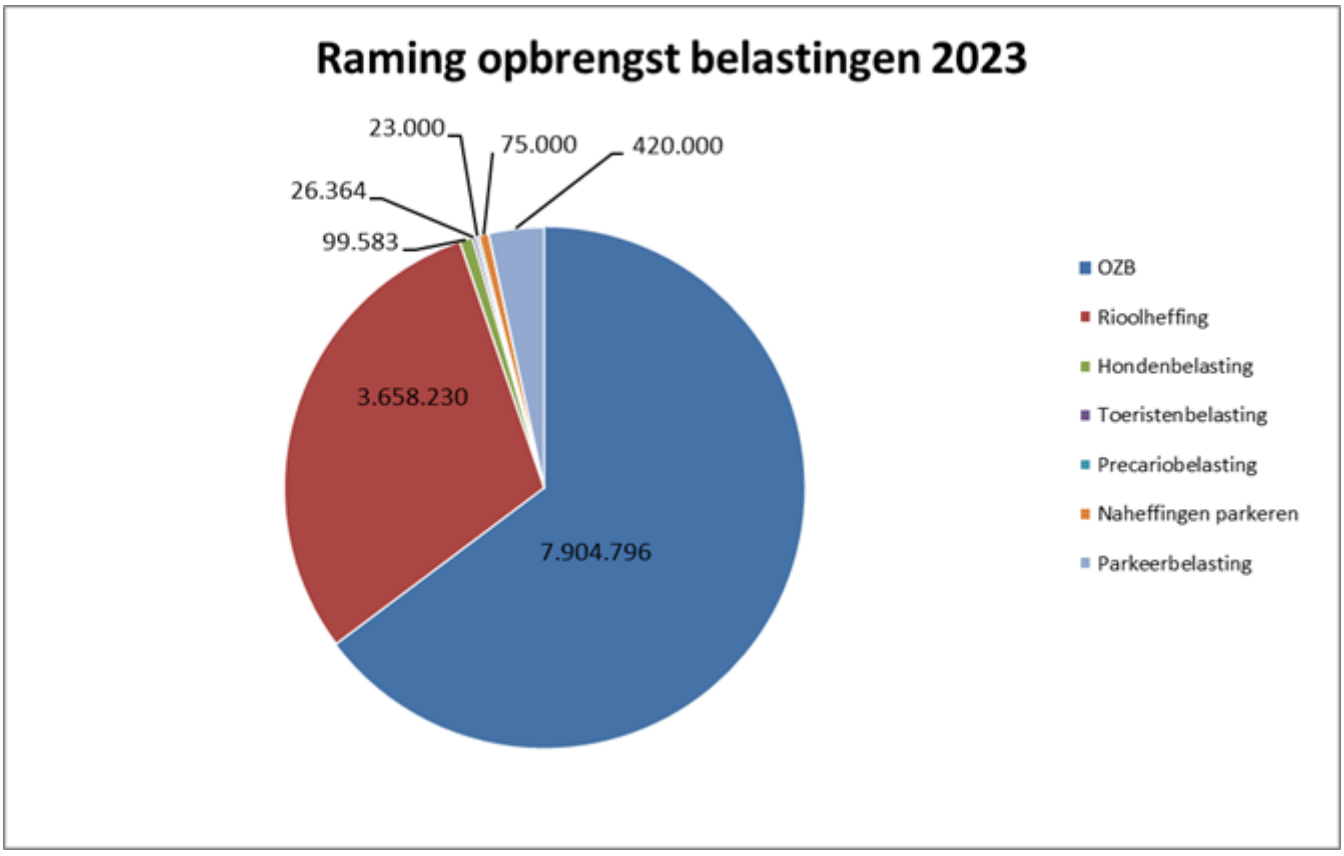
De mogelijkheid om kwijtschelding van lokale heffingen te verlenen is geregeld in artikel 255 van de Gemeentewet. Hoofdregel is dat gemeenten het kwijtscheldingsbeleid van de rijksoverheid volgen, zoals geregeld in de Uitvoeringsregeling. Een uitzondering is dat het gemeenten is toegestaan om bij de berekening in het kader van een kwijtscheldingsverzoek uit te gaan van 100% van de bijstandsnorm. Het Rijk hanteert 90%.

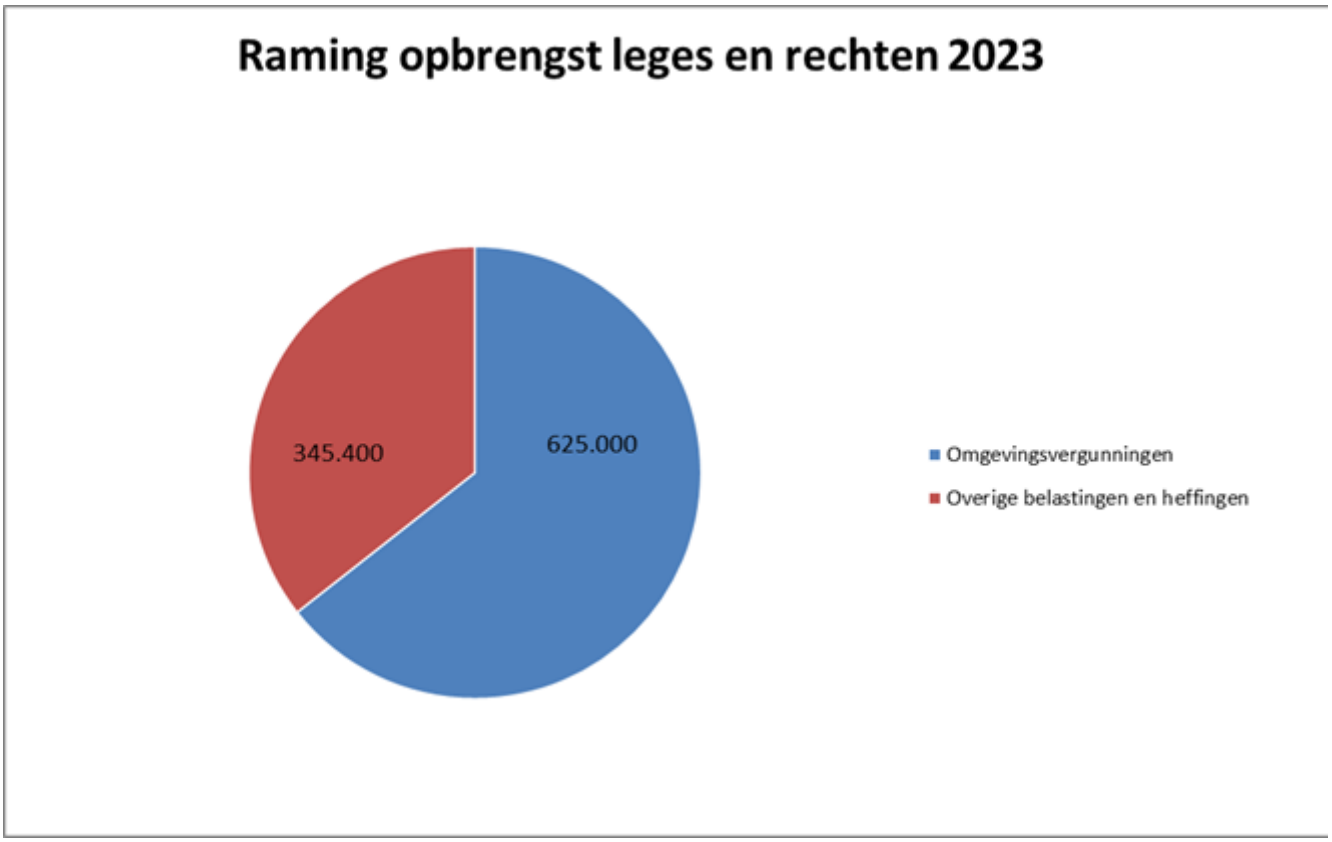
De behandeling van kwijtscheldingsverzoeken vindt plaats door BSR. Sinds de afschaffing van het gebruikersdeel van de OZB is het aantal toegekende kwijtscheldingsverzoeken minimaal.

Overzicht opbrengst gemeentelijke belastingen en rechten

Belastingen	**Raming opbrengst begroting 2023**	
Onroerende-zaakbelastingen	€	7.904.796
Hondenbelasting	€	99.583
Toeristenbelasting	€	26.364
Precariobelasting	€	23.000
Parkeerbelasting	€	420.000
Naheffingen parkeren	€	75.000
Rioolheffing	€	3.658.230

Rechten/ heffingen	**Raming opbrengst begroting 2023**	
Leges omgevingsvergunningen	€	625.000
Overige rechten/heffingen	€	345.400

Raming opbrengst leges en rechten 2023
345.400
625.000
Omgevingsvergunningen
Overige belastingen en heffingen

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Net als alle andere gemeenten loopt gemeente Culemborg risico's door de steeds complexer wordende samenleving, de groei en veelzijdigheid van de gemeentelijke activiteiten en continue veranderingen in wet- en regelgeving. Risico's zijn dus onvermijdelijk. Risico's kunnen wel worden beheerst en moeten, wanneer het niet anders kan, worden opgevangen via de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit is het totaal van alle vrij aanwendbare middelen, die, wanneer dat nodig is, kunnen worden ingezet om tegenvallers op te vangen

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft inzicht in de mate waarin de gemeente Culemborg in staat is om de financiële gevolgen van risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is een maatstaf voor de robuustheid van de financiële positie van de gemeente. Het geeft aan in hoeverre de gemeente de financiële gevolgen risico's kan opvangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt.

Het weerstandsvermogen wordt bepaald door enerzijds de beschikbare en anderzijds de benodigde weerstandscapaciteit. In het vervolg van deze paragraaf komen deze begrippen nader aan de orde.

Weerstandsvermogen is de mogelijkheid financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat de normale begrotingsuitvoering en bedrijfsvoering (direct) aangepast hoeft te worden.

Deze paragraaf gaat achtereenvolgens in op:

1. Beleid ten aanzien van het weerstandsvermogen;
2. Weerstandscapaciteit;
3. Risico's en beheersmaatregelen;
4. Weerstandsvermogen;
5. Kengetallen.

Weerstandscapaciteit incidenteel
> Algemene reserve
> Stille reserves
> Jaarrekeningresultaat

Weerstandscapaciteit structureel
> Begrotingssaldo
> Resterende belastingcapaciteit
> Onvoorzien

Risico's
Financiële gevolgen van onvoorziene gebeurtenissen, waarvan de omvang niet redelijkerwijs is in te schatten. Hieronder vallen niet de risico's waarvoor we verzekerd zijn, of waarvoor een budget of voorziening beschikbaar is.

1. Beleid ten aanzien van het weerstandsvermogen

Gemeente Culemborg vindt het weerstandsvermogen toereikend wanneer de *benodigde* weerstandscapaciteit tenminste gelijk is aan de *beschikbare* weerstandscapaciteit. De weerstandsratio is dan groter dan of gelijk aan 1.

Gedurende het jaar heeft risicomanagement doorlopend aandacht. Bij de advisering over beleids- en uitvoeringsvoorstellen worden structureel potentiële risico's betrokken en afgewogen. Het tijdig en goed risico's in beeld te brengen is daarmee een vast aandachtspunt binnen gemeente Culemborg.

Bij de opstelling van de begroting en bij de jaarrekening worden de geïdentificeerde risico's integraal beoordeeld en actualiseert gemeente Culemborg de berekening van de weerstandscapaciteit. Hierbij ligt de nadruk op de financiële gevolgen van de risico's.

2. Weerstandscapaciteit

Zoals aangegeven bestaat de weerstandscapaciteit uit de beschikbare middelen aan waarover de gemeente beschikt om niet-begrote kosten, die *onverwachts* en *substantieel* zijn, te dekken (risico's). Hierbij onderscheiden we de incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat dit direct van invloed is op het voorzieningenniveau van de gemeente. Het incidentele weerstandsvermogen wordt ook wel de *weerstandscapaciteit van het vermogen* genoemd.

De volgende onderdelen maken deel uit van de incidentele weerstandscapaciteit:

> Algemene reserve en de vrij besteedbare bestemmingsreserves.
  Naast de algemene reserve betreft dit de volgende bestemmingsreserves: reserve precariobelasting (deel vrij besteedbaar), reserve internationale samenwerking, reserve buurtbudgetten, reserve bovenwijkse voorzieningen en de reserve flexibiliteit en mobiliteit.
> Stille reserves.
  Van stille reserves is sprake wanneer de marktwaarde van de gemeentelijke bezittingen groter is dan de boekwaarde. Voorwaarde voor het kunnen inzetten van stille reserves in de weerstandscapaciteit is, dat de activa direct verkoopbaar zijn indien de gemeente dat zou willen. Op dit moment kent de gemeente zulke beschikbare stille reserves niet.
> Jaarrekeningresultaat.
  Over de bestemming van het jaarrekeningresultaat 2021 heeft besluitvorming plaats gevonden in de gemeenteraadsvergadering bij de vaststelling van de jaarstukken 2021. Dit is inmiddels verwerkt in de algemene reserve waardoor hier € 0 wordt gepresenteerd.

De incidentele weerstandscapaciteit is als volgt:

Incidentele weerstandscapaciteit (x 1.000)	**Begroting 2023**
Algemene reserve	6.075
Bestemmingsreserves (vrij besteedbare deel)	4.059
Stille reserves	0
Jaarrekeningresultaat 2021	1.796
Af: bestemmingsvoorstellen/vrijval reserves	-1.796
Totale incidentele weerstandscapaciteit	**10.134**

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit is de mate waarin de gemeente in staat is om onverwachte structurele tegenvallers op te vangen zonder dat het noodzakelijk is om te bezuinigen of te heroverwegen binnen de (meerjaren)begroting. De structurele weerstandscapaciteit wordt ook wel aangeduid als de weerstandscapaciteit van de exploitatie. Hiertoe behoren:

> Begrotingssaldo.

Het begrotingssaldo is het tekort of het overschot over de begroting. Voor 2023 is dat saldo € 181.000 (overschot). We gaan uit van een structureel begrotingsoverschot van € 180.000 wat van belang is voor de weerstandscapaciteit.

> Resterende belastingcapaciteit.

De resterende belastingcapaciteit heeft betrekking op de mogelijkheid om de lokale lasten te verhogen. De berekening is gebaseerd op de drie belangrijkste gemeentelijke heffingen, te weten: de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. De resterende belastingcapaciteit is het verschil tussen het minimumniveau, gehanteerd bij artikel 12-gemeenten en het totaal van de opbrengsten op basis van de vastgestelde tarieven en de WOZ-waarden.
De rioolrechten en de afvalstoffenheffing zijn kostendekkend vastgesteld, hierin bevindt zich dus geen resterende belastingcapaciteit. De resterende belastingcapaciteit bij de OZB in het jaar 2023 is € 0

> Post onvoorzien.

Jaarlijks wordt standaard de post onvoorzien opgenomen in de begroting. De raming op deze post is voor 2023 € 100.000.

De structurele weerstandscapaciteit is als volgt:

Structurele weerstandscapaciteit (x 1.000)	**Begroting 2023**
Begrotingsoverschot structureel	180
Onbenutte belastingcapaciteit	0
Onvoorzien	100
Totale structurele weerstandscapaciteit	**280**

Totale weerstandscapaciteit

In onderstaand overzicht staat de totale weerstandscapaciteit. Ten opzichte van de begroting 2022 is de totale weerstandscapaciteit met € 742.000 afgenomen. Deze afname is te verklaren door de besloten claims uit de investeringsagenda die rusten op de bestemmingsreserve precariobelasting

Totale weerstandscapaciteit (x 1.000)	**Begroting 2023**
Incidentele weerstandscapaciteit	10.134
Structurele weerstandscapaciteit	280
Totale weerstandscapaciteit	**10.414**

3. Risico's

Een risico is de onzekerheid dat een gebeurtenis zich voordoet, waarbij zowel positieve als negatieve effecten kunnen optreden. Gebeurtenissen waarvan bekend is dat ze zullen optreden en gebeurtenissen die voor de gemeente geen financiële gevolgen hebben, behoren niet tot de risico's waarmee rekening wordt gehouden bij het vaststellen van het weerstandsvermogen.

Identificeren en kwantificeren risico's

Het kwantificeren van geïdentificeerde risico's heeft twee doelen:

- aanbrengen van ordening voor sturing en beheersing van de risico's;
- bepalen van de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit.

Het is onmogelijk en onwenselijk om te sturen op grote aantallen risico's. Bij risicokwantificering gaat het om het aanbrengen van ordening in de lijst met risico's, zodat prioriteit gegeven kan worden aan

de risico's die de grootste impact kunnen hebben op de organisatie. Handvatten om de mogelijke impact van risico's te bepalen zijn:

- de geschatte omvang van het risico;
- de waarschijnlijkheid (kans) dat het risico zich daadwerkelijk voordoet.

Afhankelijk van de geschatte omvang van het risico kan een ordening worden aangebracht, die kan helpen bij de sturing op en de beheersing van risico's. Bij het bepalen van de omvang van het risico wordt uitgegaan van een situatie waarin het risico zich daadwerkelijk voordoet. Vanuit die gedachte wordt een inschatting gemaakt van het bedrag dat de gemeente kwijt is, met een maximum en minimum. De geschatte omvang is ingedeeld over een vijftal klassen met daaraan gekoppeld een score. De volgende klassen worden onderscheiden:

Geschatte omvang risico (maximum en minimum)	**Score**
€ 1 < € 250.000	1
€ 250.000 < € 500.000	2
€ 500.000 < € 1.000.000	3
€ 1.000.000 € 2.500.000	4
> € 2.500.000	5

Voor de waarschijnlijkheid (kans) dat risico's zich daadwerkelijk voordoen, zijn de risico's te onderscheiden in een vijftal klassen met ook bijbehorende scores:

Waarschijnlijkheid/ kans	**Score**
Zeer klein (1%-24%)	1
Klein (25% < 50%)	2
Niet klein/niet groot (50% < 70%)	3
Groot (70% < 90%)	4
Zeer groot (90% -100%)	5

1. Zeer klein: dit zijn risico's waarvan het onwaarschijnlijk is dat ze zich in het komende jaar daadwerkelijk voor zullen doen. Het zijn risico's die zich slechts 1 keer in de 20 jaar voordoen of aan risico's waarvan de kans op optreden erg laag is (5-10%);
2. Klein hanteren we voor risico's waarvan het niet zo waarschijnlijk is dat ze zich in het komende jaar daadwerkelijk voor zullen doen. Het zijn risico's die zich 1 keer in de 4 jaar voordoen of risico's waarvan de kans op optreden laag is (25%);
3. Niet klein/niet groot: risico's die nog beide kanten op kunnen. Het kan zijn dat ze zich komend jaar voordoen, het kan ook zijn van niet. Het zijn risico's die zich 1 keer in de 2 jaar voordoen of risico's waarvan de kans op optreden gemiddeld is (50%);
4. Groot: hanteren we voor risico's waarvan het waarschijnlijk is dat ze zich voor zullen doen in het komende jaar, of risico's waarvan de kans op optreden groot is (70%);
5. Zeer groot: hanteren we voor risico's waarvan het zeer waarschijnlijk is dat ze zich komend jaar daadwerkelijk voor zullen doen of risico's waarvan de kans op optreden zeer groot is (90%).

Door de "geschatte omvang" te vermenigvuldigen met de "waarschijnlijkheid/ kans" kan per risico de financiële impact worden uitgerekend. Het totaal daarvan is de benodigde weerstandscapaciteit.

De risicoscore wordt berekend door de scores van de geschatte omvang en de scores van de waarschijnlijkheid/ kans te vermenigvuldigen. De ordening die hieruit volgt is behulpzaam voor het aanbrengen van prioriteiten bij het beheersen van de risico's.

Risico's bij Gemeenschappelijke Regelingen

De gemeenschappelijke regelingen brengen in de paragraaf Weerstandsvermogen van hun P&C documenten hun eigen risico's in beeld, wegen deze en geven aan in welke mate zij die met eigen weerstandscapaciteit kunnen afdekken. Het restrisicobedrag komt, wanneer dit risico zich voordoet, voor rekening van de deelnemende gemeenten. We nemen daarom als gemeente het aandeel van Culemborg in de restrisico's van de gezamenlijke GR-en als risico op. We wegen de kans op dit risico op maximaal 50% en minimaal 25% omdat we enerzijds niet verwachten dat alle risico's zich bij alle GR-en gelijktijdig voordoen. Anderzijds hebben niet alle GR-en de risico's goed gekwantificeerd.

Risicotabel per september 2023

In het kader van deze begroting zijn alle risico's – zoals opgenomen in de jaarrekening 2022 – kritisch bekeken en waar nodig geactualiseerd. De geactualiseerde versie van de risicotabel is op de volgende pagina gepresenteerd.

Risicotabel Begroting 2023

Omschrijving	Maximaal risicoprofiel				Minimaal risicoprofiel			
	Max risico	Kans	Impact	Risicoscore	Min risico	Kans	Impact	Risicoscore
Transitie Wmo	500.000	50%	250.000	6	250.000	25%	62.500	4
Decentralisatie Jeugd	500.000	50%	250.000	6	250.000	25%	62.500	4
Eigen risico rijksbijdrage bijstandsuitkering (BUIG)	550.000	90%	495.000	15	400.000	90%	360.000	10
Participatiewet	375.000	25%	93.750	4	300.000	15%	45.000	2
Vandalismeschade	100.000	90%	90.000	5	25.000	25%	6.250	2
Regeling Specifieke Uitkering Sport	55.000	50%	27.500	3	55.000	25%	13.750	2
Niet tijdig en/of onjuist publiceren van (voorgenomen) bestuursbesluiten	100.000	25%	25.000	2	100.000	5%	5.000	1
Gerechtelijke procedure: aanspraak derden A	500.000	50%	250.000	3	100.000	20%	20.000	1
Verontreinigde grond	500.000	25%	125.000	6	50.000	25%	12.500	2
Onderhoud openbare ruimte	300.000	33%	99.000	4	100.000	33%	33.000	2
Dumpen van drugsafval	50.700	50%	25.350	3	25.350	25%	6.338	2
Rampen en (sociale) calamiteiten van een	2.000.000	1%	20.000	4	20.000	1%	200	1

buitengewone impact								
Mindere marktomstandigheden in de bouw	360.000	5%	18.000	2	120.000	10%	12.000	1
Vpb-plicht overheidsondernemingen	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM
Planschade ruimtelijke ordening	500.000	20%	100.000	3	20.000	20%	4.000	1
Corona	500.000	50%	250.000	16	500.000	25%	125.000	12
Regelgeving gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid	100.000	50%	50.000	3	50.000	50%	25.000	3
Onvoorziene kosten bij voorgenomen investeringen	500.000	20%	100.000	3	500.000	10%	50.000	3
Inkoop- en aanbesteding	1.000.000	10%	100.000	3	500.000	25%	125.000	2
Niet voorziene effecten fiscaliteiten	500.000	25%	125.000	6	150.000	25%	37.500	2
gezamenlijke risico's gemeenschappelijke regelingen	500.000	50%	93.000	3	250.000	50%	75.500	3
Verstrekte geldlening CV Parijsch	15.000.000							
Verstrekte leningen aan derden	11.580.000	2%	231.600	5	11.580.000	1%	115.800	5
Svn Duurzaamheidsleningen	2.000.000	2%	40.000	4	2.000.000	1%	20.000	4
Svn Stimuleringsregelingen	2.500.000	2%	50.000	4	2.500.000	1%	25.000	4
Garantstellingen	11.241.000	5%	562.050	5	11.241.000	1%	112.410	5
Garantstellingen (achtervang)	157.183.000	0,5%	785.915	5	157.183.000	0,5%	785.915	5
Dekking inhuur (NIEUW)	200.000	100%	200.000	4	200.000	75%	150.000	5
Maatwerk energiearmoede (NIEUW)	2.400.000	60%	1.440.000	6	2.400.000	40%	960.000	2
Totaal	**211.594.700**		**5.896.165**		**190.869.350**		**2.280.163**	
Stand laatste actualisatie (Jaarrekening 2021)	159.106.000		1.296.535		156.461.000		912.988	
Effect mutaties risico's (Positief = toename risico)	52.488.700		4.599.630		34.408.350		1.367.175	

Toelichting risico's zoals opgenomen in risicotabel

2.1 Nieuw ten opzichte van risico's jaarrekening 2021

Dekking Inhuur
Toelichting: Dit risico ontstaat omdat de berekende benodigde inhuur € 100.000 hoger dan de dekking ligt. De reden voor de ze keuze is gelegen in de ervaring dat in de huidige arbeidsmarkt

inhuurmedewerkers, in verband met lopende andere opdracht, regelmatig later dan begroot kunnen starten of minder dan de begrote uren beschikbaar zijn. De begroting 2023 wil rekening houden met deze ervaringen.
Beheersmaatregelen: Een strikte monitoring van en sturing op het inhuurbudget.

Maatwerk energie armoede
Toelichting: In een zeer korte periode zijn de kosten van energie scherp gestegen. De financiële impact op huishoudens is groot. De kostenstijgingen houden aan en het is de verwachting dat niet alleen huishoudens met een minimum inkomen de gemeente om financiële bijstand zullen gaan vragen.
Beheersmaatregelen: Een goede voorbereiding op een hoger aantal aanvragen en een goede administratie van de uitgaven in dit kader, zodat deze eenvoudig bij het Rijk gedeclareerd kunnen worden wanneer daar een mogelijkheid toe ontstaat.

2.2 Vervallen ten opzichte van risico's jaarrekening 2021

Een risico vervalt onder andere:

- Wanneer de kans en financiële impact dusdanig beperkt zijn geworden dat het effect op de bedrijfsvoering klein wordt geacht.
- Wanneer de kans dat de gebeurtenis zich voordoet zodanig groot is geworden dat er geen sprake meer is van een onzekerheid. Het financieel effect wordt dan verwerkt in de begroting.
- Wanneer er aanleiding is om risico's samen te voegen, te vervangen en/of aan verbonden partijen te koppelen.

Wet markt en overheid
Met ingang van 1 juli 2012 is de Wet markt en overheid (Wet M&O) van toepassing voor overheidsorganisaties. Het doel van deze wet is oneerlijke concurrentie door overheidsorganisaties met marktpartijen te voorkomen en om zo een gelijkwaardig speelveld te creëren. Het toezicht op naleving van deze wet ligt bij de Autoriteit Consument en Markt (ACM). De ACM kan bij overtreding van de regels een dwangsom opleggen. Gezien de ervaringen van de achterliggende periode is dit niet langer een risico.

2.3 Actuele beeld van de bestaande risico's

Transitie Wmo en decentralisatie Jeugd
Toelichting: De gemeente Culemborg heeft – net als andere gemeenten in Nederland – te maken met een toenemende vraag vanuit de burger. Zowel binnen de Wmo als de jeugdwet. Daar anticiperen we op door in te zetten in kostenbeheersing. Hoe zeer we ook grip creëren, het blijven open eind regelingen. Dat wil zeggen, dat we in de vraag moeten voorzien. Hier speelt o.a. vergrijzing en de omvang van kwetsbare doelgroepen een rol. Steeds meer inwoners doen voor een langere looptijd een beroep op ondersteuning vanuit de Jeugdwet en de Wmo. Dit vertaalt zich in hogere kosten. Naast deze maatschappelijke ontwikkelingen draagt de stijging van lokale en regionale contracten bij aan hogere kosten voor ons als gemeente. In de landelijke politiek is veel discussie over de (structurele of incidentele) beschikbaarheid van middelen voor het Sociaal Domein. De onzekerheid over zowel de vraag, als de hoogte van de middelen, als de duur van de beschikbaarheid van de middelen signaleren we als een groot risico. Nog los van de vraag óf er middelen komen en hoe hoog dit bedrag is, ontvangen we deze informatie vanuit het Rijk ook nog eens tamelijk laat.
Beheersmaatregelen: We hebben veel beheersmaatregelen in gang gezet, zoals de samenwerking met huisartsen en het onderwijs, de overgang naar de WLZ, strenger indiceren rondom PGB's, inzet van een coördinator Jeugdbeschermingscasussen, onderzoek naar de Wmo-taxipassen en het actief sturen op opvallend gedrag van aanbieders. Door middel van cijfermatige analyses en businesscases hebben we in beeld dat we besparen door inzet op deze maatregelen. Ook hebben we veel

organisatorische maatregelen getroffen waardoor we als organisatie steeds meer grip hebben en in control zijn: we implementeren het data gedreven werken in de organisatie, de rol van business controller is ingevuld en diverse werkgroepen rondom grip op financiën en processen zijn structureel ingericht. Ondanks dat we weten dat het speelt, moeten we i.v.m. capaciteit keuzes maken wat we doen. Financiële consequenties van geïdentificeerde risico's worden in eerste instantie binnen de bestaande budgetten van het programma sociaal domein opgevangen.

Eigen risico rijksbijdrage bijstandsuitkeringen (BUIG)
Toelichting: Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie. Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor het beleid rondom de uitkeringen en de loonkostensubsidie, en voor de uitvoering ervan. De uitvoering van deze regelingen wordt gedaan door Werkzaak. De financieringssystematiek sluit hierbij aan
Beheersmaatregelen: De uitvoering van de Participatiewet, waaronder de bijstandsuitkeringen, is uitbesteed aan GR Werkzaak. In bestuursrapportages worden de deelnemende gemeenten periodiek geïnformeerd. Daarnaast vindt ook specifiek advies plaats vanuit GR Werkzaak over deze vangnetregeling.
Voor de jaarrekening 2022 wordt specifiek nagegaan of dit risico in het weerstandvermogen van Werkzaak is opgenomen. Indien ja, dan kan dit risico hier worden afgevoerd.

Participatiewet
Toelichting: De Participatiewet ging, tegelijkertijd met de decentralisaties Wmo en Jeugd, in per 1 januari 2015. In algemene zin geldt dat in het kader van de Participatiewet fors wordt bezuinigd. De participatiewet heeft invloed op het participatiebudget, het budget voor sociale werkvoorzieningen en het budget voor re-integratie (niet zijnde inkomen) Wajong. De laatste taak (het re-integreren en activeren van WaJong'ers) betreft een nieuwe taak. Hieromtrent is het momenteel nog erg lastig om inzichtelijk te krijgen of het budget toereikend is. Het grootste deel qua (financiële) omvang betreft de sociale werkvoorziening. De instroom hieromtrent is weliswaar gestopt per 1 januari 2016, maar de risico's of de afbouw minimaal gelijk kan lopen met het budget blijven substantieel.
Beheersmaatregelen: De uitvoering van de Participatiewet, waaronder de bijstandsuitkeringen is uitbesteed aan GR Werkzaak. De ontwikkelingen op het gebied van de participatiewet worden nauwlettend gevolgd. De monitoring vindt zowel inhoudelijk als financieel op een regelmatige en terugkerende basis plaats. Financiële consequenties van geïdentificeerde risico's worden in eerste instantie binnen de bestaande budgetten van het programma sociaal domein opgevangen.
Voor de jaarrekening 2022 wordt specifiek nagegaan of dit risico in het weerstandvermogen van Werkzaak is opgenomen. Indien ja, dan kan dit risico hier worden afgevoerd.

Vandalismeschade
Toelichting: Jaarlijks is er een bedrag aan vandalismeschade aan de sportaccommodaties. Dit bedrag is niet van tevoren in te schatten en te begroten. Vandaar dat het als risico in de begroting is opgenomen.
Beheersmaatregelen: Het nemen van beheersmatige maatregelen (hekwerken, cameratoezicht ect.) en extra controle en toezicht op accommodaties.

Specifieke Regeling Uitkering Sport (SPUK)
Sinds 1 januari 2019 kunnen gemeenten, sportverenigingen en sportstichtingen de btw die hen in rekening wordt gebracht voor investeringen in sport niet meer in aftrek brengen. Om de ontwikkeling en instandhouding van sportaccommodaties en de aanschaf van sportmaterialen te stimuleren, kunnen gemeenten sinds die datum gebruikmaken van de 'regeling specifieke uitkering stimulering sport'. Er is sprake van een uitkeringsplafond. Er is dus een situatie mogelijk waarin de

som van alle gemeentelijke aanvragen tezamen uitstijgt boven het jaarlijkse uitkeringsplafond. Op dat moment wordt het bedrag naar rato verdeeld en ontvangt iedere gemeente een percentage van de oorspronkelijke aanvraag.

Niet tijdig en/of juist publiceren van (voorgenomen) bestuursbesluiten
Toelichting: Niet tijdig en/of niet juist publiceren van (voorgenomen) bestuursbesluiten leidt ertoe dat besluiten niet in werking treden. Dit kan leiden tot aansprakelijkheidsstelling of het niet effectueren van beleid of (financiële) verordeningen. Ook ontstaat een risico wanneer een vergunning nietig wordt verklaard terwijl de aangevraagde activiteiten reeds zijn begonnen.
Beheersmaatregel: In 2019 is er een check uitgevoerd op voorgaande besluiten die nog niet gepubliceerd waren en daar waar dit het geval was zijn deze alsnog via het juiste medium gepubliceerd. Daarnaast is er een helder intern proces ontwikkeld en uitgerold voor het publiceren van bestuursbesluiten. Ook worden er diverse controles uitgevoerd door juridische zaken en communicatie.

Gerechtelijke procedure, aanspraak derden A
Toelichting: Een derde stelt de gemeente verantwoordelijk voor geleden schade met als gevolg een juridische procedure.
Beheersmaatregel: Door goede juridische bijstand wordt de schade voor de gemeente zo laag mogelijk gehouden. Wettelijke aansprakelijkheid is verzekerd, maar we hebben wel een eigen risico van € 2.500, - per zaak voor vermogensschade en overige aansprakelijkstellingen.

Verontreinigde grond
Toelichting: Plaatsen met verontreinigde grond zijn inmiddels voor een groot deel in beeld, o.a. oude stortplaatsen en het veerweggebied. Aan bestaande bodemverontreinigingen hoeft veelal pas wat gedaan te worden, als er bepaalde ontwikkelingen op een terrein plaatsvinden.
Bodemverontreiniging van bestaande locaties is daarom een beperkt financieel risico. Wel kunnen er calamiteiten plaatsvinden waarbij bodemverontreiniging optreedt (nieuwe gevallen) of door externe partijen wordt ontdekt, die meteen moeten worden gesaneerd. Dit gebeurt vooral bij aanleg van kabels- en leidingen door externe partijen, de gemeente is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de werkzaamheden in schone grond. Gedumpte verontreinigingen (bv. asbest) zijn niet bij ons bekend en worden buiten in het werk ontdekt. Gemeente dient dan veelal direct te saneren.
Beheersmaatregel: Diverse locaties van verontreinigde grond binnen Culemborg zijn in beeld (bijvoorbeeld voormalige industriegebieden), toch kan het voorkomen dat onverwacht een verontreiniging wordt geconstateerd. Historische verontreinigingen (zoals voormalige stortplaats) worden zoveel als mogelijk op een natuurlijk moment gesaneerd en de kosten daarvan in het nieuw te realiseren project worden meegenomen

Onderhoud openbare ruimte, met name onderhoud wegen en beschoeiingen
Toelichting: Bezuinigingen op groot onderhoud betekent relatief lage stortingen in de voorzieningen. Dit brengt een financieel risico met zich mee. Dit risico speelt bij groot onderhoud van wegen en beschoeiingen. Hier is bezuinigd op de storting in de voorziening en de meerjarenplannen zijn hier op aangepast. Er is geen buffer in de voorziening voor onverwacht groot onderhoud, bijvoorbeeld na vorstschade of het inzakken van een beschoeiing.
Beheersmaatregel: Voor groot onderhoud wegen en groot onderhoud beschoeiingen zijn voorzieningen beschikbaar. Op deze voorzieningen zijn de laatste jaren verschillende bezuinigingen doorgevoerd. Door temporiseren van groot onderhoud en het uitvoeren van meer klein onderhoud wordt getracht de kapitaalgoederen zo veel mogelijk op niveau te houden.

Het dumpen van drugsafval
Toelichting: Regelmatig komt het voor dat drugsafval in de regio wordt gedumpt. In Culemborg heeft dit in 2017 plaatsgevonden. De kosten voor de afvoer van het afval zijn hoog.

Beheersmaatregel: Bij dumpingen van drugsafval zijn de kosten gedeeltelijk te verhalen. Vanaf 1 januari 2021 is dit landelijk geregeld en kun je een aanvraag doen bij de uitvoeringsorganisatie Bij12. Voor gemeenten wordt er dan 50% vergoed vanuit het Rijk.

Rampen en (sociale) calamiteiten van een buitengewone impact
Toelichting: Er kunnen zich altijd rampen voordoen van een omvang of impact waar een gemeente zich redelijkerwijs niet op kan voorbereiden. De gemeente (en de veiligheidsregio) zijn ingericht en voorbereid op veelvoorkomende crises (op basis van het regionaal risicoprofiel) maar niet op elk denkbaar onheil. Verder is de sociale component toegevoegd om te voorkomen dat bij crises alleen gedacht wordt aan klassieke fysieke rampen zoals branden. Ook openbare orde problemen, ziekten of maatschappelijke onrust kunnen hieronder vallen.
Beheersmaatregelen: Voor incidenten van "normaal" formaat zijn we als gemeente voorbereid in samenwerking met de Veiligheidsregio Gelderland-Zuid en zijn rampenplannen beschikbaar. Ook is er beperkt budget om een crisis van “normaal” formaat op te vangen.

Mindere marktomstandigheden in de bouw
Toelichting: De risico’s in de stedelijke vernieuwingsprojecten worden opgevangen via de reserve grondexploitatie. Maar wanneer de bouwmarkt tegen zit, is er ook een (beperkter) risico voor de gemeentelijke begroting:

- Door corona heeft in de bouw veel stilgelegen, nu wordt er weer volop ontwikkeld en gebouwd. Er wat dat betreft geen reden om aan te nemen dat we dit jaar bij het maximum uitkomen.
- Het laatste jaar is gebrek aan personeel in alle werkgebieden heel manifest geworden. Dat heeft nog geen weerslag op de hoeveelheid ontwikkelingen, maar wel in het tempo van de bouw. Ook dit geeft nog geen reden om bij het maximum uit te komen.
- De kosten van bouwmaterialen zijn door corona en door de oorlog in Oekraïne buitengewoon snel gestegen tot wel 20 %. Ook de levertijd van bouwmaterialen is veel langer geworden. Dit heeft consequenties in 2023. Budgetten voor projecten zullen niet meer toereikend zijn.

Er is rekening gehouden met een flexibele schil, waardoor dit risico beperkt is, maar niet volledig onontkoombaar.

Vpb-plicht overheidsondernemingen
Toelichting: Overheidsondernemingen zijn sinds 2016 belastingplichtig onder de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen indien en voor zover ze een onderneming voeren. Bij de gemeente Culemborg is sprake van een onderneming voor wat betreft het grondbedrijf wat uiteindelijk gaat leiden tot belastingbetaling. Er is lange tijd onzekerheid geweest over hoe de winst moet worden berekend en welke parameters moeten worden gehanteerd. Daarnaast neemt belastingdienst steeds nieuwe stellingen in welke activiteiten (bijv. reclamebelasting, kermissen en gescheiden afval) nog meer als ondernemersactiviteiten worden gezien. Dit leidt tot fiscale onzekerheden. In de risicotabel is de hoogte van het risico opgenomen als PM. (Voor meer informatie met betrekking tot de Vpbplicht voor de grondexploitatie wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.)

Beheersmaatregelen: • Onderzoek naar de impact van de Vpb voor de gemeente geeft inzicht in maximale/ minimale lasten voor de activiteiten die als overheidsonderneming moeten worden aangemerkt. • In juli 2020 is een vaststellingsovereenkomst getekend met de belastingdienst. Deze overeenkomst geeft duidelijkheid over de te hanteren disconteringsvoet, beginbalansen, rekenmethodiek voor winstbepaling met het doel de fiscale onzekerheden in de toekomst te reduceren. • Goede planning uitgifte gronden en opstarten en afsluiten grondexploitaties.

Planschade ruimtelijke ordening

Toelichting: Ruimtelijke plannen en besluiten kunnen schade veroorzaken. Wanneer de gemeente door een derde aansprakelijk wordt gesteld voor schade als gevolg van ruimtelijke plannen, volgt een juridische procedure. Schadeclaims die worden gehonoreerd kunnen leiden tot compensatie door de gemeente.
Beheersmaatregel: Door goede juridische bijstand wordt de schade voor de gemeente zo laag mogelijk gehouden. Wettelijke aansprakelijkheid is verzekerd, maar we hebben wel een eigen risico van € 2.500, - per zaak voor vermogensschade en overige aansprakelijkstellingen.

Corona
De impact van corona op de samenleving lijkt minder te worden. Of dit zo blijf voor wat betreft 2023 is niet duidelijk. De financieel inschatting van het risico blijft daarom gelijk aan die van vorig jaar. De kans wordt bij zowel het minimum- als het maximumscenario 25% verlaagd.

Regelgeving gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid
Toelichting: De drempel om door het UWV (gedeeltelijk) arbeidsongeschikt te worden verklaard, is hoog. De kans bestaat dat medewerkers formeel niet ziek zijn, maar toch niet (volledig) kunnen werken omdat er geen passende arbeid is. Er is dan echter voor de medewerkers geen uitkering mogelijk vanuit het UWV.
Beheersmaatregelen Er wordt gestuurd om preventief actie te ondernemen om (langdurig) ziekteverzuim te voorkomen.

Onvoorziene kosten investeringen
Toelichting: Bij nieuwe investeringen kunnen allerlei zaken tegenvallen. Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld tegenvallende prijsstijgingen, krapte op de arbeidsmarkt, etc.
Beheersmaatregelen Er is gekozen om bij (grote) investeringen meer gebruik te maken van een integrale benadering. Zo wordt in samenwerking met de financieel adviseur een checklist afgewerkt waarin verschillende risicogebieden de revue passeren. Dit impliceert onder meer het aan de voorkant afwegen van risico's op het gebied van inkoop, fiscaliteiten, etc.

Inkoop- en aanbesteding
Toelichting: Door niet naleven van het vastgestelde inkoop- en aanbestedingsbeleid en de Aanbestedingswet kan de gemeente te maken krijgen met claims, proceskosten en kosten door procesmatige vertragingen.
Beheersmaatregelen: In de afgelopen jaren zijn stappen gezet om de inkoopfunctie van onze gemeente te professionaliseren. In 2021 is een inkoopondersteuningssysteem en een contractbeheermodule geïmplementeerd. Voor 2022 e.v. is voorzien om contractmanagement verder te ontwikkelen en een inkoopkalender te introduceren

Niet voorziene effecten fiscaliteiten
(naheffingen loonbelasting, omzetbelasting en vennootschapsbelasting wegens niet goed uitvoeren wet- en regelgeving).
Toelichting Bij het niet goed op de hoogte zijn van en uitvoering geven aan fiscale wet- en regelgeving kan door de belastingdienst naheffingen en boetes worden opgelegd voor de rijksbelastingen.
Beheersmaatregelen Binnen Bedrijfsvoeringsorganisatie BWB is een specialistische functie op het gebied van fiscaliteiten ingevuld. Deze functie wordt vervuld door één medewerker waardoor er wel sprake is van een zekere mate van kwetsbaarheid. Zo wordt de kennis van fiscaliteiten beter geborgd voor de deelnemende organisaties op ingrijpende fiscale vraagstukken. Daarnaast wordt bij ingewikkelde casussen externe expertise ingehuurd. Dit impliceert ook het vroegtijdig signaleren van problemen door dit aan de voorkant te bespreken.

Risico's bij Gemeenschappelijke Regelingen
De gemeenschappelijke regelingen brengen in de paragraaf Weerstandsvermogen van hun P&C documenten hun eigen risico's in beeld, wegen deze en geven aan in welke mate zij die met eigen weerstandscapaciteit kunnen afdekken. Het restrisicobedrag komt, wanneer dit risico zich voordoet, voor rekening van de deelnemende gemeenten. We nemen daarom als gemeente het aandeel van Culemborg in de restrisico's van de gezamenlijke GR-en als risico op. We wegen de kans op dit risico op maximaal 50% en minimaal 25% omdat we enerzijds niet verwachten dat alle risico's zich bij alle GR-en gelijktijdig voordoen. Anderzijds hebben niet alle GR-en de risico's goed gekwantificeerd.

Verstrekte geldlening CV Parijsch
Toelichting De gemeente heeft leningen verstrekt aan CV Parijsch van € 15 miljoen (stand per 1 januari 2021).
Beheersmaatregelen • De gemeente ontvangt een opslag voor het risico van deze geldlening boven op de marktrente die aan de bank betaald wordt. Die inkomsten vallen in de Algemene Dienst en dienen om het risico van de verstrekte geldlening af te dekken. • Er is meerdere keren per jaar overleg tussen CV Parijsch en de gemeente over de voortgang van de gebiedsontwikkeling Parijsch en de prognose van de inkomsten en uitgaven in relatie tot de vastgestelde grondexploitatie. Daarbij worden de afspraken over aflossingen geëvalueerd en waar nodig bijgesteld. De laatste lening aan Parijsch eindigt op 3 november 2025. Dan moet de lening volledig zijn afgelost. Tussentijdse (vervroegde) aflossing is toegestaan maar niet verplicht.

Verstrekte leningen aan derden

Toelichting: Dit risico betreft het financieel kredietrisico dat de gemeente Culemborg loopt als het gaat om verstrekte leningen aan derden. De gemeente heeft voor genoemd bedrag gelden doorgeleend aan diverse partijen (grotendeels KleurrijkWonen). Het kan voorkomen dat deze partijen niet aan hun aflossings-/ betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Rondom de jaarwisseling is, na een motie van de raad, een nieuwe lening verstrekt aan de Gelderlandfabriek.
Beheersmaatregelen • De beheersing van dit risico wordt met name vormgegeven door terughoudendheid bij het aangaan van nieuwe leningen. Verder neemt in de tijd de hoofdsom en dus ook het risico van doorgeleende gelden af door aflossingen. • KleurrijkWonen trekt tegenwoordig zelf vaste geldleningen aan in de kapitaalmarkt. Onderzocht wordt of bestaande doorleningen aan KleurrijkWonen vervroegd kunnen worden Programmabegroting 2021 151 afgelost, waardoor de gemeente Culemborg minder risico loopt. Alleen de achtervangfunctie blijft dan bestaan. Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) garandeert de schulden van de corporaties. De gemeente Culemborg heeft hierin alleen nog een achtervangfunctie (zie ook de nadere toelichting bij het onderdeel Garantstellingen hieronder). • De lening aan de Gelderlandfabriek is aangegaan met een vergelijkbaar construct als de leningen aan de CV Parijsch. De gemeente volgt de (financiële) voortgang op hoofdlijnen. Jaarlijks worden de jaarcijfers besproken, om zicht te houden op de terugbetaling.

Duurzaamheidsleningen SVn

Toelichting: Voor de verstrekking van duurzaamheidsleningen is een zogeheten revolverend Duurzaamheidsfonds gevormd, waarvoor een bedrag van € 2 mln beschikbaar is gesteld. Vanuit dit fonds worden leningen verstrekt. Aflossingen van de leningen vloeien weer terug in het fonds waardoor het budget opnieuw (revolverend) kan worden ingezet. Uitvoering van deze regeling vindt plaats in samenwerking met de Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVn).

Beheersmaatregelen: De duurzaamheidsleningen bedragen maximaal € 25.000 en worden afgelost in een termijn van maximaal 15 jaar. Voorafgaand aan de verstrekking van de duurzaamheidslening voert de SVn een kredietwaardigheidsbeoordeling uit. Hierdoor wordt voorkomen dat het budget wordt verstrekt aan woningeigenaren die niet in staat worden geacht de lening daadwerkelijk terug te betalen.

Stimuleringsleningen energieneutrale en aardgasvrije woningen SVn

Toelichting: Voor de verstrekking van Stimuleringsleningen voor aardgasvrije en energieneutrale koopwoningen is een zogeheten revolverend Duurzaamheidsfonds gevormd, waarvoor een bedrag van € 2,5 mln beschikbaar is gesteld. Vanuit dit fonds worden leningen verstrekt. Aflossingen van de leningen vloeien weer terug in het fonds waardoor het budget opnieuw (revolverend) kan worden ingezet. Uitvoering van deze regeling vindt plaats in samenwerking met de Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVn).
Beheersmaatregelen: De Stimuleringsleningen bedragen maximaal € 50.000, - en worden afgelost in een termijn van maximaal 15 jaar. Voorafgaand aan de verstrekking van de Stimuleringslening voert de SVn een kredietwaardigheidsbeoordeling uit. Hierdoor wordt voorkomen dat het budget wordt verstrekt aan woningeigenaren die niet in staat worden geacht de lening daadwerkelijk terug te betalen.

Garantstellingen

Toelichting: Dit risico betreft het financieel kredietrisico dat de gemeente Culemborg loopt als het gaat om garantstellingen. De gemeente staat voor genoemd bedrag garant voor diverse partijen. Het kan voorkomen dat deze partijen niet aan hun aflossings-/ betalingsverplichtingen kunnen voldoen. In die gevallen wordt beroep gedaan op de gemeente Culemborg.
Beheersmaatregelen: De beheersing van dit risico wordt met name vorm gegeven door terughoudendheid bij het aangaan van nieuwe garanties. Verder neemt in de tijd de hoofdsom waar de gemeente garant voor staat af, door aflossingen. Het in beeld brengen van de actuele stand van zaken en eventuele bijzonderheden is een jaarlijks terugkerend aandachtspunt bij de opstelling van de begroting en jaarrekening.

Overige garanties:
Stichting Zwembad Culemborg is voor de bouw van het zwembad een lening van 5,1 miljoen euro aangegaan bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB). De gemeente heeft bij deze lening ook een garantstelling afgegeven. Deze garantstelling wordt niet betrokken bij de berekening van het weerstandsvermogen van de gemeente omdat het risico op andere wijze is afgedekt: Wanneer de 152 stichting structureel niet langer aan haar betalingsverplichting naar de NWB kan voldoen volgt een faillissement en wordt de subsidie aan de stichting beëindigd. De middelen die de gemeente structureel in de begroting heeft opgenomen voor deze subsidie komen vanaf dat moment beschikbaar en zijn toereikend voor rente en aflossing op de lening door de gemeente. De Stichting Accommodatiebedrijf Culemborg is voor de bouw van de Brede School Culemborg Oost een lening van 4,2 miljoen euro aangegaan bij de Triodos bank. De gemeente heeft bij deze lening een garantstelling afgegeven. Deze garantstelling wordt ook niet betrokken bij de berekening van het weerstandsvermogen van de gemeente omdat het risico op andere wijze is afgedekt. Mocht de stichting haar betalingsverplichtingen niet kunnen voldoen, dan vervalt het eigendom van de Brede School aan de gemeente, zoals het ook bij andere onderwijsinstellingen geregeld is.

Dekking Inhuur

Toelichting: Dit risico ontstaat omdat de berekende benodigde inhuur € 100.000 hoger dan de dekking ligt. De reden voor de ze keuze is gelegen in de ervaring dat in de huidige arbeidsmarkt inhuurmedewerkers, in verband met lopende andere opdracht, regelmatig later dan begroot kunnen starten of minder dan de begrote uren beschikbaar zijn. De begroting 2023 wil rekening houden met deze ervaringen.
Beheersmaatregelen: Een strikte monitoring van en sturing op het inhuurbudget.

4. Weerstandsvermogen

Door de beschikbare weerstandscapaciteit te vergelijken met de benodigde weerstandscapaciteit wordt de ratio van het weerstandsvermogen bepaald.

De beschikbare weerstandscapaciteit is voor de begroting 2023 € 10,4 miljoen. Het totaal van de impact van de geïdentificeerde, gekwantificeerde risico's ligt (afgerond) tussen € 4,6 miljoen (maximaal risicoprofiel) en € 1,36 miljoen (minimaal risicoprofiel). Dit geeft de volgende ratio's:

Bij een maximaal risicoprofiel is de ratio:

$$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Impact risico's (max.)}} \quad \frac{\text{€ 10,414 miljoen}}{\text{€ 4,600 miljoen}} = \textbf{2,26}$$

Bij een minimaal risicoprofiel is de ratio:

$$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Impact risico's (minimaal)}} \quad \frac{\text{€ 10,414 miljoen}}{\text{€ 1,367 miljoen}} = \textbf{7,62}$$

De beoordeling van de ratio van het weerstandsvermogen vindt plaats op basis van de volgende tabel.

Beoordeling weerstandsvermogen	
Ratio weerstandsvermogen	**Betekenis**
> 2,0	Uitstekend
1,4 < - < 2,0	Ruim voldoende
1,0 < - < 1,4	Voldoende
0,8 < - < 1,0	Matig
0,6 < - < 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Conclusie

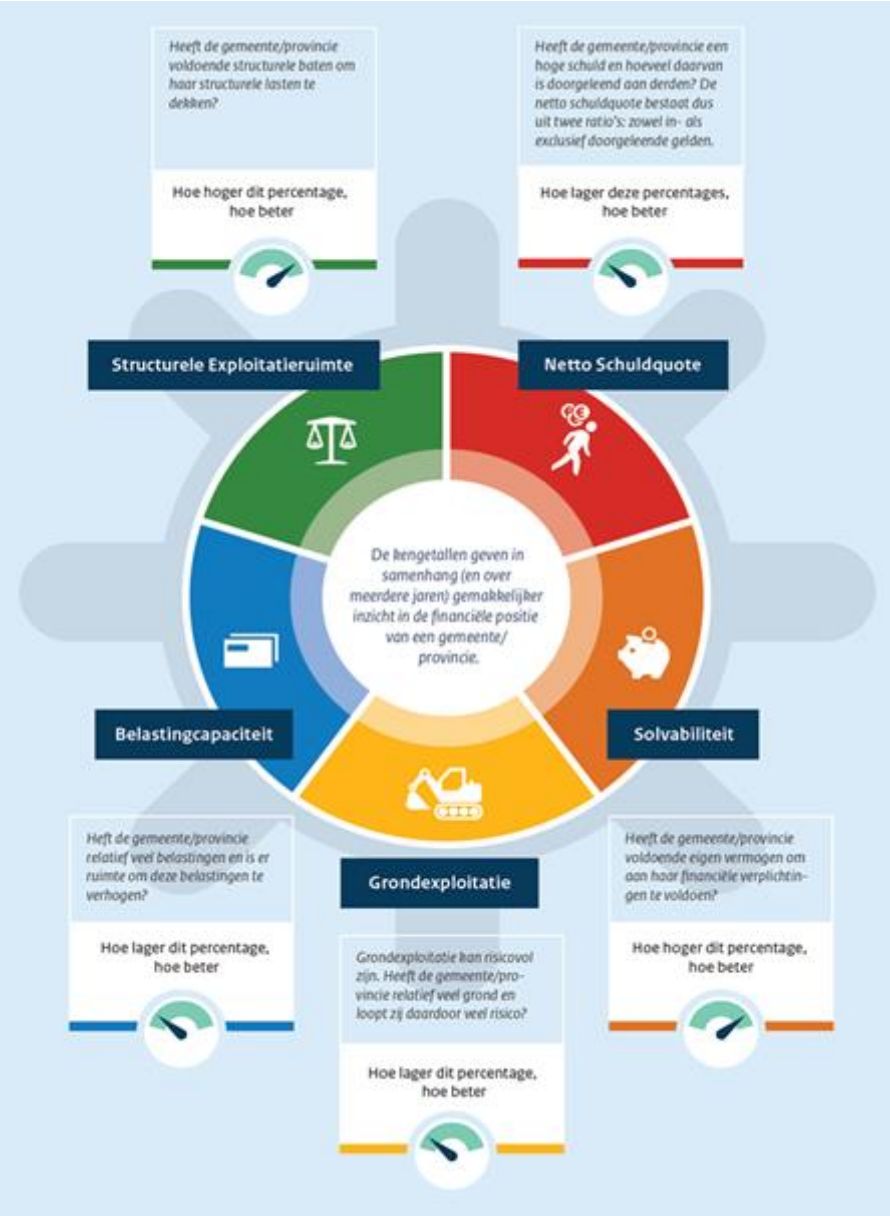
De ratio voor het maximaal risicoprofiel is uitstekend en voor het minimaal risicoprofiel zeer uitstekend om de financiële impact van de risico's te kunnen dragen.

We benadrukken dat de nu gepresenteerde risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit een momentopname zijn. Nieuwe projecten, economische ontwikkelingen en investeringsbeslissingen kunnen het risicoprofiel beïnvloeden, waardoor het weerstandsvermogen weer een andere waardering kan krijgen.

5. Kengetallen

Net als wanneer iemand naar zijn eigen financiële positie kijkt, is het voor gemeente Culemborg noodzakelijk om zicht te hebben in de manier waarop de bezittingen zijn gefinancierd. Als iemand bijvoorbeeld een relatief goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, dan kan worden geconcludeerd dat zijn financiële positie solide is.

Met behulp van vijf financiële kengetallen, die betrekking hebben op de balans en de begroting of jaarrekening kan een exacter beeld worden geschetst van de financiële positie van gemeente Culemborg.

Bron: Ministerie van BZK

In de bovenstaande infografic staan de kengetallen kort toegelicht. Onder de meerjarige tabel zijn de kengetallen uitgebreider gedefinieerd.

Kengetallen	JR 2021	BEGR 2022	BEGR 2023	BEGR 2024	BEGR 2025	BEGR 2026
Netto schuldquote	67%	90%	65%	61%	55%	46%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte geldleningen	42%	61%	47%	45%	39%	40%
Solvabiliteitsratio	30%	27%	26%	31%	35%	38%
Structurele exploitatieruimte	1,42%	0,96%	1,13%	0,68%	0,33%	0,95%

Grondexploitatie	9,6%	3,0%	7,4%	2,8%	5,2%	7,6%
Belastingcapaciteit	108%	108%	118%	118%	118%	118%

Toelichting:

Netto schuldquote
De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de baten. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten op de exploitatie. De netto schuldquote voor de gemeente Culemborg is relatief hoog, doordat er sprake is van veel doorgeleende middelen. De netto schuldquote laat meerjarig een aflopend karakter zien, dit komt doordat de doorgeleende middelen de komende jaren afnemen.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen (betreft met name doorgeleende gelden aan woningbouwcorporaties). Een netto schuldquote van minder dan 100% wordt als voldoende beschouwd.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.
In het algemeen wordt een getal tussen 25 en 40% als een minimum gezien. Dat betekent dus dat Culemborg binnen deze marge valt. Dit wordt veroorzaakt door een relatief hoge schuldpositie. Zoals eerder aangegeven nemen de doorgeleende middelen de komende jaren af, hierdoor laat de solvabiliteitsratio een verbetering zien.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Om de structurele lasten en baten te bepalen worden de incidentele lasten en baten van de totale lasten en baten afgetrokken.

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.

Een negatief percentage (zoals in 2026) geeft aan, dat de structurele lasten niet voldoende door structurele baten worden gedekt.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. Voor de berekening van dit kengetal worden de

niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken (ingevolge artikel 17 onderdeel van het BBV = exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage.

Belastingcapaciteit
De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het COELO publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB en de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. Dit wordt afgezet tegen de gemiddelde woonlasten in Nederland in het voorafgaande jaar. Culemborg zit net iets boven het landelijk gemiddelde woonlasten en dat blijkt ook uit dit kengetal.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Het beleid voor de kapitaalgoederen is er op gericht de kapitaalgoederen in goede staat te houden (of bij achterstallig onderhoud in goede staat te brengen). Dit om kapitaalverlies te voorkomen en de veiligheid te waarborgen. Het is noodzakelijk om periodiek onderhoud uit te blijven voeren. Door meerjaren onderhoudsrapportages op te stellen en regelmatig een schouw uit te voeren van het kwaliteitsniveau blijven de financiële consequenties goed in beeld.

Kwaliteitsniveaus

Bij het opstellen van de meerjaren onderhoudsplannen is het uitgangspunt dat er geen kapitaalsvernietiging plaatsvindt. Achterstallig onderhoud moet worden vermeden. Het streven is dat alle kapitaalsgoederen minimaal het kwaliteitsniveau 'voldoende' hebben. Dit wordt bereikt door klein en groot onderhoud uit te voeren en waar nodig zaken te vervangen. In onderstaande tabel is voor een aantal kapitaalgoederen aangegeven wat het kwaliteitsniveau is en hoe dit kwaliteitsniveau gemonitord wordt.

Kapitaalgoed	Kwaliteitsniveau areaal	Hoe meten we dit?
Onderhoud wegen	90% voldoende 4% matig 6% onvoldoende (schouw eind 2019)	Wegenschouw is uitgevoerd is 2022 en zal voortaan om het jaar plaatsvinden volgens richtlijnen CROW.
Openbare verlichting	Op dit moment nog geen actuele cijfers bekend. In 2023 wordt een nieuw beheerplan opgesteld met daarin de actuele cijfers.	Conform richtlijn openbare verlichting, databeheer en schouw
Civieltechnische kunstwerken	Op dit moment worden de civieltechnische kunstwerken geschouwd en in 2023 wordt hiervoor een nieuw beheerplan opgesteld.	Periodiek wordt er een schouw uitgevoerd.
Riolering	We voldoen aan de wettelijke basisinspanning	Planmatige rioolinspecties. In 2023 wordt begonnen met het opstellen van het GRP 2024-2027.
Speeltoestellen	Voldoet aan Attractiebesluit	Jaarlijkse inspectie

Wegen, openbare verlichting en civieltechnische kunstwerken

Beleidskader

In het meerjarenplan onderhoud en rehabilitatie wegen is het beleid voor het onderhoud van het gemeentelijke wegennet vastgelegd. Hieronder vallen alle openbare wegen, straten en pleinen. Doel van het meerjarenplan is om de wegen op een voldoende onderhoudsniveau te houden c.q. te brengen. Getracht wordt binnen het beschikbare budget het groot onderhoud de komende jaren op voldoende niveau uit te blijven voeren.

Het beheer en onderhoud van de openbare verlichting is vastgelegd in het beleidsplan openbare verlichting 2019-2023. Bij vervanging en nieuwe verlichting wordt duurzame LED verlichting geplaatst. In 2023 wordt een nieuw beheerplan opgesteld inclusief de financiële consequenties.

Het meerjarenplan civieltechnische kunstwerken geeft inzicht in het te verwachten onderhoud van de civieltechnische kunstwerken. In 2023 wordt een nieuw meerjaren beheerplan opgesteld.

Areaaluitbreiding
Aandachtspunt is de toename van het areaal aan wegen dat voor groot onderhoud in aanmerking komt. Wijken die ca. 10 á 15 jaar geleden zijn aangelegd (Goilberdingen en deel Lanxmeer) komen de volgende planperiode (na 2022) in aanmerking voor groot onderhoud. Hierdoor nemen de kosten van groot onderhoud toe.

De meerkosten voor groot onderhoud in verband met areaaluitbreiding geldt ook voor de kapitaalgoederen openbare verlichting, civieltechnische kunstwerken en speeltoestellen. Bij riolering speelt dit probleem minder omdat de kosten uit de rioleringsheffing gedekt worden.

Financiële consequenties
Het voor onderhoud van wegen, openbare verlichting en civieltechnische kunstwerken benodigde budget is beschikbaar in stelposten en voorzieningen. De stelposten en voorzieningen worden afgestemd op de uitgaven voor onderhoud in de nieuwe meerjarenplannen.

In 2023 zijn de volgende bedragen begroot voor de uitvoering van vervanging en groot onderhoud:

Rehabilitatie Wegen	360.000, -
Onderhoud Wegen	517.105, -
Onderhoud Openbare Verlichting	135.000, -
Onderhoud Civieltechnische kunstwerken	175.020, -

Projecten 2023
In 2023 worden onder andere de volgende projecten uitgevoerd:
Wegen:
Uitvoeren geactualiseerde jaarschijf 2023

Openbare verlichting:
Uitvoeren afhankelijk van het nieuwe beheerplan

Civieltechnische kunstwerken:
Uitvoeren afhankelijk van het nieuwe beheerplan

Riolering en water

Beleidskader
Het verbreed GRP en het Waterplan zijn samengevoegd tot het 'Watertakenplan 2019 - 2023'. Dit plan is maart 2019 vastgesteld door de gemeenteraad. Voor de planperiode 2019 – 2023 zijn de hoofdpunten uit het beleid:
- De basis op orde houden: doelmatig beheer en onderhoud van bestaande assets.
- Anticiperen op klimaatverandering.
- Een duurzame kostendekkende rioolheffing.

Een deel van het beleid vindt sinds 2021 haar basis in de RAS, de Regionale (klimaat) Adaptatie Strategie. Deze wordt eind 2022 door vertaald in een lokaal uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie.

Financiële consequenties
De kosten van het Watertakenplan worden gefinancierd uit de inkomsten van de rioolheffing.

Riolering

In 2023 wordt onder andere gewerkt aan de volgende projecten:
- Uitvoeren jaarschijf 2023 (groot onderhoud 2023)

In het 'Netwerk Waterketen Regio Rivierenland wordt in regio verband samengewerkt aan onder meer het betaalbaar houden van het van een goede afvoer van (afval)water.

Met het Waterschap zullen preventieve maatregelen getroffen worden voor het bereiken van de maximumcapaciteit van de afvalwaterzuivering. Een van de belangrijkste maatregelen is dat er in de stad nog meer afkoppeling plaatsvindt van hemelwater van rioolwater.

Watertakenplan:
In 2023 wordt onder andere gewerkt aan de volgende projecten:
- Uitvoering van de binnenstadsprojecten het Jach en het Hof
- Groot onderhoud in de wijk Voorkoop aanpak probleemlocaties uit klimaatstresstest (verbinding groene long - de Zump, uitbreiding wadi's).
- Uitvoering Regiodealproject Pavijen noord met wandelpadenproject Pavijen.
- Ontwerpen van de binnenstadsprojecten Prijssepoort/Vianense poort, Lekpoort/brug Havendijk, Goilberdingerpoort
- Ontwerpen waterberging Beesdse weg
- Bij groot onderhoud wegen gaan we vanaf 2023 alle parkeervakken door halfverharding (bijv. grasbetonstenen).

Groen en spelen

Beleidskader

Groen is van belang voor de identiteit van Culemborg, een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving, het behoud en het vergroten van de biodiversiteit en een klimaatbestendige stad. Het Groenbeleidsplan is op 14 mei 2020 door de gemeenteraad vastgesteld. Het plan geeft een ontwikkelingsrichting voor het groen in de stad aan en is tegelijkertijd een toetsingskader bij ontwikkelingen. Naar aanleiding van het Groenbeleidsplan is het Biodiversiteitsplan Culemborg opgesteld dat is vastgesteld op 13 juli 2021. De komende jaren richten we ons op uitvoering van groene projecten die gericht zijn op verbetering van de biodiversiteit in combinatie met klimaatadaptatie en het zorgen voor een gezondere leefomgeving. Dat doen we samen met inwoners en verschillende partners in Culemborg. De uitvoering is mede afhankelijk van het budget en de uren die beschikbaar worden gesteld. De gegevens met betrekking tot het openbaar groen en de bomen zijn verzameld in een beheersysteem.

Voor spelen wordt er geïnvesteerd in de aanleg van 2 nieuwe natuurspeelplekken in bestaande wijken vanuit in 2020 toegekend eenmalig investeringsbudget. Nieuw geïnvesteerd wordt ook in speelplekken in het nieuwbouwproject Parijsch.
Daarnaast is sprake van renovatie van enkele bestaande speelplekken waar ondergronden en toestellen technisch afgeschreven zijn. Voor de renovatie van de skatebaan, is een apart investeringsbudget ter beschikking gesteld. De renovatie van de overige bestaande speelplekken wordt betaald vanuit het renovatiebudget, dat voortvloeit uit het oude speelbeleidsplan. Naar verwachting is er vanaf 1 januari 2024 een nieuw renovatiebudget nodig.
De (her)inrichting van de speelplekken vindt plaats in lijn met het door de Raad vastgestelde nieuwe speelbeleidsplan "Spelen met Speelruimte" uit 2020. Het plan biedt een visie voor de speelruimte en recreatieve mogelijkheden voor de Culemborgse kinderen en jongeren. Voor het in stand houden van voldoende en gevarieerd aanbod en de verdere implementatie van "natuurlijk spelen" is naast het huidige eenmalig investeringsbudget ook structureel jaarlijks budget benodigd om speelplekken te renoveren, het speelruimte netwerk (waarmee speelplekken met elkaar verbonden worden) aan te leggen en de extra ontmoetingsplekken en beweegmogelijkheden te realiseren voor jongeren. Voor

het onderhoud van speelplekken is weliswaar een structureel onderhoudsbudget beschikbaar, maar deze is inmiddels ontoereikend om de kwaliteit van het onderhoud op peil te kunnen houden. Dit heeft te maken met sterk gestegen kosten, gewijzigd speelbeleid (b.v. (circulaire) zandondergronden in plaats van rubber) en uitbreiding van het aantal speelplekken.

Financiële consequenties
De uitgaven voor het regulier onderhoud en beheer van het groen en de speelplaatsen zijn opgenomen in de exploitatierekening. Voor de jaren 2021-2022 is al een aanvullend budget voor groen en biodiversiteit en spelen beschikbaar gesteld. Tot halverwege 2023 wordt flink geïnvesteerd om de openbare (speel)ruimte een kwaliteitsimpuls te geven met enkele grotere, nieuwe plekken. Vanaf januari 2024 is het renovatiebudget niet meer toereikend om te vernieuwen of te vervangen. Voor het onderhoud van speelplekken is weliswaar een structureel onderhoudsbudget beschikbaar, maar deze is op dit moment al ontoereikend om de kwaliteit van het onderhoud op peil te kunnen houden. Dit heeft te maken met sterk gestegen kosten, gewijzigd speelbeleid (b.v. (circulaire) zandondergronden in plaats van rubber) en uitbreiding van het aantal speelplekken. In 2023 zal een afweging gemaakt moeten worden de continuering van het speelbeleidsplan en over het kwaliteitsniveau van het onderhoud en de (structurele) middelen die daarvoor benodigd zijn. Hiertoe wordt een voorstel nog uitgewerkt en voorgelegd.

Om de komende jaren in te kunnen blijven zetten op het versterken van groen en biodiversiteit en de verbetering en het onderhoud van de speelruimte, is voor de daaropvolgende jaren ook een aanvullend budget nodig.

Gebouwen
Met dit onderdeel in de paragraaf kapitaalgoederen wordt informatie verstrekt over de stand van zaken van de gemeentelijke vastgoedportefeuille.

Beleidskader
De gemeente heeft 40 gebouwen in onderhoud en beheer. De gemeentelijke gebouwen worden onderhouden op basis van een meerjarenplanning. Jaarlijks worden alle accommodaties onderworpen aan een inspectie. Gemeente Culemborg voert voor ieder gebouw een zogenaamd instandhoudingsonderhoud uit. Dit betekent dat er alleen planmatig onderhoud wordt uitgevoerd aan een gebouw om de levensduur te garanderen. Er wordt dus geen levensduur verlengend onderhoud uitgevoerd. Dit kwaliteitsniveau is door de gemeenteraad vastgesteld.

Het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen is vastgelegd in meerjarenplannen. Uit de meerjarenonderhoudsplannen worden jaarbegrotingen gegenereerd. Het laatste meerjaren onderhoudsplan (MJOP) is voor de periode 2021 - 2030 vastgesteld. Het MJOP moet eenmaal per 5 jaar worden geactualiseerd. In 2021 heeft er een inventarisatie van de verduurzamingsmaatregelen per gebouw plaats gevonden. Het verduurzamen van ons vastgoed willen we integreren met het planmatig onderhoud. Daarom zal er in 2023 een actualisatie van het MJOP 2021 - 2030 plaats vinden. Het geactualiseerde D-MJOP (Duurzaam Meerjarenonderhoudsplan) wordt in 2023 ter besluitvorming aan de gemeenteraad voorgelegd.

In 2023 zijn ook twee projecten gepland. Namelijk het Groot onderhoud van de gevel van de Brede School West en het onderhoud van de Kogelvanger bij fort Werk aan het Spoel.

De buitensportaccommodaties worden periodiek onderhouden.

Accommodatiebeleid

Op basis van het inhoudelijk beleid wordt het accommodatiebeleidsplan geactualiseerd en wordt het vastgoedbeheer verder geprofessionaliseerd. Het accommodatiebeleid geeft invulling aan de doelstellingen uit de verschillende programma's van de gemeente. Het vastgoed staat in dienst van het beleid en wordt ingezet om deze doelstellingen te faciliteren. Vastgoedbeheer is primair gericht op het in stand houden (technisch en economisch) van een, uit beleidsoogpunt gezien, passende vastgoedportefeuille voor de gemeente Culemborg. Het facilitair beheer daarentegen geeft uitvoering aan het accommodatiebeleid en ondersteunt het (dagelijks) gebruik van de panden. Het geactualiseerde accommodatiebeleid wordt eind 2022 aangeboden aan de gemeenteraad. Hieruit volgt een uitvoeringsagenda voor 2023 en verder. Ook zal er op basis van het geactualiseerde accommodatiebeleid een vastgoedbeleid worden opgesteld.

Vastgoedmanagement
De komende 2 jaar wordt het vastgoedmanagementsysteem volledig ingericht om ervoor te zorgen dat professioneel administratief beheer kan worden gegarandeerd.

Verduurzaming vastgoed
Voor de verduurzaming van het vastgoed wordt op basis van de inventarisatie van de maatregelen een meerjarenplanning opgesteld die geïntegreerd zal worden met het MJOP. De verduurzamingsmaatregelen worden zoveel mogelijk met de onderhoudsplanning van de gebouwen afgestemd. Bij het verduurzamen is het uitgangspunt energie neutraal en voldoen aan de gemeentelijke doelstellingen.

<u>Financiële consequenties</u>
Voor het Planmatig Onderhoud van de openbare gebouwen is een voorziening gevormd. Per gebouw vindt jaarlijks een storting in de voorziening "onderhoud gemeentelijke gebouwen" plaats. Naast het Planmatig Onderhoud vindt jaarlijks ook contractonderhoud en dagelijks (klein) onderhoud aan de gebouwen plaats. De kosten voor het contractonderhoud en dagelijks onderhoud zijn jaarlijks in de exploitatie budgetten opgenomen.

Besluitvorming en Informeren gemeenteraad vastgoedbeheer
Hieronder staan de documenten genoemd die ten behoeve van het vastgoedbeheer ter besluitvorming aan de gemeenteraad worden aangeboden.

Documenten	Periode
Accommodatiebeleid	eind 2022
Vastgoedbeleid	eind 2022
Meerjaren onderhoudsplanning inclusief verduurzamingsmaatregelen (D-MJOP)	Begin 2023

Paragraaf financiering

Inleiding

Algemeen

1. Inleiding

De uitgaven en inkomsten van de gemeente lopen niet synchroon in de tijd. Soms leent de gemeente geld om tijdig betalingen te kunnen verrichten en soms heeft ze (tijdelijk) overtollige liquide middelen. Al deze geldstromen lopen via de treasuryfunctie, die de gemeente bij de Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe heeft ondergebracht.
De uitvoering van de financieringsfunctie vindt plaats binnen de kaders die zijn vastgelegd in de Wet financiering decentrale overheden, afgekort Wet fido. In deze wet zijn regels opgenomen voor de inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie bij de decentrale overheden. Op basis van deze regelgeving heeft de gemeente twee belangrijke instrumenten op het gebied van de treasury.
Ten eerste staan de spelregels en verantwoordelijkheden voor een goede uitvoering van de treasuryfunctie in het treasurystatuut. Dit statuut is geschreven om zoveel mogelijk de financiële risico's te beperken.
Ten tweede wordt jaarlijks bij zowel de begroting als de jaarrekening een financieringsparagraaf geschreven. In deze paragraaf komt het concrete beleid aan de orde, waarbij in de begroting de nadruk wordt gelegd op de plannen voor de toekomst en in de jaarrekening een verantwoording van het afgelopen jaar.

2. Rentevisie

Bij het nemen van beslissingen in het kader het aantrekken van geldmiddelen is het van belang dat de actuele ontwikkelingen op zowel de geld- als de kapitaalmarkt nauwlettend worden gevolgd. Als informatiebronnen zijn gebruikt het wekelijks economische beeld van de huisbankier, de Bank Nederlandse Gemeenten, en de rentevisies van andere (grotere) financiële instellingen.

Op basis van deze visies kan in het algemeen het volgende over de rentevisie worden opgemerkt (stand van zaken medio augustus 2022).

De Europese Centrale Bank heeft deze zomer haar beleid geherformuleerd en daaruit blijkt dat de ECB er van uitgaat dat er het komend jaar renteverhogingen te verwachten zijn.

Op basis hiervan is de verwachting dat de lange rentetarieven het komend jaar op een hoger niveau uitkomen. De analisten van de meeste financiële instellingen verwachten dat de rente van de tien jaars marktrente (euroswap) in 2023 op 2,60% tot 2,80% uit zal komen

Voor de korte rente is als meetpunt de driemaands Euribor aangehouden. De verwachting is dat dit percentage in 2023 tussen de 1,30% en 1,50% zal schommelen.

Specifiek

Ook in 2023 wordt optimaal gebruik gemaakt van de mogelijkheden om tegen lage kosten te financieren. De kasgeldlimiet zal derhalve optimaal benut worden. In tegenstelling tot eerdere jaren zal in 2023 geen sprake meer zijn van negatieve rente op kasgeldleningen. Vandaar dat vanaf 2023 in de begroting lasten zullen worden opgenomen voor kort geld.

Risicobeheer

Renterisicobeheer

Renterisicobeheer

Onder renterisico wordt verstaan de onzekerheid over de hoogte van toekomstige rente uitgaven en –inkomsten. Voor de beheersing van de renterisico's gelden een aantal concrete richtlijnen.

1. Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft de maximale toegestane omvang van de kortlopende schuld aan. Als "kort" wordt aangemerkt leningen met een termijn van maximaal één jaar. Over "kort" geld wordt in de huidige geldmarktsituatie een lagere rentevergoeding betaald dan over "lang" geld. De kasgeldlimiet is bedoeld om de gemeente te behoeden voor het risico, dat de rentelasten opeens fors stijgen, omdat de rente voor "kort" geld sterk kan fluctueren. Door tijdig de "kort" geld-positie te consolideren in "lang" geld ontstaat er meer zekerheid over de op langere termijn te betalen rente. De Wet fido staat een kasgeldlimiet toe van 8,5% van het begrotingstotaal. Voor 2023 betekent dit een limietbedrag van afgerond € 8.122.000, - voor "korte" financiering.
Wanneer de gemeente de kasgeldlimiet voor het derde achtereenvolgende kwartaal overschrijdt, moet een plan ter goedkeuring aan toezichthouder provincie Gelderland worden voorgelegd waarin staat hoe en binnen welke termijn de overschrijding ongedaan wordt gemaakt.

(bedragen x € 1.000)

Kasgeldlimiet voor het begrotingsjaar 2023	Kw. 1	Kw. 2	Kw. 3	Kw. 4
Totaal netto vlottende schuld	5.000	4.000	2.500	5.000
Toegestane kasgeldlimiet	8.122	8.122	8.122	8.122
Ruimte (+)/ Overschrijding (-)	**3.122**	**4.122**	**5.622**	**3.122**

2. Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering te beheersen. De renterisiconorm houdt in dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal met een minimum van € 2,5 miljoen. Bedoeling van de normering is om de gemeente tot een zodanige opbouw van de leningenportefeuille te laten komen, dat het renterisico uit hoofde van de renteaanpassingen en herfinanciering van leningen in voldoende mate wordt beperkt.
Kortom, het komen tot een spreiding in de leningenportefeuille op een manier dat herfinanciering (tegen een hoger rentepercentage) niet leidt tot ongewenst hogere rentelasten. Hiermee wordt een kader geboden bij de beoordeling van het financieringsbeleid.

(bedragen x € 1.000)

Renterisiconorm en renterisico vaste schulden per 1-1	2023	2024	2025	2026
Begrotingstotaal	95.551	85.267	82.636	83.130
Vastgesteld percentage	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	19.110	17.053	16.527	16.626
Maximaal risico op vaste schuld	8.977	5.998	13.142	4.320
Ruimte (+)/ Overschrijding (-)	**10.133**	**11.055**	**3.385**	**12.306**

3. Renteschema

Om er voor te zorgen dat in de begroting en verantwoording de totale rentelasten inzichtelijk zijn, is in het Besluit begroting en verantwoording (BBV) opgenomen dat de paragraaf financiering in ieder

geval inzicht geeft in de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend met behulp van de (omslag)rente.

(bedragen x € 1)

Renteschema	2023	2024	2025	2026
a1. Externe rentelasten lange financiering	530.122	580.122	630.122	630.122
a2. Externe rentelasten korte financiering	12.383	32.947	54.343	44.237
b. De externe rentebaten	268.830	225.569	204.523	166.727
Saldo rentelasten en rentebaten	**273.675**	**387.500**	**479.942**	**507.632**
c1. De rente die aan de grex moet worden doorberekend	56.536	19.795	36.984	51.832
c2. Rente projectfinanciering naar taakvelden				
c3. Rentebaten doorverstrekte leningen naar taakvelden				
Aan taakvelden toe te rekenen rente	**217.139**	**367.705**	**442.958**	**455.800**
d1. Rente over eigen vermogen	0	0	0	0
d2. Rente over voorzieningen	0	0	0	0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	**217.209**	**367.705**	**442.958**	**455.800**
e. Aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	198.801	192.068	181.853	171.729
f. Renteresultaat op het Taakveld Treasury	**18.408**	**175.637**	**261.105**	**284.071**

Koersrisicobeheer

Koersrisicobeheer
Koersrisico's bij beleggingen in aandelen worden beperkt door de bepalingen in de Wet fido, die uitzettingen in de vorm van aandelen, anders dan het deelnemen in ondernemingen uit hoofde van de publieke taak, niet toestaan.
De gemeente beschikt niet over aandelen van beursgenoteerde ondernemingen en loopt als zodanig geen risico's. Wel neemt de gemeente deel in het aandelenvermogen van de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten en in de aandelen Vitens, Stichting Parijsch en Oiko Credit. Daarnaast heeft de gemeente nog cum pref aandelen Bouwfonds. Het risico op waardeverlies van deze aandelen is beperkt.

Kredietrisicobeheer
Kredietrisicobeheersing richt zich op de kredietwaardigheid (en dus het risicoprofiel) van de tegenpartijen bij financiële transacties. Kredietrisico's kunnen zich op twee manieren manifesteren. Ten eerste is er het directe risico dat wordt gelopen uit hoofde van door de gemeente gedane uitzettingen (verstrekte geldleningen en beleggingen). Gelet op de bepalingen met betrekking tot Schatkistbankieren zijn nieuwe externe beleggingen niet meer mogelijk. Het uitzetten van geldmiddelen kan daardoor alleen nog maar plaatsvinden in 's Rijks Schatkist of bij andere decentrale overheden.
Daarnaast is een kredietrisico verbonden aan gemeentelijke leningen en garanties, die de gemeente heeft verstrekt c.q. afgegeven aan lokaal opererende organisaties. Op deze leningen loopt de gemeente kredietrisico's. Grootste onderdeel van de verstrekte garanties vormt de achtervangfunctie voor de woningcorporaties en particuliere woningbouw. Daarbij wordt de gemeente pas aangesproken als de sector zelf en het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) hun verplichtingen niet nakomen. Dit is tot op heden nog niet voorgekomen. Het risico wordt daarmee gering geacht. De portefeuille voor particuliere woningbouw wordt langzaam afgebouwd, omdat die achtervangpositie is overgenomen door de Nationale Hypotheekgarantie (NHG). Door meer aflossingen van particulieren bouwt de portefeuille sneller af dan verwacht.

Interne liquiditeitsbeheer

(x € 1.000)

Liquiditeitenplanning	2023	2024	2025	2026
Uitgaven				
Reguliere exploitatie	78.969	76.508	76619	77.278
Investeringen	2.265	1.641	1.711	1.875
Grondexploitatie	1.990	1.784	766	766
Aflossing leningen	8.977	5.998	13.142	4.320
Totaal uitgaven	**92.201**	**85.931**	**92.238**	**84.239**
Inkomsten				
Reguliere exploitatie	89.914	83.685	85.269	82227
Grondexploitatie	4.111	325	150	150
Aflossing leningen	3.835	846	7.991	670
Totaal inkomsten	**97.860**	**84.856**	**93.410**	**83.047**
Saldo	**5.659**	**-1.075**	**1.172**	**-1.192**

Financiering

Kasgeldleningen

Op basis van de liquiditeitenplanning 2023 gaan we ervan uit dat de liquiditeitspositie in de loop van het jaar kan worden opgevangen binnen de rekening-courant. En in sommige gevallen zal aanvullend een kasgeldlening worden afgesloten.
Op basis van de verwachte renteontwikkeling zijn daarvoor lasten geraamd.

Vaste leningen

In het onderstaand overzicht wordt een beeld geschetst van het verloop van de vaste leningenportefeuille voor het jaar 2023.

(bedragen x € 1.000)

Mutaties in portefeuille	Bedragen	Rentepercentage
Stand per 1 januari 2023	48.514	-/- 0,236% - 3,170%
Nieuwe leningen	0	
Reguliere aflossingen	8.977	
Vervroegde aflossingen	0	
Stand per 31 december 2023	**39.537**	

Het al dan niet aantrekken van geld hangt af van het verloop van kasstromen in de gemeente en het verschil tussen inkomsten en uitgaven. De financieringsbehoefte van de gemeente wordt bepaald door het verloop van verschillende kasstromen: liquiditeitsverloop vanuit de exploitatie, meerjarig investeringsplan, liquiditeitsverloop binnen grondexploitaties en herfinanciering van aflopende leningen.

Deelnemingen

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de instanties waarbij sprake is van een vorm van deelname in het kapitaal van de desbetreffende instelling.

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Kredietrisico	Boekwaarde per 31-12-2023
BNG	AAA	20
Stichting Parijsch	Geen rating	454
Cum. pref. aandelen	Geen rating	2

Bouwfonds		
Vitens	Geen rating	27
Oiko credit	Geen rating	100
Totaal		**603**

Een rating is te beschouwen als een kwaliteitskeurmerk. Ratings worden uitgedrukt in een combinatie van letters en cijfers. Een Triple A-rating is de hoogst mogelijke rating. Hoe hoger de rating, hoe lager het kredietrisico voor een belegger en vice versa. Deelnemingen zijn tegen aanschafwaarde verantwoord en als zodanig in deze financierings-paragraaf opgenomen. Het tegen aanschafwaarde verantwoorden is in overeenstemming met de geldende voorschriften.

Uitgezette leningen
In het verleden zijn leningen aan derde verstrekt. Het huidige beleid is om hier terughoudend mee om te gaan, vanwege het risico dat eraan verbonden is.

(bedragen x € 1.000)

Verstrekte geldleningen	Stand per 1-1-2023	Aflossing 2023	Stand per 31-12-2023	Rente gemiddeld	Looptijd
Stichting Kleurrijk Wonen	9.348	811	8.537	1,96%	2025-33
CV Parijsch	8.500	3.000	5.500	-0,064%	2023-25
St Jachthaven en Camping	324	14	310	4,75%	2038
Gelderlandfabriek	150	0	150	0,36%	2035
Zorg om voedsel	10	10	0	0,00%	2023
Totaal	**18.332**	**3.835**	**14.497**		

Garantstelling
In het verleden zijn garanties verstrekt aan met name woningbouwcorporaties of maatschappelijke organisaties. Ook hier voert de gemeente een terughoudend beleid. In onderstaand tabel wordt een overzicht gegeven van de gegarandeerde geldleningen, waarbij een onderscheid is gemaakt tussen de garanties waarbij de gemeente als achtervang fungeert en de garanties waarbij de gemeente direct risicodrager is.

(bedragen x € 1.000)

Gegarandeerde geldleningen	31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023
Particuliere woningbouw	64.855	53.778	42.718
Woningbouwcorporaties	57.339	57.339	57.339
Gemeente als achtervang	**122.194**	**111.117**	**100.057**
Culturele-/sportvereniging	9.484	9.234	8.944
GR Breedbandnetwerk Rivierenland	3.570	3.570	3.570
Gemeente als directe risicodrager	**13.054**	**12.804**	**12.514**
Totaal gegarandeerde geldleningen	**135.248**	**123.921**	**112.571**

Relatiebeheer
Met de huisbankier BNG Bank N.V. vindt periodiek overleg plaats, waarbij aandacht wordt besteed aan eventuele nieuwe ontwikkelingen. Ook het contract dat de gemeente met de bank heeft, wordt dan tegen het licht gehouden, waarbij de nadruk ligt op inhoudelijke bepalingen en concurrerende condities.
De bank zet in op een verdere automatisering van haar dienstverlening op het gebied van het betalingsverkeer.

Kasbeheer

1. Geldstroombeheer

De geldstromen lopen hoofdzakelijk via de BNG Bank. De saldi op de overige rekeningen, bij de ABN AMRO worden zoveel mogelijk periodiek overgeboekt naar de hoofdrekening van de BNG Bank. De gemeente werkt met een liquiditeitsprognose die éénmaal per maand wordt geactualiseerd. De grootste onzekerheden inzake inkomende en uitgaande geldstromen volgen uit de grondexploitatie en investeringen in infrastructurele projecten.

2. Schatkistbankieren

De wet schatkistbankieren schrijft voor dat overtollige middelen dagelijks worden afgeroomd naar een rekening bij de schatkist van het Rijk. Het Ministerie van Financiën heeft een drempelbedrag vastgesteld dat op de rekening courant van de eigen bank mag blijven staan. Het drempelbedrag is het maximale bedrag dat een decentrale overheid dagelijks, over een heel kwartaal bezien, buiten de schatkist mag aanhouden. Deze drempel bedraagt per 1 juli 2021 2% van het begrotingstotaal. Conform de regelgeving wordt er bij jaarrekening verantwoording afgelegd over het totaal aan middelen dat per kwartaal buiten de schatkist is gehouden. De verwachting is dat in 2023 aan de drempel wordt voldaan.

Paragraaf verbonden partijen

Een groot aantal van de gemeentelijke doelstellingen wordt niet alleen door de gemeentelijke organisatie zelf, maar ook door samenwerkingsverbanden gerealiseerd. De relatie tussen de gemeente en deze partijen kan sterk verschillen. Rond de gemeentelijke organisatie is een aantal schillen te zien.

1. Het dichtst bij de gemeentelijke kern ligt dan de schil met de organisaties waarvoor de gemeente een financieel risico draagt en ook bestuurlijk (mede) verantwoordelijk is. Binnen deze schil liggen de gemeenschappelijke regelingen.
2. Meer naar buiten toe komen we bij de privaatrechtelijke rechtspersonen met een gemeentelijke deelname.
3. Daarnaast zijn er de organisaties die met behulp van een gemeentelijke subsidie een bijdrage leveren aan het realiseren van gemeentelijke doelstellingen. Met de meeste van deze organisaties hebben we meerjarige budgetcontracten afgesloten.

In deze paragraaf wordt ingegaan op de samenwerkingsverbanden waarin de gemeente Culemborg een “bestuurlijk én een financieel” belang heeft. Binnen de programma's van de begroting 2023 worden de belangrijkste ontwikkelingen voor 2023 met betrekking tot de verbonden partijen nader toegelicht.

- Een bestuurlijk belang houdt in dat de gemeente zeggenschap heeft, of door een zetel in het bestuur van een organisatie, of uit hoofde van stemrecht.
- Er is een financieel belang wanneer de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld en die verliest bij een eventueel faillissement van de verbonden partij en/of er financiële problemen bij de verbonden partij zich manifesteren en deze op de gemeente kunnen worden verhaald.

Onze gemeente heeft met veel organisaties een relatie, maar die voldoen niet allemaal aan de eerder genoemde criteria van verbonden partijen. De organisaties die wel aan de definitie van verbonden partijen voldoen, zijn onder te verdelen in:

- gemeenschappelijke regelingen;
- deelnemingen;
- stichtingen;
- publiek-private samenwerkingen (PPS).

Om in lijn met artikel 15 lid 2 en artikel 26 van het BBV te rapporteren zullen voor verbonden partijen onder andere de volgende gegevens vermeld worden:

- De verwachte omvang van de bekostiging in het begrotingsjaar.
- De verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en het einde van het begrotingsjaar.

In 2019 heeft de gemeenteraad de nota verbonden partijen vastgesteld. Vanuit de afspraken in deze nota wordt ook in 2023 gewerkt met onze verbonden partijen. Jaarlijks ontvangt de gemeenteraad factsheets van alle verbonden partijen, met daarin aanvullende informatie ten opzichte van de informatie die al in de begroting is opgenomen.

1. Gemeenschappelijke regelingen

Gemeenschappelijke regelingen (verlengd lokaal bestuur) voeren voor de gemeente het beleid en het beheer uit op terreinen waar zij bekend of deskundig in zijn. Wij kiezen voor een gemeenschappelijke regeling als wij dit beleid niet alleen of niet doeltreffend en doelmatig zelfstandig kunnen uitvoeren.

	Regio Rivierenland
Vestigingsplaats	Tiel
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling
Openbaar belang	De Regio Rivierenland is een gemeenschappelijke regeling van acht gemeenten waarbinnen op regionaal niveau voor de gemeenten taken worden uitgevoerd op het gebied van verkeer en vervoer, milieu, ruimtelijke ordening en waterbeheersing, volkshuisvesting, onderwijs, economie, arbeidsmarkt, volksgezondheid en zorg (jeugdbeleid, Wmo). De gemeenschappelijke regeling voert zowel uitvoeringstaken als (strategische) beleidstaken uit.
Bestuurlijk belang	Alle gemeenten zijn vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur (AB). Het AB bestaat uit acht leden en een onafhankelijk voorzitter. Elke gemeente heeft één zetel. Voorzitter van het AB is een gemeenschappelijk lid, dat door alle gemeenteraden gezamenlijk wordt aangewezen. Het AB benoemt de leden van het Dagelijks Bestuur dat bestaat uit drie leden. *Belang Culemborg:* Burgemeester G. van Grootheest heeft zitting in het Algemeen Bestuur. Wethouder M. Wichgers is aangewezen als plaatsvervangend lid van het Algemeen Bestuur.
Betrokkenen	De gemeenten Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel.
Risico's	1. Bij Contractgestuurde dienstverlening werken we met dienstverleningsovereenkomsten. Aan het werken met dienstverleningsovereenkomsten zijn financiële risico's verbonden. De financiële risico's en eventuele tekorten bij de uitvoering van taken voor gemeenten kunnen worden opgevangen door inzet van de risicoreserve Contractgestuurde dienstverlening. 2. Regio Rivierenland is namens de regiogemeenten verantwoordelijk voor de organisatie van het regionale vervoersysteem Versis. Het coördineren en beheren van de uitvoering van Versis/Basismobiliteit kan risico's met zich meebrengen. 3. Voor de uitvoering van het vervoer zijn overeenkomsten gesloten met een regiecentrale en een aantal vervoerders. Financiële risico's bestaan bij een eventueel faillissement van een van de partijen. Daarnaast bestaan risico's bij onenigheid tussen opdrachtgever en uitvoerende ondernemers, wat uiteindelijke financiële gevolgen kan hebben. Tot slot kunnen er financiële risico's zijn op het gebied van personele verplichtingen, als de uitvoering van Versis door de Regio wordt beëindigd. De gevolgen van financiële risico's en tekorten kunnen worden gefinancierd vanuit de risicoreserve Contractgestuurde dienstverlening. 4. In het verleden is een integrale inventarisatie uitgevoerd naar de financiële risico's bij het Regiokantoor van Regio Rivierenland, waarbij tevens een koppeling is gelegd met de saldi van reserves en voorzieningen om de risico's te kunnen dekken. De in de balans opgenomen algemene reserve van € 474.000 wordt voldoende geacht voor het afdekken van de financiële risico's. 5. In aanvulling op de uitgevoerde risico-inventarisatie bij het Regiokantoor is een vervolgonderzoek uitgevoerd, specifiek gericht op frauderisico's. Frauderisico's kunnen (latent) aanwezig zijn zowel op het gebied van onttrekking van geld of goederen aan de organisatie als ook met betrekking tot de financiële verantwoording. Doel van de frauderisico-analyse is vast te stellen hoe het staat met de kwaliteit van beheersing van frauderisico's. Er functioneren voldoende controle- en beheersingsmaatregelen binnen het Regiokantoor van Regio Rivierenland. De frauderisico's worden als 'laag'

	gekwalificeerd.
Relatie met programma's	Bestuur en Ondersteuning

Financieel belang (x € 1.000)	**Begrote bijdrage 2023**	**Begrote bijdrage 2022**	**Begroot Eigen vermogen**		**Begroot Vreemd vermogen**	
			31-12-2022	**31-12-2023**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
	477	465	2.502	2.317	7.764	4.085

	Avri
Vestigingsplaats	Geldermalsen
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling
Openbaar belang	De Avri is een gemeenschappelijke regeling van 8 gemeenten die taken uitvoert op het gebied van afvalverwijdering en onderhoud in de openbare ruimte (BOR).
Bestuurlijk belang	In het Algemeen Bestuur (AB) zijn alle betrokken gemeenten vertegenwoordigd en bestaat derhalve uit 8 leden. De voorzitter wordt door en uit het AB aangewezen. Het AB benoemt de leden van het Dagelijks Bestuur dat bestaat uit 3 leden, te weten een voorzitter en 2 door het AB uit zijn midden aan te wijzen leden. *Belang Culemborg:* Wethouder D. Bijvoet heeft zitting in het Dagelijks - en in het Algemeen bestuur. Wethouder M. Wichgers is aangewezen als plaatsvervangend lid van het AB.
Betrokkenen	De gemeenten Buren, Culemborg, West Betuwe, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Maas en Waal en Zaltbommel.
Risico's	Onderstaand wordt een toelichting gegeven op de grootste risico's (>€ 500.000) of gewijzigde risico's ten opzichte van de jaarstukken 2021. *Onzeker doelvermogen voor nazorg stortplaats; risico niet gewijzigd* In het voorjaar van 2021 is het nazorgplan van de stortplaats Geldermalsen geactualiseerd. De provincie heeft daarmee per brief in april '21 ingestemd. De actualisatie leidt tot een iets hoger doelvermogen van € 10,9 miljoen en een hoger gekwantificeerd risico van € 5,9 miljoen. De risicokwantificering wordt berekend op basis van het contant maken van het doelvermogen bij afwijkende scenario's. Het scenario dat de rekenrente verder daalt naar 2,5% zorgt voor het grootste deel van het gekwantificeerd risico van € 5,9 miljoen. In 2021 is voor het eerst € 1 miljoen toegevoegd aan de voorziening Basispakket, ter dekking van dit risico. *Onzekerheid scheidingsgedrag huishoudens; risico verlaagd* Ook in 2023, inzetten op communicatie en voorlichting. Dat moet leiden tot een verbetering van het scheiden van grondstoffen. *Vervuiling van aangeboden grondstoffen; risico verlaagd* Uit sorteerproeven blijkt dat de vervuiling van GFT toeneemt. Overigens is er ook landelijk een forse stijging vervuiling GFT te zien. We zitten inmiddels op de grens van de landelijk vastgestelde norm. Dat maakt de kans op afkeur groot, als de vervuiling toeneemt. Er wordt ingezet op communicatie en voorlichting, met minder vervuiling als doel. *Vergoeding kunststof verpakkingen; risico verhoogd*

	De vervuiling in kunststof verpakkingen neemt landelijk sterk toe. De vergoedingen van het Afvalfonds worden vastgesteld op basis van deze landelijke vervuilingscijfers. Daarmee ontstaat het risico dat het Afvalfonds lagere vergoedingen gaat vaststellen en dus pbd inkomsten afnemen. Ook in de regio Rivierenland is de vervuiling van pbd overigens toegenomen. Dit risico is ten aanzien van de jaarrekening 2021 verder opgehoogd vanwege het mogelijke scenario dat de vergoeding van het Afvalfonds in 2023 nog verder zal dalen. *Geschil met verwerker pbd; risico niet gewijzigd* Avri heeft een geschil met de verwerker van het pbd-afval over de afrekening 2017, 2018, 2019 en 2020. Zowel Avri als de verwerker (Veolia) zijn op basis van het afgesloten contract van mening dat er recht is op compensatie door de tegenpartij. Volgens onze berekeningen komen we op een vordering van € 170.000. De verwerker stelt echter dat er een betaling door Avri verricht moet worden van € 1,2 miljoen (tot en met afrekening 2019). In een vergelijkbaar geschil tussen Veolia en Afvalsamenwerking Limburg (ASL) heeft de rechtbank ASL geheel in het gelijk gesteld. Of Veolia in hoger beroep gaat is nog niet bekend. Wel zien wij de kans dat deze zaak in ons voordeel wordt beslecht sterk stijgen. We hebben daarom de kans van dit risico gehalveerd. Het risico stijgt echter nog wel, aangezien de totale claim vanuit Veolia is gestegen met € 0,7 miljoen, op basis van de aan ons gefactureerde eindafrekening over 2019. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing behorende bij de begroting 2023 van Avri worden risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.
Relatie met programma's	Duurzaamheid

Financieel belang (x € 1.000)	**Begrote bijdrage 2023**	**Begrote bijdrage 2022**	**Begroot Eigen vermogen**		**Begroot Vreemd vermogen**	
			31-12-2022	**31-12-2023**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
	0*	0*	1.547	1.315	44.395	41.022

*De activiteiten van de Avri worden gefinancierd uit de afvalstoffenheffing

	Veiligheidsregio Gelderland-Zuid
Vestigingsplaats	Nijmegen
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling
Openbaar belang	Uitvoering wettelijke taken van op gebied van brandweer (regionaal en lokaal), geneeskundige hulp bij ongevallen en rampen (GHOR) en regionale ambulancevoorziening (RAV) in de Veiligheidsregio Gelderland Zuid. Daarmee wordt aangesloten bij het gebied van de politieregio, waardoor een doelmatig georganiseerde én een gecoördineerde samenwerking tussen de parate diensten kan worden gerealiseerd.
Bestuurlijk belang	Alle deelnemende gemeenten zijn vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door hun burgemeester; het Algemeen Bestuur telt 16 zetels. Alle leden hebben 1 stem, tenzij er een besluit genomen moet worden over de jaarrekening, begroting, begrotingswijziging of het regionaal beheers-programma. Daarvoor geldt een gewogen stemrecht per 20.000 inwoners, waarbij elke gemeente minimaal 1 stem heeft. De burgemeester van de gemeente Nijmegen is uit hoofde van zijn functie van korpsbeheerder zowel voorzitter van het AB als het DB. Het DB bestaat uit 6 leden. *Belang Culemborg:* Burgemeester G. van Grootheest heeft zitting in het AB.
Betrokkenen	De gemeenten Beuningen, Buren, Culemborg, Druten, Groesbeek, Heumen, Maasdriel, Neder-Betuwe, Nijmegen, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, Wijchen en Zaltbommel.

Risico's	De programmabegroting 2023 van de VRGZ vermeldt de onderstaande risico's. **Belangrijkste risico's** Deze risico's zijn niet nieuw of gewijzigd, maar wel meest relevant: • Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) i.c.m. taakdifferentiatie vrijwilligers: het stelsel van vrijwilligheid voldoet niet aan de Europese vereisten. Het streven is om de meerkosten bij het Rijk te declareren. • LMS/ZCC: de meldkamer van VRGZ wordt in de toekomst in Oost 5 verband georganiseerd en daarnaast is samen met Ambulancezorg Gelderland-Midden een pilot gestart voor een Zorgcoördinatiecentrum. Verwacht wordt dat eind 2021 meer duidelijkheid bestaat over de financiële risico's die gelopen worden op het gebied van achterblijvende kosten, afkoopregelingen en WW-verplichtingen. • Crisisorganisatie: naar aanleiding van de evaluatie Wet veiligheidsregio's zal de crisisorganisatie worden aangepast. Dit betekent dat crisisfunctionarissen bijgeschoold worden en dat de informatiefunctie wordt geïntensiveerd (personele uitbreiding en software applicaties). • Omgevingswet: uit landelijk onderzoek blijkt dat door de nieuwe werkprocessen de kosten met gemiddeld 20% stijgen ten opzichte van de huidige situatie. Daarnaast ontstaat een lastenstijging doordat implementatie van diverse nieuwe wet- en regelgeving de nodige inspanningen vergt. De komende tijd wordt door VRGZ inzichtelijk gemaakt wat dit financieel betekent. • Hack: de kans is klein, maar het (financiële) effect kan groot zijn. • COVID-19: het risico daalt als gevolg van een toename van vaccinaties en testen. De meerkosten kunnen eventueel bij het Ministerie van VWS worden gedeclareerd. • Werkgeversvereniging: in verband met de beëindiging van de CAR-UWO worden de veiligheidsregio's niet meer vanuit CAR-UWO ondersteund en heeft het Veiligheidsberaad besloten dat de veiligheidsregio's gezamenlijk een CAO starten. Daarvoor wordt een werkgeversvereniging opgericht. **Nieuwe risico's:** • Wet- en regelgeving op het gebied van duurzaamheid: in de organisatie wordt binnen de beschikbare budgetten rekening gehouden met duurzaamheid bij de aanschaf en gebruik van materiaal en middelen. Omdat de VRGZ een organisatiebreed visie en beleid wil ontwikkelen en aan nieuwe wet- en regelgeving moet voldoen is hieromtrent een projectgroep gestart. In 2022 volgt een bedrijfsanalyse wat er op het gebied van duurzaamheid al gebeurt en wat er nog ontbreekt. Vervolgens wordt de ambitie geformuleerd en in de tweede helft van

	2022 wordt bekend of er financiële gevolgen zijn. • Prijsstijgingen: Op basis van aankondigingen en signalen van leveranciers zullen prijzen in 2022 en 2023 hoger uitvallen dan de standaard indexering waar de VRGZ conform afspraak mee rekent. Prijsstijgingen bij materialen tot 20% zijn momenteel al merkbaar en ook de prijzen van energie stijgen fors. Op basis van de huidige tarieven is een stijging van 100% niet ondenkbaar (€ 750.000, -). Dit werkt door in veel andere producten en dienstverlening. Er is een reële kans dat verdere hogere prijsstijgingen bij materieel maar ook bij ingehuurde diensten zoals bij installatietechnische werkzaamheden zich voor gaan doen. Tegelijkertijd zijn de exacte gevolgen hiervan moeilijk in te schatten. Om deze twee redenen is in de risicobuffer rekening gehouden met dit risico. • Krapte arbeidsmarkt AZGZ: in de hele breedte van de zorgsector zijn meer mensen nodig dan dat er beschikbaar zijn. Op dit moment is de AZGZ nog aantrekkelijk voor (potentiële) werknemers. Op termijn wordt rekening gehouden met een personeelstekort, met name in het geval van gunstige cao-aanpassingen voor verpleegkundigen.			
Relatie met programma's	Veiligheid			
Financieel belang	**Begrote**	**Begrote**	**Begroot**	**Begroot**

(x € 1.000)	bijdrage 2023	bijdrage 2022	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
			31-12-2022	31-12-2023	31-12-2022	31-12-2023
	2.074	2.071	5.684	4.351	72.391	78.527

	Werkzaak Rivierenland					
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Openbaar belang	Streven naar een zo hoog mogelijke arbeidsparticipatie van de inwoners van de deelnemende gemeenten en, indien nodig, het verstrekken van uitkeringen aan de doelgroep voor de kosten van levensonderhoud. De gemeenschappelijke regeling voert de wettelijke taken uit die deelnemers hebben op grond van de Participatiewet, met uitzondering van bijzondere bijstand.					
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur bestaat uit 8 leden: 1 lid per gemeente. Elk lid heeft 1 stem. Besluiten worden genomen bij gewone meerderheid, tenzij anders is geregeld. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 3 leden, aan te wijzen uit het AB. De DB-leden zijn AB-leden afkomstig uit de colleges van de deelnemende gemeenten. *Belang Culemborg:* Wethouder D. Bijvoet heeft zitting in het Algemeen Bestuur. Wethouder M. Peters is aangewezen als plaatsvervangend lid van het Algemeen Bestuur.					
Betrokkenen	De gemeenten Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel.					
Risico's	Verandering van (Rijks)wetgeving en/of verandering beleid, conjunctuurgevoeligheid (BUIG-budget), robotisering en digitalisering, kwetsbaarheid rondom ict - infrastructuur, problematiek doelgroep is toegenomen, omzetdoelstelling wordt niet gehaald, eigen risico drager WW, vertraging in procesverbeteringen en tenslotte de pandemie.					
Relatie met programma's	Sociaal Domein en Gezondheid					
Financieel belang (x € 1.000)	**Begrote bijdrage 2023**	**Begrote bijdrage 2022**	**Begroot Eigen vermogen**		**Begroot Vreemd vermogen**	
			31-12-2022	**31-12-2023**	31-12-2022	31-12-2023
	14.321	14.099	2.809	2.713	10.570	10.465

Regionaal Archief Rivierenland (RAR)						
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Openbaar belang	Het gemeenschappelijk beheer van de archiefbewaarplaats(en) van de deelnemers en van hen daar naar toe overgebrachte archiefbescheiden, alsmede het toezicht op het beheer van de niet naar de archiefbewaarplaats(en) overgebrachte archiefbescheiden.					
Bestuurlijk belang	In het Algemeen Bestuur (AB) zijn de betrokken gemeenten vertegenwoordigd door 2 leden per deelnemende gemeente. Het Dagelijks Bestuur (DB) bestaat uit 3 – door het AB aan te wijzen – leden uit het AB. *Belang Culemborg:* Vanuit Culemborg heeft wethouder D. Bijvoet zitting in het Algemeen en Dagelijks Bestuur. Wethouder M. Wichgers is aangewezen als plaatsvervangend lid van het Algemeen Bestuur. Daarnaast is de Culemborgse raad vertegenwoordigd in de voorbereidende Besluit- en Oordeelsvormende Vergaderingen (BOV) ten behoeve van het AB.					
Betrokkenen	Deelnemende gemeenten zijn Buren, Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe en Zaltbommel.					
Risico's						
Relatie met programma's	Sport, Cultuur en Recreatie					
Financieel belang (x € 1.000)	**Begrote bijdrage 2023**	**Begrote bijdrage 2022**	**Begroot Eigen vermogen**		**Begroot Vreemd vermogen**	
			31-12-2022	**31-12-2023**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
	328	322	504	464	8.350	8.088

<table>
<tr><th colspan="7">Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal</th></tr>
<tr><td>Vestigingsplaats</td><td colspan="6">Tiel</td></tr>
<tr><td>Rechtspositie</td><td colspan="6">Gemeenschappelijke regeling</td></tr>
<tr><td>Openbaar belang</td><td colspan="6">Het recreatieschap behartigt de gezamenlijke belangen op het gebied van openluchtrecreatie, toerisme, landschapsschoon en natuurbescherming op bovenlokaal niveau. Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Over-Betuwe wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.</td></tr>
<tr><td>Bestuurlijk belang</td><td colspan="6">In het Algemeen Bestuur zijn alle deelnemende gemeenten vertegenwoordigd, met dien verstande dat een lid en een plaatsvervangend lid wordt aangewezen. Het Dagelijks Bestuur wordt gevormd door de leden van het Algemeen Bestuur.
Belang Culemborg: Wethouder M. Wichgers heeft zitting in het Algemeen Bestuur van het recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal. Wethouder D. Bijvoet is aangewezen als plaatsvervangend lid van het Algemeen Bestuur.</td></tr>
<tr><td>Betrokkenen</td><td colspan="6">Deelnemende gemeenten zijn Buren, Culemborg, Druten, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel en West Betuwe en West Maas en Waal.</td></tr>
<tr><td>Risico’s</td><td colspan="6"></td></tr>
<tr><td>Relatie met programma's</td><td colspan="6">Sport, Cultuur en Recreatie</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Financieel belang (x € 1.000)</td><td rowspan="2">Begrote bijdrage 2023</td><td rowspan="2">Begrote bijdrage 2022</td><td colspan="2">Begroot Eigen vermogen</td><td colspan="2">Begroot Vreemd vermogen</td></tr>
<tr><td>31-12-2022</td><td>31-12-2023</td><td>31-12-2022</td><td>31-12-2023</td></tr>
<tr><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>6.853</td><td>6.853</td></tr>
</table>

Belastingsamenwerking Rivierenland (BSR)						
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Openbaar belang	Samenwerking bij de heffing, invordering en kwijtschelding van de waterschapsbelasting, afvalstoffenheffing en gemeentelijke belastingen alsmede bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) en het beheer en de uitvoering van de Basisregistratie voor Adressen en Gebouwen (BAG). De verordende bevoegdheid blijft bij de gemeente.					
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur (AB) bestaat uit zoveel leden als er deelnemers zijn, waarbij het Waterschap 2 leden benoemt. Uit het AB wordt een Dagelijks bestuur (DB) van 3 leden gekozen, bestaande uit een voorzitter en twee leden. Ten minste 1 van de DB-leden wordt gekozen uit de vertegenwoordiging namens het Waterschap. *Belang Culemborg:* Wethouder M. Peters heeft zitting in het AB. Wethouder M. Wichgers is aangewezen als plaatsvervangend lid.					
Betrokkenen	Het Waterschap Rivierenland, Avri en gemeenten Culemborg, Maasdriel, Montfoort, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal, Wijk bij Duurstede en IJsselstein.					
Risico's	De incidentele weerstandscapaciteit van BSR is gelijk aan de in de begroting opgenomen post onvoorzien. In 2009 is besloten dat er geen algemene reserve bij BSR zal worden gevormd. BSR heeft als gevolg daarvan geen structurele weerstandscapaciteit. Voor eventuele risico's die niet in de begroting zijn opgenomen, en niet gedragen kunnen worden uit de post onvoorzien, dienen deelnemers van BSR zelf een voorziening te treffen. Risico's met betrekking tot de belastingopbrengsten behoren niet tot de bedrijfsrisico's van BSR. In de begroting 2023 van de BSR zijn in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing verschillende risico's opgenomen zoals: Opbrengsten vervolgingskosten, datalekken, ziekteverzuim, herziening belastingstelsel waterschappen, rechtmatigheidsverantwoording, krapte op arbeidsmarkt, WOZ bezwaren, basisregistraties en landelijke voorzieningen, schaarste grondstoffen/prijsstijgingen en onvoorspelbaarheid omgeving.					
Relatie met programma's	Financiering en Algemene dekkingsmiddelen, Duurzaamheid					
Financieel belang (x € 1.000)	**Begrote bijdrage 2023**	**Begrote bijdrage 2022**	**Begroot Eigen vermogen**		**Begroot Vreemd vermogen**	
			31-12-2022	**31-12-2023**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
	459	424	214	139	7.712	7.399

	GGD Gelderland-Zuid					
Vestigingsplaats	Nijmegen					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Openbaar belang	Behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openbare gezondheidszorg en het uitvoeren van taken die in wet- en regelgeving aan de gemeenten of de GGD'en zijn opgedragen.					
Bestuurlijk belang	Alle betrokkenen zijn vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur. Het Algemeen bestuur telt 16 zetels. Het Algemeen Bestuur wijst uit zijn midden een voorzitter aan. Het Dagelijks Bestuur bestaan uit de voorzitter van het Algemeen Bestuur en minimaal 4 andere leden. Deze worden aangewezen door het Algemeen Bestuur. Belang Culemborg: Wethouder M. Peters heeft zitting in het Algemeen Bestuur. Wethouder D. Bijvoet is aangewezen als plaatsvervangend lid van het Algemeen Bestuur.					
Betrokkenen	De gemeenten Buren, Culemborg, West Betuwe, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Maas en Waal, Zaltbommel, Beuningen, Druten, Heumen, Nijmegen, Wijchen en Berg en Dal.					
Risico's	Nieuwe wet- en regelgeving en politiek bestuurlijk, maatschappelijk, economisch en middelen, organisatie medewerkers en efficiency.					
Relatie met programma's	Sociaal Domein en Gezondheid					
Financieel belang (x € 1.000)	**Begrote bijdrage 2023**	**Begrote bijdrage 2022**	**Begroot Eigen vermogen**		**Begroot Vreemd vermogen**	
			31-12-2022	**31-12-2023**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
	1.204	1191	2.023	1.542	21.471	23.216

Omgevingsdienst Rivierenland (ODR)						
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Openbaar belang	De gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers ter zake van vergunningverlening, toezicht en handhaving in het kader van het omgevingsrecht, waaronder tevens wordt begrepen het belang van een goede samenwerking tussen de omgevingsdiensten Gelderland.					
Bestuurlijk belang	Alle betrokken gemeenten zijn vertegenwoordigd met één collegelid in het Algemeen Bestuur (AB). Het AB bestaat uit 9 leden. Het Dagelijks Bestuur (DB) bestaat naast de voorzitter van het AB uit drie leden. *Belang Culemborg: W*ethouder M. Wichgers heeft zitting in het AB. Wethouder D. Bijvoet is aangewezen als plaatsvervangend lid van het AB.					
Betrokkenen	De deelnemers zijn Provincie Gelderland en de gemeenten Buren, Culemborg, West Betuwe, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Maas & Waal en Zaltbommel.					
Risico's	Risico's *Tekort gekwalificeerd personeel* De toename van bouwactiviteiten leidt tot een groot tekort aan gekwalificeerd personeel. Inhuurkrachten zijn duurder dan eigen personeel en daardoor is er sprake van een financieel risico. De laatste jaren is dit tekort steeds nijpender geworden. *Tariefstijging inhuurkrachten* Door de krapte op de arbeidsmarkt stijgen de kosten van inhuurkrachten en tijdelijke medewerkers bovengemiddeld hard. *Wet kwaliteitsborging voor het bouwen* Berenschot en ANG hebben een analyse gemaakt van de gevolgen van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) voor gemeenten en omgevingsdiensten. Deels zijn deze gevolgen al verwerkt in de werkplannen 2022. *Omgevingswet* De financiële gevolgen van de Omgevingswet zijn op korte termijn beperkt voor ODR. Deels zijn deze al verwerkt in de werkplannen 2022. Op de langere termijn zit hierin meer onzekerheid vanwege de afhankelijkheid van beleidskeuzes in de nog op te stellen omgevingsplannen. *Organisatie ontwikkeling* De organisatieontwikkeling/reorganisatie binnen ODR zal waarschijnlijk financiële gevolgen hebben in de vorm van frictiekosten. Het weerstandsvermogen van de ODR is voldoende om de risico's op te vangen.					
Relatie met programma's	Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte					
Financieel belang (x € 1.000)	**Begrote bijdrage 2023**	**Begrote bijdrage 2022**	**Begroot Eigen vermogen**		**Begroot Vreemd vermogen**	
			31-12-2022	**31-12-2023**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
	1.552	1.510	1.163	1.135	5.196	5.021

<table>
<tr><th colspan="7">Bedrijfsvoeringsorganisatie West Betuwe (BvoWB)</th></tr>
<tr><td>Vestigingsplaats</td><td colspan="6">Culemborg</td></tr>
<tr><td>Rechtspositie</td><td colspan="6">Gemeenschappelijke regeling</td></tr>
<tr><td>Openbaar belang</td><td colspan="6">Het adviseren over en uitvoeren van de bedrijfsvoeringstaken van de deelnemende gemeenten met als doel het verlagen van kosten, het verhogen van de kwaliteit, het verminderen van de kwetsbaarheid en het bieden van kansen aan medewerkers.</td></tr>
<tr><td>Bestuurlijk belang</td><td colspan="6">Iedere deelnemer wijst 1 lid van het bestuur aan. Het bestuur kiest uit zijn midden een voorzitter en een plaatsvervangend voorzitter.
Belang Culemborg: Burgemeester G. van Grootheest heeft zitting in het bestuur van BWB. Wethouder M. Peters is aangewezen als plaatsvervangend lid.</td></tr>
<tr><td>Betrokkenen</td><td colspan="6">De deelnemers zijn de gemeenten Culemborg, Tiel en West Betuwe.</td></tr>
<tr><td>Risico’s</td><td colspan="6">Risico’s waar rekening mee wordt gehouden en te nemen maatregelen als ze zich voordoen:
• Nog in onderzoek: overdracht ICT-budgetten (hard en software) van gemeenten aan BWB, waardoor op dit moment nog niet integraal op IT gestuurd kan worden.
Beheersmaatregel: De overdracht in 2021 realiseren.
• De overdracht van de hardware portefeuille met een beleidsplan voor overdracht aan het bestuur voorleggen in december. De applicatieportefeuille met een beleidsplan per Domein voorbereiden en voorleggen aan het bestuur.
• De over- en onderschrijdingen in de projectenportefeuille zijn financieel gemaakt. De bedragen zijn gekapitaliseerd. Beheersmaatregel: intensiever sturen op financiële ontwikkeling van projecten in relatie tot de te realiseren doelstelling.
• De voorgenomen verbeteringen en jaarplannen opgestart in 2020 zijn nog niet voltooid. Het reserveren van middelen en het uitbreiden van formatie voor noodzakelijke investeringen in de dienstverlening wordt wenselijk geacht. Beheersmaatregel: De (financiële) effecten zichtbaar maken per investering.
• Kwaliteit van medewerkers: Het ontwikkelen van de medewerkers (en teams) is gestart.
• Ziekteverzuim: We moeten hiervoor aandacht blijven houden. Er is binnen de begroting geen
• Budget voor het inhuren van vervanging bij langdurige ziekte. Bij langdurige ziekte is vervanging soms onvermijdelijk.</td></tr>
<tr><td>Relatie met programma's</td><td colspan="6">Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Financieel belang (x € 1.000)</td><td rowspan="2">Begrote bijdrage 2023</td><td rowspan="2">Begrote bijdrage 2022</td><td colspan="2">Begroot Eigen vermogen</td><td colspan="2">Begroot Vreemd vermogen</td></tr>
<tr><td>31-12-2022</td><td>31-12-2023</td><td>31-12-2022</td><td>31-12-2023</td></tr>
<tr><td>5.678</td><td>5.808</td><td>349</td><td>349</td><td>5.093</td><td>3.928</td></tr>
</table>

Uitvoeringsorganisatie Breedbandnetwerk Rivierenland (UBR)						
Vestigingsplaats	Tiel					
Rechtspositie	Gemeenschappelijke regeling					
Openbaar belang	UBRivierenland is verantwoordelijk voor de aanleg, het beheer en het onderhoud van een breedbandnetwerk in het buitengebied van de deelnemende gemeenten.					
Bestuurlijk belang	In het Algemeen Bestuur zijn alle deelnemende gemeenten vertegenwoordigd. Het Dagelijks Bestuur wordt gevormd door de leden van het Algemeen Bestuur. *Belang Culemborg*: Wethouder M. Wichgers heeft zitting in het Algemeen Bestuur van UBRivierenland. Wethouder D. Bijvoet is aangewezen als plaatsvervangend lid van het Algemeen Bestuur.					
Betrokkenen	Deelnemende gemeenten zijn Culemborg, Maasdriel, Neder-Betuwe, Tiel, West Betuwe, West Maas en Waal en Zaltbommel.					
Risico's	De deelnemende gemeenten in de UBR zijn voor hun aandeel aansprakelijk als vermogenstekorten zouden ontstaan of de UBR niet in staat is om aan de aflossingsverplichtingen van de lening te voldoen. Het gemeentelijk aandeel wordt berekend op basis van de stemverhouding, overeenkomstig de bepalingen zoals opgenomen in de gemeenschappelijke regeling Uitvoeringsorganisatie Breedbandnetwerk Rivierenland. De financiële risico's zijn beperkt en er is voorzichtigheid betracht bij de financiële doorrekeningen.					
Relatie met programma's	Economie					
Financieel belang (x € 1.000)	**Begrote bijdrage 2023**	**Begrote bijdrage 2022**	**Begroot Eigen vermogen**		**Begroot Vreemd vermogen**	
			31-12-2022	**31-12-2023**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
	0	0	471	493	36.548	35.938

2. Deelnemingen

De gemeente Culemborg is in het bezit van aandelen van een aantal vennootschappen. Met deze deelnemingen behartigt de gemeente het publieke belang.

	BNG Bank					
Vestigingsplaats	Den Haag					
Rechtspositie	NV (deelneming)					
Openbaar belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen op het gebied van volkshuisvesting, gezondheidszorg, onderwijs, cultuur en openbaar nut (publieke sector). Met specifieke financiële dienstverlening draagt BNG Bank bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarnaast streeft BNG Bank naar een redelijk rendement voor haar aandeelhouders.					
Bestuurlijk belang	De gemeente Culemborg heeft geen zetel in het Bestuur en de Raad van commissarissen van BNG Bank. De gemeente heeft als aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders een bestuurlijk belang. De gemeente heeft 8.775 aandelen met een nominale waarde van € 19.910 in haar bezit.					
Betrokkenen	De Staat is houder van de helft van de aandelen. De andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een waterschap.					
Risico's	-					
Relatie met programma's	Financiering en Algemene dekkingsmiddelen en paragraaf financiering					
Financieel belang (x € 1.000)	**Begrote bijdrage 2023**	**Begrote bijdrage 2022**	**Begroot Eigen vermogen**		**Begroot Vreemd vermogen**	
			31-12-2022	**31-12-2023**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
	0	0	N.t.b.	N.t.b.	N.t.b.	N.t.b.

	Vitens N.V.					
Vestigingsplaats	Utrecht					
Rechtspositie	NV (deelneming)					
Openbaar belang	De uitoefening van een publiek (drink-)waterbedrijf in de ruimste zin van het woord. Dat houdt onder meer in: winning, productie, transport, verkoop en distributie van water en verder het verrichten van alles dat met de publieke watervoorziening verband houdt of daarvoor bevorderlijk kan zijn.					
Bestuurlijk belang	De aandeelhouders hebben geen directe bemoeienis met de dagelijkse gang van zaken binnen het bedrijf. Een Raad van Commissarissen houdt toezicht. De gemeente Culemborg heeft als aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders een bestuurlijk belang. De gemeente is houder van 26.705 aandelen in deze vennootschap.					
Betrokkenen	Behalve Nuon zijn gemeenten en provincies in het voorzieningsgebied aandeelhouder van Vitens, dat is opgezet als naamloze vennootschap.					
Risico's	-					
Relatie met programma's	Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen en paragraaf financiering					
Financieel belang (x € 1.000)	**Begrote bijdrage 2023**	**Begrote bijdrage 2022**	**Begroot Eigen vermogen**		**Begroot Vreemd vermogen**	
			31-12-2022	**31-12-2023**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
	0	0	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

3. PPS-constructies

Publiek Private Samenwerking (PPS) is een middel om beleidsdoelen te realiseren. De samenwerking met marktpartijen moet meerwaarde opleveren. De samenwerking kan leiden tot efficiëntere uitvoering van plannen en projecten door het benutten van kennis en expertise van andere partijen en het spreiden van risico's.

	CV Parijsch					
Vestigingsplaats	Culemborg					
Rechtspositie	CV (PPS)					
Openbaar belang	Op 18 december 1995 heeft de gemeente een samenwerkingsovereenkomst gesloten met Joh. Mourik & Co. Holding B.V., genaamd de ontwikkelingsmaatschappij Parijsch. De stichting Parijsch treedt op als beherend vennoot van de CV Parijsch.					
Bestuurlijk belang	Als deelnemer in de stichting heeft de gemeente een bestuurlijk belang. Het financieel belang is het bedrag dat de gemeente als werkkapitaal heeft gestort in de stichting. Financiële risico's die verbonden zijn aan de grondexploitatie van het plan. *Belang Culemborg:* Burgemeester G. van Grootheest is voorzitter van de Raad van Toezicht van de Stichting Parijsch.					
Betrokkenen	Joh. Mourik & Co. Holding B.V. te Groot-Ammers (voor 62,5%) en de gemeente Culemborg (voor 37,5%).					
Risico's						
Relatie met programma's	Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte en de paragraaf grondbeleid.					
Financieel belang (x € 1.000)	**Begrote bijdrage 2023**	**Begrote bijdrage 2022**	**Begroot Eigen vermogen**		**Begroot Vreemd vermogen**	
			31-12-2022	**31-12-2023**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
	0	0	2.092	2.092	11.959	18.990

4. Stichtingen

De gemeente Culemborg heeft de stichting Accommodatiebedrijf Culemborg voor het beheer en de exploitatie van de Brede School Oost.

Stichting Accommodatiebedrijf Culemborg						
Vestigingsplaats	Culemborg					
Rechtspositie	Stichting					
Openbaar belang	Het duurzaam exploiteren van de Brede School Culemborg-Oost (BSCO).					
Bestuurlijk belang	De stichting Accommodatiebedrijf Culemborg is eigenaar van de BSCO en voorziet daarmee in (een deel van) de behoefte aan onderwijscapaciteit in de gemeente Culemborg. Hiermee vervult zij (een deel van) de zorgplicht voor het huisvesten van leerlingen in de gemeente Culemborg.					
Betrokkenen	De gemeente Culemborg.					
Risico's	-					
Relatie met programma's	Financiering en Algemene Dekkingsmiddelen					
Financieel belang (x € 1.000)	**Begrote bijdrage 2023**	**Begrote bijdrage 2022**	**Begroot Eigen vermogen**		**Begroot Vreemd vermogen**	
			31-12-2022	**31-12-2023**	**31-12-2022**	**31-12-2023**
	0	0	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Paragraaf grondbeleid

Inleiding grondbeleid

De paragraaf Grondbeleid is een vast onderdeel van de begrotings- en verantwoordingscyclus van de gemeente. In deze paragraaf krijgt u informatie over:

- het grondbeleid van de gemeente Culemborg
- relevante ontwikkelingen en kaders, waarbinnen wij het grondbeleid uitvoeren
- onze projecten en activiteiten, met inzicht in de financiële resultaten
- de risico's die zich binnen de projecten voordoen
- de financiële gevolgen van de projecten voor de gemeentelijke jaarrekening.

Artikel 16 van de BBV stelt eisen aan de inhoud van deze paragraaf. Daaraan hebben we voldaan. Het voeren van grondbeleid en het uitvoeren van projecten is echter een zeer complexe materie. Dat vraagt op onderdelen meer toelichting dan in een paragraaf in de begroting kan worden gegeven. Daarom is in mei het meerjarenprogramma grondexploitaties (MPG 2022) vastgesteld. Hierin is met meer diepgang een toelichting gegeven op de projecten en activiteiten van de gemeente. Het MPG 2022 helpt u om de inhoud van de begroting op het gebied van grondexploitaties nog beter te duiden. Op deze wijze kan het MPG van betekenis zijn als instrument ten behoeve van de kaderstellende en controlerende rol van de raad.

Het Grondbeleid

Visie op het grondbeleid in relatie tot de doelstellingen van de begrotingsprogramma's

Het hoofddoel van het grondbeleid is het bereiken van een goed gebalanceerde gebiedsontwikkeling. Waar in het verleden de financiële sturing soms wat dominant was, willen wij met de nota Grondbeleid 2020 een gebalanceerde gebiedsontwikkeling bereiken door drie aspecten integraal af te wegen:

1. **ruimtelijke inpassing**: getoetst wordt in hoeverre een ruimtelijke ontwikkeling aansluit op de ruimtelijke kaders.
2. **maatschappelijke effecten**: in beeld wordt gebracht hoe goed een project scoort op de vastgestelde kerndoelen door het label hoog, midden of laag.
3. **optimale businesscase**: er wordt getoetst op de elementen: sluitende grondexploitatie, risicoprofiel versus weerstandscapaciteit en de effecten op de gemeentelijke begroting op de lange termijn.

De afweging tussen de verschillende belangen is uiteindelijk een politieke keuze. Door in de nota de brede afweging centraal te stellen bereiden wij ons voor op inwerkingtreding van de Omgevingswet.

Wijze waarop wij grondbeleid uitvoeren

Als voorkeursrol kiezen we op basis van onderstaande argumenten voor het zoveel mogelijk toepassen van het regie-faciliterend grondbeleid. Het uitgangspunt is dat de gemeente bij gewenste grondexploitaties meestal zelf geen eigen grond heeft of actief grond wil verwerven, maar vooral ontwikkelingen daartoe van derden mogelijk wil maken en actief hierbij faciliteert. Marktpartijen of particulieren ontwikkelen hierbij voor eigen rekening en risico grondposities. De gemeente beperkt zich tot haar publiekrechtelijke rol. Dat wil zeggen tot het vaststellen van kaders en randvoorwaarden in ruimtelijke plannen. Bovendien is de gemeente verantwoordelijk voor de aan de ontwikkeling gerelateerde aanleg van voorzieningen van openbaar nut. De kosten die de gemeente hiervoor maakt worden verhaald op de initiatiefnemer.

Ondanks dat in Culemborg gekozen is voor de voorkeursrol van regie-faciliterend grondbeleid als uitgangspunt, sluit dit niet volledig de deur voor het incidenteel toepassen van een actieve rol. Daarin verwerven we zelf grondposities om bepaalde specifieke doelen te bereiken. Selectief kan,

mits goed beargumenteerd, worden voorgesteld om actief grondbeleid toe te passen. Daarvoor is besluitvorming door de raad een voorwaarde. In de nota Grondbeleid hebben we opgenomen wanneer er sprake kan zijn van actief grondbeleid.

Ontwikkelingen

De projectenportefeuille

Ieder voorjaar actualiseren we de lopende grondexploitatieberekeningen en leggen deze ter vaststelling voor aan de raad. Dat doen we bij de vaststelling van het MPG, mits het om administratieve en niet significante actualisatie gaat. Indien het een significante wijziging betreft (bijvoorbeeld een programmatische wijziging in een plan), dan vragen we de raad daarover expliciet om besluitvorming.

Gebruikte parameters
Voor de berekeningen maken we gebruik van parameters voor rente en inflatie. We monitoren de ontwikkeling van de parameters voor de gebiedsontwikkeling en indien noodzakelijk doen we voorstellen om deze aan te passen.

Uurtarieven
Voor de doorbelasting van de ambtelijke inzet in de projecten houden we de volgende uurtarieven aan:

tabel: Uurtarieven per taakveld 2023

taakveld	*tarief* *)*	taakveld	*tarief* *)*
Verwerving/juridisch	€ 137	Civiel technische projectleiding	€ 137
Stedenbouw	€ 137	Civiel technische ontwerpen	€ 137
Ruimtelijke Ordening	€ 137	Bestekschrijven/calculeren	€ 106
Civiele en Cultuurtechniek	€ 137	Tekenen	€ 95
Landmeten/Vastgoedinformatie	€ 106	Directievoeren	€ 119
Communicatie	€ 119	Toezichthouden	€ 95
Projectmanagement	€ 155	*) exclusief btw	
Projectmanagementassistentie	€ 106		
Planeconomie	€ 137		

De uurtarieven per taakveld (prijspeil 1 januari 2023) baseren we op de uurtarieven in het rekenmodel bij de ministeriële Regeling plankosten exploitatieplan (plankostenscan).

Resultaten grondexploitatie

Actief grondbeleid

Per 1 januari 2023 zijn er vier projecten met vastgestelde gemeentelijke grondexploitaties: Pavijen V, Lanxmeer, Sprokkelenburg en Spoorzone West.

tabel: mutaties eindwaarde saldi

Bouwgrond in exploitatie *]	prognose eindresultaat				
	MPG 2022		mutatie	Begroting 2023	
	eind waarde	*einde looptijd*		eind waarde	*einde looptijd*
Actieve grondexploitaties					
Pavijen V	5.474	*2024*	382	5.857	*2025*
Lanxmeer	-4.474	*2025*	-346	-4.820	*2027*
Sprokkelenburg	1.766	*2023*	-519	1.248	*2024*
Spoorzone West	-1.506	*2027*	-198	-1.704	*2027*

***]** *bedragen x € 1.000,-; negatief = verliesgevend;*

De mutaties in de geprognosticeerde eindresultaten van de actieve grondexploitaties hebben voor Pavijen V en Sprokkelenburg betrekking op de tussentijdse winstneming in 2022 en voor Lanxmeer en Spoorzone-West op mutaties in de kosten en opbrengsten.

Facilitair grondbeleid

We maken vanuit onze publiekrechtelijke rol projecten van derden mogelijk en verhalen onze plankosten in beginsel op de initiatiefnemers.

Samenwerkingsverbanden

Voor de realisatie van het plangebied Parijsch werken we samen met Mourik Groot Ammers BV. De deelneming in de CV Parijsch is gerubriceerd als verbonden partij. De financiële gevolgen van deze deelname worden nader toegelicht in de paragraaf ‘verbonden partijen’.
Het betreft geen gemeentelijke grondexploitatie:

- de gemeente ontvangt een bijdrage voor de dekking van haar inzet in planontwikkeling;
- de risico’s - verbonden aan de gemeentelijke deelneming in de CV Parijsch – worden gedekt uit de reserve grondexploitatie.

Verspreide eigendommen

Gemeente Culemborg bezit gronden, die in de toekomst wellicht in ontwikkeling kunnen worden genomen. Deze eigendommen staan op de balans als materiële vaste activa. Uit de taxaties ter onderbouwing van de marktwaardes (voorjaar 2021) blijkt dat afwaardering niet aan de orde is.

Meer gedetailleerde informatie kunt u vinden in het MPG 2022 (GZDGCB 424295/454798).

Risico's en reserves

Risicomanagement

Voor de projectenportefeuille hebben we een (financiële) risicoanalyse uitgevoerd. Het totale gewogen risico is geraamd op € 4,64 miljoen. De totale gewogen risico’s bepalen de minimale stand van de reserve Grondexploitatie. Daarmee voorzien we in de dekking, als de risico’s zich daadwerkelijk voordoen. De reserve Grondexploitatie maakt daarmee onderdeel uit van het gemeentelijke weerstandsvermogen.
Om het optreden van risico’s zo veel als mogelijk te voorkomen en te sturen op aanwezige optimalisaties (positieve risico’s), kiezen we binnen de projecten passende beheermaatregelen en passen deze toe. Periodiek actualiseren we de risicoanalyse op grond van nieuwe inzichten. Dat kan resulteren in bijstelling van de benodigde risicodekking.

Reserve Grondexploitatie

De reserve grondexploitatie komt op basis van genomen besluiten eind 2022 naar verwachting op een stand van circa € 8,9 miljoen.

Verloop reserve grondexploitatie *)	
Stand per 31 december 2021	**10.535**
Geraamd in 2022:	
onttrekkingen	1.601 (af)
toevoegingen	0 (bij)
Prognose stand per 31 december 2022	**8.934**
Minimaal weerstandscapaciteit op basis van bekende risico's	*4.644*

***)** bedragen x € 1.000.

Verkenning nieuw beleid

Het is onze ambitie om, op een duurzame, prettige en gezonde manier met aandacht voor sociale samenhang, woningen en bedrijven toe te voegen. Dat gaan we doen in nieuwe stedelijke ontwikkelingsprojecten en daarvoor hebben we voldoende investeringsruimte nodig binnen de reserve grondexploitatie. De reserve grondexploitatie is er om investeringen in de grondexploitatie en de daaraan verbonden grote risico's niet direct ten laste van de algemene begroting te laten komen.

De woningbouwopgave pakken we op conform de startnotitie woningbouwopgave (GZDGCB 128923/133375), een proces dat moet leiden tot besluiten over hoe we omgaan met onze woningbouwopgave. Aan het eind van het proces moet dit leiden tot een aangepast woningbouwprogramma, inclusief financiële onderbouwing.

In december 2022 leggen we de structuurvisie Stationsomgeving met de bijbehorende gebieds-exploitatie en ontwikkelstrategie ter vaststelling aan de raad voor. Als deze ontwikkeling mogelijk wordt, kan hier een groot deel van de woningbouwopgave een plek krijgen.

De financiële onderbouwing bij deze ontwikkelingen leggen we in het Meerjaren Programma Grondexploitatie deel III ('Financiële verkenning nieuw beleid'), waarmee we een antwoord geven op de woningbouwopgave en de bijbehorende financiële aspecten. Met MPG deel III in de hand kan een betere inschatting worden gemaakt van het beslag op de beschikbare middelen in de reserve grondexploitatie.

Paragraaf subsidieplafonds

Wat willen we bereiken?

Bewonersgroepen, vrijwilligers- en professionele organisaties kunnen subsidie aanvragen voor activiteiten die bijdragen aan onze maatschappelijke ambities en wettelijke taken. In 2023 zetten we subsidies nog beter in als één van de instrumenten om de maatschappelijke doelen te realiseren. Daarbij benutten we kennis en ideeën van inwoners en initiatieven uit de stad en werken we samen met professionals vanuit vertrouwen.
Op basis van artikel 4 lid 1 van de Algemene subsidieverordening Culemborg 2014 kan de gemeenteraad jaarlijks, bij vaststelling van de begroting, besluiten tot het instellen van subsidieplafonds.

Het instellen van subsidieplafonds voorkomt een open einde financiering. Het maakt het mogelijk om subsidieaanvragen, die verder aan alle eisen en voorschriften voldoen, te weigeren op basis van het feit dat 'het geld op is c.q. er geen subsidiegeld beschikbaar is gesteld'. Daarmee kan nog beter gestuurd worden op het beheersen van subsidie-uitgaven. Uiteraard geldt daarbij voor structurele, langdurige subsidies /subsidierelaties dat een bezuiniging in het te verstrekken subsidiebedrag heldere communicatie en een redelijke overgangstermijn vereist.

In het subsidieprogramma 2023, dat volgt op het vaststellen van de subsidieplafonds, wordt door het college gespecificeerd voor welke specifiekere doeleinden welk specifiek bedrag beschikbaar is in 2023.

Hoe gaan we dat doen?

Een helder, doelmatig en effectief subsidiebeleidskader is in ontwikkeling. In 2023 geven we hier uitvoering aan en ontwikkelen we op verschillende beleidsterreinen subsidieregelingen. In de subsidieregelingen nemen we duidelijke spelregels en criteria op die we vervolgens hanteren voor subsidieverstrekking.

Programma	Subsidieplafonds 2023 (in €)
Veiligheid	66.000
Economie	292.600
Onderwijs	359.421
Sport, Cultuur en Recreatie	1.744.396
Sociaal domein en Gezondheid	3.913.287
Algemene dekkingsmiddelen	0
Totaal	6.375.524

In de begroting 2023 leggen we vast wat de subsidieplafonds per programma voor 2023 zijn.

Hoofdstuk 2 De Financiële Begroting

Overzicht van baten en lasten

Via vaststelling van de programmabegroting autoriseert de gemeenteraad het college van B&W tot het doen van zowel exploitatie- als investeringsuitgaven. Gezien het belang van een goed inzicht in baten en lasten is het inzichtelijker de baten en lasten per programma, eventueel met een onderverdeling, weer te geven in een apart overzicht. Dit overzicht vervult een functie bij de autorisatie van de baten en lasten en is daarom integraal, dat wil zeggen dient alle baten en lasten zoals opgenomen in het programmaplan te bevatten.

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht ons het begrote bedrag van het vorig jaar (2022) en het gerealiseerde bedrag van het jaar daarvoor (2021) te vermelden. Het overzicht geeft de primitieve begroting weer. Het overzicht is dus exclusief de structurele gevolgen van de budgetaanpassingen uit deze begroting en de budgetaanpassingen uit de najaarsrapportage 2022.

Bedragen x € 1.000

Programma	Werkelijk 2021			Begroot 2022			Begroot 2023		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bestuur en Ondersteuning	794	13.283	-12.489	604	14.444	-13.840	604	14.271	-13.667
Veiligheid	154	3.298	-3.143	42	3.450	-3.408	42	3.450	-3.407
Verkeer, Vervoer en Waterstaat	367	4.800	-4.433	290	4.708	-4.418	290	4.502	-4.212
Economie	84	1.152	-1.068	293	1.048	-754	6.143	6.850	-707
Onderwijs	980	4.343	-3.363	297	4.075	-3.778	310	4.109	-3.799
Sport, Cultuur en Recreatie	734	5.192	-4.457	532	6.195	-5.664	547	5.420	-4.873
Sociaal domein en Gezondheid	8.421	36.794	-28.374	9.051	39.647	-30.596	8.114	39.293	-31.179
Duurzaamheid	7.302	5.972	1.330	7.010	5.639	1.372	7.252	5.730	1.522
Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte	2.910	9.008	-6.098	4.755	11.296	-6.541	6.595	11.636	-5.041
Financiering en Algemene dekkingsmiddelen	61.213	3.037	58.176	63.195	3.822	59.373	66.588	2.534	64.054
Saldo baten en lasten	**82.959**	**86.878**	**-3.919**	**86.069**	**94.325**	**-8.256**	**96.486**	**97.794**	**-1.308**

Bedragen x € 1.000

Reservemutaties	Werkelijk 2021			Begroot 2022			Begroot 2023		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bestuur en Ondersteuning	12		12	12	0	12	12	0	12
Verkeer, Vervoer en Waterstaat	1.128	750	378	170	0	170	175	0	175
Onderwijs	91	716	-624	76	0	76	69	0	69
Sport, Cultuur en Recreatie	444		444	467	0	467	383	0	383
Sociaal domein en Gezondheid	13	18	-5	704	30	674	33	30	3
Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte	1.805	82	1.723	1.220	0	1.220	0	0	
Financiering en Algemene dekkingsmiddelen	2.259	269	1.990	5.636	0	5.636	665	0	665
Saldo Reservemutaties	**5.753**	**1.835**	**3.919**	**8.286**	**30**	**8.256**	**1.338**	**30**	**1.308**

Bedragen x € 1.000

Geraamd resultaat	Werkelijk 2021			Begroot 2022			Begroot 2023		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Geraamd resultaat	88.712	88.712	0	94.355	94.355	0	97.824	97.824	0

De samenstellende delen tellen niet altijd op tot de totalen. Dit wordt veroorzaakt door afrondingsverschillen.

Bedragen x € 1.000

Programma	Begroting 2024			Begroot 2025			Begroot 2026		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bestuur en Ondersteuning	604	14.292	-13.688	604	14.120	-13.516	604	14.169	-13.565
Veiligheid	42	3.543	-3.501	42	3.543	-3.501	42	3.482	-3.440
Verkeer, Vervoer en Waterstaat	290	4.240	-3.950	290	4.255	-3.965	290	4.093	-3.803
Economie	291	998	-707	45	692	-647	45	692	-647
Onderwijs	310	4.011	-3.701	310	3.996	-3.686	310	3.987	-3.677
Sport, Cultuur en Recreatie	547	5.454	-4.907	535	5.313	-4.778	535	5.344	-4.809
Sociaal domein en Gezondheid	8.464	39.384	-30.920	8.835	39.426	-30.591	9.041	38.927	-29.886
Duurzaamheid	7.333	5.787	1.546	7.387	5.820	1.567	7.418	5.630	1.788
Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte	3.423	8.292	-4.868	2.337	7.153	-4.815	2.351	7.140	-4.789
Financiering en Algemene dekkingsmiddelen	68.068	4.327	63.741	68.937	5.772	63.165	64.454	2.193	62.261
Saldo baten en lasten	**89.373**	**90.327**	**-954**	**89.323**	**90.090**	**-767**	**85.091**	**85.658**	**-567**

Bedragen x € 1.000

Reservemutaties	Begroting 2024			Begroot 2025			Begroot 2026		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bestuur en Ondersteuning	12	0	12	12	0	12	12	0	12
Verkeer, Vervoer en Waterstaat	175	0	175	175	0	175	175	0	175
Onderwijs	69	0	69	58	0	58	58	0	58
Sport, Cultuur en Recreatie	383	0	383	218	0	218	218	0	218
Sociaal domein en Gezondheid	33	30	3	33	30	3	33	30	3
Wonen, Stedelijke vernieuwing en Ruimte	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Financiering en Algemene dekkingsmiddelen	311	0	311	300	0	300	100	0	100
Reservemutaties	**984**	**30**	**954**	**797**	**30**	**767**	**597**	**30**	**567**

Bedragen x € 1.000

Geraamd resultaat	Begroting 2024			Begroot 2025			Begroot 2026		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Geraamd resultaat	0	0	0	0	0	0	0	0	0

De samenstellende delen tellen niet altijd op tot de totalen. Dit wordt veroorzaakt door afrondingsverschillen.

Financieel perspectief

In het onderstaande financieel perspectief wordt ingegaan op de uitkomst van de Programmabegroting 2023 en de Meerjarenraming 2024-2026. Het startpunt voor de begroting 2023 is de stand van de begroting na de Voorjaarsrapportage 2022. Vervolgens zijn de begrotingsrichtlijnen en uitgangspunten uit de kadernota 2023 op de cijfers toegepast. Dat betekent dat de onvermijdelijke ontwikkelingen in de begroting zijn verwerkt en dat alle budgetten zijn geraamd op het werkelijk te verwachten, dan wel vastgestelde niveau. Vervolgens zijn ook de structurele effecten uit de Najaarsrapportage 2022 in het uiteindelijke financiële perspectief van de begroting verwerkt. Hiermee geven de begrotingscijfers het meest actuele en concrete beeld voor de verwachtingen van dat jaar.

Er is ook gekeken naar nieuwe ontwikkelingen en naar de ambities vanuit het uitvoeringsprogramma waar we in de begroting voor 2023 op willen en moeten anticiperen. Deze ontwikkelingen zijn dan ook opgenomen in deze begroting, waarmee de begroting nog altijd structureel sluitend is.

In dit hoofdstuk wordt de uitkomst van de Programmabegroting 2023 verder toegelicht.

Meerjarige financiële ontwikkeling 2023-2026

Het begrotingssaldo 2023 en de meerjarenbegroting 2024 – 2026 bestaan uit de volgende onderdelen:

1. De uitgangspunten uit de Kadernota 2023;
2. De effecten van de meicirculaire 2022;
3. De verwerking van de structurele effecten van de Najaarsrapportage 2022;
4. De nadere keuzes en uitkomsten, die hierna verder worden toegelicht.

Deze onderdelen hebben geleid tot de volgende uitkomsten:

Tabel 1. Financieel perspectief 2023-2026

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026
Financieel perspectief vastgestelde begroting 2022-2025	57	336	673	673
Amendementen	-175	-50	0	0
Voorjaarsrapportage 2022	593	580	684	684
Financieel perspectief na voorjaarsrapportage 2022	**475**	**866**	**1.357**	**1.776**
Structurele doorwerking najaarsrapportage 2022	**-959**	**-574**	**-574**	**-574**
Overige mutaties doorgevoerd in begroting 2023-2026	**664**	**561**	**1.596**	**-1.734**
Financieel perspectief begroting 2023-2026	**181**	**853**	**2.379**	**-532**

De begroting 2023 is sluitend en voor de eerste jaren daarna (2024 en 2025) is er sprake van een overschot. Op basis van het huidige perspectief is er in de begroting 2026 een tekort. Alle doorgerekende ontwikkelingen passen binnen het financieel perspectief om hiermee structureel sluitende begroting 2023 te kunnen presenteren.

Wet- en regelgeving schrijven voor dat het begrotingssaldo wordt opgesplitst in een saldo vanuit de reguliere exploitatie en op basis van de mutaties op de reserves. Hieronder is dit beeld opgenomen.

Omschrijving/ Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026
Saldo van baten en lasten begroting 2023-2026	-1.489	-1.807	-3.146	-35
Stortingen reserves	-30	-30	-30	-30
Onttrekkingen reserves	1.338	984	797	597
Saldo begroting	**181**	**853**	**2.379**	**-532**

Het positieve, c.q. negatieve saldo van enig begrotingsjaar wordt financieel technisch verrekend met de algemene reserve, zodat per saldo de begroting ook meerjarig in evenwicht wordt gebracht.

Primitieve begroting

De door de raad vastgestelde kaders, richtlijnen en uitgangspunten zijn de basis voor het opstellen van de begroting. Deze kaders zijn opgenomen in de Kadernota 2023-2026. De belangrijkste uitgangspunten van deze begroting zijn opgenomen in paragraaf uitgangspunten van deze begroting.

Daarnaast zijn ook de kaders die worden gesteld vanuit de provincie Gelderland van belang.
De provincie schrijft onder andere voor dat de begroting 2023 gebaseerd dient te zijn op de meicirculaire 2022 van het gemeentefonds. Verder heeft de Provincie ook een standpunt ingenomen over de financiële middelen voor jeugdzorg. Aangezien het Rijk telkens tijdelijke middelen beschikbaar stelt voor een jaar, is nu aangegeven dat deze tijdelijke middelen doorgetrokken mogen worden in de rest van de meerjarenraming met een stelpost.

Verder dringt de provincie erop aan, dat de ramingen zijn gebaseerd op reële verwachtingen en dat eventuele bezuinigingsmaatregelen zijn geconcretiseerd.

Bij het voorbereiden en opmaken van de begroting 2023 hebben wij om die reden ook zeer intensief gekeken naar de realiteit van de verschillende budgetten en waar nodig ook aanpassingen doorgevoerd. Er is ook gekeken naar nieuwe ontwikkelingen en naar de ambities vanuit het uitvoeringsprogramma waar we in de begroting voor 2023 op willen en moeten anticiperen. Deze ontwikkelingen zijn dan ook opgenomen in deze begroting

Onderstaand is een en ander meer in detail en meerjarig weergegeven.

	Onderwerp	2023	2024	2025	2026
Effecten vanuit de najaarsrapportage 2022					
1	Prijsstijgingen energie	-313.300	-313.300	-313.300	-313.300
2	Vermindering omvang college	50.000	50.000	50.000	50.000
3	Woonplaatsbeginsel sociaal domein	-120.000	-120.000	-120.000	-120.000
4	Ophoging residentieel budget Jeugd	-200.000	0	0	0
5	Leges-opbrengsten burgerzaken	12.300	12.300	12.300	12.300
6	Kosten parkeren	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
7	Verkiezingen	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
8	APV/bijzondere wetten	-63.000	-63.000	-63.000	-63.000
9	Bijdrage BWB	-39.000	-16.000	-16.000	-16.000
10	Doorschuiven budget skatebaan	-150.000	0	0	0
11	Subsidie St. Grote Barbara	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
12	Diverse klein verschuivingen	-8.000	-29.000	-29.000	-29.000
13	Aanbestedingskosten parkeervergunningen systeem	-32.500	0	0	0
Effecten op de programmabegroting 2023-2026		**-958.500**	**-574.000**	**-574.000**	**-574.000**

	Onderwerp	2023	2024	2025	2026
Mutaties doorgevoerd in begroting 2023					
14	Effect gemeentefonds volgens meicirculaire 2022	5.379.000	6.361.000	6.909.000	2.825.000
15	Formatie bijstellingen	-802.000	-924.100	-924.100	-862.100
16	Loonkostenontwikkeling	-600.000	-600.000	-600.000	-600.000
17	Doorontwikkeling bedrijfsvoering	-100.000	0	0	0
18	Prijsontwikkelingen	-1.088.700	-1.077.700	-1.056.700	-1.068.700
19	Lokale heffingen	233.000	233.000	233.000	233.000
20	Kapitaallasten (afschrijvingslasten)	117.000	11.000	20.000	-23.000
21	Hart voor de Organisatie 2.0	-150.000	-150.000	0	0
22	Bijdrage BWB	-291.000	-314.000	-314.000	-314.000
23	Kosten communicatie	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
24	Hogere rentelasten langlopende leningen	-93.000	-210.000	-364.000	-364.000
25	Post onvoorzien/ toekomstige kapitaalslasten	-40.000	-40.000	-50.000	-83.000
26	Boa's middelen meicirculaire	-34.000	-34.000	-34.000	-34.000
27	Bijdrage Werkzaak	67.000	70.000	157.000	239.000
28	Leges omgevingsvergunningen	-170.000	-170.000	-170.000	-170.000
29	Bijdrage GGD	-77.000	-77.000	-77.000	-77.000
30	Verlenging mobiliteit en mobiliteitsfonds	-29.100	-29.100	-29.100	-29.100
31	Welstandsnota	-25.000	0	0	0
32	Culemborg bijvoorbeeld	55.000	0	55.000	0
33	Procesbegeleiding Redichemse waard	-50.000	-50.000	-50.000	0
34	Bijdrage Omgevingsdienst	-42.000	-42.000	-42.000	-42.000
35	Toerekening overhead aan grexen	42.000	42.000	42.000	42.000
36	Invoering omgevingswet	-160.000	0	0	0
37	Impactanalyse regionale inkoop 2023 5%	-250.000	-500.000	-500.000	-500.000
38	Incidentele raming extra kosten Jeugd 2023	-200.000	0	0	0
39	Eigenbijdrage WMO	0	0	100.000	100.000
40	Ouderenzorg dementie	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
41	Ophoging van subsidiebudgetten	-718.800	-726.800	-688.800	-724.800
42	kleine diverse aanpassingen	-137.000	-119.000	-73.000	-98.000
43	Accres gemeentefonds 80% -> 100%	485.000	0	0	0
44	Rechtmatigheidsverantwoording Software & Taken	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
45	Automatiseringsbudget	-55.000			
46	Wijkaanpak	-244.000	-446.000	-446.000	0
47	Noodzakelijke inhuur	-252.000	-402.000	-357.000	-39.000
48	Groene uitvoeringsagenda	0	-100.000		0
49	Binnenstadregisseur en matchmaker	0	-39.000	-39.000	-39.000
Effecten op de programmabegroting 2023-2026		**664.400**	**561.300**	**1.596.300**	**-1.733.700**

1. Prijsstijgingen energie

De prijzen voor energie zijn al geruime tijd aan het stijgen. Sinds eind 2021 is deze stijging nog groter geworden en de huidige oorlog in Oekraine zorgt op dit moment voor een extreme situatie. De huidige prijzen en de onzekerheid in de verdere ontwikkeling in 2022 maakt dat gemeente Culemborg in 2022 e.v. en forse overschrijding van de budgetten verwacht.

Voor zover nu in te schatten is, is een budgetverhoging van ca. 51% á 52% benodigd. Vanwege de onzekere situatie waar we wereldwijd op dit moment in verkeren wordt voorgesteld deze wijziging vooralsnog voor 2022 e.v. structureel door te voeren.

2. Vermindering omvang college

In de raadsvergadering van 9 juni 2022 zijn de wethouders benoemd. Er is besloten de formatie van het aantal wethouders te verlagen naar 3 Fte. Dit betekent dat er minder budget benodigd is. Dit levert een besparing op voor een bedrag van € 29.000 voor 2022 en voor 2023 en hierna voor € 49.574 structureel. De aanpassing van 2023 en verder wordt in de begroting 2023-2026 meegenomen.

3. Woonplaatsbeginsel sociaal domein

Het nieuwe woonplaatsbeginsel kent als woonplaats van een jeugdige de gemeente waar de jeugdige staat ingeschreven op het moment dat de zorg start of al is gestart. Voor zorg waar verblijf voor nodig is, is de gemeente verantwoordelijk waar de jeugdige stond ingeschreven direct voorafgaand aan de zorg met verblijf.
Dit betekent concreet dat de gemeente Culemborg verantwoordelijk is geworden voor een nieuwe groep jeugdigen. Dit zijn jeugdigen waarvan de zorg in het verleden is gestart in Culemborg maar die verhuisd zijn naar een andere gemeente. Andersom is er ook een groep jeugdigen waar Culemborg na 1 januari niet meer financieel verantwoordelijk voor is. Voor deze groep is de zorg in een andere gemeente gestart. Uit de analyse die is gedaan op de data van de transporttool, blijkt dat significant meer jeugdigen onder de verantwoordelijkheid van Culemborg komen te vallen, dan dat er jeugdigen vanuit onze gemeente vertrekken. Dit heeft negatieve financiële gevolgen voor de gemeente Culemborg.

4. Ophoging residentieel budget Jeugd

De cijfers voor het 1e half jaar 2022 zijn voor de informatie notitie WMO-Jeugd geanalyseerd. Uit deze analyse is een tekort ontstaan dat in zijn geheel te verklaren valt door de hoge instroom van cliënten met verblijf en behandeling. Het is onduidelijk of deze kosten ook invloed hebben op de meerjarenbegroting en cliënten voor een langere tijd in zorg zullen blijven. Hierdoor is in 2023 een incidenteel bedrag opgenomen van € 200.000

5. Leges-opbrengsten burgerzaken

Jaarlijks wordt gekeken of de ramingen van de legesinkomsten en uitgaven moeten worden bijgesteld. Het voordeel van € 12.300 komt ten van de algemene middelen.

6. Kosten parkeren

De gemeente heeft voor de administratie en uitgifte van parkeervergunningen, parkeerontheffingen en ontheffingen voor de geslotenverklaringen een parkeervergunningsysteem (PVS) in gebruik. Het betreft software die geconfigureerd is om volgens de van toepassing zijnde verordeningen en uitvoeringsbesluiten in Culemborg de uitgifte en administratie te verzorgen. Net zoals voor alle applicaties is hiervoor applicatiebeheer nodig. Dit vraagt gespecialiseerde kennis en capaciteit. Dit wordt jaarlijks voor € 20.000 ingehuurd. Voor het jaar 2022 was hiervoor een budget. De ambitie was dat dit budget vanaf 2023 lager zou

kunnen zijn. De ervaring heeft inmiddels geleerd dat de behoefte aan applicatiebeheer groter is dan eerder werd gedacht.

7. Verkiezingen

Het organiseren van verkiezingen is een wettelijke taak van de gemeente. Binnen de organisatie dient hiervoor specialistische kennis aanwezig te zijn. Door het vertrek en zieke medewerkers is gebleken dat dit een kwetsbaar proces is. Voorgesteld wordt, mede gezien de capaciteitsproblemen voor de organisatie van verkiezingen, derden in te huren. De kosten worden geraamd op € 40.000.

8. APV/bijzondere wetten

Het college en de burgemeester hechten waarde aan het adequaat uitvoeren van toezicht op de naleving van de Algemene plaatselijke Verordening (APV) (horeca, gebruik openbare ruimte, etc.), Alcoholwet, Wet op de kansspelen en overige bijzondere wetten. Dit draagt bij aan de leefbaarheid en veiligheid in onze gemeente. Om dit toezicht vorm te geven, is het wenselijk om het aantal uren dat de AVRI namens onze gemeente toezicht ten aanzien van de hiervoor beschreven wettelijke voorschriften uitvoert, uit te breiden van 100 naar 1000 uren op jaarbasis. Deze verhoging vraagt om een structurele bijdrage van circa € 63.000 per jaar.

9. Bijdrage BWB

Net zoals ook de gemeente, heeft de Bedrijfsvoeringsorganisatie West-Betuwe te maken met de met de na-ijl effecten van Corona, waardoor het ziekteverzuim is gestegen. Ook vacatures hebben we vanwege een krappe arbeidsmarkt moeilijk kunnen invullen. Dit heeft er o.a. toe geleid dat we meer inhuurkosten (gaan) maken dan andere jaren. Bij de vorming van BWB is afgesproken dat de organisatie geen specifiek budget heeft voor het opvangen van tegenvallers i.v.m. ziekteverzuim. Voor nu kan het overgrote deel daarvan kan op korte termijn binnen de BWB worden opgevangen door het aanspreken van de reserves. Voor een klein deel land deze als aanmelding richting de gemeenten. Daarnaast bevat deze aanmelding ook een investering in capaciteit bij de Verbijzonderde Interne Controle (VIC). Met een impuls binnen de VIC beogen we de rechtmatigheidsverantwoording bij de gemeentes goed te kunnen faciliteren de komende jaren

10. Doorschuiven budget skatebaan

In de begroting 2023 is rekening gehouden met incidentele lasten van de aanleg van de skatebaan (€ 150.000) die in eerste aanleg al in 2022 zou worden uitgevoerd, maar nu wordt doorgeschoven naar 2023. Dit levert een voordeel van € 150.000 op in 2022.

11. Subsidie St. Grote Barbara

De gemeente vindt het belangrijk dat de Grote of Barbarakerk behouden blijft als cultuurhistorisch monument voor de stad en de samenleving. De kerk is eigendom van de protestantse gemeente en deze kan de kerk niet meer zelfstandig rendabel exploiteren. Voor de instandhouding en exploitatie van de kerk wordt een stichting opgericht, de stichting Grote Barbara. Deze stichting zal zich ook inzetten om het multifunctioneel gebruik van de kerk te

bevorderen en exploiteren. Dit past ook in de vastgestelde kerkenvisie. Op 7 februari 2022 heeft de gemeenteraad besloten de intentie uit te spreken een structurele jaarlijkse bijdrage van € 35.000 te leveren aan de Stichting Grote Barbara als erfgoedsubsidie voor de instandhouding van de Grote of Barbarakerk. Dit onder voorbehoud dat er jaarlijks in de P&C cyclus wordt gerapporteerd over de voortgang en resultaten van de Stichting. Naast de bijdrage van de gemeente zal de stichting ook jaarlijks een bijdrage van de Stichting Elisabeth Weeshuis en de groep Vrienden van de Grote Barbara ontvangen (50/50 verdeling).

12. Diverse klein verschuivingen

Dit betreft vooral aanpassingen van kapitaalslasten voor investeringskredieten.

13. Aanschaf parkeerbeheersysteem

De gemeente heeft voor de administratie en uitgifte van parkeervergunningen, parkeerontheffingen en ontheffingen voor de geslotenverklaringen een parkeervergunningsysteem (PVS) in gebruik. De overeenkomst voor dit PVS loopt op 31 december 2023 ten einde. Verlengen van de bestaande opdracht is niet mogelijk omdat dit aanbestedingsrechtelijk onrechtmatig zou zijn. Het gebruik van een PVS is nodig en onvermijdelijk voor de parkeerregulering en het autoluwe gebied. De overeenkomst voor een PVS moet rechtmatig ingekocht worden. Naar het zich laat aanzien is hiervoor een openbare aanbesteding nodig. Het gevraagde bedrag van € 32.500 is nodig om de aanbesteding en de implementatie te begeleiden. Hiervoor is gespecialiseerde kennis en capaciteit nodig, die moet worden ingehuurd.

14. Meicirculaire 2022:

De uitkering vanuit het gemeentefonds is geraamd op basis van de meicirculaire.
In onderstaande tabel wordt weergegeven wat de bijstelling van de algemene uitkering voor Culemborg is op basis van de meicirculaire, ten opzichte van het laatste moment dat deze was berekend, bij de decembercirculaire 2021 en het verwachte effect hiervan op de meerjarenbegroting.

Bedragen x € 1.000	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Decembercirculaire 2021	49.834	49.901	50.464	51.180
Meicirculaire 2022	56.912	56.262	57.372	54.005
Verschil	**7.075**	**6.361**	**6.908**	**2.825**

De belangrijkste onderwerpen zijn:
- De invoering van de nieuwe verdeling van het gemeentefonds per 1 januari 2023;
- De accressen vanaf 2022 tot en met 2025 zijn bijgewerkt op basis van de regels van de huidige normeringmethodiek;
- De bedragen hebben tot en met 2025 een structurele doorwerking. Vanaf 2026 wordt de normeringsmethodiek aangepast. In de Startnota heeft het kabinet aangegeven dat het accres voor 2026 niet is berekend, maar vastgezet op een taakstellende plus ten opzichte van de septembercirculaire 2021.

- De verdere uitbreiding van de opschalingskorting voor 2023 tot en met 2025 wordt incidenteel geschrapt;
- Voor het jaar 2023 is er ter compensatie van de tekorten in de jeugdzorg een bedrag van € 2.006.000 beschikbaar gesteld. In de begroting 2022 was voor deze compensatie al rekening gehouden voor een bedrag van € 1.700.000. De hogere compensatie is aanleiding geweest om een stelpost voor mogelijke (verdere) stijging van deze kosten van € 200.000 op te nemen.
- Bij het afsluiten van de Hervormingsagenda zal het kabinet ook besluiten over de extra middelen voor 2024 en verder die aan gemeenten beschikbaar gesteld worden
- Vanaf 2024 gaan we nu nog steeds uit van een stelpost die eerder is afgesproken tussen ministerie BZK, VNG en IPO. De zogenaamde 75%-regeling.

15. Formatie bijstellingen

De formatiebijstelling heeft twee aanleidingen:

1. Om de resultaten van de investeringen in 'De basis op orde in het Sociaal domein' vast te houden, worden nu functies, die tot nu toe via inhuur of projectbudgetten verliepen, in de formatie ingebed.
2. De bestuurlijke ambities uit het bestuursakkoord 2022-2026 ‘Samen aan de slag’ zijn in uitvoering vertaald. De uitvoering vraagt om deels om versterking en deels om uitbreiding van de bestaande formatie.

Impact op de begroting			
2023	**2024**	**2025**	**2026**
€ 722.100	€ 844.100	€ 844.100	€ 782.100

16. Loonkostenontwikkeling

In de begroting 2023 zijn de loonkosten geraamd op basis van de toegestane formatie en rekening houdende met een loonkostenstijging van 3,6%. Dit percentage is gebaseerd op de verwachtingen voor de uitkomst van nieuwe cao-onderhandelingen en mede gebaseerd op de signalen over een sterke stijging als gevolg van marktontwikkelingen.

Dat resulteert in een toename (structureel) van de loonkosten met € 660.000.

17. Doorontwikkeling bedrijfsvoering

Via het organisatieplan ‘Hart voor de Organisatie’ zijn er onder het thema ‘basis op orde’ flinke stappen gezet in de verbetering van de bedrijfsvoering. Met de evaluatie van het organisatieplan, is naar voren gekomen dat voor een verdere doorontwikkeling van de eigen bedrijfsvoering, er winst te halen is in het versterken van het projectmatig werken en in het verbeteren van de bedrijfsvoering processen (lean). In 2023 gaan we het projectmatig werken verder verankeren binnen de organisatie en worden er een aantal processen doorgelicht door middel van de lean-methodiek.

18. Prijsontwikkelingen

De prijzen rijzen de pan uit en dat betekent ook dat wij op veel budgetten een behoorlijke correctie hebben moeten maken. Dat geldt zeker voor de energie en brandstof, waarbij ook al een deel in de najaarsrapportage 2022 is opgenomen.

Dwars door de gehele begroting heen hebben wij gerekend met een prijs ophogend effect aan de kostenkant van ruim € 1 miljoen. Daarin zit dus ook de stijging van de prijzen, die al in de

NJR2022 zijn vermeld. Hierin is ook meegenomen de reguliere prijsstijgingen binnen de budgetten van het sociaal domein (ingeschat op 3,8%)

19. Lokale heffingen

Om de loon- en prijsontwikkeling binnen de gemeente te kunnen volgen, zijn ook de belastingopbrengsten verhoogd met 2,3%.

20. Kapitaallasten (afschrijvingslasten)

De kapitaallasten zijn geraamd op basis van de in het verleden gedane invetseringen en de daaruit voortvloeiende afschrijvingslasten. Op basis van de huidige leningenportefeuille is aan de boekwaarde van de investeringen een rente (omslag) van 0,25% toegerekend. De kapitaallasten laten een daling zien (voordeel € 117.000).

21. Hart voor de Organisatie 2.0

Drie jaar na de start van het organisatieontwikkeling traject Hart voor de Organisatie (Hv0) is het tijd voor een terugblik en doorstart. Bij aanvang eind 2018 is de organisatie voortvarend van start gegaan. De structuurwijziging, nieuwe management, instellen van programmamanagement en andere “harde” wijzigingen zijn doorgevoerd en operationeel geworden. Met de “zachte kant” van het traject zoals doorleven nieuwe werkwijzen, rollen, verantwoordelijkheden en verbeteren van integraal en planmatig werken is een goede start gemaakt binnen de teams en in werkgroepen.
Uit de terugblik blijkt dat in 2020 met de komst van corona de gewenst ontwikkeling van de medewerkers in hun beoogde nieuwe rol en werkwijze bijna is stilgevallen. Binnen de teams zijn er zeker op onderdelen stappen gezet, maar een integrale organisatie breed gestuurde aanpak is zo goed als stilgevallen. Bijna 2 jaar thuiswerken onder de coronamaatregelen vereiste alle energie van de medewerkers en hun leidinggevenden om onze dienstverlening aan samenleving en politiek op orde te houden. Ruimte voor gezamenlijke en individuele doorontwikkeling was er nauwelijks.
Eind 2021 heeft een medewerkersbelevingsonderzoek plaatsgevonden (MBO). Naast veel positieve belevingen (zoals: plezier in het werk, zinvol werk, thuis voelen in de organisatie), kwam daar uit naar voren dat de afgelopen jaren zijn tol heeft geëist. Werkdruk, verstoorde werkbalans en gebrek aan waardering scoren hierbij hoog. Ook werd bevestigd dat de bij HvO beoogde doelstellingen niet behaald worden. Dit uit zich in lage scores op samenwerking, planmatig werken en leidinggeven.
Met bovenstaande opbrengst is de conclusie getrokken dat de implementatie van Hart voor de Organisatie slechts deels gelukt is. Ook laat het zien dat na de “tropenjaren” het van belang is de komende jaren met “hart” te investeren in onze medewerkers. Immers er komen weer nieuwe uitdagingen en ambities aan waarbij we een goed lopende organisatie en gedreven medewerkers hard nodig hebben. Daarom is aangepast plan HvO 2.0 opgesteld waarin de belangrijkste speerpunten in de verdere ontwikkeling van onze organisatie zijn opgenomen. Om het nu echt te laten gebeuren (doorpakken) zijn enkele randvoorwaarden onontbeerlijk. Het gaat dan om tijd en ruimte bij leiding en medewerkers om te investeren in de ontwikkeling (verminderen werkdruk door (her)prioritering). Maar ook om een goede projectmatig aanpak, leer/ontwikkel trajecten en mobiliteitsinstrumenten. Dit alles vergt een substantieel budget voor minimaal de komende 2 jaar van jaarlijks € 150.000.

22. Bijdrage BWB

Betreft de verwerking van de begroting van de bedrijfsvoering organisatie West-Betuwe voor 2023 e.v. en in het specifiek de bijdrage van de gemeente Culemborg. In de begroting 2023 van de BWB is de loon- en prijsindexatie verwerkt. Daarnaast valt de bijdrage aan de BWB voor Culemborg nu hoger uit vanwege de bijstelling van de verdeelsleutel zoals reeds eerder gecommuniceerd bij de voorjaarsrapportage 2022.

23. Kosten communicatie

In 2022 liep het contract voor de gemeentepagina in Het Kontakt af. Het oude contract was nog gesloten met de vorige aanbieder. Om door te kunnen gaan met de gemeentepagina, moest een nieuw contract worden gesloten. Dit leidt tot hogere kosten. Omdat Het Kontakt de enige lokale krant is waarin de gemeentepagina opgenomen kan worden, is het niet mogelijk om hier een alternatief voor in te zetten. Daarom worden de hogere kosten opgenomen in de begroting.

Daarnaast heeft de gemeenteraad bij de voorjaarsrapportage 2022 een motie aangenomen om de Engel van Culemborg jaarlijks terug te laten komen. Om dit structureel mogelijk te maken zonder bijdragen van anderen is een bedrag van 20.000 nodig. Er wordt nog gezocht naar mogelijkheden om een deel van deze kosten door anderen te laten dekken. In dit bedrag is nog niet het onderhoud/ de renovatie van het monument meegenomen. Dit moet nog verder in beeld gebracht worden.

24. Hogere rentelasten langlopende leningen

Een stijging van de rente voor langlopende leningen. In de oorspronkelijke begroting waren deze lasten meerjarig aan het dalen, omdat geen rekening werd gehouden met nieuwe leningen. Nu zijn de ramingen (meerjarig) bijgesteld door de raming 2023 te verhogen met € 93.000, voor 2024 met € 210.000 en voor 2025 en volgende met € 364.000;

25. Post onvoorzien/ toekomstige kapitaalslasten

De post Onvoorziene uitgaven is vanwege de toenemende onzekerheid structureel met € 25.000 verhoogd naar € 100.000. ook de stelposten voor vervangingsinvesteringen zijn geactualiseerd.

26. Boa's middelen meicirculaire

In de openbare ruimte verrichten BOA’s belangrijk werk in specialistische en complexe beleids- en wetsgebieden. In de afgelopen jaren zijn BOA’s binnen hun bevoegdheid ook steeds meer taken gaan uitvoeren. De Tweede Kamer heeft d.d. 23 september 2021 de motie Hermans c.s. aangenomen. Met deze motie, waarmee structureel € 200 miljoen is vrijgemaakt voor handhaving en veiligheid, is onder meer aan het kabinet de opdracht meegegeven om de capaciteit van (wijk)agenten en BOA’s in de openbare ruimte te vergroten. Voor Culemborg is een structureel bedrag van €34.000 toegevoegd in de meicirculaire 2022, die voor dit doel is geoormerkt in deze begroting.

27. Bijdrage Werkzaak

In de begroting 2023 is er een positieve bijstelling voor de bijdrage aan Werkzaak. Deze ontwikkeling zet zich door in de jaren die volgen. Zoals reeds eerder beschreven wordt de begroting van Werkzaak als basis genomen voor de cijfers die in begroting 2023 terecht komen. De afwijking is in verhouding tot de bijdrage aan Werkzaak gering.

28. Leges omgevingsvergunningen

De opbrengst van de leges voor de omgevingsvergunningen is structureel verlaagd met € 170.000 op basis van te rapport Involon vanwege de verminderde mogelijkheden om leges te heffen.

29. Bijdrage GGD

In de begroting 2023 is er een negatieve bijstelling van de bijdrage aan de GGD. Deze ontwikkeling is ook in de volgende jaren zichtbaar. Zoals reeds eerder beschreven wordt de begroting van de GGD als basis genomen voor de cijfers die in de begroting 2023 terecht komen. De afwijking ontstaat vooral door indexering en ophoging van enkele individuele programma's binnen de begroting waarin gezien de ontwikkelingen in de maatschappij wat meer kosten worden verwacht.

30. Verlenging samenwerking mobiliteit en mobiliteitsfonds

Regionale samenwerking is succesvol gebleken, waardoor de bestuurlijke ambitie is uitgesproken om ook op het gebied van Mobiliteit te blijven samenwerken. Hierdoor heeft het algemeen bestuur van Regio Rivierenland positief geadviseerd op het voorstel om het Mobiliteitsfonds vanaf 2023 te verlengen. Een aantal mobiliteitsopgaven zijn gemeente- en regiogrensoverschrijdend en vragen om een verscheidenheid aan kennis en oplossingen op het gebied van mobiliteit. Als individuele gemeente is het onmogelijk om specialistische kennis van alle lopende thema's te hebben en onderhouden. De samenwerking met de gemeenten binnen de Regio Rivierenland maakt het mogelijk om brede (maatschappelijke) opgaven gezamenlijk op te pakken en staan we sterker richting andere regio's, provincie of Rijk. Gezamenlijk wordt een uitvoeringsagenda opgesteld. Voor de uitvoering van de agenda is een mobiliteitsfonds ingesteld. Iedere gemeente stort jaarlijks een bedrag per inwoner in het fonds.

31. Welstandsnota

Om de bestaande cultuurhistorische-, stedenbouwkundige- en architectonische waarden in deze gebieden te kunnen behouden en te versterken, is het belangrijk om als gemeente een goede welstandsnota te hebben. De huidige welstandsnota is vastgesteld in juni 2004 en is op een aantal punten verouderd. De maatschappelijke trends van verduurzaming, thuiswerken en individualisering leiden tot meer behoefte aan veranderingen en uitbreidingen aan bestaande woningen. Dit staat soms op gespannen voet met het huidige welstandsbeleid. Daarnaast is de Gemeente Culemborg gegroeid in de afgelopen jaren en zijn er verschillende buurten bijgekomen. Met de komst van de omgevingswet vormen we een nieuwe commissie omgevingskwaliteit, waarin de huidige welstand en monumentencommissie samengaan. Het is van belang dat deze commissie op basis van een actuele welstandsnota kan gaan adviseren. Om deze redenen is het goed om het huidige welstandsbeleid tegen het licht te houden en de welstandsnota te actualiseren. In het voorjaar van 2023 wordt een startnotitie aangeboden met daarin een plan van aanpak om tot een actuele welstandsnota te komen.

32. Culemborg bijvoorbeeld

Culemborg bijvoorbeeld wordt niet meer georganiseerd.

33. Procesbegeleiding Redichemse waard

In 2023 zal er verder gegaan worden met de realisatie van de gebiedsontwikkeling van de Redichemse Waard waarvoor nu het voorwerk wordt gedaan. Voor verwerving van delen van de Redichemse Waard wordt een rentmeester ingehuurd. Het is nog onduidelijk welke financiële middelen er nodig zijn voor het vervolg proces. Dit is afhankelijk van de keuze die er gemaakt wordt m.b.t. welke partij trekker wordt in de gebiedsontwikkeling (blooteigenaar, gemeente of stichting). Juridisch advies en ondersteuning zijn in de afgelopen jaren vaste kostenposten gebleken in dit proces.

34. Bijdrage Omgevingsdienst

De bijdrage aan de ODR is structureel verhoogd met € 42.000 op basis van vastgestelde begroting 2023 van de ODR.

35. Toerekening overhead aan grondexploitaties

Door de ontwikkeling in de stationsomgeving wordt er meer ambtelijk uren aan grondexploitaties besteed, hierdoor stijgen ook de overheadkosten. Voor de toerekening van overheadkosten aan de grondexploitaties wordt een percentage gebruikt van 70% van de loonsommen die worden toegerekend aan de grondexploitaties. Ten opzichte van de begroting 2022 is de toerekening met € 42.000 gestegen.

36. Invoering omgevingswet

De invoering van de omgevingswet bestaat uit vele technische aanpassingen, zowel in beleid als in het digitale systeem. Het is de bedoeling dat de gemeente ook op een andere manier gaat werken, onder andere via de intake- en omgevingstafel. Op 1 januari 2022 is deze nieuwe werkwijze naar verwachting helemaal ingevoerd, maar daar past bij dat er een eerste evaluatie en verbeterslag op plaatsvindt. Dat zal in de eerste helft van 2023 nog gebeuren. Daarnaast maken we een omgevingsvisie en daarna nog een omgevingsplan, dat de oude bestemmingsplannen zal gaan vervangen. De omgevingsvisie is reeds in gang gezet, maar wordt eind 2023 afgerond. Het omgevingsplan is een meerjarig traject waarvoor we een aparte startnotitie naar de gemeenteraad zullen brengen. Voor de evaluatie- en verbeterslag, het laatste deel van de omgevingsvisie en de communicatie daarover is nog budget nodig. Dat budget was al wel voorzien in 2022 en het college stelt dus voor om het af te ramen in 2022 en op te voeren in de begroting 2023.

37. Impactanalyse regionale inkoop 2023 5%

Voor het jaar 2023 is er een nieuwe regionale inkoop tot stand gekomen, waarbij de werkzaamheden voor de nieuwe aanbesteding voornamelijk al in 2022 hebben plaats gevonden. Door deze nieuwe aanbesteding zijn er producten en prijzen binnen de diverse inkoop percelen aangepast. De inschatting van de kosten voor de Gemeente Culemborg zijn 5% en zijn als impact structureel meegenomen in de meerjarenbegroting.

38. Incidentele raming extra kosten Jeugd 2023

In de meerjarenbegroting 2022 was rekening gehouden met de volgende extra middelen vanuit het gemeentefonds:

Extra bedrag 2023	€ 1.700.000

Extra bedrag 2024	€ 1.600.000
Extra bedrag 2025	€ 1.450.000
Extra bedrag 2026	€ 1.000.000

Bij de opmaak en vaststelling van de meerjarenbegroting 2022 zijn deze middelen gebruikt om de begroting op orde te brengen, omdat de stelregel was, dat de budgetten sociaal domein al op orde gebracht waren. De te verwachten concrete extra middelen voor jeugd zijn dus nu bepaald op € 2 miljoen. Dat is € 300.000 meer dan onze eerdere verwachting. Deze extra gelden zijn gebaseerd op een toename van de vraag (en dus niet de prijs).

De feitelijke toename van activiteiten jeugd is afhankelijk van veel factoren. De verwachtingen voor de daadwerkelijke uitputting is daarvan dan ook sterk afhankelijk. Qua volume hebben wij nu de in de berekening bij het sociaal domein geen extra's opgenomen (alleen een prijsindex en een inkoopontwikkeling. Het lijkt ons niet onverstandig om € 200.000 voor volumestijging even te parkeren voor mogelijke extra kosten.

39. Eigenbijdrage WMO

Vanaf 2025 mogen de gemeenten een inkomensafhankelijke eigen bijdrage voor de huishoudelijke hulp in de Wmo vragen. Die levert naar verwachting € 100.000 op. Het gemeentefonds is daarvoor gekort.

40. Ouderenzorg dementie

Uit diverse lopende onderzoeken blijkt een toenemende behoefte aan laagdrempelige dagactiviteiten voor mensen met dementie en hun naasten. Het Odensehuis heeft inmiddels het maximum aantal deelnemers bereikt; zowel qua omvang van coördinatie en vrijwilligers als ook voor behuizing en financiering. Het is noodzakelijk om ook in Culemborg Oost een laagdrempelige voorziening binnen de sociale basis te gaan realiseren die ook voldoet aan de behoefte van ouderen met een migratieachtergrond. Hiervoor is vanaf 2023 een structurele investering nodig van minimaal €50.000.

41. Ophoging van subsidiebudgetten

Veel verenigingen en instellingen zijn afhankelijk van subsidiebijdragen van de gemeente. Door de enorme stijging van de lasten is ook de vraag om extra subsidies behoorlijk gestegen. De totale aanvragen voor 2023 stijgen met bijna € 1 miljoen t.o.v. 2022.

Deze stijging bestaat voor een significant gedeelte uit loon- en prijsindexaties van instellingen die personeel in dienst hebben. De Stichtingen Sante en Elk Welzijn zijn hierbij de partijen waarbij dit vooral voorkomt. eerder zijn er voor diverse instanties aanpassingen geweest en nieuwe aanvragen voor 2023. We hebben alle aanvragen beoordeeld en geconcludeerd dat een stijging van circa € 700.000 hoogstwaarschijnlijk gehonoreerd gaat worden. We hebben daarom ook een taakstelling van circa € 300.000 ingeboekt zodat we in december bij het subsidieprogramma dit verder kunnen concretiseren.

42. Kleine diverse aanpassingen

Er zijn verschillende kleine budgetten gecorrigeerd op basis van eerdere analyses.

43. Accres gemeentefonds 80% -> 100%

De stijging in het gemeentefonds is voor 80% meegenomen, voor het geval er onderuitputting in de budgetten van het rijk ontstaan en het daadwerkelijke bedrag lager uitvalt. Trap op, trap af principe. Voor 2023 is het zeer aannemelijk dat het Rijk alle middelen zal uitputten waardoor we voor 2023 uitgaan 100% accres.

44. Rechtmatigheidsverantwoording Software en nieuwe taken

Het wetsvoorstel 'versterking decentrale rekenkamers' is op 31 mei jl. aangenomen door de Tweede Kamer. De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording is ook een onderdeel van dit wetsvoorstel. Met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording verstrekt niet langer de externe accountant niet langer een verklaring met een oordeel inzake de rechtmatigheid, maar geeft het college van B en W een rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening. Daarmee valt de rechtmatigheidsverantwoording onder het getrouwheidsoordeel van de accountant. De accountant kijkt wel of de rechtmatigheidsverantwoording 'juist' is. De rechtmatigheidsverantwoording gaat in bij met verslagjaar 2023.

Deze wijziging heeft een impact op de werkzaamheden van de Verbijzonderde Interne Controle (VIC) die BWB uitvoert.

1. Software: samen met gemeenten Tiel en West-Betuwe is gespecialiseerde software aangekocht.
2. Diepgang werkzaamheden VIC: noodzakelijkheid van vervolgonderzoek op basis van bevindingen steekproef. Dit deed eerst de accountant.

45. Automatisering

In de begroting van de BWB voor 2023, was nog niet de raming meegenomen van de ICT-projecten die in 2023 worden uitgevoerd in het kader van de doorontwikkeling van de bedrijfsvoering en dienstverlening. Het betreft o.a. projecten zoals de vervanging van de telefooncentrale en printoplossingen, aanbestedingen van de applicaties voor Schuldhulpverlening, de verkenning van een Enterprise Resource Planning oplossing (ERP), de implementatie van de nieuwe werkplekken etc.

46. Wijkaanpak Schoolhof

Op basis van ervaringen en resultaten wordt een vervolgaanvraag voor financiering gedaan voor de begroting van 2023 en eventueel verder. De kosten voor externe projectleiding zullen naar verwachting in de komende jaren lager liggen, als de nieuwe werkwijze is ingesleten en er substantieel minder begeleiding en coaching van het kernteam nodig is. Bovendien start op 1 oktober 2022 een procesregisseur wijkaanpak in dienst van de gemeente.
Met de huidige kennis en ervaring is met name substantieel geld nodig voor de inzet van ICM-ers en de samenwerking VO-scholen en jongerenwerk.
Mogelijk zal het in stelling brengen van een bestuurlijk interventieteam en de begeleiding daarvan middelen vergen. Daarvoor willen we gebruik maken van projectgelden op te halen bij bijvoorbeeld provincie en Rijk.

47. Noodzakelijke inhuur

De uitvoering van de ambities van het bestuursakkoord 2022-2026 ‘Samen aan de slag’ vraagt op onderdelen om een tijdelijke intensivering of om specifieke expertise die gemeente Culemborg niet in huis heeft. Deze behoefte wordt via inhuur ingevuld.

48. Groene uitvoeringsagenda

De afgelopen jaren is flink geïnvesteerd om groen een kwaliteitsimpuls te geven. Gebaseerd op het Groenbeleidsplan en Biodiversiteitsplan uit 2020 en 2021 is een Groene Uitvoeringsagenda met een doorlooptijd van 4 jaar opgesteld. Voor de uitvoering van het Biodiversiteitsplan en Groenbeleidsplan is in 2024 € 100.000 opgenomen. Daarmee zijn 2023 en 2024 van dekking voorzien.

49. Binnenstadregisseur en matchmaker

In de voorgaande begroting stonden de binnenstadregisseur, de matchmaker en de parkmanager incidenteel begroot t/m 2023. Conform de uitvoeringsagenda is dit nu structureel gemaakt.

Overzicht van incidentele baten en lasten

Inleiding
De meerjarenbegroting 2023-2026 bevat een aantal incidentele baten en lasten. Deels komen deze voort uit het inplannen van de investeringsagenda.
Bij het bepalen van incidentele baten en lasten hebben wij ons gebaseerd op de voorschriften vanuit de notitie van de commissie BBV. Dat betekent dat alleen de echte - beleidsmatige - incidentele zaken onder deze noemer worden gerangschikt.
In de begroting staan ook veel posten die een verloop kennen over de jaren. Te denken valt hierbij bijvoorbeeld aan de kapitaallasten, de algemene uitkering en de verstrekking van uitkeringen. Dit zijn autonome ontwikkelingen en de verschillen tussen de jaren worden dus niet aangemerkt als incidentele baten en lasten. Ook budgetten die eens in de 2 of meer jaren zijn opgenomen, vanwege een bepaald patroon in de uitgaven (zoals verkiezingen) zijn niet als incidentele baten en lasten opgenomen.
Als ondergrens is een bedrag van € 5.000 gehanteerd.

Structurele lasten moeten structureel gedekt worden. Incidentele lasten kunnen dus ook incidenteel gedekt worden en dat principe hebben wij in deze begroting ook consequent doorgevoerd.
Voor de dekking van de incidentele lasten (eventueel onder aftrek van de incidentele baten) worden indien mogelijk reserves ingezet.

Meerjarig overzicht incidentele baten en lasten

Onderstaand zijn meerjarig de geraamde incidentele baten en lasten opgenomen.

Omschrijving activiteit	Programma	I/U	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Doorontwikkeling organisatie	1. Bestuur	U	100.000			
Hart voor de organisatie	1. Bestuur	U	150.000	150.000		
Aanbesteding parkeerbeheersingssysteem	3. Verkeer	U	32.500			
Autoluwe binnenstad	3. Verkeer	U	20.900			
Ruimtelijke investeringen binnenstad	3. Verkeer	U	240.000			
Economisch investeringsplan binnenstad	4. Economie	U	39.000			
Ondersteuning detailhandel	4. Economie	U	15.000	15.000		
Huur Bon Vie	5. Onderwijs	U	50.000			
Incidenteel subsidie HUB Rivierenland	5. Onderwijs	U	50.000			
Wijkgebouw Bolderburen	7. Sociaal domein	U	50.000			
Schuldhulpverlening	7. Sociaal domein	U	125.000	50.000		
Wijkaanpak	7. Sociaal domein	U	244.000	446.000	446.000	
Energietransitie	8. Duurzaamheid	U	200.000	200.000	200.000	
Procesbegeleiding Redichemse waard	9. Wonen	U	50.000	50.000	50.000	
Aanleg skatebaan (doorgeschoven van 2022)	9. Wonen	U	150.000			
Omgevingswet (deels doorgeschoven 2022)	9. Wonen	U	185.000			
Groene uitvoeringsagenda	9. Wonen	U	0	100.000	0	
Inzet van de reserve Precariobelasting		I	-479.000	-200.000	-200.000	
Saldo van incidentele baten en lasten			**1.222.400**	**811.000**	**496.000**	**0**

Als we dit afzetten tegen de uitkomsten van de raming van het saldo van de begrotingsjaren dan kunnen we het volgende structurele beeld van de begrotingsuitkomsten geven.

positief= overschot op de begroting negatief= tekort on de begroting	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Financieel perspectief begroting 2023-2026	181.000	853.000	2.379.000	-532.000
Correctie voor incidenteel (zie overzicht hiervoor)	1.222.400	811.000	496.000	0
Structureel saldo begroting 2023-2026	**1.403.400**	**1.664.000**	**2.875.000**	**-532.000**

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Inleiding
Het bestaan van structureel begrotingsevenwicht is vast te stellen, als naast de incidentele baten en lasten, ook de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves in beeld zijn. Het BBV stelt de gemeenten verplicht (art. 19 BBV) hierin inzicht te verschaffen.

Meerjarig overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves
Onderstaand zijn meerjarig de structurele stortingen en onttrekkingen aan reserves opgenomen. Per saldo zijn de structurele onttrekkingen hoger dan de toevoegingen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de dekking van structurele kapitaallasten van investeringen, vanuit de reserve kapitaallasten.

Structurele toevoegingen

Reserves	2023	2024	2025	2026
Buurtbudgetten	30.000	30.000	30.000	30.000
Totaal:	**30.000**	**30.000**	**30.000**	**30.000**

Structurele onttrekkingen

Reserves	2023	2024	2025	2026
Internationale samenwerking	12.000	12.000	12.000	12.000
Reorganisatie	74.956	0	0	0
Buurtbudgetten	33.374	33.374	33.374	33.374
Kapitaallasten	739.056	739.055	551.491	551.491
Totaal:	**859.386**	**784.429**	**596.865**	**596.865**

De uiteenzetting van de financiële positie

Vanwege de continuïteit van de gemeente besteden wij bijzondere aandacht aan de financiële positie. Wij geven daarbij speciale aandacht aan de investeringen, financiering, reserves en voorzieningen. Samen met het overzicht van baten en lasten is de uiteenzetting van de financiële positie het deel van de begroting dat de basis vormt voor de controle van de rechtmatigheid.

Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) bepaalt dat voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume geen voorzieningen mogen worden gevormd. Het gaat daarbij om vakantiegelden, eindejaarsuitkeringen, vakantiedagen en wethouders-pensioenen.
Het uitgangspunt daarbij is, dat deze lasten in de reguliere exploitatie zijn opgenomen

Van de jaarlijkse kosten in de begroting vanwege salarissen, toelagen en de werknemerslasten voor pensioenen en andere sociale lasten, kan het volgende beeld worden gegeven.

De salarislasten zijn geraamd met inachtneming van de Cao Gemeenten 2021 - 2022, die een looptijd heeft tot en met 1 januari 2023. Voor het jaar 2023 is rekening gehouden met een loonkostenstijging van 3,6%.

Dit heeft geleid tot de volgende ramingen:

Onderdeel	2023	2024
Raad en raadscommissies	341.000	341.000
Burgemeester en wethouders	454.875	454.875
Ambtelijke organisatie	14.848.877	14.848.877
Trainees	51.800	51.800
Bijzondere ambtenaren burgerlijke stand	7.500	7.500
Voormalig personeel ten laste van reserve	87.030	0
	15.791.081	**15.704.051**

De ambtelijke organisatie is gebaseerd op de toegestane formatie per medio 2022 en omvat 163,62 fte. Dit is exclusief voorstel formatie uitbreidingen. De loonkosten zijn toebedeeld aan de taakvelden waarvoor de betrokkenen werken.

De financiering

De volgende tabel bevat onze opgenomen en verstrekte geldleningen.

Bedragen x € 1.000

	Boekwaarde	Aflossing	Boekwaarde	Rente
	01-01-2023	*-/-*	*31-12-2023*	*2023*
Opgenomen geldleningen voor woningcorporatie	9.348	811	8.537	237
Overige opgenomen geldleningen	39.167	8.167	31.000	193
Totaal opgenomen	**48.515**	**8.978**	**39.537**	**430**
Verstrekte geldleningen aan woningcorporatie	9.348	811	8.537	237
Overige verstrekte geldleningen	8.984	3.024	5.960	32
Totaal verstrekt	**18.332**	**3.835**	**14.497**	**269**
Saldi	**30.183**	**5.143**	**25.040**	**161**

Kort geld
Op basis van de geprognosticeerde balans verwachten wij in 2023 in elk geval gebruik te moeten maken van kort lopende financiering, zoals kasgeldleningen, terwijl het ook niet is uitgesloten dat wij nieuwe langlopende leningen moeten afsluiten. In de meerjarenbegroting is rekening gehouden met oplopende rentelasten vanwege deze nieuwe financieringsmiddelen.

De stand en het verloop van de reserves en voorzieningen

In onderstaande tabel zijn onze reserves en voorzieningen opgenomen. Deze bedragen zijn gebaseerd op de primitieve begroting plus de voorgenomen vermeerderingen en verminderingen. Bijlage 1 van deze begroting geeft hiervan een specificatie.

Bedragen x € 1.000

	Balanswaarde op 1-1-2023	Vermeer-deringen (+/+)	Vermin-deringen (-/-)	Balanswaarde op 31-12-2023
Algemene reserve	6.075	181		6.256
Bestemmingsreserves	24.254	30	1.338	22.946
Voorzieningen	9.207	2.204	2.629	8.782
Totaal	**39.536**	**2.415**	**3.967**	**37.984**

Een eventueel positief begrotingssaldo wordt aan de algemene reserve toegevoegd.
Dat geeft dus ook de meerjarige mutaties bij de algemene reserve weer.

Uitgangspunten van deze begroting

Kerngegevens

Voor het opstellen van de begroting 2023 is een aantal gegevens van belang. Het gaat hierbij om de kerngegevens die van invloed zijn op de berekening van de groei gerelateerde budgetten zoals de belastingopbrengsten en de algemene uitkering uit het gemeentefonds.

In onderstaande tabel zijn de van toepassing zijnde kerngegevens per 1 januari van het betreffende jaar opgenomen. Voor leerlingen geldt als peildatum 1 oktober van het voorgaande jaar (dus voor het jaar 2023 geldt het aantal leerlingen per 1 oktober 2022).

Gegeven	2023	2024	2025	2026	2027
WOZ-waarde woningen*	3.277.403	3.322.303	3.363.167	3.408.570	3.454.586
WOZ-waarde niet-woningen* eigenaren	370.302	376.064	381.388	387.326	393.358
WOZ-waarde niet-woningen* gebruiker	358.529	376.064	381.388	387.326	393.358
Aantal inwoners	29.549	29.977	30.405	30.833	31.261
Aantal woonruimten	13.170	13.285	13.389	13.505	13.622
Mutatie woningvoorraad	200	200	200	200	200
Aantal bijstandsontvangers	474	473	472	477	484
Aantal leerlingen VO	3.143	3.076	3.012	2.949	2.887
Aantal leerlingen (V)SO	588	594	601	607	614

*x € 1.000. Betreft de waardepeildatum 01-01-2021, de waardemutatie in 2021 is hierin dus nog niet meegenomen. Voor de vaststelling van de tarieven voor 2022 wordt de waarde op waardepeildatum 01-01-2021 gehanteerd

Overige uitgangspunten van deze begroting

1) De begroting is opgesteld volgens de voorschriften uit het 'Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten' (BBV) welke vanaf 1 januari 2017 van kracht zijn en rekening houdende met de aanvullende voorschriften, zoals die in de verschillende notities van de commissie BBV zijn opgenomen.
2) Bij de analyse van de primitieve begroting wordt een grensbedrag van € 50.000 gehanteerd en wordt rekening gehouden met de relevante zaken.
3) Het financieel meerjarenperspectief 2023-2026 is gebaseerd op het verwachte prijspeil per 1 januari 2023.
4) De ramingen van de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen zijn - meerjarig - bepaald op basis van de vastgestelde meerjarenbegroting van de betreffende gemeenschappelijke regeling.
5) De salarislasten zijn geraamd met inachtneming van de cao 2021-2023, die een looptijd heeft tot 1 januari 2023. Voor het jaar 2023 is rekening gehouden met een loonkostenstijging van 3,6%.
6) Voor de berekening van de salarislasten is uitgegaan van de werkelijke functieschalen en periodieken per 1 juli 2022 en voor de vacatures is uitgegaan van het maximum van de functieschaal.
7) Formatie-uitbreidingen zijn gebaseerd op noodzakelijke functies in verband met de uitvoering van een nieuwe wettelijke taken of waarbij sprake is van onverantwoorde operationeel risico's ten aanzien van de uitvoering van een bestaande wettelijke taak.
8) Op de overige budgetten is waar noodzakelijk op basis van de feitelijke uitputting rekening gehouden met een algemene trendmatige verhoging van 2,3%.
   De budgetten zijn per categorie verhoogd op basis van de meest recente prijsontwikkelingen.
   a. Algemene prijsindexatie 2,3%

b. Onderhoud en beheer van maatschappelijk vastgoed 10%

c. Energiekosten en brandstofkosten gemiddeld 50%

d. WMO/Jeugd 3,8% en 5% vanwege de gevolgen van nieuwe inkoopcontracten

9) De opbrengsten voor de hondenbelasting, marktgelden en precariobelastingen (exclusief op kabels en leidingen) zijn trendmatig verhoogd met 2,3%. De tarieven voor parkeerbelasting, toeristenbelasting en precariobelastingen op kabels en leidingen worden beleidsmatig bepaald. De tarieven van de rioolheffing, afvalstoffenheffing (verzorgd door de AVRI), lijkbezorgingrechten, en algemene leges worden op basis van kostendekkendheid vastgesteld.
10) Voor de opbrengst van de onroerende zaakbelasting is rekening gehouden met een verhoging voor de algemene prijsontwikkeling. De WOZ-waarde voor belastingjaar 2023 is bepaald naar waardepeildatum 1 januari 2022.
11) De interne rekenrente bedraagt 0,25% en voor de grondexploitatie is een rente van 0,58% aangehouden (zie ook de paragraaf financiering).
12) De rentelasten zijn meerjarig verwerkt; daarbij is in basis uitgegaan van de huidige leningenportefeuille. Vanwege herfinanciering door snellere aflossingen dan afschrijvingen en ter financiering van nieuwe investeringen is gerekend op een toename van de rentelasten. Dit is mede gebaseerd op de stijging van de rente voor langlopende leningen.
13) De vervangingsplannen investeringen zijn herijkt en op basis daarvan zijn de te verwachten investeringen (en dus de kapitaallasten) bijgesteld;
14) De berekening van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is gebaseerd op de meicirculaire 2022.
15) Voor het jaar 2023 is er ter compensatie van de tekorten in de jeugdzorg een bedrag van € 2.006.000 beschikbaar gesteld. In de begroting 2023 was voor deze compensatie al rekening gehouden voor een bedrag van € 1.700.000. De hogere compensatie is aanleiding geweest om een stelpost voor mogelijke (verdere) stijging van deze kosten van € 200.000 op te nemen.
16) Vanaf 2024 gaan we nu nog steeds uit van een stelpost die eerder is afgesproken tussen ministerie BZK, VNG en IPO. De zogenaamde 75%-regeling;
17) Het gehanteerde percentage voor loon- en prijsontwikkeling bij inkoop van Jeugd en WMO bedraag 3,8% en 5% stijging vanwege de gevolgen van nieuwe inkoopcontracten
18) De onttrekkingen aan de reserves zijn meerjarig alleen aangepast indien de daarmee corresponderende lasten ook aanleiding toe geven;
19) De grootste subsidiebudgetten zijn gebaseerd op ingediende begrotingen van samenwerkende partners. Kleinere subsidies zijn gebaseerd op geïndexeerde beschikkingen.

Geprognosticeerde balans

Vanaf de begroting 2017 is het, op basis van de gewijzigde BBV voorschriften, verplicht om een geprognosticeerde balans op te nemen in de begroting.

GEPROGNOSTICEERDE BALANS (bedragen x € 1.000)									
	1-1-2023	**1-1-2024**	**1-1-2025**	**1-1-2026**		**1-1-2023**	**1-1-2024**	**1-1-2025**	**1-1-2026**
Mat. Vaste activa	80.373	77.251	73.029	69.027	Eigen vermogen				
Nieuwe investeringen	2.664	2.026	1.367	1.622	* Algemene reserve	6.076	6.257	7.110	9.489
Verstrekte leningen	18.332	14.498	13.652	5.661	* Bestemmingsreserves	24.254	22.950	22.001	21.239
					* Verwacht resultaat	181	853	2.379	-532
					Voorzieningen	9.207	8.782	8.987	9.154
					Vaste schulden	48.515	39.537	33.540	20.397
Totaal vaste activa	101.369	93.775	88.048	76.310	*Totaal vaste passiva*	88.233	78.379	74.017	59.747
Voorraden gronden	7.156	2.506	4.682	6.561					
Uitzetting korter dan één jaar	11.156	7.110	7.110	7.110	Netto-vlottende schulden korter dan één jaar	19.573	23.770	24.581	28.992
Liquide middelen	475	475	475	475					
Overlopende activa	1.220	1.220	1.220	1.220	Overlopende passiva	13.570	2.937	2.937	2.937
Totaal vlottende activa	20.007	11.311	13.487	15.366	*Totaal vlottende passiva*	33.143	26.707	27.518	31.929
TOTAAL ACTIVA	**121.376**	**105.086**	**101.535**	**91.676**	**TOTAAL PASSIVA**	**121.376**	**105.086**	**101.535**	**91.676**

Bij de prognose van de Algemene reserve is ervan uitgegaan dat het positieve begrotingsresultaat van het voorafgaande begrotingsjaar volledig aan deze reserve wordt toegevoegd.

Overzicht van taakvelden

In het BBV is voorgeschreven welke taakvelden gemeenten moeten gebruiken bij het opstellen van de verplichte verantwoordingsdocumenten. In onderstaande tabellen zijn de baten en lasten per taakveld opgenomen. Daarbij wordt het begrote bedrag van vorig jaar (2022) vermeld.

Het overzicht geeft de primitieve begroting weer inclusief de structurele gevolgen van budgetaanpassingen uit deze begroting en de budgetaanpassingen uit de najaarsrapportage 2022.

Bedragen x € 1.000

Taakveld		Begroot 2022			Begroot 2023		
		Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0.1	Bestuur	0	1.973	-1.973	0	1.923	-1.923
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	1.546	2.290	-745	397	578	-181
0.2	Burgerzaken	245	866	-621	263	902	-639
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	38	490	-452	68	602	-535
0.4	Overhead	359	11.605	-11.246	341	11.446	-11.105
0.5	Treasury	322	263	59	284	287	-3
0.61	OZB woningen	4.476	321	4.155	4.668	377	4.291
0.62	OZB niet-woningen	3.164	118	3.046	3.236	101	3.135
0.63	Parkeerbelasting	412	9	403	405	9	396
0.64	Belastingen overig	131	7	124	133	6	127
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	53.107	-150	53.257	57.397	0	57.397
0.8	Overige baten en lasten	0	474	-474	0	574	-574
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	0	2.124	-2.124	0	2.121	-2.121
1.2	Openbare orde en veiligheid	42	1.326	-1.284	42	1.329	-1.287
2.1	Verkeer en vervoer	185	4.300	-4.116	152	4.020	-3.869
2.2	Parkeren	97	400	-303	130	474	-344
2.3	Recreatieve havens	8	1	8	9	0	9
2.5	Openbaar vervoer	0	8	-8	0	8	-8
3.1	Economische ontwikkeling	10	618	-608	0	573	-573
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	238	238	0	6.098	6.098	0
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	6	6	-1	6	21	-16
3.4	Economische promotie	40	186	-146	40	157	-117
4.1	Openbaar basisonderwijs	0	114	-114	0	114	-114
4.2	Onderwijshuisvesting	260	2.458	-2.198	274	2.406	-2.132
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	37	1.503	-1.466	37	1.589	-1.553
5.1	Sportbeleid en activering	115	522	-407	120	565	-445
5.2	Sportaccommodaties	334	2.141	-1.807	342	2.224	-1.882
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	1.403	-1.403	0	749	-749
5.4	Musea	0	577	-577	0	523	-523
5.5	Cultureel erfgoed	82	1.008	-925	85	801	-716
5.6	Media	0	544	-544	0	558	-558
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	360	3.847	-3.487	373	3.419	-3.046

6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	187	4.442	-4.256	186	3.846	-3.660
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	0	1.961	-1.961	0	1.990	-1.990
6.3	Inkomensregelingen	8.782	13.437	-4.655	7.846	12.531	-4.686
6.4	WSW en beschut werk	0	3.078	-3.078	0	3.059	-3.059
6.5	Arbeidsparticipatie	0	1.003	-1.003	0	935	-935
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	1.496	-1.496	0	1.445	-1.445
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	82	5.357	-5.275	82	5.968	-5.886
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	0	5.148	-5.148	0	5.640	-5.640
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	0	524	-524	0	436	-436
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	0	1.626	-1.626	0	1.889	-1.889
7.1	Volksgezondheid	0	1.575	-1.575	0	1.554	-1.554
7.2	Riolering	3.674	2.126	1.548	3.758	2.231	1.527
7.3	Afval	3.337	2.885	451	3.494	3.022	472
7.4	Milieubeheer	0	628	-628	0	477	-477
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	0	40	-40	0	39	-39
8.1	Ruimte en leefomgeving	0	744	-744	0	283	-283
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	3.598	4.034	-436	5.597	5.561	36
8.3	Wonen en bouwen	796	2.631	-1.834	625	2.334	-1.709
Saldo taakvelden		**86.069**	**94.325**	**-8.256**	**96.486**	**97.794**	**-1.308**

Bedragen x € 1.000

Reservemutaties	**Begroot 2022**			**Begroot 2023**		
	Baten	**Lasten**	**Saldo**	**Baten**	**Lasten**	**Saldo**
Mutaties reserves	5.636	0	5.636	665	0	665
Mutaties reserves	170	0	170	175	0	175
Mutaties reserves	467	0	467	383	0	383
Mutaties reserves	704	30	674	33	30	3
Mutaties reserves	1.220	0	1.220	0	0	0
Mutaties reserves	76	0	76	69	0	69
Mutaties reserves	12	0	12	12	0	12
Saldo Reservemutaties	**8.286**	**30**	**8.256**	**1.338**	**30**	**1.308**

Geraamd resultaat	**Begroot 2022**			**Begroot 2023**		
	Baten	**Lasten**	**Saldo**	**Baten**	**Lasten**	**Saldo**
Geraamd resultaat	94.355	94.355	0	97.824	97.824	0

De samenstellende delen tellen niet altijd op tot de totalen. Dit wordt veroorzaakt door afrondingsverschillen.

Bedragen x € 1.000

Taakveld	Begroting 2024			Begroot 2025			Begroot 2026		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Bestuur	0	1.923	-1.923	0	1.923	-1.923	0	1.923	-1.923
Resultaat van de rekening van baten en lasten	1.380	2.233	-853	1.235	3.614	-2.379	532	0	532
Burgerzaken	263	879	-616	263	879	-616	263	879	-616
Beheer overige gebouwen en gronden	68	626	-558	68	626	-558	68	626	-558
Overhead	341	11.490	-11.149	341	11.318	-10.977	341	11.367	-11.026
Treasury	241	401	-161	220	466	-246	182	501	-319
OZB woningen	4.743	377	4.366	4.818	377	4.441	4.893	377	4.516
OZB niet-woningen	3.236	101	3.135	3.236	101	3.135	3.236	101	3.135
Parkeerbelasting	405	9	396	405	9	396	405	9	396
Belastingen overig	133	6	127	133	6	127	133	6	127
Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	57.862	0	57.862	58.822	0	58.822	55.005	0	55.005
Overige baten en lasten	0	574	-574	0	574	-574	0	574	-574
Crisisbeheersing en brandweer	0	2.154	-2.154	0	2.154	-2.154	0	2.154	-2.154
Openbare orde en veiligheid	42	1.389	-1.347	42	1.389	-1.347	42	1.328	-1.286
Verkeer en vervoer	152	3.811	-3.660	152	3.827	-3.676	152	3.669	-3.517
Parkeren	130	421	-291	130	420	-290	130	417	-287
Recreatieve havens	9	0	9	9	0	9	9	0	9
Openbaar vervoer	0	8	-8	0	8	-8	0	8	-8
Economische ontwikkeling	0	573	-573	0	513	-513	0	513	-513
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	246	246	0	0	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	6	21	-16	6	21	-16	6	21	-16
Economische promotie	40	157	-117	40	157	-117	40	157	-117
Openbaar basisonderwijs	0	114	-114	0	114	-114	0	114	-114
Onderwijshuisvesting	274	2.408	-2.134	274	2.393	-2.119	274	2.384	-2.110
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	37	1.489	-1.453	37	1.489	-1.453	37	1.489	-1.453
Sportbeleid en activering	120	565	-445	120	565	-445	120	565	-445
Sportaccommodaties	342	2.264	-1.922	342	2.094	-1.752	342	2.098	-1.755

Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	749	-749	0	749	-749	0	749	-749
Musea	0	530	-530	0	537	-537	0	545	-545
Cultureel erfgoed	85	788	-703	72	810	-738	72	830	-757
Media	0	558	-558	0	558	-558	0	558	-558
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	411	3.438	-3.027	411	3.388	-2.978	411	3.362	-2.952
Samenkracht en burgerparticipatie	186	4.007	-3.821	186	4.010	-3.823	186	3.562	-3.376
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	0	1.990	-1.990	0	1.990	-1.990	0	1.990	-1.990
Inkomensregelingen	8.196	12.847	-4.652	8.467	13.079	-4.612	8.671	13.158	-4.487
WSW en beschut werk	0	2.880	-2.880	0	2.712	-2.712	0	2.554	-2.554
Arbeidsparticipatie	0	952	-952	0	978	-978	0	1.006	-1.006
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	1.445	-1.445	0	1.445	-1.445	0	1.445	-1.445
Maatwerkdienstverlening 18+	82	5.893	-5.811	182	5.843	-5.661	184	5.843	-5.659
Maatwerkdienstverlening 18-	0	5.690	-5.690	0	5.690	-5.690	0	5.690	-5.690
Geëscaleerde zorg 18+	0	436	-436	0	436	-436	0	436	-436
Geëscaleerde zorg 18-	0	1.689	-1.689	0	1.689	-1.689	0	1.689	-1.689
Volksgezondheid	0	1.554	-1.554	0	1.554	-1.554	0	1.554	-1.554
Riolering	3.839	2.289	1.551	3.893	2.321	1.572	3.925	2.331	1.593
Afval	3.494	3.022	472	3.494	3.022	472	3.494	3.022	472
Milieubeheer	0	477	-477	0	477	-477	0	277	-277
Begraafplaatsen en crematoria	0	39	-39	0	39	-39	0	39	-39
Ruimte en leefomgeving	0	258	-258	0	258	-258	0	258	-258
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	2.388	2.351	36	1.302	1.263	38	1.315	1.277	38
Wonen en bouwen	625	2.205	-1.580	625	2.204	-1.579	625	2.204	-1.579
Saldo baten en lasten	**89.373**	**90.327**	**-954**	**89.323**	**90.090**	**-767**	**85.091**	**85.658**	**-567**

Bedragen x € 1.000

Reservemutaties	Begroting 2024			Begroot 2025			Begroot 2026		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Mutaties reserves	311	0	311	300	0	300	100	0	100
Mutaties reserves	175	0	175	175	0	175	175	0	175
Mutaties reserves	383	0	383	218	0	218	218	0	218
Mutaties reserves	33	30	3	33	30	3	33	30	3
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	69	0	69	58	0	58	58	0	58
Mutaties reserves	12	0	12	12	0	12	12	0	12
Reservemutaties	**984**	**30**	**954**	**797**	**30**	**767**	**597**	**30**	**567**

Bedragen x € 1.000

Geraamd resultaat	Begroting 2024			Begroot 2025			Begroot 2026		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Geraamd resultaat	90.357	90.357	0	90.120	90.120	0	85.688	85.688	0

De samenstellende delen tellen niet altijd op tot de totalen. Dit wordt veroorzaakt door afrondingsverschillen.

Het EMU-saldo

Vanuit Europese begrotingsregels hebben het Rijk en de decentrale overheden een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het voldoen aan de Europese begrotingseisen. In Nederland zijn deze verantwoordelijkheden verankert in de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet HOF). Het EMU-saldo is een belangrijke parameter voor de beheersing van overheidsfinanciën.

Genoemde gezamenlijke inspanningsplicht krijgt voor de gemeenten vorm in een doorvertaling van de macronorm naar het individueel niveau voor lokale overheden. Dit gebeurt middels een individuele EMU-referentiewaarde. Dit betreft geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een gemeente op basis van zijn begrotingstotaal in de gezamenlijke tekortnorm heeft.

Het CBS is verantwoordelijk voor het opstellen van het EMU- saldo van Nederland en daarmee ook voor het EMU- saldo van decentrale overheden. Het CBS doet een aantal correcties op het exploitatiesaldo en balansmutaties van de decentrale overheden om te komen tot hun EMU- saldo. Het EMU- saldo op macro- niveau is het totaal aan inkomsten min de uitgaven van de Rijksoverheid, sociale fondsen en lokale overheden (gemeenten). Gemeenten sturen niet op basis van het kasstelsel (inkomsten en uitgaven) maar op basis van het stelsel van baten en lasten. Bij de berekening van het EMU-saldo wordt de begroting gepresenteerd op basis van het kasstelsel en meerjarig laat zit het volgende beeld zien.

Berekening EMU-saldo (bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Resultaat uit gewone bedrijfsvoering	-181	-853	-2.379	532
Afschrijvingen	-4.206	-4.283	-4.066	-3.889
Dotaties voorzieningen	-2.063	-2.166	-2.221	-2.299
Vervangingsinvesteringen	2.664	2.026	1.367	1.622
Baten (bijdragen van derden) investeringen	0	0	0	0
Desinvesteringen - in begroting niet van toepassing	0	0	0	0
Aankopen buiten de exploitatie	0	0	0	0
Bouwgrondexploitatie	-7.384	2.229	1.150	1.165
Lasten gedekt uit voorzieningen	2.536	2.109	2.103	2.065
EMU-SALDO VOOR DE BEGROTING	**-8.634**	**-938**	**-4.046**	**-804**

Bijlagen

Bijlage 1: De stand en het verloop van de reserves en voorzieningen

RESERVES	2023			2024		
Omschrijving	Stand 1-1	Vermeer.	Vermin.	Stand 1-1	Vermeer.	Vermin.
Algemene reserve	6.075.986			6.075.986		
Reserve precariobelasting	4.154.184		479.000	3.675.184		200.000
Reserve bovenwijkse voorzieningen	472.519			472.519		
Reserve internationale samenwerking	178.917		12.000	166.917		12.000
Reserve buurtbudgetten	96.626	30.000	33.374	93.252	30.000	33.374
Reserve grondexploitatie	8.933.953			8.933.953		
Reserve spoorse doorsnijdingen	1.175.000			1.175.000		
Reserve Flexibele arbeidsvoorwaarden	24.020			24.020		
Reserve Parkeercompensatiefonds	35.400			35.400		
Reserve flexibiliteit en mobiliteit	73.256			73.256		
Reserve sociaal domein	124.118			124.118		
Energietransitiefonds	242.076			242.076		
Reserve kapitaallasten	8.600.912		739.056	7.861.856		739.055
Reserve reorganisatie	74.956		74.956	0		0
Reserve De Fransche school	0			0		
Reserve resultaatbestemmingen	68.042			68.042		
Totaal Reserves	**30.329.965**	**30.000**	**1.338.386**	**29.021.579**	**30.000**	**984.429**

RESERVES	2025			2026		
Omschrijving	Stand 1-1	Vermeer.	Vermin.	Stand 1-1	Vermeer.	Vermin.
Algemene reserve	6.075.986			6.075.986		
Reserve precariobelasting	3.475.184		200.000	3.275.184		
Reserve bovenwijkse voorzieningen	472.519			472.519		
Reserve internationale samenwerking	154.917		12.000	142.917		12.000

Reserve buurtbudgetten	89.878	30.000	33.374	86.504	30.000	33.374
Reserve grondexploitatie	8.933.953			8.933.953		
Reserve spoorse doorsnijdingen	1.175.000			1.175.000		
Reserve Flexibele arbeidsvoorwaarden	24.020			24.020		
Reserve Parkeercompensatiefonds	35.400			35.400		
Reserve flexibiliteit en mobiliteit	73.256			73.256		
Reserve sociaal domein	124.118			124.118		
Energietransitiefonds	242.076			242.076		
Reserve kapitaallasten	7.122.801		551.491	6.571.310		551.491
Reserve reorganisatie	-		-	-		-
Reserve De Fransche school	-			-		
Reserve resultaatbestemmingen	68.042			68.042		
Totaal Reserves	**28.067.150**	**30.000**	**796.865**	**27.300.285**	**30.000**	**596.865**

Voorzieningen	**2023**			**2024**		
Omschrijving	**Stand 1-1**	**Vermeer.**	**Vermin.**	**Stand 1-1**	**Vermeer.**	**Vermin.**
Riolering	1.579.282	423.395	777.023	1.225.654	481.346	619.807
Egalisatie voorziening riolering	2.326.423		93.165	2.233.258		94.275
Pensioenen wethouders	2.066.356	123.500		2.189.856	123.500	
Wachtgeld wethouders	0			0		
Onderhoud gemeentelijke gebouwen	1.308.268	994.900	1.242.184	1.060.984	1.041.100	793.311
Onderhoud wegen	1.284.121	522.915	517.105	1.289.931	522.915	595.756
Baggeronderhoud gemeentelijke wateren	330.729	85.000		415.729	85.000	
Groot onderhoud beschoeiingen watergangen	143.250	6.000		149.250	6.000	
Dubieuze debiteuren	168.455	48.750		217.205	48.750	
Totaal voorzieningen	**9.206.884**	**2.204.460**	**2.629.477**	**8.781.867**	**2.308.611**	**2.103.149**

Voorzieningen	**2025**	**2026**

Omschrijving	Stand 1-1	Vermeer.	Vermin.	Stand 1-1	Vermeer.	Vermin.
Riolering	1.087.193	509.046	683.491	912.748	537.107	683.491
Egalisatie voorziening riolering	2.138.983		67.000	2.071.983		17.086
Pensioenen wethouders	2.313.356	123.500		2.436.856	123.500	
Wachtgeld wethouders	-			0		
Onderhoud gemeentelijke gebouwen	1.308.773	1.041.100	1.058.084	1.291.789	1.041.100	1.019.472
Onderhoud wegen	1.217.090	522.915	361.499	1.378.506	522.915	361.499
Baggeronderhoud gemeentelijke wateren	500.729	85.000		585.729	85.000	
Groot onderhoud beschoeiingen watergangen	155.250	6.000		161.250	6.000	
Dubieuze debiteuren	265.955	48.750		314.705	48.750	
Totaal voorzieningen	**8.987.329**	**2.336.311**	**2.170.074**	**9.153.566**	**2.364.372**	**2.081.548**

Bijlage 2: Vervangingsinvesteringen 2023-2026

In het meerjarige perspectief van de begroting is rekening gehouden met de kapitaallasten van de volgende vervangingsinvesteringen.

Omschrijving investeringen	2023	2024	2025	2026
Triosingel: Toegangssysteem	117.600			
Triosingel: Noodstroomaggregaat	39.500			
Triosingel: AV-middelen		11.300		
Triosingel: Audio kantine			11.300	
Triosingel: Camerasysteem			19.900	
Triosingel: Hekwerk		27.400		
Triosingel: Apparatuur	17.400			
Tractie: diverse vervangingen	232.000	32.000	177.000	48.000
Speelvoorzieningen (jaarschijf)	33.700	33.700	33.700	33.700
Huis van de Stad: lichtwering zijkant	24.200			
Huis van de Stad: Patchkast	17.400			
Huis van de Stad: Toegangssysteem	110.000			
Huis van de Stad: meubilair		168.600		
Huis van de Stad: keukenapparatuur		50.800		
Huis van de Stad: AV-middelen			289.200	
Stadskantoor: Meubilair	139.700		378.500	
Stadskantoor: Inrichting ontmoetingsruimte	39.900			
Stadskantoor: Inventaris	42.800	11.600	44.300	33.200
Stadskantoor: Toegangssysteem	52.200			
Verkeer: meetapparatuur		37.900		
Hekwerk Josefschool	45.500			
Hekwerk Montessorischool	45.500			
Vloerbedekking Brede school West			49.200	

Toplaag 3e hockeyveld Terweijde	205.000			
Divers materieel sport	134.000			16.000
Materieel sporthal Interweij		16.000	87.000	23.000
Vervangingen Salaamander	24.800	36.700		33.500
Rehabilitatie wegen (jaarschijf)	360.000	405.600	360.000	572.000
Civieltechnische kunstwerken (jaarschijf)	175.020	175.020	175.020	175.020
Uitvoeringsplan openbare verlichting (jaarschijf)	135.000	135.000	135.000	135.000
Vernieuwbouw KWC			2.557.500	23.017.500
Nieuwbouw 't Praathuis			655.274	5.897.467
Totaal investeringsvolume	**1.991.220**	**1.141.620**	**4.972.894**	**29.984.387**

De kapitaallasten (afschrijvingslast en toegerekende rente over de boekwaarde) worden begroot vanaf het begrotingsjaar dat volgt op het jaar van realisatie van de investering.

Bijlage 3: Geldleningen

Voor de vaste geldleningen, die wij als gemeente op dit moment hebben afgesloten, kunnen wij voor het begrotingsjaar 2023 de volgende informatie geven:

verstrekker	rente-perc.	saldo 1-1-2023	rentelasten 2023	aflossing 2023	saldo 31-12-2023
BNG Bank	2,490%	€ 3.000.000,00	€ 74.700,00	€ 500.000,00	€ 2.500.000,00
BNG Bank	0,415%	€ 4.500.000,00	€ 18.675,00	€ 1.500.000,00	€ 3.000.000,00
BNG Bank	0,610%	€ 6.500.000,00	€ 39.650,00	€ 1.300.000,00	€ 5.200.000,00
Aegon	0,940%	€ 8.666.666,65	€ 81.466,67	€ 866.666,67	€ 7.799.999,98
BNG Bank	-0,200%	€ 8.000.000,00	€ -16.000,00	€ 1.000.000,00	€ 7.000.000,00
BNG Bank	1,790%	€ 1.000.000,00	€ 17.900,00	€ 1.000.000,00	€ -
BNG Bank	-0,170%	€ 2.000.000,00	€ -3.400,00	€ 2.000.000,00	€ -
Waterschapsbank	-0,362%	€ 5.500.000,00	€ -19.910,00	€ -	€ 5.500.000,00
BNG Bank	3,170%	€ 1.017.747,56	€ 32.262,60	€ 78.771,20	€ 938.976,36
BNG Bank	1,350%	€ 611.867,33	€ 8.260,21	€ 43.373,54	€ 568.493,79
BNG Bank	1,350%	€ 475.921,94	€ 6.424,95	€ 33.736,76	€ 442.185,18
BNG Bank	1,350%	€ 582.461,50	€ 7.863,23	€ 41.289,04	€ 541.172,46
BNG Bank	1,350%	€ 399.693,00	€ 5.395,86	€ 28.333,10	€ 371.359,90
BNG Bank	1,150%	€ 91.680,54	€ 1.054,33	€ 30.211,63	€ 61.468,91
BNG Bank	1,150%	€ 103.277,23	€ 1.187,69	€ 34.032,87	€ 69.244,36
BNG Bank	2,995%	€ 1.207.806,60	€ 36.173,81	€ 94.326,70	€ 1.113.479,90
BNG Bank	2,845%	€ 4.300.660,09	€ 122.353,78	€ 377.834,77	€ 3.922.825,32
BNG Bank	2,885%	€ 556.791,86	€ 16.063,44	€ 48.827,04	€ 507.964,82
		€ 48.514.574,30	**€ 430.121,57**	**€ 8.977.403,32**	**€ 39.537.170,98**

In het meerjarige perspectief van de begroting wordt rekening gehouden met de rentelasten van nieuw aan te trekken vaste geldleningen.